

پوختنیک له ژبانه نامه پښتو وایان

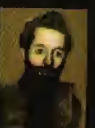
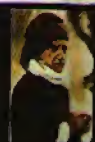
www.igra.ahlamontada.com

منتدی اقرأ الثقافي

- سه عیدی نورسی
- نه بوئه علای مهودودی
- حه سهن بهننا
- سه یید قوطب
- نه حمه دی موفتی زاده
- ناصری سوبحانی

ههر دی صابر

کویکر دونه و نامادهی کردوه





پوخته يهك
له ژيان نامه ی پيشه وایان



منتدى اقرأ الثقافي

www.igra.ahlamontada.com



پوخته يه ك له ژيان نامه ی پيشه وایان

سه عیدی نوورسی
ئه بوئه عالی مه وودودی
حه سه ن به ننا
سه یید قوتب
ئه حمه دی موفتی زاده
ناصری سوبجانی

همردی صابر
کوچکردوتهوه و نامادهی کردووه



ناوی کتیب به کوردی: پوخته یه ک له ژياننامه ی پېشمه وایان
 ئاماده کردنی: هەردی صابر
 بڵاو کردنه وە: نوسینگە ی تەفسیر بۆ بڵاو کردنه وە
 ڕاگە یاندن/ هەولێر
 نه‌خشه‌سازی ناوه‌وه: مصعب ملا يوسف
 خه‌ت: نه‌وزاد کۆیی
 به‌رگ: أمین مخلص
 نۆره و سالی چاپ: یه‌که‌م ١٤٣٤ ک - ٢٠١٣ ز
 تیراژ: ١٥٠٠ دانه

له به‌ریوه‌ به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه گشتیه‌کان -

ژمارە ی سپاردن

(٢٧٩) سالی (٢٠١٢) پیندراوه

مافی له‌چاپدانه‌وه‌ی پارێزراوه‌ بۆ
 نوسینگە ی تەفسیر

نوسینگە ی تەفسیر
 بۆ بڵاو کردنه‌وه‌ ڕاگە یاندن
 هەولێر - شەقامی دادگا - زیر ئوتیلی شیرین پلاص
 Mob: 00964 760 460 51 22
 Tel: 0964 760 25 18 138
 www.tafseer-pub.com
 tafseeroffice@yahoo.com



پیشکەشە :

- (۱) بە پۆحی ھەر شەش زانای گەرە:
- (نورسی و مەودودی و بەننا و سەییید و موفتی زادە و سوبحانی)
- (۲) بە پۆحی ھاوپی و برای کۆچکردووم (کاک مصطفی) ی
خەمزەیی .
- (۳) بە ھەموو ئەوانە ی لە پینا و سەرخستنی ئایین و پێبازی
خواناسین ژیان و گیانیان بەخت کرد .

پېشه‌ګی :

إن الحمد لله، نحمده و نستعينه و نستغفره، ونعوذ بالله من شرور انفسنا
وسيئات اعمالنا من يهدي الله فلا مضل له، ومن يضل فلا هادي له، واشهد ان
لا إله إلا الله وحده لا شريك له، واشهد ان محمداً عبده ورسوله..
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُونَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (آل
عمران : ١٢) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ
مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾
(النساء : ١) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * يُصْلِحْ لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا *﴾
(الأحزاب : ٧٠ - ٧١)

اما بعد، فإن اصدق الحديث كتاب الله، وخير الهدي هدي محمد (ﷺ) وشر
الأمور محدثاتها، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.
زځر خوم به بهخته‌وه ده‌زانم كه‌وا توانيبيټم له‌م پوخته ژياننامه‌دا ژيانى
كه‌وره پياوانى مه‌يدانى بانگه‌واز و جيهاد و ټيكنوشان وه‌ك پېشه‌وا (سه‌عيدى
نورسى) و (ته‌بوئه‌علاى مه‌ودوى) و (حه‌سه‌ن به‌ننا) و (سه‌ييد قوتب) و
(ته‌حمه‌دى موفتى زاده) و (ناصرى سوبحانى) بخمه‌ به‌ر ديدى موسولمانى كورد
زمان كه‌ ببيته‌ هوى به‌كپيزى و پيكه‌وه ژيانى موسولمانانه و، تيگه‌يشتنى دروست
له‌ پڅى ته‌و په‌يامه‌ى كه‌ ته‌وان گه‌ياندوويانه‌و ژيانى خوځيانيان تيډا به‌خت كړدوه .
وه‌ هه‌ولېده‌ين له‌وه تى بگه‌ين كه‌ ته‌و پېشه‌وا به‌رزانه بڼو بلاوكړدنه‌وه‌ى نايينى

خوا و گہ یاندنی پہ یامی ئیسلام بہ مہردوومان تووشی چ زہحمہت و ناپہحہتی و
 ئەشکەنجەہکی زۆرہاتوون تا وردہ وردہ خەلکی لە ئیسلام تئ بگہیەنن و بیئ
 بہرہو لای خواپہرستی و شوینکەوتنی حەق و راستی.. وہ ہەر وہا دەبی ئەوہمان
 لە یاد نہ چئ کہ ئەم زانا بہ پێزانہ چ ہەر و لیکیان داوہ بۆ یە کپیزی موسولمانان و
 لە ناو بردنی جیاوازی و دووبەرہکی نێوانیان و، ہەر وہا ئاپراستہ کردنیان بہرہو لای
 یە کخوا و شوینکەوتنی پیغہمبہری ئیسلام (ﷺ) و گہ پانہوہیان بۆ لای (قورئان و
 سوننہت) ، ئیتر ہەر کامیکیان بہ پیی توانای زانستی خۆی و بہ پیی تیگہ یشتنی بۆ
 ئایینی ئیسلام کہ ئەمەش ئەگەر بہ جوانی تیی بپوانی ہەمووی مایہی پەحمەت
 بووہ بۆ موسولمانان و بووہ تە ہۆی پیشخستنی کاری ئیسلامی ہەرکەسہ لە ولات و
 شوینی خۆیدا..

ہەر وہا دەمەوی ئەوہ عەرزى خوینەرانی ئازیز و خۆشەویست بکەم کہ
 ناوہینان و باس کردنی ئەو پیشەوا بہ پێزانہ بہو پریزہندیہی کہ ہیناومہ
 دەگەریتەوہ بۆ کات و سالی بانگہواز کردنیان کہ (پیشەوا نوورسی) لە پووی سال و
 بہروارہوہ لە پیشەوہی ئەوانی تردایہ و دواتر (مەودودی و بہننا) یە و پاشان
 (سەبید) ہ و دواتر (کاک ئەحمەد) و (کاک ناصر) ہ.

ہەر بۆیہ نابئ هیچ کەسئ وا تئ بگات کہ ئەم پریزہندیہ مەبەست و
 ئامانجیکى تری لە پشتەوہیہ و بہ نیازیکى ترا دانراوہ، ئیمہ تەنہا مەبەستمان
 پەزامەندی خوا و ناساندنی کورتەہک لە ژیاننامہی ئەو پیشەوایانہ بہ
 موسولمانان و خزمەتیک بہ بانگہوازەکیان و ہیچی تر..

ہەر وہا ہەر و لمداوہ کہ بۆ ہەر ناو و شوینیک وینہی کەسە کہ یا شوینہکە بہینم
 بۆ ئەوہی خوینەرانی بہ پریز باشتەر سوود لە بابەتەکە وەر بگرن و زیاتر لیتی تئ
 بگەن.

هه روه ها پټويسته نه وه ش بلټم: که نه م پياوه که ورانه به چي وا که وره بوون؟ به چ شتئ ناوا ناوو ناويانگيان له ناو خه لکدا بلاويوته وه و پټزي تاييه تيان بټ داده نري؟ بيگومان نه مه هه مووی به هو ی عيبادت کردنی خوی تاک و ته نيابه و، گوپراهه ل بوون بټ فرمانه کان و فره مایشته کانی که قورناني پيروزه و، هه روه ها شوپنکه وتنی راست و دروستی پټغه مبه ره که ی (ﷺ) و گوپراهه ل بوون بټ ناموزگاري و فره مایشته کانی و، وه دوورکه وتنه وه له گونا مه که وره کان و پره وشته ناپه سه نده کان که نه مانه هه مووی ده بنه هو ی نزيك بوونه وه له خوا و به ده ست هيئانی خو شه ويستی خوا و پټغه مبه ره که ی (ﷺ) و پټزي موسولمانان و سه رجه م خه لکيش...

که واته هه موو که سي ، هه موو موسولمانئ ده توانئ نه و پټزو حورمه ت و که وره ييه ی نه وان به ده ست بهيئني به مه رجئ ته نها مه به ستي په زامه ندي خوا و شوپنکه وتنی پټغه مبه ري خوا بي (ﷺ) ...

وه داواکارم له خوی کار به جي که پوحي نه م پيشه وا و زانا به پټزانه به به هه شتي به رين و فيرده وسي بالا شاد بکا و بيانخاته ژيتر په حمه ت و سوزو ميه ره باني خو يه وه و، هه ول و ماندور بوونيان به زايه نه چئ و په يامه که يان بگاته به ره م... (نامين .. نامين) .

باوکی که وسهر

هه ردي صابر

(۷) ی په مه زانی سالی (۱۴۳۳) ی کوچی

پوختەمەك

لە ژياننامەى سەعیدى نوورسى



- (۱) ناوى تەواوى و شوێنى لە دايك بوونى
 - (۲) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى
 - (۳) قۇناغەكانى خويندەن و پلەى زانستى و لىهاتوووى
 - (۴) قۇناغەكانى ژيانى سەعید نوورسى
 - (۵) هاوسەرگرتنى سەعید نوورسى
 - (۶) هەلسوكەوتى مامۆستا نوورسى لەگەڵ كەسانى چواردەوریدا
 - (۷) چاكسازىيەكانى مامۆستا نوورسى
 - (۸) ئەو هەوالەى كە سەرلەبەرى مامۆستا نوورسى گۆرى و پاشان كەوتە هەول و تىكۆشان بۆ بازوكردنەوهى پەيامى ئىسلام كە دواتر ناوى دەرکرد بە (كۆمەلى نوور)
 - (۹) دانراو نووسىنەكانى مامۆستا نوورسى
 - (۱۰) مێژووى كۆچى دواى
 - (۱۱) ئەو خزمەتە نایابانەى كە بە مامۆستا نوورسى كراوە لە دواى وەفات كردنى
 - (۱۲) ئەو كەتیبانەى كە لەسەر (سەعید نوورسى) نووسراون بە زمانى عەرەبى ، بە زمانى ڕەسەنى كوردیش ئەم بابەتانەى لەسەر نووسراوە
 - (۱۳) هەندى لە وێنەكانى پېشەوا نوورسى
- سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەيه

پوختە يەك
 ئە ژياننامەى پېشەوا سەئیدى نورسى



(١) ناوى تەواوى و شوێنى لە دایك بوونى :

(سەعید) ی کۆپى سۆفى (میرزا) ی کۆپى (عەلى) یە، لە سلێ (١٨٧٣) ی زاین بەرامبەر (١٢٩٠) ی کۆچى لە گوندى (نوورسى) سەر بە پارێزگای (بەدلىس) ی کوردستانی تورکیا لە بنەمالەیهكى کوردی ئاین پەرور چاوى بە دنیا هەلەیناوه .



گوندى نوورس

(٢) ناوى باوك و دایك و برا و خوشەكانى :

أ- باوكى : ناوى سۆفى (میرزا) ی کۆپى (عەلى) کۆپى (خضر) ی کۆپى (میرزا خالىد) ی کۆپى (میرزا رشان) ه ، لە عەشیرەتى (إسباریت) ه ، ئەم پیاوه لەبەر خواناسى و زۆر لە خواترسانى ناوئراوه بە (سۆفى) ، وا دەگێڕنەوه لى : کاتیک مەرۆ مالأتى پێبووه که لە شوانى دەگەرايه وه ، دەمى مەرۆ مالآتەکەى دەبەست ، بۆ ئەوهى کشتوکالى خەلکى تر نه خوا ^(١) .

لە دەورووبەرى ساڵەکانى (١٩٢٠ م) دا لە گوندى (نوورس) کۆچى دواى کردووه و هەر لە گۆرستانی ئەویش بە خاک سپێردراوه ، وه لەسەر کێلى گۆرەکەشى نووسراوه (میرزه) .

ب- دایكى : ناوى (نووریه کچى مەلا تاهیر) ه ، لە گوندى (بەلکان) لە دایك

(١) (سعيد النورسي - السنة النبوية سنة كونية وحقيقة روحية ، ترجمة : إحسان قاسم الصالحی / ص ٥) .

بووھ كە سى سەعات لە گوندی (نورس) ە وە دوورە، وە لە ەشیرەتی (خاكیف) ە ، كە ەردوو ەشیرەتی خۆی و میرزای مێردی دەچنەو ە سەر كوردەكانی ەكاری.

ج- خوشكەكانی: مامۆستا نورسی سى خوشكى ەبووھ ، یەكەم : (دوریە) كە دایكى (عوبەید) بووھ و لە پێش جەنگی جیهانی یەكەمدا كۆچی دواى كردووھ، دووھ میان : (خانم) كە ئافەرەتیكى زانا بووھ و لە سالا (۱۹۴۵ م) دا لە مەوسمی حەجدا لە كاتی تەوافدا كۆچی دواى كردووھ ^(۱) ، وە سێھەمیش (مەرجان) ە كە لە ەموویان بچووكتر بووھ ^(۲) .

د- براكانی: مامۆستا نورسی سى براى ەبووھ ئەویش بریتیە لە (مەلا عبداللە) كە برا گەرەمى بووھ و، یەكێك بووھ لە زانا گەرەمەكانی كورد لە كوردستانی توركیا ^(۳) ، وە باوكی (عبدالرحمن) ە كە قوتابی و منالی مەعنەوی مامۆستا نورسی بووھ. لە سالی (۱۹۱۴ م) دا كۆچی دواى كردووھ ^(۴) .

ەروەھا دووھ میان ناوی (محمد) بووھ كە لە مامۆستا بچووكتر بووھ ، لە سالی (۱۹۵۱ م) دا كۆچی دواى كردووھ ^(۵) .

ەروەھا سێھەمیان ناوی (عبدالمجید) ە كە برا گچكەى مامۆستا بوو، زۆر لە پەيامەكانی مامۆستای بۆ زمانی ەرەبى وەرگێراوھ، بەلام كاتی خۆی لە بواری

(۱) (الشعاعات / ص ۳۲۲) .

(۲) (سيرة ذاتية للأستاذ سعيد النورسي / ص ۳۶) .

(۳) (أحمد بهجت - سعيد النورسي الرجل والدور ، بديع الزمان سعيد النورسي في مؤتمر عالمي

حول تجديد الفكر الإسلامي / إستانبول ۱۹۹۲ م) .

(۴) (سيرة ذاتية للأستاذ سعيد النورسي / ص ۳۶) .

(۵) ەمان سەرچاوەی پێشوو.

ته سګدا بلاوکراونه ته وه و په یامه عه ره بیه کانی شی (إشارات الإعجاز) و (المثنوي العربي النوري) وه رګړیا بۆ تورکی، مامۆستای زمانی عه ره بی بووه و، دواى ئه وه مو فتی، دواى ئه وه ش مامۆستای زانسته ئیسلامیه کان بوو له په یمانګای پیش نویژ و وتاریژه کان و په یمانګای ئیسلامی بالا له (قونیا) .

له سالی (۱۹۶۷ م) و له ته مەنى هه شتا و سى (۸۳) سالیډا کۆچى دوايى کردووه، بهر په حمه تی به لیښاوی خواى گه وړه بکه وى^(۱) .

که واته منډاله کانی (میرزا علی) به یی گه وړه و بچو وکیان بهم جوړه یه:

(دورییه ، خانم ، عبدالله ، سه عید ، محمد ، عبدالمجید ، مه رجان) .

به خشینى (نیجازه عیلمی) له لایه ن مامۆستا نورسییه وه به

(عبدالمجید) ی برای گچکى

مامۆستا (عبدالمجید) نیجازه نامه ی له مامۆستا نورسی برا گه وړه ی وه رګرتووه جا هه ر بۆ زانین پیتمان خوښوو ئه و (نیجازه نامه) یه وهك خو ی بلاویکه ی نه وه :



((الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على رسوله سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، أما بعد: فقد قرأ وتدرّس عندي أخي الصغير (عبد المجيد بن ميرزا) النورسي العلوم الآلية والعقلية وأكمل النسخ التي جرت عادة العلماء على إقرائها وقراءتها في مملكتنا، ولما نظرت إلى استعداده وذكاؤه، وفتشت عن معلوماته ومحفوظاته، وجربت اقتداره على التدريس والتعليم وتبين لي لياقته للوظيفية التدريسية، وكفاية معلوماته

(۱) (چەند چە پکى بیره وه ری سه بارهت به سه عیدی نورسی / (أسید إحسان قاسم) چه پکی

کردوون و له تورکیه وه کردوونی به کوردی — (حبيب محمد سعيد) يش له عه ره بیه وه

کردوونی به کوردی / سالی چاپ (۱۹۹۵ م) ، ل ۸۵) .

للإرشادات العلمية أجزته حسب ما جرت عليه العادة من إعطاء الأساتيد "الإجازة" لمن استكمل النسخ من التلاميذ في تدريس وتعليم ما قرأ عندي من العلوم، إلى يوم الوقت المعلوم كما أجازني أستاذي المولى محمد الجلالى رحمة الله عليه، وهو قد أخذ الإجازة من مولاه ذي النفع العميم، والقلب السليم، السيد فهيم قدس سره، وهو قد أخذ الإجازة من أعلم علماء دهره، وأفضل فضلاء عصره، الشيخ عبید الله الشمدناني قدس سره، وهو قد أجاز من أكابر العلماء، وأشهر الفضلاء، واحدا بعد واحد متسلسلا إلى الإمام محمد الغزالي قدس سره، وهو قد رخص وأذن له في إرشاد العباد ظاهرا وباطنا من قبل السادة العظام، والقادة الكرام، منتها إلى المعداد من الأئمة الاثني عشر- مولانا حضرة جعفر الصادق، رضي الله عنه، وهو قد أخذ الفيض معنى وباطنا من الإمام أمير المؤمنين علي بن أبي طالب رضي الله عنه. وكما أجازني علامة زمانه، ومصباح أوانه أستاذي فتح الله الإسعدي، وهو قد نال رتبة التدريس في العقلیات والنقلیات بالإجازة والرخصة، عن والده عمر، وهو عن جده الأكبر محمد خليل الإسعدي، وانتهى المجيزون له بالواسطة إلى العلامة الشهير سعد الدين التفتازاني، ومنه إلى الإمام فخر الدين الرازي^(۱).

(۳) قۇناغەكانى خۇيىندىن و پەلەى زانستى و لىئاھاتووى :

مەر لە تەمەنى ھەوت (۷) سالىيەوھ مامۇستا نوورسى چۆتە ھوجرەكان و، لای باوکی ھوجرەى تەواو کرد، وە لە تەمەنى تۆ (۹) سالىدا لای مەلا (عبدالله) ى برا گەوردەى زانستى (نحو) و (صرف) ى خۇيىندوھ، وە دەگىرپنەوھ کە تۆد زىرەك و بلىمەت بووھ لە دەرځ کردنى وانەكان و موتالاکردنيان^(۲)، وە ھەموو کتیبى (جمع الجوامع) کە سەر بە زانستى (أصول الفقه) ە لەبەر کردوھ، وە ھەروھما

(۱) لە پىنگەى (الأكاديمية للقراءات العشر والسنة النبوية) وەرگىراوھ.

(۲) (حسن عبدالرحمن بکیر- بديع الزمان سعيد النورسي وأثره في الفكر والدعوة/ ۱۸۷۷-

فرهنگي (محيط) ي فہرزنابادي له پيتي (س) ه وه له بهرکردوه، له بهر نه وه بووه كه زاناياني نهو سردهمه ناويان ناوه سه عيدي مه شهوور (بديع الزمان) ^(١).

هر بويه له تهمني چوارده (١٤) ساليده پروانامه ي زانستي ثابيني (اجازة علمي) وهرگرتوه، وه له سالي (١٨٩٣ م) له شاري (وان) له زانسته کاني وهکو : (بیرکاری و، فیزیا و، کیمیا و، زهوی ناسی و، فلسفه و، میثرو) ی خویندوه ^(٢)، له هندیکیشیاندا کتیبی داناهه.

ماموستا نوورسي له تهمني هژده (١٨) ساليده زانسته ثابینه کاني وهرگرتوه له زانسته نهقليه کان، وه کاري وانه بیژي بووه بؤ ماوه ي پانزه (١٥) سال له شاري (وان) ^(٣).

بؤ مهبهستي موتالاکردن و خویندنه وه ي نهو کتیبانه ي پتويستي بوون سوودي له کتیبخانه پر له کتیبه کاني (عومر پاشا) ي والي به دليس و (تایه ر پاشا) ي والي (وان) وهرگرتوه كه پړزي زوريان ليتاوه و بايه خيان پيداوه ^(٤).

٤) قوناغه کاني ژياني سه عيد نوورسي :

قوناغي يه گم: كه له سالي (١٨٧٣ م) بؤ سالي (١٩٠٧ م) دهست پي دهكات كه بریتيه له قوناغي له دايك بوون و مندالي و فیريووني زانست و بلاوېونه وه ي ناوبانگيه تي له نيوان خه لکدا و له نيوان لادي و شاره کاني کوردستاني تورکيادا ^(٥).

(١) (بديع الزمان سعيد النورسي - مختارات من المثنوي العربي النوري / ص ٥) .

(٢) (بديع الزمان سعيد النورسي - حقيقة التوحيد والتوحيد الحقيقي - ترجمة : إحسان قاسم الصالحي / ص ٥) .

(٣) (الطرق الصوفية ظروف النشأة وطبيعة الدور - ممدوح الزوي / ص ١٨٧) .

(٤) (پوخته ي چنډ لايه نيكي ژياني زاناي گوره ي کورد سه عيدي نوورسي - نووسيني : فاروق په سول يه حيا / ل ٧) .

(٥) (سعيد النورسي حركته ومشروعه الإصلاح في تركيا - آزاد سعيد سمو / ص ٦٤ - ٦٥) .

قۇناغى دووھەم: كە لە سالى (۱۹۰۷ م) بۆ سالى (۱۹۲۳ م) دەست پى دەكات كە برىتتە لە قۇناغى گواستەنەوہ بۆ ئەستەنبول و مومارەسەى كارى سياسى و بەشدارى لە پىكەپىنانى كۆمەلەكان و ، كارى پۇژنامەگەرى و سەفەرکردنى بۆ ولاتانى (شام) و (بەيروت) ، وە بەشدارى كردن لە جەنگى يەكەمى جىيەنى ^(۱) .

قۇناغى سىيەم: كە لە سالى (۱۹۲۳ م) بۆ سالى (۱۹۴۹ م) دەست پى دەكات كە برىتتە لە قۇناغى ناپەهەتى و پووبەپووبوونەوہى لەگەل دوزمەنانى ئايىن و دادگايى كردن و زىندانى كردن و لە كۆتايى دا دوورخستەنەوہى و دانانى پەيامەكانى نوور ^(۲) .

قۇناغى جوارەم: كە لە سالى (۱۹۴۹ م) بۆ سالى (۱۹۶۰ م) دەست پى دەكات كە برىتتە لە قۇناغى كۆتايى هاتن بە زىندانى بۆ ماوہى چارەكە سەدەيەك و جىگىربوون، واتە قۇناغى كۆتايى هاتنى دادگايەكانى بوو، وە چاپکردنى پەيامەكانى نوور بوو، وە نزيكبوونەوہ لەكۆتايى هاتنى تەمەنى پىرخىرى بوو ^(۳) .

(۵) ھاوسەرگرتنى سەعید نوورسى :

مامۇستا نوورسى لە ژيانيدا ھاوسەرى نەگرتووه .

(۶) ھەلەسوكەوتى مامۇستا نوورسى لەگەل كەسانى جوارەدەوریدا ^(۴) :

پىشەوا نوورسى لەناو قوتابىيەكانيدا چ لە پووى بىرکردنەوہ و چ لە پووى

(۱) (ھەمان سەرچاوەى پىشوو / ص ۹۴ - ۹۵) .

(۲) (ھەمان سەرچاوەى پىشوو / ص ۶۴ - ۶۵) .

(۳) (ھەمان سەرچاوەى پىشوو / ص ۱۲۳) .

(۴) (چەند چەپكى بىرەوہرى سەبارەت بە سەعیدى نوورسى / (أسيد إحسان قاسم) چەپكى

كردوون و لە توركيەوہ كردوونى بە كوردى - (حبيب محمد سعيد) يش لە عەرەبىيەوہ

كردوونى بە كوردى / سالى چاپ (۱۹۹۵ م) ، ل ۸ - ۹ ، ۱۲ - ۱۳ ، ۱۹ - ۲۰ ، ۲۶ -

په‌فتاره‌وه‌ پابه‌ندبوو به‌ ئاكاره‌ ئىسلاميه‌كانه‌وه‌، هه‌ميشه‌ پێنمايى كردوون بۆ به‌ندايه‌تى راسته‌قىنه‌ و به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر يه‌كخواپه‌رستى و پابه‌ندبوون به‌ په‌وشتى خواناسان و باوه‌پدارانه‌وه‌.

● (مه‌لاحه‌ميد) كه‌ يه‌كێكه‌ له‌ قوتابيه‌ به‌ ئه‌مه‌ك و دڵسۆزه‌كانى مامۆستا نوورسى و له‌ خزمه‌تى مامۆستادا له‌كۆيى (ئهره‌ك) و له‌ مزگه‌وتى گوندى (نوورشين) ى نزىك شارى (وان) ژيانى بردۆته‌ سه‌ر، بۆمان ده‌گيڕيته‌وه‌ و ده‌لێ : كه‌ نوێژم له‌ دواى مامۆستاه‌وه‌ ده‌كرد زۆر دڵم ده‌كرايه‌وه‌، چونكه‌ نوێژكردنى سام و خشوعى مرۆفى زياد ده‌كرد.

پێنماييشى ده‌كردين بۆ ئه‌وه‌ كه‌ زيكرى دواى نوێژ وه‌ك ناوك و تۆوى نوێژه‌كه‌ وايه‌. ئه‌وه‌ بوو به‌ ده‌نگيكي نه‌رمى غه‌مگينه‌وه‌ ته‌سبيحات و زيكرى خواى ده‌كرد... كاتى كه‌ ده‌يوت: (سبحان الله ... سبحان الله) به‌ شيوه‌يه‌ك له‌سه‌رخۆ و له‌ قولايى ناخى دلييه‌وه‌ ده‌رده‌هات و ده‌مان بيه‌ست.

من خۆم هه‌رچه‌ند مامۆستا و زاناي زۆرم ديون، تا ئيستا كه‌ سيكم نه‌ديوه‌ وه‌ك مامۆستا به‌م خشوع و غه‌مگينييه‌وه‌ نوێژ به‌جى بئيى و زيكربكا.

كاتيكيش كه‌ ده‌يوت: (لا إله إلا الله) و ده‌ستى به‌ ته‌سبيحات ده‌كرد و له‌ سه‌رى به‌رده‌وام ده‌بوو، له‌ هيز و توندى دا ده‌نگى وه‌ك گرمه‌ى تۆپى لى ده‌هات، جا ئه‌گه‌ر كه‌ سيكى ئه‌هلى ته‌ريقه‌تى صوفى له‌ لايدا بوايه‌ ئه‌وا حالى لى ده‌هات.

● هه‌روه‌ها بۆمان ده‌گيڕيته‌وه‌ و ده‌لێ : مامۆستا هه‌موو شه‌وى هه‌لده‌ستا بۆ شه‌ونوێژ... جار جارى كه‌ چاوم لى بوو نوێژى ده‌كرد، خه‌وم لى ده‌زپا... ئه‌ويش كه‌ ده‌يبينيم به‌خه‌به‌رم، پيى ده‌وت: مادام به‌ خه‌به‌رى وه‌ره‌ له‌ پارانه‌وه‌دا به‌شداريم بكه‌. به‌لام من هيج نزاكه‌م په‌وان نه‌بوو، بۆيه‌ پيى ده‌وتم: من ده‌پارييمه‌وه‌ و تويش به‌ دواما ئامين بلێ. من به‌ نزاكه‌ى سه‌ردارمان يونس پيغه‌مبه‌ر (سه‌لامى خواى

لەسەر بىي) و، نزاكەى ئوۋەيسى قەرەنى دەپارپمەۋە و بە ھەردووكيان لە دەرگانەى پەحمەتى خوا دەدەم.

لە كاتى پارانەۋەكەدا جار بە جار ئىكش وەنەوز دەپىرەمەۋە، ئەۋىش سەيرى دەكردم و دەبوت: منىش ۋەك تۆ بووم، تۆيش پادىيىت.

● (شوكت دىمىر آى) ، ئەۋ سەربازەى گواستەنەۋەى مامۇستا نورسى بۆ (بارلا) خرايە ئەستۆى، بۆمان دەگىپتەۋە و دەلى: لە شارى (ئەگرىدىر) بووم، بەيانىەكيان بانگ كرام بۆ بىكەى شارەۋانى، چووم دەبىنم وا فەرماندار و فەرماندەى ژاندرمە (دەرەك) و ئەندامانى دەستەى شارەۋانى و پىاۋىكى مېزەر بەسەر، كە جەبەيەكى لەبەردايە و خاۋەنى ھەيئەت و ۋىقارىكە، لەۋىن.

فەرماندەى ژاندرمە پوۋى تى كىردم: كورم گوى بگرە، پىۋىستە ئەم مامۇستايەمان كە بە (بىدىع الزمان) ناسراۋە بىبەيت بۆ (بارلا) . ئەم كارەت زۆر گرنگە، كاتى لەۋىش بە پۇلىسخانەى دەسپىرى با لە سەر نووسراۋە پەسمىەكان ئىمزاى بكن و دواى ئەۋە ئىمەشى لى ئاگادار بكە. وىم: زۆر چاكە گەۋرەم..

لەگەل مامۇستا كەۋتىنە پى .. لە پى دا پىم وى: مامۇستا گيان، جەنابت لە جى باۋكى ئەمەش كارە و خراۋەتە ئەستۆم. ھىۋادارم لىم نەپەنجى.

دواى ئەۋە باسى گەشتەكەيان بە بەلەمى چارۋكەدار دەكا و دەلى: زۆر سارد بوو.. ۋەرزى زىستان بوو.. ئاۋى دەرياچەكەش بەينا و بەين بەستبۋى، يەكى لە سەۋل لىدەرانى بەلەمەكە لە پىشەۋە بە داردەستىكى گەۋرە سەھۋلەكەى دەشكاند و پى بۆ بەلەمەكە دەكردەۋە.

مامۇستا (بىدىع الزمان) ھەندى مېۋى و شىرىنى بەسەرماندا داۋبەش كىرد.. من بە ۋىدى سەرنج دەدا، دەبىنم تەۋاۋ ھىم و دامەزراۋە.. لە دەرياچەكە و چىپاكانى دەۋرۋ بەرمان ۋىد دەۋۋە.. جا چونكە پۇژگار كورت بوو، خىرا نوۋىزى

عەصر ھاتە کایەو و ویستی بە پێوە نوێژەکەي بەجێ بێنێ، بە لەمە کەمان پوو بە قیبلە وەستاند و دەنگێکم بیست: (الله أكبر!) لە ھەموو ژياندا (الله أكبر) ی وا پێ لە سام و ھەییەت و خشوعم نە بیستبوو.. ھەستم بە کرژبوونی مووی لە شەمان دەکرد، ھەلسوکەوت و پەفتارەکانی لە پەفتاری مامۆستایانی تر نە دەچوو.

ئەوپەری ھەولمان دەدا بە لەمە کە پوو لە قیبلە بوەستین. کاتێ مامۆستا لە نوێژەکەي بۆو، ئاوپێ بۆ لامان دایەو و وتی: سوپاستان دەکەم، براکەم! ماندووم کردن!

بەپاستی پیاویکی نەرم و نیان و پەوشت جوان بوو. دواي گەشتێکی دوو سەعاتی بە بە لەم گەشتینە (بارلا)، کاتێ مامۆستا خواوینی بە لەمە کەي بینی و ھەولێ پاوی کەو دەدا، کە لە و ناوچانەدا ژۆرن، ئاگاداری کرد و پێی وت: وا بەرەو بە ھار دەپۆین و ئەم گیاندارانەش کاتی ھێلکە و بێچووە کردنیانە. خۆزگە وازت لەم کارە بەینایە. بەم وتە نەرمە لە پاوەکەي وازی پێ ھێنا.

● (خلوصی یحیی گیل)^(۱) دەلێ: لە یە کەم سەرداندا بۆلای مامۆستا نوورسی، وام دەزانی شیخێکە لە شیخەکانی تەسەووف، کەچی بەر لەوێ من ھیچ بلێم، پێی وتم: براکەم! من شیخ نیم، من وەك (غەزالی) و ئیمامی (پەببانی) ئیمام، چونکە چەرخە کەمان چەرخێ پارێزگاریی ئیمانە نەك پارێزگاریی تەریقەت..

(۱) (خلوصی) یەکیکە لە قوتابیانی دێرینی مامۆستا نوورسی لە (بارلا) کە ئەو دەمە ئەفسەر بوو لە پلەی (نەقیب) دا. ھەر پرسیارێکی ببوایە سەبارەت بابەتە ئیمانییەکان دەیناردن بۆ مامۆستا نوورسی، ئەویش وەلامی بۆ دەنووسیوە. پاشان بە پێتنامی خۆی ئەم وەلامانە کۆکرانەو و ناوێران: (مەکتووبات). ناوێراو لە ساڵی (۱۹۸۶ م) و لە تەمەنی (۹۱) ساڵیدا کۆچی دواي کردوو (پاشبەندەکان / بەرگی ۵، لاپەرە ۱۷).

لە يەككى لە سەردانەكاندا بۆلای مامۆستا چامان لەلای خواردەو، بەلام من چای ناو پيالەكەم تەواو نەکرد و كەمىكى تىدا مايەو، مامۆستا پىيى وتم: براكەم! تۆ لە سوننەت ئاگادار نیت.

مەبەستى ئۆهەبوو پىنمووييمان بكا بۆ ئۆهەى كە تەواوکردنى ئۆهەى وا لە ناو پيالەكەدا سوننەتتەكە لە سوننەتەكانى پىنمەبەر و مانەوەى فەزەلە تىايدا ئىسرافە و ئىسرافىش پىنچەوانەى سوننەتە.

لە بارەى دلوڤانى و بەزەيى مامۆستاو بەرامبەر بە گيانداران و زىندەوهران چىروك و رووداوى زۆر هەن، بەلام تەنها ئاماژە بە يەك دوانىكيان دەكەين:

● (مەلا حەمىد) بۆمان دەگىرپتەو و دەلى: لە پۆزىكى خەملاودا لەسەر كىوى (ئەرەك) مامۆستا پىيى وتىن: من دەستم بە زىكرو تەسبىحاتەكەمەو گىراو، ئۆهە بپۆن بۆ سەيران و پىاسەى ئەم دەشت و دەرە سەوزە.

كاتى بەرپۆهە چووين، قوم قومه يەكم بەسەر بەردىكەو بەدى كرد و كوشتم.. كە گەراينەو مامۆستا لە بارەى ئۆ شوپىنانەى كە پۆيشتىن و ئۆ كارانەى كردمان پرسىارى لى كردىن. منىش باسى سەيرانەكەمانم بۆ كرد، كە گەيشتمە باسى قوم قومه كە تووپە بوو و بەلايەو زۆر گران بوو و پىمى وت: ئۆ بەستەزمانەت كوشت؟ پىم وت: وتەيكى بەناوبانگمان هەيە ئەلى: هەركەس حەوت قوم قومه بكورژىت پاداشتى حەجىكى دەست دەكەوئىت! (مامۆستا) فەرمووى باشە دانىشە، با موناڤەشە بكەين و بزائىن كاميان پاستە؟

دواى ئۆهە وتى: ئايا ئۆ گياندارە پىيى لى گرتووئىت؟ وتم: نەخىر. وتى: ئايا هىچى لى داگىر كردووئىت؟ وتم: نەخىر. وتى: ئايا تۆ پۆزى دەدەيت؟ وتم: نەخىر. وتى: ئايا لە زەوى و زارتا سووپايەو؟ وتم: نەخىر. وتى: ئايا تۆ بەدىت هىناو؟ وتم: نەخىر. وتى: ئايا دەزانى ئەم گياندارانە بۆچى بەدىهتارون و كارى سەرشانىان چى يە؟ وتم: نەخىر. وتى: ئايا بەدىهتەر ئەم گياندارانەى بۆ ئۆهە بەدى هىناو تۆ

بيان كوژيت؟ كى پىى وتى بىكوژە؟ لە بەدیهێنانى ئەم گياندارانەدا هەزار دانایى خواى هەيه. جا براكەم بە كوشتنى ئەم گياندارە تۆ هەڵەت كردووه.

• هەروەها بۆمان دەگێڕێتەوه و دەڵێ: بەره بەره دنیا ساردى دەكرد و زستانیش نزىك دەبۆوه.. ئێمەش هیشتا لەسەر كۆیى ئەرەك بووین و، بە تەمای بارىنى بەفر و بارانىكى زۆر بووین.. ئەو شوێنەش كە تايادا دەژيان لە شیۆهى گردۆڵەیه‌كدا بوو.. مامۆستا ویستی لەسەر ئەو بەرزاییه ژوورێك دروست بكەین. كاتى بناغه‌مان لى دا شارە میرووله‌یه‌ك دەرکەوت، كە مامۆستا میرووله‌كانى بىنى نەیهیشت لەو شوێنەدا چال هەلکەنین، كە پرسىارمان لى كرد، وتى: ئایا دروستە خانوویه‌ك بە پوو‌خاندنى خانوویه‌كى تر دروست بكەین؟ مالى ئەم گياندارانە وێران مەكەن. لە شوێنێكى تردا چال هەلکەنن.

كە لە شوێنێكى تردا دەستمان بە هەلکەندن كرده‌وه دیسان شارە میرووله‌یه‌كى ترمان هاته‌وه بەرده‌م، بۆ سێهەم جار قوتابییەك كە یارمەتى دەدام لى پرسیم: ئایا ئەمە هەر وا بەرده‌وام بێت؟ با لە شوێنێكدا چال هەلکەنین، جا ئەگەر میرووله‌ دەرکەوتن بە خۆل دایان دەپۆشین تا مامۆستا نەیان بىنى، ئەگینا هەتا عیشتا هەروا دەمینێه‌وه و هیچمان نەكردووه، خۆ لەم شوێنەشدا بستێك نیه شارە میرووله‌ى تیدا نەبێ.

بە هەر حال ژوورێكى بچووكمان بۆ مامۆستا دروست كرد، ئیتر مامۆستا هەرچى میرووله و شارەكانى بدیایه ساوهر و شه‌كرو پارچه‌ نانى پیشكەش دەكردن.

لە هۆى شه‌كر پێدانیان پرسىارمان لى كرد، بە پى كەنینه‌وه وتى: تا ئەو شه‌كره‌ چایى بێ بۆیان (مەبه‌ستى ئەوه‌یه: ببێته‌ خواردنێكى سه‌ره‌كى بۆیان).

(۷) چاكسازىيەكانى مامۇستا نوورسى:

يەكەم : چاكسازى لە بواری پەرورەدەيى ۱۵ :

شىۋازى چاكسازىيەكانى نەرم و نىيان و دانايى مەرجى سەرەككىيە بۇ چاكسازى، بە برپاى سەئىدى نوورسى مۇڭ بە سىروشتى خۇى ئارەزووى لەوەرگرتنى شتى باشە و كاتىك وشەى زىرو پەق دەبىستىت لىي پادەكات، وە مۇڭى سەرپىچىكار كاتىك وتارى بۇ دەدرىت بە شىۋازىكى نەرمونىيان و دانايىيانە و ئامۇزگارى باش كارى لى دەكات ، بەلام ئەگەر لەگەلدا شىۋازىكى تىزو تاوانبارانەى لەگەل بكاربەئىت بە دور نازانرىت لەسەر ئەو سەرپىچىيەى بەردەوام بىت و تاوان ئەنجام بدات ^(۱).

لەو ئامرازانەش كە مامۇستا نوورسى بەكارى دەھىئا بۇ چاكسازىيە برىتى بوون لە ^(۲) :

۱- دلىيى لەسەر دلىسوزى و پەيوەندى بەخواوہ.

۲- پشتىوانى پابەندبوون بە ئايىنى پىرۆزى ئىسلام.

۳- دوركەوتنەوہ لە پەخنە و موناقلەشەى زۆر.

۴- شىۋازى دەستنىشان كردن.

بىگومان باشتىن ئامراز بۇ جى بەجى كردنى چاكسازىيە لە ھەموو كۆمەلگايەك

بە چاكسازى تاك و پەرورەدەكردن دەست پى دەكات.

يەككە لە پىگاكانى مامۇستا نوورسى بۇ تاكەكانى كۆمەلگا ئەوہيە كە دەلى :

خۆت بە گەرە نىشان مەدە، با بچوك نەبىتەوہ، ئەئى ئەوكەسەى (ئەنا) يەكى دوو چەندانەى تىدایە و گرفتارى خۇ بە گەرە زانين و لە خۇبايى بوون بووہ ! پىويستە

(۱) (ھەمان سەرچاوەى پيشوو / ص ۲۲۶) .

(۲) (ھەمان سەرچاوەى پيشوو / ص ۲۴۹) .

شارەزای ئەم پێوەرە بیت : هەموو کەسێک پەنجەرە یەکی هەیه، چ بۆ سەیرکردن و چ بۆ خۆپیشانەدان، لێیەو دەپوانیته کۆمەڵ، ئەو پەنجەرە یەش پێی دەوتریت (پەلە و پایە) جا ئەگەر ئەو پەنجەرە یە لە بالای نرخ و بەهای خۆی بەرزتر بوو ئەوا بە (تکبر) بالای نرخ و بەهای خۆی درێژ دەکات تا کۆ لەم پەنجەرە یەو دەربکەوێت، بەلام گەر پەنجەرە کە لە بالای هیممەتی ئەو نزمتر بوو ئەوا بە (تواضع) ه وە خۆی بچووک دەکاتەو و دادەنەوێت تا لەو ئاستەدا دەبینیت و دەشبینیت، پێوەری مەزنایەتی لە مرقفانی کامڵدا (تواضع) ه، بەلام کەسانی بوودەلە و ناتەواو پێوەری بچووکیان (تکبر) ه ^(۱).

دووهم : چاکسازی لە بواری زانستی دا :

کاتێ مامۆستا نوورسی سەردانی (ئەستەمبول) ی کرد لە سیال (۱۸۹۶ م) پرۆژە یەکی پیشکەش کرد بۆ دانانی زانکۆ یەکی ئیسلامی لە پۆژەلانی (ئەنادۆل) بەناوی (زانکۆی زەهرا) لەسەر شیوازی (زانکۆی ئەزەم) ی میصر، سولتان (عبدالحمید) ئەم پرۆژە یە پەسەند کرد، بەلام بەهۆی سەرھەڵدانی جەنگی یەکەمی جیھانی ئەم پرۆژە شکستی هێنا ^(۲).

(۱) (بریسکەکان - نووسینی: سەعیدی نوورسی ، وەرگێڕانی بۆ زمانی کوردی: فاروق پەسول یەحیا / بەرگی ۳ ، ل ۸۰۲) .

(۲) (بدیع الزمان سعید النورسی - حقيقة التوحید - د. محمد سعید رمضان بۆتانی/ ص ۵ -



سولتان عبدالحمیدی دووهم

مامؤستا نورسی دهرباره ی گرنکی زانست ده لئیت : به زانست و ژیری، به لکو به بینین چه سپاوه که : په یوهندی یاساکانی له مه پرتن و قه باره به رزه کان وهک : (کیشکر و پالنه)، هه روه ها گویره روه و بلوک ره وهی نه و هیزانه ی که له مادده دا هه ن وهکو (پووناکی و، گه رمی و، کاره با) نه و شته ی که هه ریه که له و کارانه راده په پئینیت له راستیدا مادده یه که له فه زادا هه یه و، مادده ی هه لم له گه ل نه وه شدا هه ر به مادده ی هه لم ده مینیت هه و، که چی وهکو مادده کانی تر چه ند جوړو شیوه یه کی جیا جیا له خو ده گریت، چونکه هه رسی شیوه ی گازی و شله مهنی و په قی، که ته نها یه که مادده دروست ده بیت، وهک : هه لم و سه هو ل و ناو، به هه مان جوړ ژیری هیچ ریگرمان نابیت و نارازیشی له وه نیه که مادده یه کی هه لم حوت جوړ چین هه بیت، که به وردی سه یری تن و قه باره به رزه کان بکریت، جیاوازی له نیوان چینه کانی دا ده بینریت، چونکه هه روه که نه و چینه ی پی کاکیشانی تیدایه و وه کومه له ی هه ور دیاره، هه رگیز له چینی نه ستیره چه سپیوه کان ناچیت، ته نانه ت نه ستیره کانی چینه نه چه سپیوه کان به وینه ی میوه ی هاوین کامل و پیگه یشتو دهرده که ون، که چی گه لی نه ستیره ی بی سنووری پیگای کاکیشان که وهک هه ور ده بینرین تازه کی پیکدینن و به ره و پیگه یشتن و کامل بوون ده پون، هه روه که به پووداوکی راست ده زانریت که چینی نه ستیره نه جووله کان له کومه له ی خوړ ناچیت به مجوره، له پی پووداو و هه سته وه،

واتا خیرایی زهینی مړوږ له تیځه یشتندا جیاوازی نیوان حوت کومه له که و حوت چینه کان هه ست پیده کریت^(۱).

سیهم : چاکسازي له بواري کومه لایه تی دا :

ماموستا نورسی چاکسازي کومه لایه تی له کومه لگادا له خیزانه وه ده ست پی ده کات و ده لیت : خیزان مالیکي بچوکه بۆ مړوږ ، کومه لگاش له و پیکهاتووه و ژيانی مړوږ مالیکي بچوکه سهره پای نه وه ی که نارام و سهره خو دروستکراو بیت، له سهر بنچینه ی چاک، مړوږ کوپی ژینگه که یه تی که کاری تیده کات، وا ده پوانه نه ژینگه یه چاک بیت یان خراب بیت له بهر نه وه پیویست بوو له سهر بانگه وازکاران که هول و تیځوشانی گهره بخنه گهر بۆ چاکسازي کومه لگا بۆ گونجاندن له نیوان تاکه کانی پاراستنیان له پهرش و بلاوی و دووبه ره کی و دور له غه ش و هه موو نه خوشییه کومه لایه تییه کانی تر، ماموستا نورسی له چاکسازي دا پیگای دکتوره کانی گرتبووه بهر بۆ چاره سهرکردنی نه خوشییه کان، هه روه ک چون دکتور هه لده ستیت به دیاری کردنی نه خوشییه کان و دانانی چاره سهر به شیوازیکی سووک و ناسان، به م شیویه ماموستا نورسی له سهره تای کاره کی دا هه لده ستا به دیاری کردنی نه خوشی کومه لگا و دانانی چاره سهر بوی^(۲).

چواره م : چاکسازي له بواري ئابووری دا :

ماموستا نورسی له چاکسازي ئابووریدا کومه لیک پینمایی گرت بهر وه کو :
۱- هاندان له سهر زه کاتدان به وه ی که زه کات گرنگییه کی گهره ی هه یه و به شداری راسته وخوی هه یه له سهر چاره سهر کردنی کیشه ئابووریه کاندان.

(۱) (بریسکه کان - نویسنی: سه عیدی نورسی ، وه رگیپانی بۆ زمانی کوردی: فاروق په سول یه حیا / بهرگی ۲ ، ل ۱۳۲ - ۱۳۳) .

(۲) (سعید النورسی حرکت و مشروع الإصلاحی فی ترکیا - د. آزاد سعید سمو / ص ۲۷۰) .

۲- ھاندان لەسەر كاسىبى و كار كردن و پەيدا كەردنى پۆزى، ئىسلام نۆر ھانمان دەدات لەسەر كا كەردن و پەيدا كەردنى پۆزى، ھەر ھە ئىسلام موسولمان ھان دەدات كە بىيىتە پەگەزىكى بە سوود و بەرھەمھەن لە كۆمەلگەكەيدا و نەبىيىتە كەسىكى بار بەسەريانەو و پشت بېستى بە كەسانى تر لە پەيدا كەردنى بۆيى ژیان و ھەموو پىداويستىەكانى تىرى..

۳- پىنمايى بەكاربەر و ھەولدان بۆ بەرھەمھەننى سەرچاوى وزەو پىويستى.. بەپاى مامۇستا نوورسى پىنمايى لە بەكاربەردن سوودى زۆرى ھەيە بۆ تاك و كۆمەلگا لەسەر شىوازىكى يەكسان، لەم سوودانەش :

أ- ھاتنە خوارەوى خىرو بەرھەكەت و پارىزگارى لەسەر پىزى مرقۇف ، پىويستە لەسەر بەكاربەر كە تاك بىت يان دەولەت بىت ھاوسەنگى بكات لە نىوان ئەوكەسانەى دەچنە ناوى، چونكە ئەو نەكات تووشى گىروگرفت دەبىت لە بودجەكەيدا..

ب- سوپاس كەردنى خوا لەسەر نىعمەتەكانى، ئەو مرقۇفەى پابەندە لە پىنوئىنى لە بەكاربەردندا، ئەوكەسەيە سوپاسى خاى گەرە دەكات لە نازو نىعمەتەكانى كە بەسەريدا پىزاو، نىعمەت ئەو شتەيە كە خاى گەرە دەيدات بە بەندەكانى، وە پىويستە لەسەر مرقۇف بەفەرۆى نەدا.

ج- بىگومان ھەموو تاكەكانى كۆمەلگا لەسەر يەك پلە نىن لە پوى ئابوورىيەو، لەبەر ئەو چىنى ھەزار بە بەردەوامى چاويان لە دەولەمەندە بەوھى دەولەمەند دەيبەخشىت يان بە فەرۆى دەدات بە ئاسانى^(۱) ..

(۱) (سعيد النورسي حركته ومشروعه الإصلاح في تركيا - د. آزاد سعيد سمو / ص ۳۱۵ - ۳۱۷) .

په رله مانی ولاته کهیدا نوسخه یه کی (قورئانی پیروژ) ی به دهسته وه گرتووه و به
 نه دنامانی په رله مانی وتووه : (هه تا ئه م قورئانه له ناو موسولماناندا بمینتیت ئیمه
 ناتوانین حوکمرانیان بکهین، که واته چار ته نها ئه وه یه که قورئان له سه رزه ویدا
 نه هیلین، یا خود په یوه ندی موسولمانه کانی پیوه بیچرین) !



ویننه ی گلا دستون و السیر انتونی

ئه م هه واله ته زوی به جهسته ی (سه عیدی نوورسی) دا هیناو حه وانه وه و
 سره وتی لای بپی و، بۆ هه موو که سانی ده ورو به ری خوی به ناشکرا پاگه یاند که :
 (ده بی به به لگه بۆ هه موو جیهانی بچه سپینم و پێیان بسه لمینم که "قورئانی
 پیروژ" خۆریکی مه عنه وی یه، تیشکی ئه و خۆره هه رگیز کز نابیت و
 رووناکیه که شی به هیه که سیک ناکوژیتته وه) ^(١).



(١) (بوخته ی چه ند لایه نیکي ژیا نی زانی گه وری کورد سه عیدی نوورسی - نووسینی: فاروق
 ره سول یه حیا / ل ٨) .

(۹) دانراوو نووسینه‌كانى مامۆستا نوورسى :

شایانى باسە مامۆستا سەعیدى نوورسى بە چەند زمانى پەيامە‌كانى نووسیوه له‌وانه (توركى ، عەرەبى ، كوردى) ، له‌ سەرەتادا ئەم پەيامانه دەست‌نوس بووه و به‌ شیوه‌ى نامى‌لكه‌ بڵاوى كردوونە‌وه‌، ئەمەش له‌ سالانى (۱۹۲۷ - ۱۹۵۰) ى میلادیدا بووه‌، بە‌لام دواى ئەوه‌ى حكومت دوو لیژنه‌ له‌ پیاوانى خۆى و مامۆستایانى ئایینى داده‌نى بۆ پێداچوونە‌وه‌ و چاوخشاندن به‌ بابەت و باسە‌كانى ناو ئەم پەيامانه‌دا ئەویش بۆ دوو مە‌به‌ست :

یه‌كه‌م : بزائن ئایا ئەم پەيامانه‌ دژ به‌ بنه‌ما ئایینه‌كانى ئیسلام نه‌نووسراون و پێچه‌وانه‌ى ده‌قه‌ قورئانییه‌كان نین.؟

دووه‌م : بزائن له‌ پ‌ووى فیکرى و ئایدۆلۆژیاوه‌ هیچ زیانىكى بۆ دارو ده‌سته‌كه‌ى حكومت تیدا نیه‌.؟! :

دواى ئەوه‌ى هەردوو لیژنه‌كه‌ گە‌یشتنه‌ ئەو قه‌ناعه‌ته‌ى كه‌ ئەم پەيامانه‌ بى‌ خه‌وشن و سه‌رچاوه‌ى له‌ قورئانه‌وه‌ گرتووه‌ و دوورن له‌ سیاسه‌ت و ته‌داخولاتى حیزبى، ب‌پاریاندا كه‌ مافى چاپ كردن بدرى به‌م پەيامانه‌ و به‌ شیوه‌یه‌كى پ‌ه‌سمى ب‌لاوبكرێنه‌وه‌.

له‌ پاش ئەو ب‌پارێه‌ ئیتر مامۆستا له‌ سالانى (۱۹۵۶ - ۱۹۵۹) میلادى هه‌ستا به‌ كۆكردنه‌وه‌ى سه‌رجه‌م (پەيامه‌كانى نوور) له‌ دوو توێى چەند به‌رگێكدا كه‌ ئەویش بریتین له‌مانه‌:

ئەو كتیبه‌یه‌ى كه‌ ته‌نها به‌ زمانى (توركى) نووسیونی بریتین له‌ :

۱. سۆزله‌ر (واته‌: وته‌گان) : كه‌ پێكدی‌ت له‌ (۳۳) نامه‌ ، له‌لایه‌ن مامۆستا (إحسان قاسم صالح) ه‌وه‌ وه‌رگێردراوه‌ته‌ سه‌ر زمانى (عەرەبى) و، دواتریش له‌لایه‌ن مامۆستا (فاروق پ‌ه‌سول یه‌حیا) وه‌ وه‌رگێردراوه‌ بۆ زمانى (كوردى) .

۲. مەكتوبات (واتە: نامەكان) : كە پىكىدېت لە (۳۳) نامە ، لەلايەن مامۆستا

(إحسان قاسم صالح) ەو ەەرگىزىدراو ەتە سەر زمانى (عەرەبى) و، دواترىش لەلايەن مامۆستا (فاروق پەرسول يەحيا) ە ەەرگىزىدراو ە بۆ زمانى (كوردى) .

۳. لەمەلەر (واتە: بريسگەكان) : كە پىكىدېت لە (۳۳) نامە ، لەلايەن مامۆستا

(إحسان قاسم صالح) ەو ەەرگىزىدراو ەتە سەر زمانى (عەرەبى) و، دواترىش لەلايەن مامۆستا (فاروق پەرسول يەحيا) ە ەەرگىزىدراو ە بۆ زمانى (كوردى) .

۴. شەاعلەر (واتە: تيشگەكان) : كە پىكىدېت لە (۱۵) نامە ، لەلايەن مامۆستا

(إحسان قاسم صالح) ەو ەەرگىزىدراو ەتە سەر زمانى (عەرەبى) و ، دواترىش لەلايەن مامۆستا (فاروق پەرسول يەحيا) ە ەەرگىزىدراو ە بۆ زمانى (كوردى) .

۵. لاقەلەر (واتە: پاشبەندەكان) : لەلايەن مامۆستا (إحسان قاسم صالح) ە

ە ەەرگىزىدراو ەتە سەر زمانى (عەرەبى) و، دواترىش لەلايەن مامۆستا (فاروق پەرسول يەحيا) ە ەەرگىزىدراو ەتە سەر زمانى (كوردى) . (پاشبەندەكان) كە سى كىتىبى جيا جيا و سەرىخۆن، كە برىتىن لە: يەكەم: (پاشبەندى بارلا) : ئەو نامانەى لەخۆ گرتو ە كە لە سەرەتاي پەهەندە بو ەنى مامۆستا نوورسى بۆ (بارلا) لە سالى (۱۹۲۷ م) و نىشتەجى كەردنى زۆرەملىي لەوى، نووسران.. تا ئەو دەمەى كە سالى (۱۹۳۵ م) لەگەل قوتابيانيدا بران بۆ دادگاي گەورەى جەزا لە شارى (ئەسكى شەھر) و بە بەنديخانەى ئەوى سىپىران. دوو ەم: (پاشبەندى قەستەمۆنى) ئەو نامانەى نىوان مامۆستا نوورسى و قوتابيانى ئەوى لەخۆ گرتو ە كە دواى بەسەر بردنى ماو ەى حوكمەكەى لە بەنديخانەى (ئەسكى شەھر) و نەفى كەردنى بۆ (قەستەمۆنى) لە سالى (۱۹۳۶ م) و نىشتەجى كەردنى زۆرەملىي لەوى، دەگريته ەو.. ەتا بردنى خۆى و قوتابيانى نوور بۆ دادگاي (دەنيزلى) لە سالى (۱۹۴۴ م) دا. سىيەم: (پاشبەندى ئەمىرداغ) ئەمىش دوو بەشە: بەشى يەكەمىيان :

ئەو نامانەى مامۆستا نوورسین کە دواى دەرچوونى برپارى بۆ تاوانى لە دادگای (دەنیزلى) سالى (١٩٤٤ م) و نىشته‌جۆ کردنى زۆره‌ملىی لە شارى (ئەمىرداغ) نووسىونی. ئەم بەشە بە تەواوی سالى (١٩٤٧ م) کۆتایى پۆ دیت، کە لەوێه‌روارەدا بردران بۆبەندىخانه ترسناکەکەى (ئافىوون) . بەشى دووهمیشى : لە سالى (١٩٤٨ م) یه‌وه دەست پۆ ده‌کات، واتە دواى ئازادبوونى مامۆستا نوورسى و قوتابیانى لە بەندىخانه‌ى (ئافىوون) و گه‌رانه‌وى بۆ (ئەمىرداغ) و نىشته‌جۆ کردنى زۆره‌ملىی لەوێه‌تا کۆچى دواى^(١).

٦. تاريخچه‌ حياه : (واتە: میژووى ژيان) سیره‌ى زاتى مامۆستا خۆیه‌تى^(٢).

٧. سنووحات : (ئەم کتێبه‌ له‌لایەن مامۆستا (إحسان قاسم صالح) ه‌وه وه‌رگێردراوه‌ته‌ سه‌ر زمانى عه‌ره‌بى به‌ ناوى "سانحات").

٨. طلوعات.

٩. إشارات.

١٠. رموز.

(١) (ه‌مان سه‌رچاوه‌ى پێشوو به‌لام / ص ١٢٣).

(٢) (پاشبەنده‌كان / نووسینی : مامۆستا سه‌عیدى نوورسى — وه‌رگێرانی له‌ عه‌ره‌بیه‌وه‌ بۆ

كوردی: فاروق په‌سولّ یه‌حیا / به‌رگی ٥ ، ل ٦ - ٧).

ئەو كىتپانەى كە بە زمانى (توركى و عەرەبى) ش نووسىونى و لە ژۇرنالونىشانى
(آثار بدیعیة) ^(۱) لە بەرگى (صیقل الإسلامی) دا كۆى كىردوونەتەوہ بریتىن لە :

۱. المحاکمات عقلیة.

۲. المناظرات.

۳. الخطبة الشامیة: بریتىنە لە و تارەى كە لە سەئال (۱۹۱۱ م) دا لە
سەردانى بۆ ولاتى (شام) ، لەسەر مینبەرى مزگەوتى (ئەمەوى) لە دیمەشق
بە زمانى عەرەبى دای و ئاراستەى زانایانى ئەو ولاتەى كىردبوو، كە دواتر
بە ناوونىشانى (الخطبة الشامیة) ناویانگى دەرکرد و چەند جارێك چاپ كراو،
پاشان ھەر خۆى بە درێژەپێدانەوہ وەرگێڤرا بۆ زمانى (توركى) ^(۲) .

۴. الخطوات الست: ئەو نامىلكەىە بوو كاتێك ئینگلیزەكان
ئەستەمبولیان داگیركرد لە ئازارى (۱۹۲۰ م) سەئیدى نوورسى ئەو
نامىلكەىەى دانا، كە تیايدا زۆر بە تووندى ھێرشى كىردە سەر ئینگلیزەكان
و، ھۆكارەكانى ناوئۆمىدى تیدا پووجەل كىردبووہوہ و ھانى خەلكیدا كە نا
ئۆمىد نەبن ^(۳) .

ئەو كىتپانەى كە تەنھا بە زمانى (عەرەبى) نووسىونى بریتىن لە :

۱. قزل إيجاز على سلم المنطق.

۲. تعليقات في المنطق.

(۱) واتە: ئەسەرەكانى پێشین) .

(۲) (وتەكان / نووسىنى : مامۆستا سەئیدى نوورسى — وەرگێڤرانى : فاروق رەسول یەحیا /
بەرگى ۱ ، ل ۹۸۰) .

(۳) (سەرچاوەى پێشوو / بەرگى ۱ ، ل ۹۸۱) .

پوخته يهك له ژياننامه ي پيشه واپان

٣. **إشارات الإعجاز في مظان الإيجاز:** ئه م كتيب ه له گهرمه ي جهنگدا دايناهه (كه ئيسا له به شي خویندنی دوکتورای وانهی "تفسير" له زانکوی ئه زههه به دهرس ده خوینریت) ^(١).

٤. **المثنوي العربي النوري.**

ئوهش كه به زمانی (كوردی) ش نووسیویه تی ته نها بریتیه له م بابته كه به ناوی: (ئهی گه لی كوردان) له ژماره یه کی گۆفاری (تعاون ترقی كورد) سالی (١٩٠٨) له ئهسته نبول بلاوی كردوته وه ^(٢).



فاروق رسول یه حیا



إحسان قاسم الصالحی

(١٠) میژووی کۆچی دواپی ^(٣):

له سهعات سی و نیوی (شهوی قهدر) ی مانگی په مه زانی سیال (١٣٧٩) ی کۆچی به رامبهه (٢٣ / ٣ / ١٩٦٠) زایینی به دهم بانگی په روهردگاریه وه پویشته و

(١) (سه رچاوه ی پيشوو / بهرگی ١، ل ٩٨١).

(٢) ئه م زانیاریه له ده می ماموستا (فاروق په سول یه حیا) خۆیه وه بیست، كه له پۆزی چوارشه ممه، به روار ی: (١١ / ٧ / ٢٠١٢) له سهردانیکمدا بۆ ماله وه یان پیی پاگه یاندم.

(٣) (پوخته ی چه ند لایه نیکي ژیا نی زانی گه وری كورد سه عیدی نوورسی - نووسینی: فاروق په سول یه حیا / ل ٢٠).

كۆچى مائىتايى لەم دىنيا فانيه كرد.

خوای گەورە و مېهرەبان نوقمى پەحمەتى فراوانى خۆى بکات و بە بەهەشتى
بەرىن شادى بکات (ئامىن) .

شايانى وتە چەند مانگىك دواى كۆچى دوايى، كاربەدەستان لە گۆرەكەى
دەريان ھىنا و لە شوئىنىكى نەزانراودا ناشتيانەوہ !

ئەوہى لىزەدا جىگەى سەرنجە ئەویش ئەوہىە : كە مامۆستا نوورسى پىش
ئەوہى كۆچى دوايى بکات داواى لە خوا كەردبوو كە گۆرەكەى نەبىتە نەزرگای
موسولمانان و بەھۆى ھاتنە سەر گلگۆكەى تووشى گوناھ بىن.

(۱) ئەو خزمەتە ناپابانەى كە بە مامۆستا نوورسى كراوہ لە دواى وھفات
كردنى برىتىن لە ^(۱) :

يەكەم : تا ئىستا لە (توركيا) نو دانە كۆنگرەى جىھانى و دەيان كۆپ و
سىمىنارى ناوخۆيى لەسەر ژيان و بىرى مامۆستا نوورسى گىراوہ .

ھەرەھا لەسەر ئاستى جىھانىش چەشنى (مىصر و، مەغرىب و، جەزائىر و،
ئەردەن و، مالىزىا و، ئوستراليا و، ئەندونىسيا و، يەمەن و، چاد و، ئەلمانىا و، بۆسنە
و، فلىپپىن و، سوودان و، باشورى ئەفرىقىا و، شوئىنانى تىرىش ..) كۆنگرەى جىھانى و
كۆپ و سىمىنارى زانستى لە ئاستە ئەكادىمىيەكاندا لەسەر پىشكەش كراوہ .

دووەم : لە كوردستانى عىراقىش ھەتا ئىستا سى سىمىنار تايبەت كراوہ بە
مامۆستا نوورسى و پەيامەكانى، لە شارەكانى (ھەولێر ، سلێمانى ، سۆران) .

سێھەم : تا ئىستا سى مزگەوت بە ناوہوہ ناوئراوہ لە شارەكانى (سلێمانى ،
سۆران ، كەركوك) .

(۱) (پوختەى چەند لايەنىكى ژيانى زانای گەورەى كورد سەئیدى نوورسى - نووسىنى: فاروق
پەسول يەحيا / ل ۲۰ - ۲۳) .

چوارەم : لە چەند زانکۆیەکی جیهاندا هەندێ بەرھەمی "مامۆستا نوورسی" لە ناوەندی مەنھەجە پەسمیەکان و سەرچاوە زانستییەکاندا دانراون و بە دەرس دەخوێندریڤ، وەك : زانکۆی (ئەزھەری میصر) و، زانکۆی (محمد الخامس) لە مەغریب و، زانکۆی (ئیسلامی جیهانی) لە مالیزییا.

پینجەم : وەرگیترانی (پەيامەکانی نوور)^(۱) بۆ زۆربەى زمانەکانی جیهان لەوانە : (عەرەبى ، ئینگلیزى ، ئەلمانى ، فەرەنسى ، پووسى ، ئۆردى ، فارسى ، ئیتالى ، کۆجاراتى ، مەلایا ، پۆمانى ، چینی ، بولگارى ، پورتوگالی ، ئەلبانى ، بۆسنى ، ئیسپانى ، مەقەدۆنى ، کوردی) ھەروەھا هەندێ زمانى تریش کە کۆى ھەموویان تا ئیستا گەشتووەتە پەنجا و دوو (۵۲) زمان.

(۱۲) ئەو کتێبانەى کە لەسەر (سەعید نوورسی) نووسراون بە زمانى عەرەبى بریتین لە :

- ۱- فى ظلال رسائل النور - د. مأمون فریز جرار.
- ۲- سعيد النورسي رجل الإيمان فى محنة الكفر والطفیان - د. أدیب إبراهیم الدباغ.
- ۳- الإدراك الروحي بين التصوف والنورسي - مجموعة من الأساتذة.
- ۴- التربية السلوكية عند بديع الزمان النورسي - مجموعة من الأساتذة.

(۱) شایانى وتە: یەكەم كەسیك كە ھۆلى وەرگیترانى (پەيامەکانى نوور) یدا بۆ زمانى عەرەبى مامۆستا (مەلا عبدالله) ى برا گەورەى مامۆستا نوورسى بوو. پاشان یەكێك لە قوتابییەکانى مامۆستا نوورسى كە ناوى (لەفیف) بوو لە سەلّا (۱۹۷۴ م) بەشێك لە پەيامەکانى وەرگیتراووتە سەر زمانى عەرەبى. ھەروەھا مامۆستا (إحسان قاسم الصالحى) تەواوى (پەيامەکانى نوور) ى لە تورکیەو وەرگیتراووتە سەر زمانى عەرەبى.

- ٥- النورسى أديبا - مجموعة من الأساتذة.
- ٦- الجمالي في الفكر الإسلامى المعاصر - مجموعة من الأساتذة.
- ٧- فقه المقاصد والحكم - مجموعة من الأساتذة.
- ٨- من قضايا القرآن والإنسان في فكر النورسى - أ. د. زياد خليل الدغامين.
- ٩- المعنى القرآنى في رسائل النور - أ. د. عشراتى سليمان.
- ١٠- الإسلام في تركيا الحديثة بديع الزمان النورسى - شكران واحدة.
- ١١- سؤال الأخلاق في مشروع النورسى.
- ١٢- التعليم في ضوء فكر النورسى - د. إبراهيم أبو محمد.
- ١٣- الصور والمرايا - أديب إبراهيم الدباغ.
- ١٤- البعد العقدي - د. الشفيح الماحي أحمد.
- ١٥- أسس الوحدة الفكرية - د. عبدالكريم عكيوي.
- ١٦- النورسى في رحاب القرآن - أ. د. عشراتى سليمان.
- ١٧- سيرة ذاتية مختصرة - إحسان قاسم الصالحي.
- ١٨- الأمثال في رسائل النور - د. الشفيح الماحي أحمد.
- ١٩- مقاصد رسائل النور - أ. د. عمار جيدل.
- ٢٠- رسالة الإجتهد ، قراءة تحليلية - أ. د. قطب مصطفى سانو.
- ٢١- بحوث في الإعجاز والتفسير - د. أحمد خالد شكري.
- ٢٢- النورسى أديب الإنسانية - أ. د. حسن الام.
- ٢٣- الإمام النورسى والتعامل الدعوي مع القومي - د. ليث سعود جاسم.
- ٢٤- ذكريات عن سعيد النورسى - ترجمة : أسيد إحسان قاسم.
- ٢٥- ماهية الإنسان - د. عمار جيدل.
- ٢٦- في آفاق النور - أديب إبراهيم الدباغ.
- ٢٧- اصداء النور - أديب إبراهيم الدباغ.
- ٢٨- معالم التجديد عند النورسى - أ. د. محسن عبد.

پوخته يک له ژياننامه ي پيشه واپان

- ۲۹- مفتح النور - د. فريد الانصاري.
- ۳۰- البديع الزمان النورسي سيمياء الشكل - ا.د. عشراتي سليمان.
- ۳۱- النورسي وإثبات الحقائق الإيمانية - د. عمار جيدل.
- به زمانى ره سەنى كورديش ئەم بابەتانهى له سەر نووسراوه:
- ۱- كورته پيناسه يه كى په يامه كانى نور - حبيب محمد سعيد.
- ۲- چەند چەپكئ بيره وەرى سەبارەت به ماموستا سەعیدی نوورسی - نووسینی: اسید إحسان قاسم / وەرگيرانی: حبيب محمد سعيد.
- ۳- پوخته ي چەند لایه نیکى ژيانى زانای گه وری كورد (بديع الزمان سەعیدی نوورسی) - فاروق ره سول يە حيا.
- ۴- چاكسازييه كانى سەعید نوورسی و هه لويسته كانى بهرام بهر به دهسه لاتدارانى تورکيا - نووسینی: خالد دوستي.
- ۵- په يامى پوچ - نووسینی: د. خەديجه نه براوى / وەرگيرانی: زانا ناجى.

۱۳) هەندئ له وینه كانى پيشه واپان نوورسی :



وينه ي ماموستا سەعیدی نوورسی

كاتى هه لهاتنى له سەربازگه ي ديله كان له روسيا (۱۹۱۸ م)



وېنەنى مامۇستى سەئىدى نوۋرىسى
لە سەرەتاي يەكەم جەنگى جىھانىدا



وېنەنى مامۇستى سەئىدى نوۋرىسى
لە سەرەتاي پۇشتىنى بۇ بارلا

پوختەپەك لە ژياننامەى پېشەوايان

٤٠





ويېنەنى مامۇستى سەئىدى نوورسى

لە گەل عبدالرحمن برازاس



Hediyatnoman Said Nouru'nin Afyon mahkemesi sirasinda çekilmiş bir fotoğrafı.

ويېنەنى مامۇستى سەئىدى نوورسى

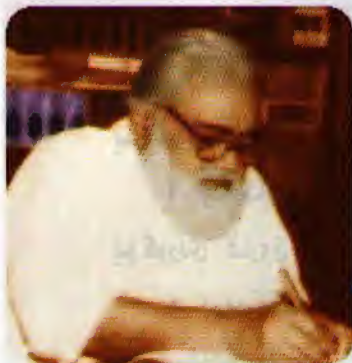
لە كاتى نوپۇز كوردنا

سەرجاۋەكان:

۱. پوختەى چەند لايەنىكى ژيانى زاناي گەۋرەى كورد سەئیدى نوورسى / نووسىنى: فاروق رەسول يەحيا.
۲. سەردانىكى مەيدانى بۇ مائى مامۇستا (فاروق رەسول يەحيا) كە ئە دىيارى كوردنى نووسراۋەكانى مامۇستا نوورسى زانىيارى پىندام (خوۋى گەۋرە پاداشتى بداتەۋە و لەسەر كارى خىر بەردەۋامى بىكات).
۳. وتەكان / نووسىنى: مامۇستا سەئیدى نوورسى - ۋەرگىرپانى ئە غەرەبىيەۋە بۇ كوردى: فاروق رەسول يەحيا.
۴. بىرىسكەكان / نووسىنى: مامۇستا سەئیدى نوورسى - ۋەرگىرپانى ئە غەرەبىيەۋە بۇ كوردى: فاروق رەسول يەحيا.
۵. تىشكەكان / نووسىنى: مامۇستا سەئیدى نوورسى - ۋەرگىرپانى ئە غەرەبىيەۋە بۇ كوردى: فاروق رەسول يەحيا.
۶. پاشبەندەكان / نووسىنى: مامۇستا سەئیدى نوورسى - ۋەرگىرپانى ئە غەرەبىيەۋە بۇ كوردى: فاروق رەسول يەحيا.
۷. چەند چە پىكى بىرەۋەرى سەبارەت بە سەئیدى نوورسى / (ئاسىد احسان قاسم) چە پىكى كوردوون و ئە تۈركىيەۋە كوردوونى بە كوردى - (حبىب محمد سەئىد) ىش ئە غەرەبىيەۋە كوردوونى بە كوردى / سالى چاپ (۱۹۹۵ م).
۸. چاكسازىيەكانى سەئىد نوورسى / نووسىنى (خالىد دۇستى).
۹. يەك دوو سەرجاۋەى ئەنتەرنىت.

پوختەيەك

لە ژياننامەى پيشەوا مەودودى



- (١) ناوى تەواوى
 - (٢) شوێنى لە دايك بوونى
 - (٣) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى :
 - (٤) شىواى پەروەردەكردن و پيگەياندى ئىمام مەودودى
 - (٥) قۆناغەكانى خويندن و پەلەى زانستى و لىهاتووى
 - (٦) ئىمام مەودودى و كارى رۆژنامەوانى
 - سەرپەرشتى كردنى گۆڤارى (ترجمان القرآن)
 - (٧) هاوسەرگرتنى مەودودى
 - (٨) هيجرەت كردنى پيشەوا مەودودى بۆ (دار الإسلام)
 - (٩) هەول و تىكۆشان بۆ دامەزراندنى كۆمەڵگە ئىسلامى
 - (١٠) زیندانی كردنى پيشەوا مەودودى
 - (١١) دانراو و نووسینەكانى مەودودى
 - (١٢) میژووى كۆچى دواى
 - (١٣) ئەو كەتیبانەى كە لەسەر (مەودودى) نووسراون بە زمانى عەرەبى لەوانە
 - (١٤) ستایشى زانایان لە بارەى پيشەوا (مەودودى) یەوە
 - (١٥) پەيوەندى نێوان ئیخوان موسلیمین و پيشەوا مەودودى:
 - (١٦) هەندى لە وێنەكانى پيشەوا مەودودى
- سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەيه

پوختەيەك

لە ژياننامەي پيشەوا مەودودی



(۱) ناوی تەواوی :

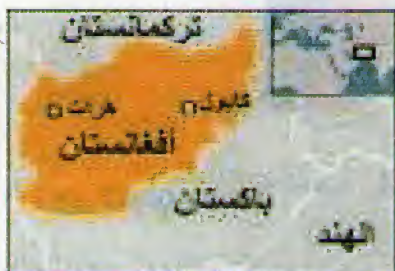
ناوی (نەبەنەعلای) ی کوپی سەید (نەحمەد) ی کوپی (حەسەن) ی مەودودی یە.

(۲) شوێنی لە دایک بوونی :

پۆژی جومعه لە بەرواری (۲) ی ڕەجەبی سالی (۱۳۲۱) ی کۆچی بەرامبەر (۲۵ / ۱۱ / ۱۹۰۳) ی زاین لە شارۆچکەي (جیلی بوره) نزیک شاری (نۆرهنج ئاباد) کە سەر بە ولایەتي (حەیدەر ئاباد) ی باشوری ولاتی هندستانە لە بنەمالەيەکی موسولمان و ئیسلام پەرور لە دایک بووه و چاوی بە دنیا هەلەیتاوه ^(۱).

(۱) ئەم میژوووە لە سایتي (المکتبة الشاملة) وەرگیراوه.

بەلام لە راستیدا ئەصل و بنەچەي (مەودودی) دەگەرێتەوێ سەر جەزیرەي عەرەب، چونکە باپیرە گەرەي که ناوی شیخ (قطب الدین بن مودود) بوو نزیکی هەزار سال پيش ئیستا کۆچی کردوو بەرەو (جشت) ی نزیك شاری (هیرات) ی ولاتی ئەفغانستان، کە لە بنەرەدا نەسەبیان دەگەرێتەوێ سەر پيشەوا (حسین) ی کورپی (عەلی)، دواتر باپیرە گەرەي (ضواجە مودود) لە کۆتایی سەدەي نوێ هيجریدا چووێ شاروچکەي (برناس) کە دەکەوێتە باکور ی پۆژئاوای (دەلهی) پایەتەختی (هیندستان) ه وە، وە دواتر لە زەمانی (شا عالیم) دا کە یەکیک بوو لە پادشاکانی مەغول لە (هیند) دا کۆچ دەکا بۆ (دەلهی)، ئیتر لەوێ دەمێننەوێ هەتا ئەوکاتەي سەید (ئەحمەد) ی باوکی (ئیمام مەودودی) کۆچ دەکا بۆ (ئورنج ئاباد) کە دەکەوێتە باشوری هیندستانەوێ^(۱).



نەخشەي ئەفغانستان



نەخشەي هیندستان

(۱) (أبو الأعلى المودودي عصره، حياته، دعوته، مؤلفاته - تأليف: أليف الدين الترابي / ص ۱۱۶).

(۳) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکه‌گانی :

۱- باوکی:

ناوی سه‌ید (ئه‌حمەد) ی کوپی (حه‌سن) ی مه‌ودودی به، سالی (۱۸۵۰) ی زاین له شاری (ده‌له‌ی) له‌دایک بووه و، به‌کێک بووه له خویندکاره‌گانی زانکۆی (علیکرة) که (سیر سید أحمد خان) ^(۱) دامه‌زێنه‌ری بووه. دواي ئه‌وه‌ی که به‌کێ له خزمه‌ نزیکه‌گانی چاوی پێ ده‌که‌وێ که سه‌ید (ئه‌حمەد) خه‌ریکی یاری کاراتیه و پۆشاکێ ئینگلیزی له‌به‌رکردووه، پاشان ئه‌م هه‌واله به باوکی ده‌گه‌یه‌نێ، دواتر باوکیشی به‌ په‌له سه‌ید (ئه‌حمەد) ی له زانکۆی (علیکرة) ده‌ره‌ینا و خسته‌ی زانکۆی (ئاله‌ ئاباد) ه وه تا له‌وێ وانه‌ی پارێزه‌ری (مه‌حامات) بخوینێت.

جا کاتێ سه‌ید (ئه‌حمەد) خویندنی ته‌واوکرد بووه مامۆستای (وه‌لی عه‌هد) له ویلايه‌تی (دیوکه‌ره) و، بۆ ماوه‌ی چه‌ند سالی له‌وێ مایه‌وه و، کاتێ (وه‌لی عه‌هد) یش مرد ئیتر ده‌سته‌به‌جێ (دیوکه‌ره) ی به‌جێ هێشت و پووی کرده کاری پارێزه‌ری له شاره‌گانی هندستان وه‌ک (میرت) و (غازی ئاباد) و (بڵند شه‌هر) .

(۱) (سید أحمد خان بهادر) له (۱۷ / ۸ / ۱۸۱۷) ی زاین له‌دایک بووه و، له (۲۷ / ۳ / ۱۸۹۸) کۆچی دواي کردووه، مامۆستایه‌کی فی‌رخوازی موسوڵمانی هیندی بووه، له‌ بنه‌چه‌دا نه‌سه‌بی ده‌گه‌پێته‌وه سه‌ر ئیمام (عه‌لی کوپی ئه‌بی تالیب) ، سالی (۱۸۶۳) ی زاین دامه‌زێنه‌ری (جمعیه‌ علمیه‌ أدبیه) بووه له شاری (غازی بور) ه، هه‌روه‌ها کاتێ چووه شاری (علیکرة) په‌یمانگایه‌کی ته‌علیمی دامه‌زراند له (۲۴ / ۵ / ۱۸۷۵) ی زاین، پاشان په‌یمانگایه‌ پێشه‌که‌وتنی به‌خۆیه‌وه بینیه‌وه و بوو به‌ کوللیه به‌ناوی (الکلیه‌ الشرقيه‌ الأنجلو اسلامیة) ، دواتر ناوی بوو به‌ زانکۆی (علیکرة) ، شایانی باسه ته‌ئسیری حوکمرانی مه‌غۆله‌کان و فیکره‌ی پۆژئاوای له‌سه‌ر بووه، ئه‌ویش به‌ نییه‌تی خزمه‌ت کردن به موسوڵمانانی هندستان.

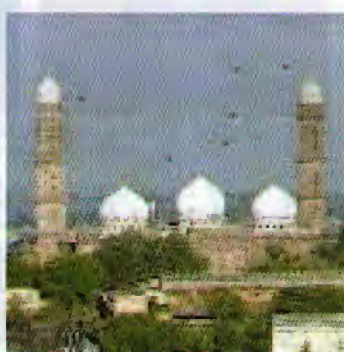


سید احمد خان بهادر

دواتر له سالې (١٨٩٦) ی زاین سەفه‌ری کرد بۆ شاری (ئوره‌نج ئاباد) که سەر به ویلايه‌تی (حه‌یده‌ر ئاباد) ه بۆ کاری پارێزه‌ری، پاشان له‌وێ چاوی ده‌که‌وێ به شیخ (محي الدين خان) که سه‌رۆکی (ئه‌نجومه‌نی قه‌زاء) بوو له (ئوره‌نج ئاباد)، ئیتر به‌هۆی وه‌رع و ته‌قوای شیخ (محي الدين) ه وه‌ ئه‌و فیکره پۆژئاواییه‌ی که که‌مێ کاریگه‌ری له‌سه‌ری هه‌بوو وازی ئی هیناو به ته‌واوی گه‌پایه‌وه بۆلای خوا و توانی پێره‌وی ژيانى خۆی بگۆڕی و، وه‌ له‌گه‌ڵ کاری پارێزه‌رییه‌که‌یدا ده‌ستی دایه بانگه‌وازی ئیسلامی و بلاوکردنه‌وه‌ی ئایینی خوا، ئه‌م گۆرانه‌ش پێکه‌وتی سه‌لا (١٩٠٠) ی زاین به‌رامبه‌ر (١٣١٨) هجری بوو.

ئیترا له‌دوای ئه‌وه‌ی که ته‌وبه‌ی کرد و به‌جوانی گه‌پایه‌وه بۆلای خوا پارێزه‌ری له قه‌زییه‌یه نه‌ده‌کرد که حق نه‌بوایه، هه‌ر بۆیه به‌هۆی ئه‌م هه‌لۆسته‌یه‌وه باری ده‌رامه‌تی زۆر لاوازیبوو به ته‌واوی نه‌یده‌توانی بژێوی خێزانه‌که‌ی ده‌ریکات تا وای لیها ته‌ له‌ سالې (١٣٣٣) ی هيجزیدا (ئوره‌نج ئاباد) ی به‌جی هیشته و پوویکرده (حه‌یده‌ر ئاباد) ئه‌و ده‌مه‌ش باری ته‌ندروستی زۆر ته‌واو نه‌بوو، وه‌ به‌ره‌و خراپی ده‌چوو، له‌ویش ته‌نها شه‌ش مانگ خۆی بۆ گه‌راو پاشان ئه‌ویشی به‌جی هیشته و پوویکرده شاری (به‌هبه‌ال) که کوپه‌ گه‌وره‌که‌ی سه‌ید (ئه‌بو محمد) مالی له‌وێ بوو،

وه به پړوه به یری ده سستگای شاره وانی (بهوبهال) بوو، پاشان تووشی شه ل ل بوو، وه به و جوړه مایه وه له لای (نه بو محمد) ی کوپی هه تا چوار سال، دواتر له سالا (۱۳۳۹) ی هیجری بهرام بهر (۱۹۲۰) ی زاین کوچی دوی کرد و گه یشته وه خزمهت خوی بهرز و بالا^(۱).



شاری بهوبهال

ب- دایکی: ناوی (پوقیه بیغم) کچی (میرزا قوریان) ی کوپی (ع ل بیک خان) ه، له بنه چه دا ده گه پینه وه سر (تورک) ه کان، باپیره گه وره ی (میرزا طولک بی) له زه مانى (عالمگیر) که یه کیک بووه له پادشاکانی مه غوله کان له ولایتی هندستان هاتوته شاری (دهلوی) یه وه و له وی نیشه جی بووه.

باوکی (پوقیه خان) شاعیر و ئه دیب بووه و، یه کی بووه له قوتابیه کانی شاعیری گه وره ی هیند (میرزا غالب)^(۲)، هه روه ها خاوه ن ئیمتیازی پوژنامه ی (مخزن الفوائد) بووه، که پوژنامه یه کی کون بووه و به زمانی (نوردی) ده رچووه.

(۱) (هه مان سه رچاوه ی پيشو/ ص ۱۱۷ - ۱۱۸).

(۲) ناوی (میرزا أسد الله خان) ه، نازناوه که شی (میرزا غالب) ه، سالی (۱۷۹۷) له شاری (ناغرا) ی سر به ناوچه ی (بنجاب) له بنه ماله یه کی موسولمان له دایک بووه و، سالی (۱۸۶۹) له شاری (دهلوی) کوچی دوی کردووه، یه کیکه له شاعیره گه وره کانی زمانی (فارسی) و (نوردی) له هندستاندا.



شاعیر میرزا غالب

(پوقیه‌خان) ئافره‌تیکی خواناس و زاهید بووه و، هه‌میشه یارمه‌تی هه‌ژاران و بئ‌نه‌وایانی داوه و، زۆر گرنگی به‌په‌روه‌رده‌کردنی مناله‌کانی داوه و، هه‌روه‌ها ئافره‌تیکی به‌ئه‌مه‌ک بووه بۆ می‌رده‌که‌ی و له‌کاته‌کانی ده‌ست کورتی و هه‌ژاریدا زۆر کۆمه‌کی بووه و پشستی تئ‌نه‌کردووه هه‌تا له‌ژياندا بووه. وه‌له‌گه‌ل هه‌ردوو کوپه‌که‌ی (أبو‌الخير) و (أبو‌الأعلى) مه‌ودودی له‌هندستانه‌وه‌کۆچی کردووه بۆ (پاکستان) و له‌گه‌ل ئه‌واندا له‌شاری (لاهور) نیشته‌جئ بووه و له‌وئ ماوه‌ته‌وه هه‌تا کۆچی دوا‌یی کرد له‌سالی (۱۹۵۸) ی زاینیدا ^(۱).

ج- خوشکه‌کانی: باوکی (مه‌ودودی) خاوه‌نی دووژن بووه، له‌هاوسه‌ری یه‌که‌می دوو‌کوپ و دوو‌کچی بووه و، له‌هاوسه‌ری دووه‌میشی که‌دایکی (مه‌ودودی) یه‌دوو‌کوپری بووه.

خوشکی یه‌که‌می که‌دوا‌ی (أبو‌القاسم) له‌دایک بووه هه‌ر به‌مندالئ کۆچی دوا‌یی کردووه و، خوشکی دووه‌میشی شوی کردووه و خاوه‌نی چه‌ند مندالئکه ^(۲).

د- برا‌گانی: پیشه‌وا (مه‌ودودی) له‌به‌ره‌ی باوکی سئ‌برای بووه که‌بریتین له‌^(۳):

(۱) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو/ ص ۱۱۸ - ۱۱۹).

(۲) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو/ ص ۱۱۹).

(۳) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو/ ص ۱۱۹ - ۱۲۰).

یه‌که‌م: (أبو محمد) که برا گه‌ورده‌ی بووه و، له شاری (بهوبهال) ی پاکستان به‌پژوه‌به‌ری ده‌ستگای شاره‌وانی (بهوبهال) بووه.
 دووه‌م: (أبو القاسم) هیچی له‌باره‌وه نازانین.
 سییه‌م: (أبو الخیر) به سئ سال له (أبو الأعلى) به ته‌مه‌نتر بووه و، له سلّا (۱۹۰۰) ی زاینندا له دایک بووه.

له باره‌ی ئه‌م برایه‌وه پیشه‌وا مه‌ودودی ده‌فه‌رموی: له مائی باوکما من منالّه بچوکه‌که‌یان بووم، برایه‌کم هه‌بوو سئ سال له‌خۆم گه‌وره‌تر بوو، جا ئه‌وه‌ی که بۆمان داده‌نرا له خواردن من به‌شه‌که‌ی خۆم ده‌خوارد، به‌لام براکه‌م هه‌لی ده‌گرت و له کاتی پێویستدا ده‌یخوارد، وه ئه‌گه‌ر پاره‌یان پێ بداینایه ئه‌وه من خێرا خه‌رجم ده‌کرد، به‌لام براکه‌م هه‌لی ده‌گرت و کۆی ده‌کرده‌وه بۆ شتی که گران به‌هابی، جا له‌به‌ر ئه‌وه من زۆر جار ده‌مویست له به‌شه‌که‌ی ئه‌و به‌رم و بیخۆم یا له پاره کۆکراوه‌که‌ی به‌رم و خه‌رجی بکه‌م، هه‌ر بۆیه زۆر جار له‌سه‌ر ئه‌و په‌فتاران‌ه‌م ده‌بووه ده‌مه‌ قاله‌مان، به‌لام زۆری نه‌ده‌خایه‌ند و به‌شی ده‌دام، وه سه‌ره‌تا وام ده‌زانی که من برده‌ومه‌ته‌وه و توانیومه ئه‌و شته‌ی لێ بسینم به‌لام دوا‌یی بۆ من ده‌رکه‌وت که نه‌خێر وانیه، به‌لکو راستیه‌که‌ی ئه‌وه بوو که براکه‌م منی خۆش ده‌ویست و ته‌نها بۆ خۆشی ئه‌و ململانییه‌ی له‌گه‌ڵدا ده‌کردم.

(أبو الخیر المودودی) دوا‌ی ئه‌وه‌ی قوناغی سه‌ره‌تایی له‌سه‌ر ده‌ستی باوکی به‌سه‌رکه‌وتویی ته‌واو‌کرد ئیتر ده‌چیتته خویندنگای (الفوقانیة) له (ئوره‌نج ئاباد) ، به‌لام به‌رله‌وه‌ی ئه‌م قوناغه له خویندن ته‌واو بکات ته‌ندروستی باوکی تیکده‌چێ و تووشی شه‌له‌ل ده‌بێ له سلّا (۱۹۱۶) ی زاینندا، له‌به‌ر ئه‌وه (أبو الخیر) ناچار ده‌بێ و هه‌ستی به‌رپر‌سیاریه‌تی وای لێده‌کات که خویندن به‌جێ به‌ی‌لێ و پوو بکاته کاروکه‌سابه‌ت ، هه‌ر بۆیه له ته‌مه‌نی (۱۸) سالیه‌وه که‌وته جموجۆلی نووسین بۆ

گؤڤار و پوژنامه كان، سهره تا له سالى (۱۹۱۸) دا له پوژنامه ي (مهدينه) كه پوژانه له شاري (بجنور) دهرده چوو دهستي كرد به نووسين، به لام زوري نه خاياند دواي دوو مانگ وازي له م پوژنامه يه هيناو پوويكرده پوژنامه ي (تاج) ي هفتانه، كه له شاري (جبل بور) دهرده چوو، به لام به داخه وه ئه م پوژنامه يه ش زوري نه خاياند بو ماوه ي چهند مانگي دهرچوو ئيتر دواي ئه وه داخرا ، له بهر ئه وه ناچار بوو وازي له كاري پوژنامه واني هيناو پوويكرده (دار الترجمة العثمانية) له (حه يدهر ئاباد) ، ئيتر له وي مائه وه هه تا سالا (۱۹۴۸) ، دواتر كوچي كرد بو پاكستان و له شاري (لاهور) نيشته جي بوو هه تا كوچي دواي كرد له (۲۸ / ۸ / ۱۹۷۹) ي زابين ، وه هه ر له شاري (لاهور) يش به خاك سپيډرا ^(۱) .



زانكوڤي عوسمانس

(۱) (هه مان سهرچاوه ي پيشوو/ ص ۱۲۰) .

٤) شىۋازى پەرۋەردەگەردن و پىگەيانندى ئىمام مەودودى ^(۱) :

باۋكى پېشەۋا (مەودودى) ھەر سووربۈۋە لەسەر ئەۋەى كە ئەخلاق و پەۋشتى جوان فېرى كۈپەكەى بىكات، جا لېرەدا پېمان باش بوۋكە ئەۋەۋلە پەرۋەردەيانەى باۋكى بخەينە پۈۋ كە لەگەل (مەودودى) كۈپىدا ئەنجامى داۋە :

۱- نەبەشتۈۋە لە كۆلان و شەقام يارى بىكات، بەلكو لە مائەۋە شوپىنكى بۆ خۆى و براكەى ديارى كۈدبۈۋ كە لەۋىدا پىكەۋە يارى بىكەن.

۲- بە بەردەۋامى ھەۋلىداۋە لەگەل خۇيدا بى، بە تايىبەت كاتى دەچۈۋ بۆلەى برادەرەكانى، چۈنكە لەۋ دانىشتانەدا باس و خواسى زانستى و ئەخلاقى ئى دەكرا.

۳- ۋە سەرگۈزەشتە و مېژۋى پىغەمبەرەن و مېژۋى ئىسلامى بۆ دەگىرپاۋە ۋ، ھەرۋەھا چىرۆكى ئەخلاقى بۆ دەگىرپاۋە كە ئەمانە ھەمۋى بوۋنە درۈستكردنى كەسايەتى ئىمام مەودودى.

۴- ۋە پىگەى نەدەدا كە دەست بەرزىكاتەۋە بۆ كەسانى لاۋاز و بى دەسەلات ۋ، ۋە نەيدەھىشت كە سەم و زولمىان ئى بىكات. ۋە ئەگەر شتى ۋاى ئى بوەشاپاۋەتەۋە يەكسەر سەرزەنشتى دەكرد و ۋانەى دادەدا، جا لەم بارەيەۋە ئىمام مەودودى خۆى بۆمان دەگىرپىتەۋە و دەفەرمۈى: جارپىكان لە منالى خزمەتكارەكەم دا، دواتر باۋكم بەۋەى زانى ھەر بۆيە داۋاى لە منالەكە كرد كە ئەۋىش تۆلەى خۆى بىسپىنپىتەۋە و لىم بداتەۋە.

۵- پىنچ فەرزە لەگەل خۇيدا دەيبرد بۆ مزگەۋت و فېرى نوپىژى جەماعەتى دەكرد و پاى دەھىنا لەسەر ھاموشكۈردنى مزگەۋت.

۶- پىشتىۋانى ئى دەكرد لەۋ كارە چاكانەى كە ئەنجامى دەدا و دەيكد، ئەۋىش لەبەر ئەۋەى كە زياتر پابەندى كارى چاكە و خىرخوايى بى ۋ، ۋە سوور بى

(۱) (ھەمان سەرچاۋەى پېشۋا/ ص ۱۲۳ - ۱۲۴) .

لەسەر ئەو جۆرە کارانە و، متمانەي زیاتریشی بەخۆی بێت.

لەم بارەيەوه (أبو الخير) ی برا گەرەي بۆمان دەگێڕێتەوه و دەڵێ: جاريکیان لە مزگەوت دەبێ لەگەڵ باوکمدا و بانگ بێژەكە لەوێ نابێ تا بانگەكەي بدا، هەر بۆيە باوکم لەو کاتەدا بە (ئەبوئەعلا) دەڵێ: هەستە کوڕم بۆ بانگەكەمان بۆ بدە، ئەويش خێرا دەچێ بانگەكەيان بۆ دەدا، ئەو کاتە (ئەبوئەعلا) تەمەنی لە پێنج سالی تێپەڕی نەکردبوو.

۵) قۇناغەكانى خۇيىندىن و پەلەى زانستى و لىھاتووىى ^(۱) :

باوكى پىشەوا (مەودودى) ھەر سووربوو لەسەر ئەوھى كە جارى نەچىتە خۇيىندىنگاى حوكومى بۇ ئەوھى ئەخلاق و پەوشتى جوانى فىرىكا و فىرى پەوشتى ناپەسەندەبى، ھەرۈھە دەگىرنەوھە كە باوكى نەبەشتوۋە (مەودودى) بچىتە خۇيىندىنگاى ئىنگلىزەكان و ھەر خۇى لە مالەوھە وانەى زمانى (ئوردى) و (فارسى) و (ەرەبى) و (قورئانى پىرۆز) و (فەرموودە) و (فىقھ) ى پىتوتەوھە و بە جوانى فىرى كردوۋە .

ھەرۈھە مامۇستاي بۇ گرتوۋە تا بەجوانى فىرى بكن و لەژىر چاودىرى خۇيدا پەرۋەردەيەكى ئىسلامى ۋەربگىرى و لەپى ئىسلام و ئەخلاقى راست و دروست لانەدات.

وھە دەگىرنەوھە كە كەسىكى زۆر بلىمەت بووھە و ھەر لەو تەمەنى مندالىيەدا (موطأ) ى ئىمام مالىكى لەبەر كردوۋە .

ھەرۈھە بەھۇى يارمەتى باوكى و ھاموشۇى زۆرى مزگەوتەوھە ھەر لە تەمەنى پىنچ سالى دا زۆرىك لە ئايەتەكانى قورئانى پىرۆزى لەبەر كردوۋە و، وھە ھەولىداۋە وردە وردە زانستە ئىسلامىيەكان فىر بى و تىاياندا شارەزا بىيت.

ھەرۈھە بەھۇى ئەو گىرنگى پىدانەى بە زمانى ەرەبى پىشەوا (مەودودى) توانى لە تەمەنى سىانزە سالىدا كىتەبى (الإسلام والإصلاح) ى شىخ (عبدالعزیز جاویش) لە زمانى ەرەبىيەوھە ۋەربگىرپتە سەر زمانى (ئوردى) ، كە ئەمەش سەرگەوتىكى زۆر گەرە بوو بۇ (مەودودى) لەو تەمەنەدا .

(۱) (ھەمان سەرچاۋەى پىشەوا/ ص ۱۲۶) .



شیخ عبدالعزیز جاویش

بەم شیوەیە پێشەوا (مەودودی) هەتا تەمەنى ئۆ سالى لە ماله‌وه له‌گەڵ باوكى و مامۆستاكانیدا له‌ خوێندنى وانه سه‌ره‌تاییه‌كاندا به‌رده‌وام بوو، وه‌ك : زانستى (صرف) و (نحو) و (زمانى عەرەبى) و (فقه) .

پاشان له‌ تەمەنى ئۆ سالى چوووه‌ خوێندنگای (الفوقانیة) ى (ئۆره‌نك ئاباد) و له‌وێ بووه‌ قوتابى .

پرۆگرامى خوێندنى ئەم قوتابخانەیه‌ تێكه‌ڵیه‌ بوو له‌ قوناغى (ناوه‌ندى) و (سانه‌وى) ، هه‌روه‌ها به‌ئیزافه‌ى وانه‌ى زمانى (عەرەبى) و (فیه) و (فهرمووده) و (منطق) كه‌ خوێندنى ئەم وانه‌ ئىجبارى بوو .

له‌ سالى (١٩١٤) كاتى تەمەنى (مەودودی) گه‌یشتە یانزه‌ سالان، هه‌ر له‌ خوێندنگایه‌ پۆلى (مه‌وله‌وى) به‌سه‌ركه‌وتوویى به‌رى، ئەم پۆله‌ له‌گەڵ ئەو وانه‌ سه‌رده‌مییانه‌ى كه‌ له‌ سانه‌وى ده‌خوینران، ئەم وانه‌ ئایینیانه‌شى تێدا ده‌خویندران له‌ زانستى (منطق) دا كتیبى (المرقاة) ده‌خویندرا و، له‌ زانستى (فقه) دا كتیبى (القدورى) ده‌خویندرا و، له‌ زانستى (فهرمووده) دا كتیبى (سنن الترمذی) ده‌خویندرا و، ئەمه‌ش له‌لایه‌ن كۆمه‌لى مامۆستایانى به‌ توانا و خاوه‌ن ئەزموون ده‌وترانه‌وه‌ .

وه‌ك وتمان كاتى باوكى تووشى شه‌له‌ل بووله‌ى سال (١٩١٦) بۆ (١٩٢٠) ى

زاييندا بۆ پيشهوا مهودودی و (أبو الخير) ی برای سالانتيکی گران و نارېحههت بوو له هه موو پوويه که وه، چونکه باری گوزهرانيان تيکچوو و وازيان له خويندن هيناو پويان کرده کاری پوژنامهواني، نووسينه کانيشي خويان له پاريزگاري خيلافه ی ئيسلامي و يه کيتي موسولماناندا ده بينيه وه، جا بۆ ئو مه بهسته هه ر له و کاته دا کتيبيکي نووسي به ناوي (النشاطات التبشيرية في تركيا) .

جا ئو کاته ی له سالي (۱۹۲۱) ی زاييندا چوو (دهلهي) و له وي له پوژنامه ی (المسلم) به خاوه ن ئيمتيازي پوژنامه که دامه زرا، جاريکی تر دهرفه تي ئه وه ی بۆ په خسا که بگه پيته وه سه ر خويندنه که ی و له وي له گه ل کاری پوژنامه وانيه که یدا سوود وهریگرئ له زانسته ئايينه کان له لای ماموستايان و زاناياني ئه و ناوچه يه، له و زانستانه ش :

زانستی (بلاغه) و (أدب العربي) و (منطق) و (فلسفة) و (علم الکلام) له لای شيخ (عبدالسلام نيازی) ، له و کاته دا شيخ سه روکی (دار العلوم الأمينية) بوو له (دهلهي) و، شاره زاش بوو له زماني (عه رهبی) و (فارسی) و (ئینگليزي) و (ئه لمانی) و (فه رهنسی) و (سنکستیری) و هه ندی زماني تریش . شايانی باسه ئيمام مهودودی ئه م وانا نه ی له پيش نويزی به يانيه وه ده خویند .

هه روه ها وانه ی (فه رموده) شی وهک : کتيبي (جامع الترمذي) و (الموطأ) و کتيبه کانی تری فه رموده ی له لای شيخي محدث (إشفاق الرحمن الکانه دهلوي)^(۱) خویندوو و، هه روه ها وانه ی ته فسیر و فيقهيشی له لای عخي (شريف الله خان) خویندوو، به م شيويه ئيمام مهودودی له خويندن به رده وام ده بی هه تلي سالا (۱۹۲۸) ی زايين ..

(۱) ناوي: (إشفاق الرحمن) کوپی (عناية الرحمن) حه نه فی کانه ده له وي يه ، خاوه نی کتيبي (الطبيب الشذي شرح جامع الترمذي) و ، (حاشية على سنن ابن ماجه) و ، (كشف الغطا عن وجه الموطأ) ه و، سالي (۱۳۷۷) ی هيجری کوچی دوايی کردوو .

جا کاتي پوښنامه ي (المسلم) له سالي (۱۹۲۳) ي زاييندا له لايه ن حکومت ته وه داخرا ، نيتړ نيمام مه وودوي دهسته پاچه دانه نيشته به لکو خوي خهريک کرد به خويندنه وه و ديراسه کردني زانسته نيسلاميه کان و ئاداب و زماني عه ره بي و ، هه روه ها ديراسه کردني زماني نينگليزي که به فه زلي خوا تواني له ماوه ي چوار مانگدا بي هه ولي که ساني تر زماني نينگليزي فير بيي ، هه روه ها دهستي کرد به ديراسه کردني فه لسه فه و زانستي کومه لايه تي تا بتواني به راورد بکات له نيوان پوښنبيري نيسلامي و پوښنبيري پوښتا وادا .

٦) نيمام مه وودوي و کاري پوښنامه واني ^(۱) :

پيشه و (مودودي) دواي نه وه ي تهن دروستي باوکی تيکده چي و تووشي شه له ل ده بي له سالي (۱۹۱۶) ي زاييندا ، له بهر نه وه خوي و (أبو الخير) ي برا گه وره ي ناچار ده بن که خويندن به جي بهي لن و پوو بکه نه کارو که سابه ت ، هه ر بويه له ته مهن ي (۱۵) ساليه وه که و ته جموجولي نووسين بؤ گوښار و پوښنامه کان ، سه رته تا له سالي (۱۹۱۸) دا له پوښنامه ي (مه دينه) که پوښانه له شاري (بجنور) دهرده چوو له گه ل (أبو الخير) ي براي دا ده ستيان کرد به نووسين ، به لام زوري نه خاياند دواي دوو مانگ وازيان له م پوښنامه يه هيتاو پوويان کرده پوښنامه ي (تاج) ي هه فتانه ، که له شاري (جبل بور) دهرده چوو ، به لام به داخه وه نه م پوښنامه يه ش زوري نه خاياند بؤ ماوه ي چهن د مانگي دهرچوو نيتړ دواي نه وه له لايه ن حکومت ته وه داخرا .

له سالي (۱۹۲۱) ي زايين پيشه و (مه وودوي) پتيکه و ته (ده له ي) پايت هختي

(۱) (هه مان سه رچاوه ي پيشوو/ ص ۱۲۷ - ۱۲۸) .

ھىندىستان، ۋە لەۋى چاۋى كەۋت بە موفتى ۋىلاىتى ھىندىستان (كفاية الله) ^(۱) ۋە شىخ (ئەھمەد سەئىد سەھبان) ، كە ئەم دەۋر بە پىزە لە گەۋرە زاناينى (جمعية العلماء) ى ھىندىستان بوون، ھەر لەۋى داۋاى لىكرا كە بىيىتە خاۋەن ئىمتىيازى پۇرنامەكەيان كە (جمعية العلماء) بە ناۋى (المسلم) ھەفتانە دەريان دەكرد، دواتر (مەۋدودى) بە داۋاكەيان پازى بوو، ۋە بەم شىۋەيە بەردەۋام بوون تا سالى (۱۹۲۳) ، ئىتر پاش ئەۋ سالى، ۋاتە سالى (۱۹۲۴) (جمعية العلماء) بېريارناندا پۇرنامەيە دەريكەن بە ناۋى (الجمعية) ۋ، پىشەۋا مەۋدودىش بىيىتە خاۋەن ئىمتىيازى پۇرنامەكەيان، بەم شىۋەيە بەردەۋام دەبى تا كۆتايى سالى (۱۹۲۹) ى زايىن، ئىتر دۋاى ئەۋە ۋاز لە كارى پۇرنامەۋانى دەھىنىت.

ھەرۋەھا شاينى ۋتنە: لەۋ ماۋەيەدا پىشەۋا مەۋدودى ھەر خەرىكى كارى پۇرنامەۋانى نەبوۋە، بەلكو خەرىكى نووسىن ۋ ۋەرگىپرانى چەند كىتەبى بوۋە لەۋانە:

۱- نووسىنى كىتەبى (النشاطات التبشيرية في تركيا) .

۲- ۋەرگىپرانى كىتەبى (المجازد اليونانيين في سمرنا) لە زمانى ئىنگلىزىيەۋە بۇ زمانى ئوردى، ئەمەش لە سالانى (۱۹۱۸) بۇ (۱۹۲۰) ى زايىن.

۳- نووسىنى كىتەبى (مصدر قوة المسلم) لە سالى (۱۹۲۵) ى زايىن.

۴- نووسىنى كىتەبى (الجهاد في الإسلام) لە سالى (۱۹۲۸) ى زايىن.

دواتر بېريارنەدا كە ۋاز لە كارى پۇرنامەۋانى بىيىن ۋ خۇى تەرخان بىكات بۇ

(۱) ناۋى تەۋاۋى: (محمد كفاية الله) ى كوپى (عناية الله) ى كوپى (فيض الله) ھەنەفى دەھلەۋىيە ۋ، سالى (۱۸۷۵) ى زايىن لە شارۋچەكى (شاهجھانپور) لە دايك بوۋە ۋ، سالى (۱۹۱۹) زايىن (جمعية العلماء بالهند) ى دامەزاندوۋە، زاناىەكى ئايىنى ۋ شاعىرىكى موسولمان بوۋە ۋ، بە موفتى (كفاية الله) ناسراۋە ۋ، بە پەگەز خەلكى ھىندىستانە ۋ، سالى (۱۹۵۲) لەۋ شوپنەي لىي لە دايك بوۋە كۆچى دۋاى كىردوۋە.

کاری بانگه‌واز و ده‌عوه‌ی ئیسلامی، بۆ ئەو مه‌به‌سته ده‌چێته شاری (حه‌یده‌ر ئابادی ده‌که‌ن) و له‌وێ له‌لای (أبو‌الخیر) ی برا گه‌وره‌ی که‌ له (دار الترجمة العثمانیة) کاری ده‌کرد ده‌مینێته‌وه و خۆی سه‌رقاڵ ده‌کات به‌ خوێندنه‌وه و دیراسه‌کردنه‌وه، ئەمه‌ش له‌ ساڵی (١٩٢٨) بۆ (١٩٣٢) دا بووه.

وه له‌م ماوه‌یه‌دا که سه‌رقاڵی خوێندنه‌وه و دیراسه‌کردن بوو چه‌ند کتییکی نووسی و وه‌رگێرا بۆ زمانی (ئوردی)، له‌وانه‌ی که نووسیونی:

- ١- تأریخ السلاجقة.

- ٢- تأریخ الدکن.

وه له‌و کتییانه‌ش که وه‌رگێرا بۆ زمانی (ئوردی) بریتی بوون له:

- ١- تأریخ ابن خلکان (ئەو به‌شانه‌ی که په‌یوه‌ندی به‌ فاتمه‌که‌نه‌وه هه‌یه).
- ٢- (الأسفار الأربعة) دانراوی شیخ (صدرالدین الشیرازی) له زانستی فه‌لسه‌فه‌دا.



ابن خلکان



صدرالدین الشیرازی

سهرپه رشتی کردنی گوڤاری (ترجمان القرآن) ^(١) :

سالی (١٩٣٢) ی زاین هه سنا به سهرپه رشتی کردنی گوڤاریکی مانگانه ی سهرپه خو له شاری (ههیده ر ئاباد) به ناوی (ترجمان القرآن) ، که سهد (أبومحمد مصلح الدین) ده ریده کرد، ئه مهش بو ئه وه نه بوو که بگه پیته وه سهر بواری پۆژنه مه وانی ، به لکو ته نها بو ئه وه بوو که له پیتی ئه م گوڤاره وه بانگه وازی ئیسلامی بلأوبکاته وه، که به راستی ئه م گوڤاره ده ورێکی بالای هه بوو له بلأوکردنه وه ی بزوتنه وه ی ئیسلامی له قاره ی هیندستاندا.

که ئه م راستیهش له ژماره یهکی گوڤاره که (ترجمان القرآن) دا به پوونی دیاره که تئیدا نووسیویه تی: ((إن هذه المجلة تضع اليوم قدمها في طريق محفوف بالمصاعب والمحن، وتولى عبثها رجل يعترف بالحقيقة لا بالمجاملة بأنه ضعيف فاقد القيمة صفر اليدين، ولكنه على رغم وعورة الطريق استعد لحمل هذا العبء على يقين واضح بأن الله الذي نور قلبه بالإسلام، وخلق في نفسه حب الدعوة إليه هو الذي سوف يؤازره، وينصره بنصر- من عنده ويمنحه الرسوخ في العلم والصحة في الفكر والسلامة في القلب والطهارة في النفس والسمو في الروح)).

ئو بابه تانه ی که له م گوڤاره دا بلأوی کردنه وه بریتی بوون له ^(٢) :

- ١- عن الحضارة الغربية.
- ٢- الحضارة الاسلامية وأسسها ومبادئها ١٩٣٣م.
- ٣- الاسلام في مواجهة التحديات المعاصرة.
- ٤- مفاهيم اسلامية حول الدين والدولة.
- ٥- حقوق الزوجين.

(١) (هه مان سهرچاوه ی پیتشو/ ص ١٢٨ - ١٢٩) .

(٢) له سایی (من إعلام المسلمين) وه رگه راوه.

- ٦- حرکت تحديد النسل.
- ٧- مبادئ الاسلام.
- ٨- الحجاب.
- ٩- أسس الاقتصاد بين الاسلام والنظم المعاصرة.
- ١٠- مشكلة الجبر والقدر.
- ١١- ملكية الأرض في الاسلام.
- ١٢- نظرية الاسلام السياسية.
- ١٣- موجز تاريخ تجديد الدين وحيائه.
- ١٤- المصطلحات الاربعة في القرآن.
- ١٥- منهج جديد للتعليم والتربية.
- ١٦- معضلات الانسان الاقتصادية وحلها في الاسلام.

(٧) هاوسه رگرتنی مه وودوی :

له سالی (١٩٣٧) ی زاین کاتیک پېښه واهودودی له (دهلې) بوو، له خیزانیکي ناین په روهی ئه وی ، هاوسه ری ژيانی خوی دوزیه وه به ناوی (مه حموده ی کچی نصیرالدين شه مسی) ، مائی (نصیرالدين) ی خه زووریشی هه ر له شاری (دهلې) بوو، ئه مه ش به هوی ئه و په یوه نندییه ی که له نیوان دایکی ئیمام مه وودودی و دایکی (نصیرالدين) دا هه بوو، له و هاوسه ره ی ته نها ناوی دوو منالیمان ده سته کوت، له کچ ناوی: (حمیراء) مه وودویه و، له کوپیش ناوی: دکتور (أحمد فاروق) مه وودویه که (دکتور بووه له شاری «بفالو» ی ئه مریکا له سالی ١٩٧٩) .

٨) هيجرمت كردنى پيشه‌وا مه‌ودودی بۆ (دار الإسلام) ^(١) ،

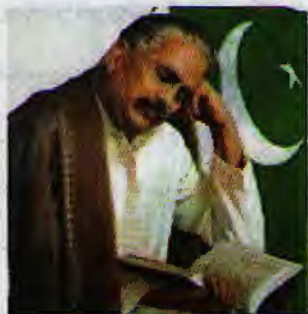
سالى (١٩٣٧) شاعىرو فه‌يله‌سوفى ناودار (محمد إقبال) ^(٢) ده‌عه‌تنامه‌يه‌كى ئاراسته‌ى پيشه‌وا مه‌ودودی كردبوو تا بيه‌ته شارى (لاهور) بۆ ئه‌وه‌ى له‌وى چاوى پى بگه‌وئ، پيشه‌وا مه‌ودوديش هه‌ستا سه‌فه‌رى كرد بۆ (لاهور) و له‌وى چاوى كه‌وت به (محمد إقبال) ، له‌و چاوپيگه‌وته‌دا (محمد إقبال) داواى له‌ پيشه‌وا مه‌ودودی كردبوو كه (حه‌يدهر ئاباد) به‌جى بهيئى و پوو بگاته شارى (بنجاب) بۆ ئه‌وه‌ى پيگه‌وه هه‌ولبدهن ئايىنى ئيسلام به‌ خه‌لكى بگه‌يه‌نن و پيئيموييان بگه‌ن بۆ

(١) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ى پيشوو/ ص ١٣١ - ١٣٢) .

(٢) ناوى ته‌واوى: (ئيقبال) ى كورپى شىخ (نور محمد) ه ، له‌ به‌روارى (٩ / ٢ / ١٨٧٧) ى زايين له‌ شاروچكه‌ى (سيالكوت) سه‌ر به‌ پاريزگاي (بنجاب) ى غه‌ربى له‌دايك بووه ، زمانى ئوردى و فارسى و عه‌ره‌بى به‌باشى زانيوه ، دواتر بۆ ته‌واو كردنى خوئندن پووده‌كاته ولاتى (ئه‌لمانيا) و له‌وى له‌ زانكوى (ميونخ) شه‌هاده‌ى دكتورا به‌ ده‌ست دئى و، دواتر ده‌گه‌رپته‌وه بۆ (هندستان) و له‌وى به‌ كارى ئه‌ده‌بى و شيعه‌روه خه‌ريك ده‌بى و پاشان ده‌بيته سه‌رۆكى حيزبى (العصبة الإسلامية في الهند) و ، هه‌روه‌ها يه‌كئ ده‌بى له‌و كه‌سانه‌ى كه‌ داواى دامه‌زراندنى ولاتيكي ئيسلامى ده‌كا بۆ موسوئلمانان به‌ناوى (پاكستان) و جياپوونه‌وه‌ى يه‌كجاره‌كى له‌ (هندستان) ، هه‌روه‌ها له‌ بوارى نووسيندا ده‌ستىكى بالاي هه‌بووه و توانيويه‌تى له‌ بواره‌كانى (ئابوورى و سياسته‌ و په‌روه‌رده و فه‌لسه‌فه و فيكر) دا شت بنووسى ، له‌ به‌ره‌مه‌ چاپ كراوه‌كانيشى برىتين له‌: [رسالة المشرق (بىام مشرق) ، زبور العجم (زبور عجم) ، والا‌ن ماذا ينبغى ان نفعل يا أمم الشرق ، الفتوحات الحجازية (أرمغان حجاز) ، جرس القافلة (يانك درا) ، أسرار معرفة الذات (أسرار خودي) ، رموز بيخودي (أسرار فناء الذات) ، مسافر ، جناح جبريل (بال جبريل) ، ضرب كلیم (الكليم موسى)]، له‌ به‌روارى (٢١ / ٤ / ١٩٣٣) ى زايين كاترئمير پيئنجى سه‌ر له‌ به‌يانى كۆچى داواى كردوه .

سهر پېگا پاسته که ی خوی مته عال، جا بؤ ئو مه به سته پېشه و مه ودودی داواکه ی (محمد إقبال) ی قبول کرد و چوه گوندیکی نزيك شاری (بتانکوت) که دواتر ناوی لېنرا (دار الإسلام)، به مه به ستي نيشته جی بوون و دروستکردنی مه رکه نیک بؤ بانگه واز و نووسینی چهند کتیبیک بؤ دیاریکردنی یاسای به پړوه بردنی حکومه تیکی ئیسلامی و پېگه یاندنی چهند که سانیکي چاکه خواز و موصلیح بؤ سهرپه رشتی کردنی موسولمانان له پووی فیکر و زانسته وه، وه برپاریش درا که دکتور (محمد إقبال) هه موو سالیك بؤ چهند مانگیک له و مه رکه زده د بمینیته وه تا پیکه وه ده ست بده نه بانگه واز و بلاوکردنه وه ی ئایینی خوا به ولاتی هندستاندا و وریاکردنه وه ی خه لکی له ئافاتی گومپایی و دووریی له خوی گه وره، هه ربؤیه کولیان نه دا هه تا دامه زراندنی ولاتی (پاکستان) و دروستبوونی ده وله تیکی ئیسلامی له و ولاته دا.

ئهم کوچ کردنه ی ئیمام مه ودودی بؤ گوندی (دار الإسلام) له به رواری (۱۵ / ۳ / ۱۹۳۸) ی زاینندا بوو، به لام مانگ و نیویکی نه خایاند دکتور (محمد إقبال) ی هاوړپي کوچی دوايي کرد که ده کاته پیکه وتی (۲۱ / ۴ / ۱۹۳۸) ی زاین، جا به هوی کوچی له ناکاوی هاوړپي یارمه تیده ری ئهم یه ک دپړه ی نووسی : ((فقدت اکبر سند لي في الدنيا بموت الدكتور محمد إقبال)).



شاعیری نیسلام / محمد إقبال لاهوری

(أبو الخير) ی برای بۆمان دهگیریتته وه و دهلی^(١) : نه و کاته ی که (محمد إقبال) داوای لیکرد که بیته ناو (بنجاب) ه وه، له هه مان کاتدا (زانکۆی عوسمانی) له (حهیدەر ئاباد) یش داوایان لیکردبوو که بیته مامۆستا له زانکۆکه یان به پارتیبکی زۆر، به لām مامۆستا مهودودی نه و داوایه ی په تکرده وه له کاتی کدا که باری ئابووری خیزانه که شی زۆر باش نه بوو، هه ر بۆیه زۆر هه ولم له گه لی دا تا له و زانکۆیه دامه زری و نه یه ت بۆ (بنجاب) ، به لām کۆلی نه داو له سه ر بۆچوونه که ی خۆی به رده وام بوو، وه نه و به ئینه ی که دابووی به (محمد إقبال) برديه سه رو چوو ه گوندیکی دووره ده ست که ژیا نی په فای و شارستانیتی تیدانه بوو به ناوی (دار الإسلام) ، له وی مایه وه هه تا حا لی حازر.



زانکۆس عوسمانس له حهیدەر ئاباد

شایانی باسه پیشه و مهودودی به ر له وه ی کۆچ بکا بۆ گوندی (دار الإسلام) له گۆفاری (ترجمان القرآن) دا بانگه وازیکی بۆ هه موو لایه ک بلاوکرده وه که نه ویش به مجۆره بوو^(٢) :

(١) (أبو الأعلى المودودي عصره، حياته، دعوته، مؤلفاته - تأليف: أليف الدين الترابي / ص ١٢١) .

(٢) (هه مان سه رچاوه ی پیشوو/ ص ١٣٢ - ١٣٣) .

ګوندی (دار الإسلام) ګوندیکه ژيانی ټاک و ګومه لې پیکه وه ګریداو و له سهر بناغی ټایینی ټیسلام ده چي به پيوه، جا هرکه سی ټم پروژیه یی پی خوشه ټوه ده توانی هیجرت بکا بو ګوندی (دار الإسلام) و بیته پال ټیمه و لیتره خزمهت به ټیسلام بکات، جا ټه وکه سانه ی که ټم بانګه وازه یان قبول کرد و چوونه ګوندی (دار الإسلام) له م قوناغه دا بریتی بوون له:

۱- شیخ (صدرالدین الإصلاحی) .

۲- شیخ (محمد صدیق) .

۳- سید (محمد شاه) .

۴- شیخ (عبدالعزیز الشرقی) .

۵- ماموستا (نعیم الصدیقی) .

جا بو بلاوکرده وهی بناغه کانی ټایینی ټیسلام و ټیګه یاندنی موسولمانان پیښه و مه وودی له ګوندی (دار الإسلام) هستا مزګه و ته که ی کرد به شوینی بانګه واز و، ه موو جومعه یه کیش وتاری جومعه ی ټیدا دده و مه سه له کانی بیروباوه پی ټیسلامی و مانا و حیګمه ته کانی ټیدا پوښن ده کرده وه به شیوازیکی زور ټاسان و نایاب که ه موو موسولمانی لی ټی بګات، وه دواتر ټم وتارانه له ګوفاری (ترجمان القرآن) دا که مانګانه دهرده چوو بلاوده کرایه وه.

به لام زوری نه خایاند دوی ده مانګ له سهر ټم شیوازه له بانګه واز پیښه و مه وودی و هاوه لانی له ګه ل خواهن زه وییه وه قفه که دا ^(۱) جیاوازیان ټیکه وت، خواهن زه وییه وه قفه که بوچوونی وابوو که ګونده که ته نها مه رکه زیک بی بو

(۱) شایانی وتنه: کاتی خوی ګوندی (دار الإسلام) و زه وییه کانی ده ورپه یی هی پایاوک بوو به ناوی (الشوډري نیاز) که وه قفی کردبوو له سهر هاوپییه کی دکتور (محمد اقبال) بو خزمه تی ټایینی ټیسلام و بانګه وازه که ی.

وەرگرىنى زانست و زانىارى و تىگەيشتن لە بناغە و پاىەکانى ئىسلام، پيشەوا مەودودى و هاوەلانىشى بۆچوونيان وابوو کە گوندە کە بيبته مەرکەزىک بۆ بزوتنەووەیه کى ئىسلامى، جا لە کۆتاييدا مامۆستا مەودودى و هاوەلانى گەيشتنە ئەو بریارەى کە کۆچ بکەن بۆ شارى (لاهور) و لەوێ ئەو ئامانجەى خويان بهينەدى و، گوندە کەش وەك خۆى بمينيتەووە و بيبته مەرکەزىکى تەعلیمى.

(٩) هەول و تىگۆشان بۆ دامەزراندنى کۆمەلگى ئىسلامى ^(١) :

هەر لە تەمەنى لاوتیەووە ئیمام مەودودى حەزى بە چالاکى ئىسلامى و دروستبوونی کۆمەلگى ئىسلامى هەبوو ئەویش بەهۆى ئەو پەرەردە ئىسلامیەى کە لەمالى باوکیدا کرابوو، هەر بۆیە لە سالى (١٩١٨) ى زاین کاتى تەمەنى پانزە سالان بوو دەبیستى کۆمەلگەن بەناوى (بزوتنەووەى خیلافە) دەچیتە پیزەکانى ئەم بزوتنەووەیه و دەست دەکات بە چالاکى هەتا کۆتایى بزوتنەووەکە لە سالى (١٩٢٤) ى زاین.

لە دواى بلۆکردنەووەى بانگەوازی ئىسلامى لە پێى گۆڤارى (ترجمان القرآن) ه وە بۆ ماوہى هەشت سال، هەر بۆیە پيشووەختە بانگەوازىک بۆ هەموو لایەك بلۆدەکاتەووە بۆ دامەزراندنى (کۆمەلگى ئىسلامى) ، بۆ ئەو مەبەستە لە (١) ى شەعبانى سالى (١٣٦٠) ى کۆچیدا بەرامبەر (٢٥ / ٨ / ١٩٤١) حەفتاو پینچ کەس لە زانیان و مامۆستایان کۆدەبنەووە و پیکدەکەون لەسەر دامەزراندنى (جەماعەیه کى ئىسلامى) ، وە لە (٢) ى شەعبانى سالى (١٣٦٠) ى کۆچى بەرامبەر (٢٦ / ٨ / ١٩٤١) ى زاینى کۆمەلگى ئىسلامى (الجماعة الإسلامية في پاکستان) لە شارى (لاهور) دامەزرا و بە کۆى دەنگى برايانى ئەو دانیشتنە پيشەوا مەودودى بوو یە کەم ئەمیری جەماعەکە.

(١) (هەمان سەرچاوەى پيشوو / ص ١٣٥ - ١٣٩) .

پوختمیک له ژياننامې پېښه وایان

ثامانج له دامه زړاندنی ئم جهماعه یه به کورتی بریتی بوو له:

یه گهم: به رپاکردنی چاکسازي له ژيانی موسولماناندا.

دووهم: گېړانه وهی موسولمانان بؤ تیگه یشتنی سه له فی صالّح.

جا بؤ ئه و مه به سته له گؤفاره سه ربه خوکه ی خو یه وه (ترجمان القرآن) داوای

له موسولمانانی هیندستان کرد که بیڼه ناو ئم جهماعه یه وه و پئی وتن:

((لأبد من وجود جماعة صادقة في دعوتها إلى الله، جماعة تقطع كل صلاتها بكل شيء

سوى الله وطريقه، جماعة تتحمل السجن والتعذيب والمصادرة، وتلفيق الاتهامات، وحياسة

الأكاذيب، وتقوى على الجوع والبطش والحرمان والتشريد، وربما القتل والإعدام، جماعة تبذل

الأرواح رخيصة، وتتنازل عن الأموال بالرضا والخيار)).



نارسی کؤمه لئ نیسلامی پاکستان

دواتر پېښه و مه ودودی له سیال (۱۹۴۱) بؤ (۱۹۴۷) ته رکیزی خسته سه ر

چند باب ته کی گړنگ و ه ستيار بؤ جهماعه که ی، که ئم قؤناغه ناو نرا به قؤناغی

دروستېوون و خو ئاماده کردن و په روه رده کردن نه فس له سه ر بنه ماکانی ئیسلام،

هر بؤیه پېداگری کرد له سه ر سئ شتی زؤر گړنگ:

یه گهم: پېگه یاندنی پیاوړتیک که ده بنه هه لگری ئالای بزووتنه وه یه کی ئیسلامی

تا به جوانی خوړاگړین و نه سره ون ئه گه رچی پېگه که شیان قورس و گړان بیټ، وه

هه روه ها ژيان و هه ل سوکه وتیان موتا بقی ئه و بانگه واز و بزووتنه وه ئیسلامیه بیټ

که هه ولئ بؤ ده دهن و ده یگه یه نن.

دووهم: پێخستنى جەماعە بە باشترین شیوە و شیواز تا بە تەواوى بەرگەى
 ھەموو ھەل و مەرج و بارو زێوفی بگرن لە پێناو بانگەوازە کەدا.

سێھەم: دانان و نووسینی چەند کتێبیکی ئیسلامی گرنگ لە ھەموو بوارە جیا
 جیاکانی ژبانی تاکە کەسى و ئیجتیماعیدا، ئەویش بە شیواکێى مۆدێرن و
 سەر دەمیانە.

دواتر بارە گای سەرەکی (کۆمەڵی ئیسلامی) یان گواستەوہ بۆ گوندی (دار
 الاسلام) ئەویش بە پەزامەندی خاوەن زەویبە وەقفە کە.

دواتر پیشەوا مەودودی لە کۆنگرەکانی سالانەى جەماعە و مۆناسەبە تەکانی
 تردا چەند لێدوان و وتار و بابەتیکی پیشکەش کرد و پاشان لە دووتویى چەند
 کتێبیکیدا بە چاپ گەیەنران کە بریتی بوون لە:

- ١- طریق الإسلام.
- ٢- الدين القيم.
- ٣- الأسس الأخلاقية للحركة الإسلامية.
- ٤- الجهاد في سبيل الله.
- ٥- شهادة الحق.
- ٦- الدعوة الإسلامية ومتطلباتها.
- ٧- دعوة الجماعة الإسلامية.
- ٨- الصلاح والفساد.
- ٩- عقوبة المرتد في الإسلام.

نووسينی تفسیری (تفهيم القرآن) ^(۱) :

ه‌روه‌ها پيشه‌وا مه‌ودودی بیرى له نووسينی تفسیری کرده‌وه بۆ قورئان که موسولمانان بتوانن جوانتر لیى تیښگه‌ن و په‌یره‌وی لى بکه‌ن، بۆ ئه‌و مه‌به‌سته له مانگی (۲) ى سالى (۱۹۴۲) ى زاین ده‌ستیدایه تفسیرکردنی قورئان به‌ناوی (تفهيم القرآن) ، واته شه‌ش مانگ دواى دامه‌زاندنی کۆمه‌لى ئیسلامی، دواتر به‌ فەزل و کهره‌مى خوا له دواى سى سالى و چوار مانگ که پیکه‌وتى (۲۴) ى (ربيع الثاني) ى سالى (۱۳۹۲) ى هيجری به‌رامبه‌ر (۷ / ۶ / ۱۹۷۲) ى زاین توانی ئه‌م تفسیره پر به‌هره‌یه ته‌واو بکات.

به‌ره‌لستی گردنی دوژمنانی ئیسلام و هه‌لۆستیکى جوامیرانه له‌لایه‌ن مه‌ودودییه‌وه ^(۲) :

پارێزه‌ریکی به‌ناویانگی پاکستان به‌ناوی (أ.ك. بروهي) پرپاگه‌نده‌یه‌کی بڵاوکرده‌وه و وتی: هه‌رکەسێ بتوانی و بۆم به‌سه‌لمیڤی که قورئان هه‌موو مه‌بادینو پرهنسیپه‌کانی ده‌ستووری له‌خۆگرتووه ئه‌وه من وه‌ك خه‌لاتی پینچ هه‌زار پوبیه‌ی پێ ده‌ده‌م.

جا کاتی حکومه‌ت به‌م هه‌واله‌ی زانی خیرا خۆی گه‌يانده ئه‌م پارێزه‌ره‌و له‌ خوشياندا کردی به‌ وه‌زیری (قانون و یاسا) .

به‌لام پيشه‌وا مه‌ودودی هه‌ستی به‌و خه‌ته‌ره‌یه له‌سه‌ر ئیسلام کرد، زانی که چ پیلانیکی ژه‌هراوی به‌دوادا دێ هه‌ر بۆیه بریاریدا که کتیبیکی ناوازه له‌م مه‌یدانه‌دا بنووسی به‌ناوی (أسس الدستور الإسلامي في القرآن) ، هه‌روه‌ها له‌هه‌مان کاتدا

(۱) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پيشوو / ص ۱۶۱) .

(۲) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پيشوو / ص ۱۴۱ - ۱۴۲) .

لەيدوان و تارىكى دا لە (كەراتشى) پايتەخت لە ژۆر ناوئىشانى (تدوين الدستور الإسلامي) ، دواتر كتيبي (أسس الدستور الإسلامي في القرآن) گەيشتە دەستى پارىزەر بروھى و ئەوئىش دانى نا بە گەورەئى قورئان و خاوەنەكەى و ئەو ياسا و پىسايانەى كە لە قورئاندا ھاتوو و خاوى گەورە دايناو ھەژ بە شەرىيەت، ھەروھە دانى نا بە ھەژل و بىرمەندى مامۇستا مەھودودى دا كە توانىويەتى ئەم كتيبي لە ژۆر پۆشنایى قورئاندا بنووسى و دەلى: ((إنه قد عمل في باكستان مالم يستطع أن يعمل أي حزب من الأحزاب ، وعلى الشعب الباكستاني كله أن يعترف له بهذا الجميل)).

(۱۰) زېندانى گردنى پىشەوا مەھودودى ^(۱) :

لە سەروپەندى دامەزراندنى (حکومەتى پاکستان) لە سالى (۱۹۴۷) ى زايىن و، جەماعەى ئىسلامى بوون بە سى دەستەوھ :

دەستەى يەكەم : خۆيان تەرخان کرد بۆ بانگەوازکردنى خەلگى ھىندستان، ئەوئىش بە بانگەوازکردنى خەلگە موسولمانەكە و ئەوانەش كە غەيرە موسولمانن، و دەستيان کرد بە بلاوکردنەوھى پۆژنامە و گۆڤار و كتيب بە زمانە جۆراوجۆرەكانى ھىندستان و، ھەروھەا كەردنەوھى خويندنگا و پەيمانگاي ئىسلامى و، تىگەياندى موسولمانان و ھەركىپرانى (قورئانى پىروژ) بە زمانە جۆراوجۆرەكانى ھىندستان و تىگۆشان بۆ كۆكردنەوھى موسولمانان لە دەورى يەكتر.

دەستەى دووھم : خۆيان تەرخان کرد بۆ بانگەوازکردنى خەلگى جامۆكشمىر، ئەم دەستەيەش لە ھەول و تىگۆشان و بانگەواياندا نەفسى پىگاي دەستەى

(۱) (ھەمان سەرچاوەى پىشوو / ص ۱۳۷ - ۱۳۹) .

یه که میان گرتبه ر بۆ بانگه وازکردن و به میزکردنی بیروباوه پی موسولمانانی جامو کشمیر.

دهسته ی سیهم : خوځان تهرخان کرد بۆ بانگه وازکردنی خه لکی پاکستان، نه م دهسته یه که و تنه خه می دامه زرانندی دهوله تیکی ئیسلامی له سه ر نه ساسی (قورئان و سوننه ت) .

به لام به داخه وه زوری نه خایاند دامه زرینه ری ولاتی پاکستان (محمد علی جناح) له سالی (۱۹۴۸) ی زاینندا کۆچی دواپی کرد و، سه رکرده کانی پاکستانیش که و تنه مقومقوی نه وه ی که لاده ن له و پیره وه ی که پاکستانی بۆ جیابوته وه که نه ویش دامه زرانندی حکومه تیکی ئیسلامیه له سه ر بناغه ی (قورئان و سوننه ت) ، به لام ناحه زان و دوژمنانی ئیسلام نه یانه ئیشت نه م ئامانجه گه وره یه بیته دی و موسولمانان بجه وینه وه له سایه ی حوکمی ئیسلامدا، هه ر بۆیه نه و شیوعیانه ی که چوو بوونه پیزی (حیزبی رابیطه ی موسولمانان) ه وه و قادیانیه کان و ناحه زانی سوننه ت که و تنه پیلان گیران دژ به جه ماعه ی ئیسلامی و له ناویردنیان.



محمد علی جناح

نه وه بوو حکومه ت که و تنه بلاوکرده وه ی تۆمه ت و درۆوده له سه بۆ جه ماعه ی ئیسلامی، یه کئ له و بوختان و درۆیانه نه وه بوو ده یانوت: پېښه و مه وودودی وتوویه تی: جیهادکردن بۆ پرگارکردنی (جامو کشمیر) حه رامه و موسولمانان نابی نه و کاره بکه ن.

به لّام له پاستیدا خوی وانه بوو به لکو پېشه و مهودودی و جه ماعه که ی مهولیاندا له پټی رادیو پوژنامه و گؤفاره کانپانه وه جیهاد پابگ یه نن بؤ پزگارکردنی برا موسولمانه کانپان له جامو کشمیر، به لّام حکومت قه ده غه ی کردن و نه بهیشت نه و کاره بکه ن تا بیانوی به دهسته وه بئ و بیانخاته زیندانه وه، هر بویه حکومت خوی بؤ نه گیرا و له بهرواری (۴ / ۸ / ۱۹۴۸) ی زایندا پېشه و مهودودی و زوریک له هاولانی و یاریده ده رانی ده ستگیرکرد و خستنیه کونجی زیندانه وه، وه نازادی نه کردن هه تا بیست مانگ به سهر زیندانی کردنیاندا تینه په پری.

برپاری له سیداره دانی پېشه و مهودودی له لایه ن ده سه لانه وه^(۱):

دوا به داوی نه و ناشوب و فیتنه طائفیه ی که شاری (لاهور) ی گرته وه له سالی (۱۹۵۳) دا جاریکی تر پېشه و مهودودی ده ستگیر کراو به په له حوکمی له سیداره دانی درا به سهر به تومه تی هه لگیرساندنی فیتنه ی طائفی، به لّام نه و هر سوور بوو له سهر نه وه ی که دانبنی به ئاوا تاوانیکدا و نکولی کرد که تاوانی ئاوی نه نجام دابی و هه ولی له و شیوه ی دابیّت، وه نه وه شی په تکرده وه که داوی لیبوردن و عفو له ده سه لات بکات، وه وتی: ((إِنَّ كَانَتْ تِلْكَ إِرَادَةُ اللَّهِ فَإِنِّي أَتَقَبَّلُهَا بِكُلِّ فَرَحَةٍ، وَإِنْ لَمْ يَكْتُبْ لِي الْمَوْتُ فِي الْوَقْتِ الْحَاضِرِ فَلَا يَهْمُنِي مَا يَحَاوِلُونَ فَعَلَهُ فَإِنَّهُمْ لَنْ يَسْتَطِيعُوا إِحْلَاقَ أَقْلٍ ضَرَرِي)).

هه روه ها فه رمووبوی: ((لَا أَسْتَرْحِمُ أَحَدًا سِوَى اللَّهِ لِأَنَّ أَحْكَامَ الْمَوْتِ لَا تَصْدُرُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّمَا تَصْدُرُ مِنَ السَّمَاءِ)).

دواتر به هوی زه ختی ناوخوای موسولمانانی پاکستانه وه و، هه روه ها چه ند که سایه تی و موفتی و زانایانی جیهانی ئیسلامیه وه وه ک: شیخ (محمد بشیر

(۱) (هه مان سه رچاوه ی پېشو / ص ۱۴۳ - ۱۴۴).

پوختەمەك لە ژياننامەى پېشمەوايان

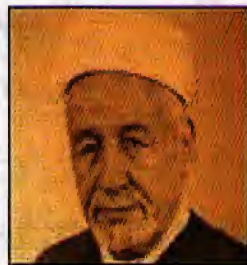
إبراهيمى الجزائرى) و، شیخ (أمين الحسيني) موفتى فەلەستینی گەورە و سەرۆکی کۆنگرەى ئىسلامى و، شیخ (أمجد الزهاوي) موفتى عێراق و، (آية الله محمد الخالص) موجتەهیدى شیعه له عێراق و، شیخ (عيسى الأنصاري) به نوێنەرایەتى هەموو حیزبەکانى وڵاتى ئەندەنوسیا و، (ئیخوان موسلیمین) ى میصر و، موسولمانانى دانیشتووی (ئنگلتەرا)، دەسەلاتداران حوکمەکهیان بۆ دابەزاند بۆ زیندانى هەتا هەتایی و، پاشان لە سالى (١٩٥٥) ى زاینیدا به تەواوى ئەو حوکمەشى لە سەر لابراو کۆتایی به زیندان کردنهکەى هینرا.



شیخ أمجد زهاوى



شیخ أمين الحسيني



محمد بشير إبراهيمي



مەركەزى ئىسلامى لە ئنگلتەرا



ئیخوان موسلیمین



آية الله محمد الخالصی

پێشه‌وا مەودودی و سەفەری مائی خوا^(١) :

له‌ به‌رواری (٣ / ١١ / ١٩٥٩) ی زایین پێشه‌وا مەودودی بواری بۆ پەخسا که‌ سەفەری مائی خوا بکا و چاوی گە‌شبێته‌وه‌ به‌و شوێنانە‌ی که‌ قورئانی پیرۆزی تێدا دابه‌زیوه‌ و پێغه‌مبەری خوای تێدا ژیاوه‌، وه‌ بۆ نووسینی ته‌فسیره‌که‌ی سوودیکی زۆری له‌م سەفەره‌ی بینی و له‌ ته‌فسیره‌که‌شیدا پەنگی داوه‌ته‌وه‌، هه‌روه‌ها بواری بۆ پەخسا که‌ زۆر شوێنی تری مه‌مله‌که‌ی عه‌ره‌بی سعودی ببینی و، وه‌ سەردانی مه‌مله‌که‌ی هاشمی ئوردنی بکا و، هه‌روه‌ها سەردانی ولاتی (فەله‌ستین) و، (سوریا) و، (میسر) بکات، هه‌روه‌ها هه‌ولێ دابوو که‌ سەردانی ولاتی (عێراق) یش بکات به‌لام کاربه‌ده‌ستان پێیان پێ نه‌دابوو بچێته‌ خاکی (عێراق) ه‌ وه‌.

ده‌وری پێشه‌وا مەودودی له‌ دامه‌زراندنی چه‌ند کۆمه‌له‌ و ده‌زگایه‌کی ئیسلامی دا^(٢) :

یه‌که‌م: پێشه‌وا مەودودی ده‌وریکی بالای هه‌بوو له‌ دامه‌زراندنی (جمعية‌ الجامعات الإسلامية) وه‌ک پێکخراویکی هه‌میشه‌یی.

دووهم: ده‌وریکی بالای هه‌بوو له‌ دامه‌زراندن و دانانی به‌ردی بناغه‌ی (زانکۆی ئیسلامی) له‌ (مه‌دینه‌ی منه‌وه‌ره‌) له‌ سالی (١٩٦١)، هه‌ر بۆیه‌ له‌و کۆبوونه‌وه‌یه‌دا پێشه‌وا مەودودی کرا به‌ ئەندامی ئەنجومه‌نی (زانکۆی ئیسلامی مه‌دینه‌).

سیه‌م: ده‌وریکی بالای هه‌بوو له‌ دامه‌زراندنی (رابیطة‌ی جیهانی ئیسلامی) له‌ ولاتی (سعودیه‌) له‌ سالی (١٩٦٢) ی زاییندا، وه‌ له‌و کۆنگره‌یه‌دا هه‌لبژێردرا به‌ ئەندامی ده‌سته‌ی دامه‌زرێنه‌ری (رابیطة‌ی جیهانی ئیسلامی).

چواره‌م: دامه‌زراندنی (جمعية‌ الطلبة الإسلامية).

(١) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو / ص ١٤٦).

(٢) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو / ص ١٤٧).

هه لوه شانده وهی جه ماعه ی ئیسلامی و ده ستگیر کردنی پیشه وای مه وودودی ^(۱) :

به هوی دواکردنی گورپانکاری له ده ستووری ولاتدا به ده ستوریکی ئیسلامی و، هه روه ها گورپینی ناوی ده ولت له (پاکستان) ه وه بۆ (جموریة پاکستان الإسلامية) و، گورپانه وهی مافی به شخوړاوانی خه لکی پاکستان و، هه لبراردنیکی شه فافانه له لایه ن کومه لای ئیسلامی پاکستانه وه، حکومت به هه لی زانی که گورپینی کوشنده بدا له جه ماعه که، هه ر بویه له به رواری (۶ / ۱ / ۱۹۶۴) دا برپاریدا به هه لوه شانده وهی جه ماعه که و یاساغ کردنی له ولاتدا و، هه روه ها ده ستگیر کردنی پیشه وای مه وودودی و چل که س له نه ندامانی شواری نه و جه ماعه یه، هه روه ها داخستنی بنکه و باره گاگانیان له سه رجه م ولاتدا و، ده سگرتن به سه ر هه موو مولک و مالی جه ماعه که دا، جا بۆ نه م به سه ر لیژنه یه کی سه رپه رشتیاری دانا بۆ جیبه جی کردنی نه و برپارانیه ی که له ده ره قی جه ماعه که دا ده رچوون، نه مه ش ناوی نه وکه سانه یه که له لیژنه که دا به شداریوون و هیچ تانه یه کیان نه دا له برپاره که و به وپه پی پیخوشحالیه وه جی به جییان کرد :

۱- سید محمود : نه ندامی لیژنه (نه مه نه وکه سه یه که کاتی خوی له و لیژنه تاییه ته ی که سالی (۱۹۵۳) برپاری له سیداره دانی ده رکرد بۆ پیشه وای مه وودودی موسته شاری قانونی لیژنه که بوو) .

۲- شهزاده عالمگیر : نه ندامی لیژنه (نه مه نه وکه سه یه که برپاری ده ستگیرکردنی پیشه وای مه وودودی و هاوکارانی ده رکرد به سیفته ی به پړوه به ری ده زگای ئاسایشی ولات) .

(۱) (هه مان سه رچاوه ی پیشو و / ص ۱۵۱) .

بەرەنگار بونەۋەيى ھۆكۈمەت لە مەسەلەي بىننى مانگ و ھاتنى جەژندا ^(۱) :

لە سالى (۱۹۶۷) بۆ جارى چوارەم ھۆكۈمەت بېرىرى دەستگىر كىردى پېشەۋا مەۋدودى دا لە بەر بەرەھەلىستى كىردى ھۆكۈمەت لە دىارى كىردى جەژنى پەمەزاندە بە بى گەپانەۋە بۆ بىننى مانگ، چونكە ھۆكۈمەت بېرىرى دابوۋ كە يەكەم پۆزى جەژنى پەمەزان دەكەۋىتە پۆزى پېش بىننى مانگى يەكشەۋە، بەلام پېشەۋا مەۋدودى ئەۋ بېرىرى ھۆكۈمەتى بە ناشەرى لە قەلەمدا و داۋاى كىرد كە بە پېش بىننى مانگ جەژن پابگە يەنن نەك بە ئارەزۋى خۇيان، ھەر بۆيە ھۆكۈمەت ئەم بەرەھەلىستى مەۋدودى قبول نەكرد و بېرىرى دەستگىر كىردى داۋ خستى بەندىخانەۋە بۆ ماۋەي دور مانگ، لەۋەۋدەۋا بەناچارى ئازادى كىرد.

ۋازھىنان لە ئەمىرى (جەمەئەي ئىسلامى پاكىستان) ^(۲) :

لە بەرۋارى (۴ / ۱۱ / ۱۹۷۲) ى زابىن پېشەۋا مەۋدودى بەھۆي نەخۇشى و باش نەبۋونى بارى تەندروستى و خۇ يەكللى كىردەۋە بۆ تەۋاۋ كىردى كىتېبى (سىرە) كەي ۋازى لە پۆستى ئەمىرى جەمەكە ھىناۋ، بۆ پىكرىدەۋەي شۋىنەكەشى مامۇستا (طفيل محمد) كرا بە ئەمىرى جەمەكە.

بەخشىنى مەدالىي (مەلىك فەيىھەل) بە پېشەۋا مەۋدودى ^(۳) :

لە سالى (۱۳۹۹) ى كۆچى جائىزەي (مەلىك فەيىھەلى جىھانى) ى پىدرا ۋەك پىزلىناتىك بەھۆي ئەۋ مەۋەۋەل و تىكۆشانەي كە كىردۋىيەتى لە پىناۋ خزمەتى ئىسلام و مۇسولماناندا، كە ئەۋ خەللاتە بىرىتى بوۋ لە ۋەدە زار پىالى سەۋدى و

(۱) (مەمان سەرچاۋەي پېشۋو / ص ۱۵۴) .

(۲) (مەمان سەرچاۋەي پېشۋو / ص ۱۶۱) .

(۳) (مەمان سەرچاۋەي پېشۋو / ص ۱۶۱ - ۱۶۲) .

مه داليايه كى ئالتونى، به لام پيشهوا مه ودودى ئەم خەلاتەى بۆ خۆى هەلنەگرت، به لكو برپارى دا كه بيبه خشى به (مجمع المعارف الإسلامية) كه له شارى (لاهور) بوو، تا بتوانى پيداويستيه كانى خۆى دابىن بكا و سوودى لى وه رىگرى، وه فه رمووبوى: ئەم خەلاتەى كه پيمدراوه له بهر خزمەت كردنم بووه به ئىسلام له بهر ئەوه دروست نيه كه خەرج بكرى ئىللا له خزمەتى كردنى ئىسلامدا نه بى.



مهليك فهيمه ل كورى عبدالعزيز

(١) دانراوو نووسينه کاني مهودودي^(١) :

بيگومان نه م پيشهوا مه زنه خواي گه وره توانايه کي سهير و سه مه ره ي پي به خشيبوو له نووسيندا، وه هرکه سي چوپيته ناو نووسينه کانيه وه نه م راستيه ي بو ده رکه وتووه، جا نيمه به کورتي نامارزه به و خه صلهت و تاييه تمانديانه ده که ين که له نووسينه کاني پيشهوا مهودودي دا به دي ده کرپت :

١- به زوري پستي به به لگه ي (قورئان و سوننهت) ده به ست بو قه ناعهت پي هيناني خوينه ران و موسولمانان، هه روه ها به لگه ي زانستي و گومان بپ.

٢- هيناني به لگه زانستي و عه قلبيه کان له لايه ن (مهودودي) يه وه بو نه وه ده که پيته وه که پوزانه هه موومان به و شته حسسيانه دا تيده په پين و هه ستي پي ده که ين و کاريگه ري له سه رمان هه يه .

٣- خواي گه وره دلسوزيه کي بي وينه ي پي به خشيبوو هه ربويه قسه و نووسينه کاني کاريگه ري ته واويان هه بوو له سه ر نه فس و دلي نه وکه سانه ي که خويندوو يانه ته وه .

٤- خوي به دوور گرتووه له وشه و (مصطلحات) ي زانستي که ته نها زاناياني بواري خوي لي لي ته ده گه ن، چونکه بانگه وازه که ي بو هه موو خه لکيه و نابي لي لي تي نه گه ن.

٥- هه ر کاتي ويستبيتي له باباهت شتي که وه بنووسي نه وه چوو دهيراسه ي هه موو نه و کتبيانه ي له کون و تازه دا له و باره وه کردوو نه نجا نه و شتي نووسيوه، نه مهش واي کردوو که نووسينه کاني له نووسه ره کاني تر جيا وازتر بيت.

(١) (أبو الأعلى المودودي عصره .. حياته .. دعوته .. مؤلفاته / تأليف : أليف الدين الترابي /

۶- هه‌ولیداوه ئه‌و کتیبانه‌ی که ده‌یان نووسیت قه‌باره‌ی که‌م و پېرمانابیی ، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌م ئاسانکاری بۆ له کاتی چاپ و بلاوکړنه‌وه‌دا، وه هه‌م ئاسان بۆ بۆ خویننه‌ران له کاتی خویندنه‌وه‌یدا.

۷- له نووسینه‌کانیدا وردبینی و دیقته‌ی زۆری تیدا کردووه تا له هه‌له‌و که‌موکوپری دوربۆی و، هه‌روه‌ها گرنگیه‌کی زۆریشی به‌بابه‌ته‌کانی داوه تا به‌ته‌واوی ئامانج و مه‌به‌سته‌کانی بېنیتته‌دی که‌ بلاوکړنه‌وه‌ی پېزازی ئیسلامه‌.

جا بۆ زیاتر تیگه‌یشتن له نووسینه‌کانی پېشه‌وا مه‌ودودی پیمان باش بوو هه‌ر کتیبه له شوینی تایبه‌تی خۆیدا باسبکړی و ته‌صنیفیش بکړین :

یه‌که‌م: ئه‌و کتیبانه‌ی که‌له‌بابه‌تی (تفسیر و فهرمووده) دا نووسیونی :

۱- تفهیم القرآن : ئه‌م کتیبه بریتیه له ته‌فسیری قورئان که‌ماوه‌ی سی سالی خایاندووه (۱۹۴۱) ده‌ستی پیکردووه و (۱۹۷۲) کورتایی پېه‌یناوه، له شه‌ش (جوزه) پیکهاتوو. له‌م ته‌فسیره‌ته‌نها سوره‌تی (الفاتحه) و (البقرة) و (آل عمران) وه‌رگێرداوه‌ته‌سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۲- ترجمة القرآن : بریتیه له وه‌رگێرانی قورئان به‌زمانی ئوردی، سالی ۱۹۷۱ ده‌ریکردووه‌.

۳- مباديء اساسية لفهم القرآن : بریتیه له پېشه‌کییه‌ك بۆ ته‌فسیره‌که‌ی (تفهیم القرآن) که‌سه‌ریه‌خۆ به‌چاپ گه‌یه‌نراوه و، دواتر له‌سالی (۱۹۶۸) ی زایین له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه وه‌رگێرپاوه‌ته‌سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۴- تفسیر سورة النور: مامۆستا (عاصم الحداد) وه‌ریگێرپاوه‌ته‌سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۵- القرآن والسنة : بریتیه له‌و نووسینه‌نه‌ی که‌له‌سه‌ره‌تای بانگه‌وازیه‌وه

ههتا سالی (۱۹۵۳) ی زاین که له دیفاع له سوننه دا نووسیویه تی و، ههروه ها ئه و په یوه ندیانه ی که له نیوان قورئان و سوننه دا هه یه.

۶- فضائل القرآن : ئه م کتیبه سالی (۱۹۷۷) به چاپ گه یه تراوه.

۷- المصطلحات الأربعة في القرآن: الإله - الرب - العبادة - الدين: سالی (۱۹۴۱) نووسیویه تی ، ئه م کتیبه وه رگێڤدراوه ته سه ر زمانی عه ره بی و زمانی کوردیش.

۸- کتاب الصوم : بریتیه له و وانه ی که له سه ر کتیبی (مشکاة المصابیح) به ده رس وتویه تیه وه، وه ماموستا (حفیظ الرحمن الحسن) هه ستاوه به ئاماده کردنی و به چاپی گه یاندوه له سالی (۱۹۷۳) .

۹- مكانة السنة في التشريع : سالی (۱۹۶۳) ئه م کتیبه ی له دژی (حركة إنكار حجة السنة النبوية) نووسیوه، ئه م بزوتنه وه یه به وایان وایه که سوننه ت وه ک به لگه له ته شریعه دا به کارناهیترئ و پشتی پی نا به سترئ... تا ئیستا نه کراوه به عه ره بی.

۱۰- تفهیم الحديث : بریتیه له مه وسوعه یه کی ژۆرگه وره له (فه رمووده کانی پیغه مبه ر) که له ته فسیره که ی و سه رجه م کتیبه کانی تری وه رگیرون، له لایه ن (مجمع المعارف الإسلامية) وه کۆکراونه ته وه و به چاپ گه یه تراون.



ماموستا خلیل الحامدی

دووەم: ئەو كەتیبانەى كە لە بابەتى (سیرەى نەبەوى) دا نووسىونى :

- ۱- سيرة سيد العالم : بریتیه له مەوسوعەىەكى زۆر گەورە كە هەموو ئەو كەتیب و نامیلكانە دەگرێتە خۆ كە لە بارەى (ژیانى پێغەمبەر) ه وە نووسىونى، سالى (۱۹۷۰) دەستى پێكردووە و دواتر له يەك دوو بەشى لى بە چاپ گەيەنرا هەتا سالى (۱۹۷۲) و، بەشى يەكەم : باس لە مەبەدییە ئەساسیەكانى بابەتى سیرە دەكا و، بەشى دووهمیش: باس لە سەر دەمى مەككى دەكا و، بەشى سێیەمیش: باس لە سەر دەمى مەدینە وە دەكات، بەشى يەكەم و دووهمى وەرگێردراوەتە سەر زمانى عەرەبى، بەلام بەشى سێیەمى تا ئیستا نەكراوە بە عەرەبى.
- ۲- النبوة المحمدية في محكمة العقل : بریتیه له كەتیبێكى بچوك كە باس لە پاستی پێغەمبەریتى (محمد) دەكا بە بەلگەى عەقلى تا جیلى نوێ قەناعەت پێ بێنى، سالى (۱۹۳۷) بە زمانى (ئوردى) بە چاپ گەيەنراوە و، دواتر مامۆستا (خلیل الحامدى) له سالى (۱۹۷۸) دا كردووێتى بە عەرەبى.
- ۳- رسالة السيرة النبوية : بریتیه له نامیلەكەىەكى بچوك سالى (۱۹۷۶) بە چاپ گەيەنراوە.
- ۴- سيرة الرسول : بریتیه له نامیلەكەىەكى بچوك سالى (۱۹۷۰) بە چاپ گەيەنراوە.
- ۵- سيرة خاتم المرسلين : بریتیه له نامیلەكەىەكى بچوك سالى (۱۹۷۶) بە چاپ گەيەنراوە.
- ۶- السيرة الطاهرة : بریتیه له نامیلەكەىەكى بچوك سالى (۱۹۷۸) بە چاپ گەيەنراوە.
- ۷- القرآن والرسول : بریتیه له نامیلەكەىەكى بچوك سالى (۱۹۵۴) بە چاپ گەيەنراوە.

۸- سيد العالم : بریتیه له ناميله‌کيه‌کي بچوک که کڅمه‌له باسټک بووه له راديؤ پېشکېشي کردون، سالي (۱۹۴۱) به چاپ گه‌یه‌نراوه.

سپه‌م: نه‌و کتیبانه‌ی که‌له بابته‌تی (بیروباوهری ئیسلامی و بناغهی تأیین) دا نووسیونی:

۱- مبادئ الإسلام : سالي (۱۹۳۷) نووسیویه‌تی، وه‌رگټ‌پدراوته‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی.

۲- الخطب : بریتیه له‌و وتارانه‌ی که‌له پڅڅی جومعه‌دا له سالي (۱۹۳۸) دا له گوندی (دار الإسلام) دا وتویه‌تی، دواتر له دوو تویي کتیبیکدا له سالي (۱۹۴۰) دا به‌ناوی (الخطب) به‌چاپی گه‌یاندوه، بابته‌کانیشی بریتی بوون له: باسی حقیقه‌تی ئیمان و ئیسلام و نویژ و زه‌کات و پڅڅو و حج و جهاد.

۳- نظرة فاحصة على العبادات الإسلامية : سالي (۱۹۳۹) نووسیویه‌تی.

۴- حطب الحرم الشريف : بریتیه له‌و وتاره‌ی که له سه‌فه‌ری حه‌جدا له حه‌ره‌می مه‌که‌دا وتویه‌تی له سالي (۱۹۶۳) دا.

۵- الإسلام والجاهلية : ناميله‌کيه‌کي بچوک، بریتیه له وتاریک که له (الکلیة الإسلامية) له (پیشاوه‌ر) وتویه‌تی له سالي (۱۹۴۱) دا، وه‌رگټ‌پدراوته‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی.

۶- طريق السلام : بریتیه له وتاریک که وتویه‌تی له سالي (۱۹۴۰) دا، دواتر وه‌رگټ‌پدراوته‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی.

۷- الحضارة الإسلامية ، أسسها ومبادئها : سالي (۱۹۳۳) نووسیویه‌تی، دواتر له لایهن (دار الخلافة للطباعة والنشر) وه وه‌رگټ‌پدراوته‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی.

۸- الدين الحق : بریتیه له وتاریک که له (الجامعة الملّية) له (ده‌له‌ی) وتویه‌تی له سالي (۱۹۴۳) دا، دواتر له لایهن (مؤسسة الرسالة) وه له (به‌یروت) وه‌رگټ‌پدراوته‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی.

۹- البعث بعد الموت : بریتیه له نامیله‌که‌یه‌کی بچوک که کۆمه‌له باسیک بووه له رادیۆ پیشکه‌شی کردوون له سالی (۱۹۴۱) دا، دواتر له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه له سالی (۱۹۷۸) دا وه‌رگێڤدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۱۰- مسألة الجبر والإختیار : سالی (۱۹۳۳) له به‌ره‌رچی یه‌کێ له سه‌رکرده‌کانی (حرکة جحود حجة السنة النبوية) دا نووسیویه‌تی که‌ناوی (الشودی غلام أحمد بروین) ه.

۱۱- في محكمة العقل: بریتیه له و بابه‌تانه‌ی که نووسیونی له‌باره‌ی (التوحید، الرسالة، البعث، مسألة الجبر والإختیار) له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه کۆکراونه‌ته‌وه و کراون به‌ عه‌ره‌بی و پاشان به‌ چاپ گه‌یه‌نراون.

۱۲- برالأمان : وه‌رگێڤدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

جواره‌م: ئه‌و کتیبانه‌ی که‌له‌ بابه‌تی (بانگه‌وازی ئیسلامی و پێوستیه‌کانی) دا نووسیونی :

۱- الدعوة الإسلامية ومتطلباتها : بریتیه له کۆمه‌له و تارێک که‌له (کۆنگره‌ی سالانه‌ی کۆمه‌لی ئیسلامی) دا پیشکه‌شی کردوه، سالی (۱۹۴۵) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه، دواتر له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه وه‌رگێڤدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی، وه‌ کتیبی (تذكرة دعاة الإسلام) ی له‌گه‌لدا چاپ کراوه.

۲- دعوة الجماعة الإسلامية : بریتیه له و تارێک که‌له (کۆنگره‌ی کۆمه‌لی ئیسلامی) دا پیشکه‌شی کردوه، سالی (۱۹۴۷) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- الأسس الأخلاقية للحركة الإسلامية : بریتیه له و تارێک که‌له (کۆنگره‌ی کۆمه‌لی ئیسلامی) دا پیشکه‌شی کردوه، سالی (۱۹۴۵) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه، دواتر له‌لایه‌ن (الإتحاد العام لطلاب مصر) وه‌ وه‌رگێڤدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۴- تجديد الدين وإحيائه : سالی (۱۹۴۰) نووسیویه‌تی.

۵- شہادۃ الحق : بریتہ لہ وتاریک کہ لہ (کۆنگرہی کۆمہ لی ئیسلامی) دا پیٹشکەشی کردووہ، سالی (۱۹۴۶) بہ چاپ گہیہ نراوہ، دواتر لہ لایہن (مؤسسۃ الرسالۃ) وہ لہ (بہ بیروت) وہرگیتردراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی.

۶- الصفات اللازمة للعاملين في مجال الدعوة الإسلامية : بریتہ لہ وتاریک کہ لہ (کۆنگرہی گشتی کۆمہ لی ئیسلامی) دا پیٹشکەشی کردووہ، سالی (۱۹۵۱) بہ چاپ گہیہ نراوہ، دواتر لہ لایہن مامؤستا (خلیل الحامدی) یہ وہ وہرگیتردراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی، وہ کتیبی (تذکرۃ دعاۃ الإسلام) ی لہ گہ لدا چاپ کراوہ.

۷- الشروط اللازمة لنجاح الحركة الإسلامية : بریتہ لہ وتاریک کہ ئاراستہی ئہ وکە سانہی کردووہ کہ لہ (بوارى بانگہ وان) دا خہریکن، سالی (۱۹۶۷) بہ چاپ گہیہ نراوہ.

۸- واقع المسلمين وسبيل النهوض بهم : بریتہ لہ وتاریک کہ لہ (کۆنگرہی کۆمہ لی ئیسلامی) دا سالی (۱۹۵۱) پیٹشکەشی کردووہ، دواتر لہ لایہن مامؤستا (عاصم الحداد)^(۱) وہ کراوہ بہ عہرہ بی و لہ لایہن (مؤسسۃ الرسالۃ) لہ (بہ بیروت) بہ چاپ گہیہ نراوہ.

۹- الجماعة الإسلامية - هدفها ، تأريخها ، وبرنامجها : سالی (۱۹۵۱) نووسیویہ تی.

(۱) ناوی (محمد) ی کوپی (عاصم) حدادی یہ و، یہ کیکہ لہ وکە سانہی کہ بہ پیئی توانا ہہ ولیداوہ کتیبہ کانی (ثیمام مہوددی) لہ زمانی (ثوردی) یہ وہ وہرگیتریتہ سہر زمانی عہرہ بی، لہ وانہی کہ وہرگیتردراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی بریتین لہ: { ۱- الربا : ۱۹۵۸ ، ۲- الحیاۃ بعد الموت ، ۳- مبادئ الاسلام : ۱۹۵۷ ، ۴- اسس الاقتصاد بين الاسلام والنظم المعاصرة ومعضلات الاقتصاد وحلها في الاسلام : ۱۹۷۱ ، ۵- نظام الحیاۃ في الاسلام : ۱۹۵۸ ، ۶- تفسير سورة النور ، ۷- مسألة ملكية الارض في الاسلام : ۱۹۶۹ ، ۸- واقع المسلمين وسبيل النهوض بهم : ۱۹۵۶ } .

- ۱۰- دور المرأة المسلمة في الحركة الإسلامية : بریتیه له وتاریک که له (کونگره‌ی خوشکان) دا به‌سره‌رشتی (کومه‌لی ئیسلامی) پېښکه‌شی کردووه له سالی (۱۹۴۸) .
- ۱۱- مصدر قوة المسلم : ئەم کتیبه‌ی له سها (۱۹۲۵) دا نووسیوه کاتې ته‌مه‌نی (۲۲) سال بووه، دواتر بۆ یه‌که‌مجار له سالی (۱۹۶۹) به چاپ گه‌یه‌نراوه .
- ۱۲- ماهي الدعوة الإسلامية : نامیلکه‌یه‌کی بچوکه .
- ۱۳- مستقبل الحركة الإسلامية في الهند : بریتیه له وتاریک که له (کونگره‌ی کومه‌لی ئیسلامی) دا له سالی (۱۹۴۷) پېښکه‌شی کردووه، له‌پېښ ئه‌وه‌ی هیندستان و پاکستان دابه‌شېن بۆ دوو ولاتی سهره‌بخو .
- ۱۴- الدعوة الإسلامية ومنهجها : بریتیه له وتاریک که له (کونگره‌ی کومه‌لی ئیسلامی) دا له سالی (۱۹۴۵) دا پېښکه‌شی کردووه .
- ۱۵- منهج الحركة الإسلامية للمستقبل : بریتیه له وتاریکی دوورودریژ که له (کونگره‌ی گشتی کومه‌لی ئیسلامی) دا له سالی (۱۹۵۶) دا پېښکه‌شی کردووه .
- ۱۶- الجماعة الإسلامية خلال (۲۹) عاما : بریتیه له وتاریک که به‌هوی دامه‌زاندنی (کومه‌لی ئیسلامی) یه‌وه له سالی (۱۹۷۰) پېښکه‌شی کردووه .
- ۱۷- تذكرة دعاة الإسلام : وه‌رگیراوه له و نووسینانه‌ی که باس له بانگه‌وازی ئیسلامی و پېویسته‌یه‌کانی ده‌کات، له‌لایه‌ن ماموستا (خلیل الحامدی) یه‌وه کۆکراونه‌ته‌وه و پاشان وه‌ریگتړاوه‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی و، دواتر له‌گه‌ل کتیبی (الصفات اللازمة للعاملين في مجال الدعوة الإسلامية) به‌چاپی گه‌یاندووه .
- ۱۸- العلم والعمل : وه‌رگیراوه له و نووسینانه‌ی که باس له بانگه‌وازی ئیسلامی و پېویسته‌یه‌کانی ده‌کات، له‌لایه‌ن ماموستا (عاصم النعمانی) یه‌وه کۆکراونه‌ته‌وه و پاشان وه‌ریگتړاوه‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی و به چاپی گه‌یاندووه .

۱۹- هلموا بنقوم بتغيير هذا العالم : بریتیه له نامیلکه یه کی بچوک، وه رگیراوه له و نووسینانه ی که باس له بانگه وازی ئیسلامی و پئویستییه کانی ده کات، له لایه ن مامۆستا (کوکب الصدیقی) یه وه کۆکراونه ته وه و وه رگیپراوه بۆ سه ر زمان ی ئینگلیزی و دواتر به جایی گه یاندووه .

۲۱- تقرير عن الجماعة الإسلامية : پيڪهاتووه له شەش بەرگ، باس له هەموو چالاکیەکانی (کۆمەڵی ئیسلامی) دەکات هەر له سالی دامەزراندنیوه (۱۹۴۱) تا سالی (۱۹۵۱) .

پېنجه م: نه و کتیبانه ی که له بابه تی (جیهاد و ټیکوښانی نیسلامی) دا نووسیونی :

۱- الجهاد في الإسلام : (هوکاري نووسینی نه م کتیبه ده که پټه وه بڼه قسه که ی (مه هاتما غاندي) که وتبووی: نیسلام به زه بری شمشیر بلاوېوته وه. جا به و بونه وه نیمام (محمد علی جه وه ری) سه روکی (بزوتنه وه ی خيلافه له هیند) له مرکه وتی که وره ی (ده لهی) وتاریکی گرنگی له و باره وه داو وه لامي نه و جوړه پروپاگاندانه ی دایه وه و، وتبووی: بریایه که سی له موسولمانان هه ستایه به په رچدانه وه ی قسه ی هندو سه کان که ده ره ق به نیسلام و موسولمانان ده یکن. جا مه ودودی پیی خوش بوو که نه و موسولمانه خو ی بی، هر بویه ده ستی کرد به لیکنولینه وه یه کی زور ورد و هر چی کتیبی که له و باره یه وه نوو سرا بو کوی کردنه وه و خویندیه وه و، پاشان ده ستی کرد به نووسین له و باره یه وه و له پوژنامه ی (جمعیه) که زمان حالی (جمعیه العلماء) بوو به چند ژماره یه کی یه که له دوا ی یه که بلاوی کرده وه، پاشان له سالی (۱۹۲۷) له دوو تویی کتیبیکدا به چاپی که یاند، وه وتراوه: که نه مه یه که م کتیبی پېښه و مه ودودی که نووسیپی تی و بلاوکرابیته وه، دکتور (محمد اقبال) یش له بهر گرنگی نه م کتیبه به رده وام ناموژگاری که نجانی موسولمانانی ده کرد که نه و کتیبه بخویننه وه و سوودی لی وهریگرن، شایانی باسه نه م کتیبه وهرگیردراوه ته سه زمانی عه ره بی ته نه ا دوو بابی کوتایی نه بیټ.



مه هاتما غاندي

۲- الجهاد في سبيل الله : بريتيه له وتاريك كه داويه تي، سالي (۱۹۳۹) به چاپ

كه يه نراوه، وه رگيډ دراو ته سهر زماني عه ره بي.

شه شم: ټو كتيبانه ي كه له بابته تي (حكومه تي ئيسلامي و حوكمراني) دا

نووسيوني:

۱- كيف تقام الحكومة الإسلامية : بريتيه له وتاريك كه له زانكوي (علي كره

الإسلامية) له سالي (۱۹۳۹) پيشكه شي كردوه، دواتر له لايهن (دار العروبة للدعوة

الإسلامية) كه سهر به (كومه لي ئيسلامي له پاكستان) ه وه رگيډ دراو ته سهر زماني

عه ره بي و له سالي (۱۹۴۶) به ناوي (منهاج الانقلاب الإسلامي) به چاپ كه يه نراوه.

۲- نظرية الإسلام السياسية : بريتيه له وتاريك كه له شاري (لاهور) دا

پيشكه شي كردوه له سالي (۱۹۳۹)، دواتر له لايهن (دار العروبة للدعوة الإسلامية)

يه وه وه رگيډ دراو ته سهر زماني عه ره بي و له سالي (۱۹۴۶) به چاپ كه يه نراوه.

۳- استفتاء ذو بال : بريتيه له ناميلكه يه كي زور گرنگ، له سالي (۱۹۴۰)

نووسيويه تي.

۴- الشريعة الإسلامية وطرق تنفيذها في باكستان : بريتيه له وتاريك كه له

(كلية الحقوق) له شاري (لاهور) له سالي (۱۹۴۸) دا پيشكه شي كردوه، دواتر

له لايهن ماموستا (عاصم الحداد) وه وه رگيډ دراو ته سهر زماني عه ره بي به ناوي

(القانون الإسلامي وطرق تنفيذه في باكستان).

۵- أسس الدستور الإسلامي في القرآن : سالي (۱۹۵۲) نووسيويه تي، بريتيه

له به رپه رچدانه وه ي قسه كه ي پاريزه ري به ناوبانگ (بروهي) كه وتبوي: قورئان

بنه ماكاني ده ستوري ئيسلامي تيډا نيه.

۶- تدوين الدستور الإسلامي : بريتيه له وتاريك كه سالي (۱۹۵۲) له

به رپه رچدانه وه ي قسه كه ي پاريزه ري به ناوبانگ (بروهي) داويه تي، دواتر له لايهن

ماموستا (عاصم الحداد) هوه وهرگړېدراوړته سهر زمانې عهره بې و سېال (۱۹۵۳) به چاپي گه ياندوه.

۷- عقوبة المرتد في الشريعة الإسلامية : سالي (۱۹۴۳) نووسیویه تی.

۸- حقوق اهل الذمة في الدولة الإسلامية : سالي (۱۹۴۸) نووسیویه تی، وهرگړېدراوړته سهر زمانې عهره بې.

۹- المقترحات الدستورية : بریتیه له و (پېشنپاره دهستورپپانه ی) که پېشکه شی کردوه بۆ دانانی دهستوریکي ئیسلامی بۆ پاکستان له سالي (۱۹۵۲) دا.

۱۰- حقوق الإنسان الأساسية : بریتیه له وتاریک که له شاری (لاهور) پېشکه شی کردوه له سالي (۱۹۶۳) دا.

۱۱- حول تطبيق الشريعة الإسلامية في باكستان : بریتیه له گفتوگویه کی نیوان مهودوی و نوینه ری ئیزاعه ی جمهوري پاکستانی ئیسلامی سه باره ت به ته تبیقي شه ریعه تی ئیسلامی له پاکستاندا، سالي (۱۹۷۸) وهرگړېدراوړته سهر زمانې عهره بې.

۱۲- نظام الحياة في الإسلام : بریتیه له کومه له وتاریک که له ئیزاعه ی پاکستانه وه سالي (۱۹۴۸) پېشکه شی کردون، دواتر له لایه ن (مؤسسة الرسالة) وه وهرگړېدراوړته سهر زمانې عهره بې.

۱۳- الخلافة والملك : بریتیه له باسی جیاوازییه کانی نیوان خیلافه تی راشیده و مه لیکه کان، له سالي (۱۹۶۶) بۆ یه که مجار به زمانې (نوردی) به چاپ گه یه نرا و، دواتر له لایه ن ماموستا (أحمد إدريس) هوه وهرگړېدراوړته سهر زمانې عهره بې و له (قاهره) سالي (۱۹۷۸) به چاپ گه یه نراوه.

۱۴- الإسلام والديمقراطية العلمانية : بریتیه له وتاریک که له (کونگره ی کومه لی ئیسلامی) له سالي (۱۹۴۷) دا پېشکه شی کردوه.

- ۱۵- المطالبة بإقامة النظام الإسلامي : بریتیه له وتاریک که له کاتی تیکۆشانی بۆ (هینانه دی یاسایه کی ئیسلامی) له سالی (۱۹۴۸) دا وتوویه تی.
- ۱۶- نظام الحياة للإسلام ومبادئه الأساسية : بریتیه له کۆمه له وتاریک که کاتی خۆی له شوینه جیاجیاکاندا له و باره وه پیشکهشی کردوه.
- ۱۷- الدولة الإسلامية : بریتیه له کۆمه له نووسینیک که له (حکومه تی ئیسلامی) یه وه له سه ره تای بانگه وازه وه هه تا سالی (۱۹۶۲) نووسیونی، دواتر پروفیسۆر (خورشید أحمد)^(۱) هه ستاوه به کۆکردنه وه و وه رگیزانیشی بۆ سه ر زمانی عه ره بی و به چاپ گه یاندنی.



پروفیسۆر خورشید أحمد

(۱) ناوی ته وای: پروفیسۆر (خورشید نه حمه د) ی کوپی (محمد نذیر) ی قوپه یشی یه، یه کیک بووه له قوتابییه کانی پیشه و (مهودودی) و، دواتر ده چیته پیزی پیکهسته کانی (جمعیه الطلبة الإسلامية بپاکستان) ه وه و، دواتر له سیلا (۱۹۵۳) دا هه لده بژیری به سه روکی (جمعیه الطلبة الإسلامية) و، وه له سیلا (۱۹۵۵) دا ماجستیر به ده ست ده هینی له له زانکۆی (کراتشی) له بواری (تابووری) دا، پاشان ده چیته پیزه کانی (کۆمه لی ئیسلامی) یه وه و ده بیته نه ندای شواری جه ماعه که و، هه روه ها نه مینداری گشتی (مجمع المعارف الإسلامية) ی سه ره به (کۆمه لی ئیسلامی) له سالی (۱۹۶۸)، پاشان وازی له کاری زانکۆ هیتا و هه ستا به دامه زrandنی (المؤسسة الإسلامية بإنجلترا) و، پاشان له سیلا (۱۹۷۸) دا بووه وه زیری (پلاندانان) له حکومه ته که ی جه نپال (ضیاء الحق) دا و، دواتر ئیستیقاله ی کرد به هۆی کشانه وه ی (کۆمه لی ئیسلامی) له حکومه ته که ی جه نپال.

۱۸- حقوق الإنسان الأساسية في الإسلام : بریتیه له کومه له نووسینک که له باسی (مافی مړوف له ئیسلام) دا نووسیونی، دواتر له لایه ن (ایم ایم شریف) هوه کړکړاونه ته وه وهرگیږدراو ته سهر زمانی ئینگلیزی و به چاپی که یاندوون.

۱۹- مفاهيم إسلامية حول الدين والدولة : له لایه ن ماموستا (خلیل الحامدی) یه وه وهرگیږدراو ته سهر زمانی عهره بی و به چاپ که یه نراون.

۲۰- نظرية الإسلام وهدية في السياسة والقانون والدستور : بریتیه له کومه له نووسینک که له و باره یه وه نووسیونی، دواتر له لایه ن (عاصم الحداد) هوه له سالی (۱۹۶۰) دا کړکړاونه ته وه وهرگیږدراو ته سهر زمانی عهره بی.

حهوته م: نهو گتیبانه ی که له بابته ی (نابووری و بژوی) دا نووسیونی :

۱- معضلات الإنسان الاقتصادية وحلها في الإسلام : بریتیه له وتاریک که له زانکوی (علی کره الإسلامیه) له سالی (۱۹۴۱) پیشکه شی کردووه، دواتر له لایه ن ماموستا (مسعود الندوی) یه وه وهرگیږدراو ته سهر زمانی عهره بی و له لایه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية) که سهر به (کومه لی ئیسلامی پاکستان) ه به چاپ که یه نراوه.

۲- أسس الاقتصاد بين الإسلام والنظم المعاصرة : سالی (۱۹۳۷) نووسیویه تی، دواتر له لایه ن (عاصم الحداد) هوه وهرگیږدراو ته سهر زمانی عهره بی و له لایه ن (دار السعودية للنشر) هوه به چاپ که یه نراوه.

۳- الربا: سالی (۱۹۳۷) نووسیویه تی، دواتر له لایه ن (عاصم الحداد) هوه وهرگیږدراو ته سهر زمانی عهره بی و له لایه ن (مؤسسة الرسالة) له (به بیروت) و، (دار الأنصار) هوه به چاپ که یه نراوه.

۴- مسألة ملكية الأرض في الإسلام : سالی (۱۹۳۴) نووسیویه تی، به لام بؤ یه که مجار له سالی (۱۹۵۰) بلاوکرایه وه و، دواتر له لایه ن (خلیل الحامدی) یه وه

وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى و له لايهن (دار القلم) ى (كوهيت) يه وه به چاپ
گه يه نراوه.

۵- مباديء الاقتصاد في القرآن : سالى (۱۹۶۹) نووسيويه تى.

۶- مباديء اساسية للاقتصاد الإسلامى : بریتیه له وتاریک که له زانکوی
(بنجاب) له سالی (۱۹۶۵) دا پیشکشی کردوه.

۷- الرأسمالية والشيوعية : سالى (۱۹۵۳) به چاپ گه يه نراوه و بلاویوته وه.

۸- الإسلام والعدالة الإجتماعية : بریتیه له وتاریک که له (کونگره ى نیسلامی
له مهککى پیروژ) له سالی (۱۹۶۲) دا پیشکشی کردوه، دواتر له لايهن (مکتبه
دار البيان) ى (کوهيت) يه وه وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى و به چاپ
گه يه نراوه.

۹- نظام الاقتصاد الإسلامى : بریتیه له کومه له نووسینکى هلبزیراو که له
بوارى (نابوری نیسلام) دا نوسیونى، دواتر له لايهن پروفیسور (خورشید أحمد)
ه وه کؤکراونه ته وه و وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى و له سالی (۱۹۶۹) به
چاپى گه ياندوه.

هه شتم: نهو کتیبانه ى که له بابته ى (نه خلاق و تهزکيه) دا نووسیونی :

۱- نظرية الإسلام الأخلاقية : سالى (۱۹۴۴) نووسيويه تى، دواتر له سالی
(۱۹۵۵) به چاپ گه يه نراوه.

۲- الصلاح والفساد : بریتیه له وتاریک که له (کونگره ى گشتى کومه لى
نیسلامی) له سالی (۱۹۴۷) دا پیشکشی کردوه، دواتر له لايهن (خليل الحامدى)
يه وه وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى و له سالی (۱۹۷۶) دا به چاپى گه ياندوه.

۳- الإسلام والعناية بتزكية النفس : کتیبکى گرنگه و له ژیر سهرپه رشتى
(کومه لى نیسلامی له هیندستان) سالی (۱۹۶۷) به چاپ گه يه نراوه.

نۆهم: ټو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (ژيانی کۆمه‌لایه‌تی) دا نووسیونی :

۱- الحجاب : سالی (۱۹۳۹) نووسیویه‌تی، سالی (۱۹۵۶) وەرگړېدراوه‌ته سهر زمانى عهره‌بى.

۲- حقوق الزوجين - دراسة نقدية لقانون الأحوال الشخصية : سالی (۱۹۳۵) نووسیویه‌تی، دواتر له‌لایه‌ن ماموستا (أحمد إدريس) هوه وەرگړېدراوه‌ته سهر زمانى عهره‌بى و، سالی (۱۹۷۹) له‌لایه‌ن (المختار الإسلامی) له (قامیره) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- حركة تحديد النسل في الميزان : سالی (۱۹۳۵) نووسیویه‌تی، دواتر له‌لایه‌ن (مؤسسة الرسالة) هوه وەرگړېدراوه‌ته سهر زمانى عهره‌بى و به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۴- الإسلام وتنظيم الأسرة : بریتیه له کتیبیکى بچوک و، سالی (۱۹۶۰) نووسیویه‌تی.

۵- مسألة اللباس : بریتیه له باسیکی زور نایاب له باره‌ی پۆشاکه‌وه، سالی (۱۹۲۹) نووسیویه‌تی، دواتر له‌لایه‌ن ماموستا (خليل الحامدي) یه‌وه وەرگړېدراوه‌ته سهر زمانى عهره‌بى و له سالی (۱۹۷۶) به‌چاپی گه‌یاندووه.

۶- مسألة تعدد الزوجات : سالی (۱۹۶۳) نووسیویه‌تی.

ده‌یهم: ټو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (فیرکاری و پۆشنیری) دا نووسیونی :

۱- منهج جديد للتعليم والتربية : بریتیه له وتاریک که له (دار العلوم لندوة العلماء بلکهنو) له سالی (۱۹۴۰) دا پېشکه‌شی کردووه، دواتر به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۲- المنهج الإسلامي للتعليم وطرق تنفيذه في باكستان : بریتیه له وتاریک که له کونگره‌ی گشتی (جمعية الطلبة الإسلامی) له سالی (۱۹۵۲) دا پېشکه‌شی

کردووه، دواتر به‌شیوه‌ی نامیله‌که‌یه‌ک به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- منهج التعليم الإسلامي : سالی (۱۹۶۳) نووسیویه‌تی، که بریتیه له وه‌لامی پرسپاریکی (اللجنة التعليمية) .

۴- خطبة توزيع الشهادات : بریتیه له وتاریک که له ئاهه‌نگی ده‌رچوانی به‌کئی له (کوللیه ئیسلامی) به‌کاندا له سالی (۱۹۴۰) دا پیشکشی کردووه، دواتر به‌شیوه‌ی نامیله‌که‌یه‌ک به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۵- التعليمات : سالی (۱۹۶۳) نووسیویه‌تی.

یانه‌یه‌م: ئه‌و کتیبانه‌ی که‌له‌ بابته‌ی (پتگری له به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی دوژمنانی ئیسلام) دا نووسیونی :

۱- نحن والحضارة الغربية : سالی (۱۹۳۲) بۆ (۱۹۳۸) له گۆفاری (ترجمان القرآن) نووسیویه‌تی و، دواتر له دوو توپی کتیبیکدا کۆی کردنه‌وه و ناوی لینا (التنقيحات) به‌ زمانی (ئوردی) ، پاشان که وه‌رگپدراوه‌یه سهر زمانی عه‌ره‌بی ناوی لینا (نحن والحضارة الغربية) .

۲- الإسلام والمدنية الحديثة : سالی (۱۹۴۷) نووسیویه‌تی، دواتر له‌لایه‌ن (خلیل الحامدی) به‌وه وه‌رگپدراوه‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی و له‌لایه‌ن (دار السعدیة للنشر) له (جده) و، (دار الأنصار) له (قاھیره) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- الإسلام اليوم : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۶۳) پیشکشی کردووه، دواتر له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) به‌وه وه‌رگپدراوه‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی و، له‌لایه‌ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية) له شاری (لاهور) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۴- المحاضرات في أوروبا : بریتیه له وتارانیه که له ئه‌مریکا و ئه‌وروپا له مونسه‌به جیاوازه‌کاندا پیشکشی کردوون، سالی (۱۹۸۱) له‌لایه‌ن ئیداره‌ی گۆفاری (ترجمان القرآن) هوه له شاری (لاهور) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۵- الإسلام في مواجهة التحديات المعاصرة : بریتیه له هه لېږداردهی کومه له نووسینیکي مه وودوی که له و باره یه وه نووسیونی، دواتر له لایه ن مامؤستا (خلیل الحامدی) یه وه کؤکراونه ته وه و وه رگپړدراوه ته سهر زمانی عهره بی و پاشان به چاپی گه یاندووه .

دوانزه یه م: نه و کتیبانه ی که له بابته ی (لاوان و گه نجان) دا نووسیونی :

۱- واجب الشباب المسلم اليوم : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۶۲) له مه وسمی حه جدا بؤ کومه له گه نجیکي موسولمان له مزگه وتی (ده هله وی) له (مه ککي پیروژ) دا پېشکه شی کردووه، دواتر له لایه ن (المکتب الإسلامی) یه وه له (به بیروت) وه رگپړدراوه ته سهر زمانی عهره بی و، به چاپ گه یه نراوه .

۲- تحديات العصر الجديد والشباب : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۷۵) له کؤنگره ی سالانه ی (جمعية الطلبة الإسلامية) دا پېشکه شی کردووه، دواتر له لایه ن مامؤستا (خلیل الحامدی) یه وه وه رگپړدراوه ته سهر زمانی عهره بی و، له لایه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية) له شاری (لاهور) به چاپ گه یه نراوه .

۳- دور الطلبة المسلمين في بناء مستقبل العالم الإسلامي : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۶۶) له کؤنگره ی سالانه ی (جمعية الطلبة الإسلامية) دا پېشکه شی کردووه، دواتر له لایه ن مامؤستا (خلیل الحامدی) یه وه وه رگپړدراوه ته سهر زمانی عهره بی و، له لایه ن (الإتحاد الإسلامي العالمي للمنظمات الإسلامية) له ولاتی (کوهیت) به چاپ گه یه نراوه .

۴- دور الطلبة في بناء مستقبل دولة باكستان الإسلامية : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۶۵) له کؤنگره ی سالانه ی (جمعية الطلبة الإسلامية) دا پېشکه شی کردووه، دواتر به چاپ گه یه نراوه .

۵- التصريحات : کومه له پرسیاریکي خویندکارانی (جمعية الطلبة الإسلامية)

کەلە کۆنگرەى خۆپەندکاران و مۇناسەبە جیا جیاکاندا لە (پێشەوا مەودودی) یان کردووه و دواتریش هەر لە لایەن خۆیانەوه کۆکراوه تەوه و بە چاپ گەیەنراوه.

۶- بین یدی الشباب : هەلبژاردەى کۆمەڵە تەوجیهاتىکى (پێشەوا مەودودی) یە بۆ خۆپەندکاران کە مامۆستا (خلیل الحامدی) هەستاوه بە کۆکردنەوه وەرگێڕانى بۆ عەرەبى و دواتر بە چاپى گەیاندووه.

سیانزەیه: ئەو کتێبانەى کەلە بابەتەى (مەسەلەکانى جیهانى ئىسلامى) دا نووسیویەتى :

۱- مسألة الخلافة : نامیلکەیه کە سالى (۱۹۲۲) نووسیویەتى، ئەو کاتەى کەلە پیزى (حركة المحافظة على الخلافة الإسلامية) دا ئەندام بوو.

۲- مجازر اليونانيين في سمرنا : هەر لە و سالانەى (۱۹۲۲) بۆ (۱۹۲۴) دا نووسیویەتى.

۳- النشاطات التبشيرية في تركيا : بە هەمان شێوه هەر لە و سالانەى (۱۹۲۲) بۆ (۱۹۲۴) دا نووسیویەتى.

۴- قضايا الداخلية والخارجية : بریتیه لە وتاریک کە لەسالى (۱۹۵۱) لە کۆنگرەى سالانەى (الجماعة الإسلامية) دا پێشکەشی کردووه، دواتر بە چاپ گەیەنراوه.

۵- بين الدعوة القومية والرابطة الإسلامية : بریتیه لە نووسینیکی پەخنە ئامیز کە سالى (۱۹۳۹) نووسیویەتى و، ئاراستەى قەومیەى هیندى کردووه کە حیزبى (کۆنگرەى نیشتمانی هیندى) ئالا هەلگری بووه، دواتر لە لایەن مامۆستا (خلیل الحامدی) یەوه وەرگێڕدراوه تە سەر زمانى عەرەبى و، لە لایەن (دار العربیة للطباعة والنشر) لە (بەیروت) سالى (۱۹۶۷) بە چاپ گەیەنراوه.

۶- أضواء على حركة التضامن الإسلامي : بریتیه لە وتاریک کە لەسالى (۱۹۶۵) لە (کۆنگرەى ئىسلامى) لە (لاهور) دا پێشکەشی کردووه، دواتر لە لایەن

ماموستا (خليل الحامدي) يه وه وه رگيډراوه ته سهر زماني عهره بي و، سالي (۱۹۶۷) له لايه ن (الدار السعودية للنشر) به چاپ گه يه نراوه.

۷- مأساة الشرق الأوسط : باسيكه له سالي (۱۹۶۷) نووسيويه تي له باره ي داگير كړدن و له ده ستداني (بيت المقدس) ه وه له لايه ن جووله كه وه، دواتر له لايه ن ماموستا (خليل الحامدي) يه وه وه رگيډراوه ته سهر زماني عهره بي و، له گه ل كتيبي (طائفة من قضايا الأمة الإسلامية) به چاپي گه ياندووه.

۸- فاجعة المسجد الأقصى : بريتيه له وتاريك كه سالا (۱۹۶۹) له كؤبوونه وه يه كي (كؤمه لي ئيسلامي) له (لاهور) كه سازياندا بو به بؤنه ي سوتان دن و گرگرتني (مزگه وتي نه قصا) وه پيشكه شي كردووه، دواتر له لايه ن ماموستا (خليل الحامدي) يه وه وه رگيډراوه ته سهر زماني عهره بي و، به چاپ گه يه نراوه.

۹- قضية کشمير المسلمة : باسيكه له سالي (۱۹۶۵) نووسيويه تي له باره ي هه لگيرساندنې جهنگ له نيوان (هندستان) و (پاكستان) دا ، دواتر له لايه ن ماموستا (خليل الحامدي) يه وه له هه مان سالا وه رگيډراوه ته سهر زماني عهره بي و، له لايه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية بـلاهور) به چاپ گه يه نراوه.

۱۰- نحن وبنغلاديش : باسيكه له سالي (۱۹۷۲) نووسيويه تي له باره ي له ده ستداني (پاكستاني شهرقي) ، كه له سالا (۱۹۷۱) دا ده وله تي (به نغلادي) شي تيډا دامه زرا، دواتر له لايه ن ماموستا (خليل الحامدي) يه وه وه رگيډراوه ته سهر زماني عهره بي و، به چاپ گه يه نراوه.

۱۱- عرض الموجز للوضع الذي تعيش فيه الأقلية الإسلامية في الهند : ناميلكه يه كه كاتي خوئ مه قاله يه كه بووه كه نووسيويه تي بؤ يه كه م (كؤنگره ي قيمه ي ئيسلامي) له (رباط) و له وئ پيشكه شي كردووه، دواتر له لايه ن ماموستا

(خليل الحامدى) يه وه وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى و، به چاپ گه يه نراوه .
 ۱۲- قضايا إسلامية الهامة تنتظر الحلول : بريتيه له (مذكرة) يه كه سالى
 (۱۹۷۴) له (كؤنگره ي قيممى ئيسلامى) له (لاهور) پيشكه شى كردووه، دواتر
 وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى و، به چاپ گه يه نراوه .

۱۳- طائفة من قضايا الأمة الإسلامية في القرن الحاضر: بريتيه له
 مه لبارده ي ئه و نووسينانه ي كه له مه سه له كانى (ئوممى ئيسلامى) دا له موناسه به
 جوراوجوره كاندا نووسيويه تى، دواتر له لايه ن مامؤستا (خليل الحامدى) يه وه
 وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى و، له لايه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية
 بالمنصورة ، لاهور) سالى (۱۹۸۱) به چاپ گه يه نراوه .

**چوارده يه م: ئه و كتيبانه ي كه له بابته ي (حيزب و گروهه كانى دژ به ئيسلام و
 روځينه ره كانى) دا نووسيوني:**

۱- المسألة القاديانية : سالى (۱۹۵۳) نووسيويه تى، له م كتيبته دا تيشك
 خراو ته سهر بيروباوه پ و نه خشه و به رنامه كانى فيرقه ي قاديانى . شايانى وتنه :
 وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى به ناوى "ما هي القاديانية" .

۲- ختم النبوة : ته فسيري ثايه تى (ما كان محمد أبا أحد من رجالكم ...) وه،
 دواتر له لايه ن مامؤستا (خليل الحامدى) يه وه وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى و،
 له لايه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية بالمنصورة ، لاهور) به چاپ گه يه نراوه .

۳- البيانات : بريتيه له سى بلاوكراوه ي مه ودودى له و كاته ي كه دادگايى
 ده كرا له لايه ن حكومه ته وه به هوى ئه و شوپشه ي كه موسولمانه كان دژ به
 (قاديانيه كان) سالى (۱۹۵۳) به رپايان كردبوو .

۴- التعليق على تقرير القاضي (محمد منير) حول الإضطرابات عام

(۱۹۵۳) : بریتیه له نووسینیک که تئیدا پەخنه له قازی (محمد منیر) دەگرێ له سەر ئه و تهعلیقانهی که گرتوویهتی له خۆپیشاندانهکانی موسوڵمانان له سلێ (۱۹۵۳) دا، دواتر به چاپ گهیه نراوه .

۵- مکانة السنة في تشريع : نووسینیکه له دژی پەخنهکانی (منکری السنة) نووسیویهتی .

۶- إثبات الذبح بآیات الذبح : نووسینیکه سالی (۱۹۳۲) له وهلامی پەخنهکانی (منکری السنة) نووسیویهتی له باره ی قوریانیه وه .

۷- الذبح - في محكمة العقل والشریعة : نووسینیکي پەخنه ئامیزه سلێ (۱۹۵۰) له بهرامبه ره لۆیست و بۆچوونهکانی (منکری السنة) له باره ی قوریانیه وه نووسیویهتی .

۸- بین المودودي والبابا : نامیلکه یه که باس له (الأنشطة التبشيرية في العالم الإسلامي) دهکات، که وهلامیکه بۆ (بابای فاتیکان) ، دواتر له لایه ن ماموستا (خلیل الحامدی) یه وه وه رگێدر اوته سه ر زمانی عه ره بی و، به چاپ گه یه نراوه .

۹- مسألة القومية : کتیبیکي زۆر گرنگه له سالی (۱۹۳۹) دا نووسیویهتی، که پەخنه یه بۆ سه ر (حركة القومية الوطنية الجاهلية) یه، که زۆرێک له پۆشن بیرانی ولات پیی موعجه ب بوون، دواتر وه رگێدر اوته سه ر زمانی عه ره بی و، به چاپ گه یه نراوه .

۱۰- شؤون باكستان الداخلية والخارجية.

پانزه یه م: ئه و کتیبانه ی که له بابته ی (مه سه له گانی ناو خۆی ولات) دا نووسیونی :

۱- حركة تحرير الهند والمسلمون : کتیبیکي زۆر گرنگه له سالی (۱۹۳۷) دا نووسیویهتی .

۲- النشاط الانتخابي : سالی (۱۹۵۱) دا نووسیویهتی .

- ۳- الإنتخابات المختلطة .. لماذا لا ؟ : سألې (۱۹۵۶) دا نووسیویه تی.
- ۴- الحركة لإعادة الديمقراطية : نامیلکه یه ، سألې (۱۹۶۸) دا نووسیویه تی.
- ۵- مقتضيات الحرية والإسلام : نامیلکه یه ، سألې (۱۹۴۸) دا نووسیویه تی.
- ۶- التعليق على التوصيات الدستورية : نامیلکه یه ، سألې (۱۹۵۰) دا نووسیویه تی.

- ۷- تحليل الأوضاع باكستان الشرقية : بریتیه له راپورتيك كه سألې (۱۹۵۵) دا نووسیویه تی له و كاته ی كه سهردانې (پاكستانى شهرقى) كړدووه.

شانزه يه: نهو كتيبانه ی كه له بابته ی (مهوسوعاتی ئیسلامی) دا نووسیونی :

- ۱- التفهيمات - ثلاث مجلدات: بریتیه له نووسینانه ی كه له سهره تاي بانگه وازیه وه هه تا كوچی دوايی نووسیویه تی له باره ی (هه لویستی ئیسلام) له مه پ (شارستانی پوژناووه) كه هیناویه تی بوئاو موسولمانان.
- ۲- الرسائل والمسائل - خمسة مجلدات : كومه له وه لاميكي پيشه وا مهودديه بو پرسياره جوړاو جوړه كان له بابته جياوازه كاندا.
- ۳- المقابلات الصحفية : بریتیه له چاوپيکه وتنه پوژنامه وانيه كان كه له گه ليدا كراوه، له لايه ن (أبوطارق) هوه كوكراونه ته وه و به چاپ گه يه نراون.
- ۴- المحاضرات - مجلدين : بریتیه له ليدوان و وتاره جوړاو جوړه كانی كه داويه تی له مونسه به جيا جيا كاندا، له لايه ن (ثروت صولت) هوه كوكراونه ته وه و به چاپ گه يه نراون.
- ۵- الرسائل : جيايه له كتيبې (الرسائل والمسائل) ، تا ئیستا دوو بهرگی لی ده رچووه، له لايه ن سكرتيره كهی (عاصم النعمانی) يه وه كوكراونه ته وه و به چاپ گه يه نراون.

۶- رسائل من الزنزانة : بریتیه له و نامانه‌ی که له زنداندا نووسیونی، له لایه‌ن شېخ (محمد شریف) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و به‌چاپ گه‌یه‌نراون.

۷- الخطب الإذاعية : بریتیه له و وتارانه‌ی که له ئیزاعه‌وه وتویه‌تی، دواتر کۆکراونه‌ته‌وه و به‌چاپ گه‌یه‌نراون.

۸- في جلسات الأستاذ المودودي العصرية : بریتیه له و وتارانه‌ی که له دوا‌ی نو‌یژی عه‌صره‌وه له کتیبخانه‌ی (کۆمه‌لی ئیسلامی) دا وتویه‌تی، دواتر له لایه‌ن دکتۆر (رفیع الدین الهاشمی) و مامۆستا (مظفر بک) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و به‌چاپ گه‌یه‌نراون، تا ئیستا دوو به‌رگی لی ده‌رچوه‌ه.

حه‌فده‌یه‌م: نه‌و کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (چه‌ند باسیکی جیاواز) دا نووسیونی :

۱- كسوة الكعبة المشرفة - تأريخها وحكمها الشرعي : باسیکه تایبه‌ته له و باره‌وه و سالی (۱۹۶۳) نووسیویه‌تی.

۲- الشخصيات الإسلامية المعاصرة : له باره‌ی (که‌سایه‌تیه ئیسلامیه موعاصیره‌کانه‌وه) له بۆنه جیا‌جیا‌کاندا نووسیویه‌تی، سالی (۱۹۸۷) له شاری (لاهور) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- المراسلة بين الأستاذ المودودي والسيدة مريم جميلة : بریتیه له و نامانه‌ی که له نیوان پېشه‌وا مه‌ودودی و کیژی تازه موسولمانی ئەمریکی (مريم جميلة) ^(۱) دا ئالوگۆپکراوه، به مه‌به‌ستی زیاتر شاره‌زابوون له ئیسلام و تیگه‌یشتن له بنه‌ماکانی.

(۱) ناوی (مارجريت مارکوس) ه، له سالی (۱۹۳۴) ی زاین له شاری (نیویورک) ی ئەمریکا له بنه‌ماله‌یه‌کی (جووله‌که) به بنه‌چه (ئه‌لمانی) له دایک بووه، ده‌گێڤنه‌وه که پېش نه‌وه‌ی موسولمانیش بېی: قه‌ت مه‌شروبی نه‌خواردۆته‌وه، وه په‌یه‌ه‌ندی له‌گه‌ل پیاواندا نه‌به‌ستوه، وه ئاماده‌ی ئاهه‌نگه‌کانیشیان نه‌بووه ..



مهریام جه‌میلہ

۴- مباديء الإسلام الإقتصادية والسیاسية بریتیه له و نووسنانه‌ی که له باره‌ی (تابووری و سیاست) له (بۆنه جیاجیاکان) دا نووسیویه‌تی، دواتر له لایه‌ن (ایم. ایم. شریف) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و کراوه به ئینگلیزی و به چاپ گه‌یه‌نراون.

۵- الإمامان الجلیلان ابوحنيفة وابویوسف بریتیه له باره‌ی ئه‌و دوو ئیمامه به‌پێژه‌وه نووسیویه‌تی، دواتر له لایه‌ن (ایم. ایم. شریف) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و کراوه به ئینگلیزی و به چاپ گه‌یه‌نراون.

۶- اليهود والنصارى بریتیه له و نووسینانه‌ی که له باره‌ی (جوله‌که) وه نووسیونی له‌سه‌ر جه‌م کتیبه‌کانی دا، دواتر له لایه‌ن مامۆستا (نعیم الصدیقی) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و کراوه به عه‌ره‌بی و به چاپ گه‌یه‌نراون.

۷- إلى أي شيء يدعو الإسلام؟ بریتیه له باسیکی تیرو ته‌سه‌ل که له لایه‌ن (ئه‌نجومه‌نی ئیسلامی ئه‌وروپا) وه داوا‌ی لیکرا‌بوو بینووسێ، دواتر له (کۆنگره‌ی ئیسلامی ده‌ولی) له (له‌نده‌ن) پێشکەشی بکات، ئه‌م کۆنگره‌یه له سالی (۱۹۷۶) له (له‌نده‌ن) به‌ستراوه.

۸- ذبائح اهل الكتاب ئه‌م کتیبه به زمانی (ئوردی) نووسیویه‌تی به‌ناو (التفهيمات)، دواتر له لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه وه‌رگێڤدراوه‌ته‌سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی و، له لایه‌ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية بلاهور) سالی (۱۹۷۵)

بە چاپ گەيەنراوه .

- ۹- المسلمون والصراع السياسي الراهن : (سى بەشە) .
- ۱۰- مطالب الإسلام تجاه المرأة المسلمة: سالى (۱۹۵۳) نووسيويتى .

هەژدەهەم: ئەو كتيبانەى كە پيش بانگەوازى ئىسلامى نووسيوونى :

۱- كتيب و دانراوه گانى :

- ۱- مجاز الیونانیين في سمرنا .
- ۲- النشاطات التبشيرية في تركيا .
- ۳- مسألة الخلافة .
- ۴- الأخلاق الاجتماعية وفلسفتها .
- ۵- مصدر قوة المسلم .
- ۶- الجهاد في الإسلام .
- ۷- مسألة اللباس .
- ۸- الدولة الصفوية والإستعمار البريطاني .
- ۹- تاریخ السلاجقة .
- ۱۰- تاریخ الدکن السياسي .

ب- وەرگێزانه گانى له زمانى عەرەبىهوه بۆ زمانى ئۆردى :

- ۱- الإسلام والإصلاح للشيخ عبدالعزيز الجاويش .
- ۲- تحرير المرأة للأستاذ قاسم أمين .
- ۳- تاريخ الإسلام لابن الخلكان .
- ۴- الأسفار الأربعة للشيخ صدرالدين الشيرازي .



نېمام مەھدودى لى كاتى نووسىندا

(۱۲) مېژوۋى كۆچى دوايى ^(۱) :

لە مانكى (۵) ى سالى (۱۹۷۹) بەھۋى تىكچوۋنى بارى تەندروستى و بە مەبەستى سەردانى دىكتور دەچىتە شارى (بفيلو) ى ئەمىرىكا بۇلاى دىكتور (ئەحمەد) ى كوپى و لەۋى دەمىنىتەۋە تا لە بەروارى (۳۰) ى (ذوالقعدة) ى سالى (۱۳۹۹) ى كۆچى بەرامبەر (۲۲ / ۹ / ۱۹۷۹) ى زايىن لە نەخۇشخانەى (بافلد) لە شارى (نيويۆرك) ى ئەمىرىكا كۆچى دوايى دەكات و پۇخى پىرۋى شاد دەبىتەۋە بە خۋاى بەرزو بالا.

دواتر لە مەراسىمىكى پىشكۇدا بە فرۇكەيەكى تايىبەت تەرمەكەى لە ئەمىرىكاۋە دەھىننەۋە بۇ (پاكىستان) و، لە گەرەكى (الأجرة) لە شارى (لاهور) لە (۲۶ / ۹ / ۱۹۷۹) دەينىژن.

(۱) (مەمان سەرچاۋەى پىشۋو / ص ۱۶۲) .



سید مودودیؒ کا جنازہ قذافی سٹیڈیم لے جایا جارہا ہے۔
تہرمن نیمام مہودودی لہ پوژنی ناشتید ا



علامہ یوسف القرضاوی جنازے سے قبل سید مودودیؒ
کو خراج عقیدت پیش کر رہے ہیں
وتاری یوسف قہرزاوی پیش ناشتنی تہرمن نیمام مہودودی

۱۳) ئەو کتێبانه‌ی که له‌سه‌ر (مهودودی) نووسراون به‌ زمانێ عه‌ره‌بی له‌وانه‌ :

- ۱- ابو‌الاعلی‌ المودودی: حیاته‌ وفکره‌ العقدي: حمدي بن صادق الجمال. دار المدني للطباعة والنشر والتوزيع، جدة (۱۴۰۱هـ = ۱۹۸۶م) .
- ۲- ابو‌الاعلی‌ المودودي فکره‌ ودعوته: د. سمير عبد الحميد إبراهيم، دار الأنصار. القاهرة ۱۳۹۹هـ = ۱۹۷۹م .
- ۳- ابو‌الاعلی‌ المودودي والصحة‌ الإسلامية: د. محمد عمارة، دار الشروق بالقاهرة. ۱۴۰۷هـ = ۱۹۸۷م.
- ۴- النهضة‌ الإسلامية في سير اعلامها المعاصرين: د. محمد رجب البيومي، ج/ ۳، مجمع البحوث الإسلامية بالقاهرة ۱۴۰۲هـ .
- ۵- من اعلام الحركة والدعوة الإسلامية المعاصرة. المستشار عبد الله العقيل.

۱۴) ستایشی زاناڤان له‌ باره‌ی پێشه‌وا (مهودودی) یه‌وه‌ :

یه‌گه‌م : (ئه‌بولحه‌سه‌نی نه‌ده‌وی) :

به‌پاستی من که‌سێ نانا‌سم که‌ وێنه‌ی (مهودودی) کاریگه‌ری له‌سه‌ر نه‌وه‌ی نوێی ئیسلامی هه‌بووین، هه‌م له‌ پووی فیکری وه‌م له‌ پووی کرداریه‌وه‌، وه‌ به‌پاستی بانگه‌وازه‌که‌ی له‌سه‌ر بنچینه‌ی عیلم و زانست دا‌پشتبوو..



(أبو الحسن الندوی)

دووه م : شهیدی ئیسلام (سهيید قوتب) :

هميشه ماموستای شهید کاتى بيويستايه ناوى (مهودوى) بهينى به
(موسولمانه مه زنه که) ناوى دهيتنا ^(١) .



سهيید قوتب

سيه م : (محمد ئيقبال) :

ده لى : (إن هذا الشيخ يعرض دين الرسول ﷺ) بقلم مداده الدم .



محمد إقبال

(١) پيشه و (مهودوى) ش له سهر ماموستای شهید (سهيید قوتب) قسه يه کى به ناويانگى هيه و
ده لى : (إن ما ورد في كتاب معالم في الطريق هو نفس ما أراه، بل كأنتي أنا الذي كتبتّه، فقد عبّر
عن أفكاري بدقة) واته : به راستى شهوى که له کتیبى (معالم في الطريق) دا هاتوه کتومت
شهويه که من باوه یم پییه تی، به لکو نه هه شهوى ده لى هه خوم شه کتیبه م نووسیوه،
بیگومان زور به جوانی و به وردی له و کتیبه دا ته عبری له فیکر و بیرکردنه وى من کردوه .

چوارهم : (عومەر تەلمەسانی) :

دەلێ : (إنهما بحق إماما الجيل الظاهران المنفردان.. وإنهما استمدا كل معلوماتهما ومناهجهما وأساليبيهما ووسائلهما في الدعوة إلى الله من القرآن وسنة الرسول ﷺ) ، دون أخذ من هذا الفيلسوف أو استمداد من ذلك الكاتب، فجاءت مدرستهما بعيدة كل البعد عما قد يعيب الدعوة الإسلامية بأي فهم أو تفكير لا صلة له بالإسلام. والناظر إلى ما لاقاه البنا من عنت وتهجم وإيذاء يرى نفس الشيء بالنسبة للإمام المودودي .. وكأنهما على ميعاد) .



عومەر تەلمەسانی

پێنجهم : راوێژکار (عبدالله عوقهیل) :

دەلێ : عەللامە مەودودی یەکیکە لە زانا ناودارەکانی ئیسلام ، وە یەکیکە لە بیرمەندەکانی ناو ئیسلام ، وە یەکیکە لە بانگەوازاکارەکانی ئیسلام ، چونکە خوای گەورە حیکمەت و دانایی پێ بەخشیوە، هەروەها تیگەیشتنیکی زۆر قوڵی پێ بەخشیوە، وە ئارامی و خۆپراگری لەسەر عیلم و زانستی پێ بەخشیوە، وە وردبوونەوه و تێپامانی لە واقع پێ بەخشیوە..



موسەشار عبدالله عوقهیل

(۱۵) په پوهنډی نیوان ئیخوان موسلیمین و پېښه و مه وودوی،

له و نامه یه ی که (نه حمه دی کوړی پېښه و به ننا) بؤ کونگره ی (کومه لی
ئیسلامی پاکستان) ی ناردووه تییدا هاتووه ^(۱) :

ئیمه له لای خومانه وه زور پېز و ئیحتیرام له فیکر و کاری ئیمام مه وودوی
ده گرین و به سهرمه شقی سهرکرده ئیسلامیه کانی هه موو ولاتانی جیهانی ده بینین،
وه سووربوونی بزوتنه وه ئیسلامیه کان له سهر یادکردنه وه ی سهرکرده کانیان واتای
قولی خوی هیه، وه مه به ست له و یادکردنه وانه به گه وره کردن و پېرورکردنی ئه و
جوره که سانه نیه، به لکو بؤ ئه وه یه که بکړینه سهرمه شق و چاویان لی بکړی، جا
زیندو وکردنه وه یادی ئه م جوره که سانه به نییه تی ئیشکردن بؤ ئیسلام له وپه پری
بایه خ و گرنگیدایه.

وه به راستی من زور له میژ له نزیکه وه به دوا د اچوونم کردووه بؤ فیکر و کاری
ئیمام (نه بوئه علای مه وودوی)، وه له دوا ی شه هیدکردنی ئیمام (حه سن به ننا) له
سالی (۱۹۴۹)، وه دهرکردنی بریاری هه لوه شانده وه ی کومولی (ئیخوان
موسلیمین)، وه گرتن و راپېچکردنی نه ندامه کانی بؤ زیندان، وه قه ده غه کردنی
ناهنگ گېران به بؤنه ی شه هیدکردنی به نناوه، تاکه جه ماعیه که (کومه لی
ئیسلامی پاکستان) بوو به سهرکرده تی ئیمام (نه بوئه علای مه وودوی) هه موو
سالی له پوژی (۱۲) ی فیبرایه ر هه لده ستا به یادکردنه وه ی شه هیدکردنی ئیمام
(حه سن به ننا)، وه هه رگیز ئه م کاره ی ئیمام (نه بوئه علای مه وودوی) مان
له بیرناکهین و له بیر ناچېته وه.

(۱) له سایتي (دار الأنصار) وه رگړاوه.

وہ لہ سالی (۱۹۶۸) مامۇستا مەودودی سەردانى (قاھیرە) ى کرد و، منیش لہ پیشوازی بە خیرھاتنیدا لہ پیشەوہ ى خەلکە کہ بووم، وہ ئەو ماوہیہ ى کہ لہ (سیناء) بوو زۆر خوشحال بووم کہ لہ خزمەتیدا بووم، وہ ھەندى سەردانم بو پىگخست بو شوینە پىرۆزەکان لہ (طور سیناء) ، وہ ئەوہ ى لہ یادمە سەردانى (ئەھرامەکان) و (شوینەوارى فیرعەونەکان) ى پەفزکردو نەھات، وہ لہ کۆتایی سەردانەکیدە وینەیک لہ کتیبى (الفتح الربانى) باپیرم بە ھەدیہ پىدا، وہ لہ دواى ئەوہ ى کہ گەراپەوہ بو پاکستان نامەیکى سوپاس ئامىزی بو ناردم بە ھۆى ئەو میوانداریہ ى کہ لہ (قاھیرە) لیم کردبوو.

کاتیکیش کہ کۆچى دواى کرد داوام لہ مامۇستا (عومەر تەلمەسانى) کرد - کہ لہ و کاتەدا مورشىدى ئىخوان موسلیمین بوو- کہ دەمەوى سەفەرى پاکستان بکەم بو سەرەخۆشى کردن لہ کەس و کارى ئیمام مەودودی، وہ فیعلەن ئەویش پازى بوو، وہ مامۇستا (کەمال سەنانىرى - پەحمەتى خوائى لى بى) نارد لہ گەلما تا لہ و سەفەرەدا ھاوہ لیم بکات.

وہ سەبارەت بە (کۆمەلى ئىسلامى پاکستان) و سەرکردەکە ى قازى (حسین ئەحمەد) ، پەيوەندیەکى پتەو بە ھىزمان پیکەوہ ھەیکە و، وہ لہ زۆربە ى ئەو کۆنگرانەدا کہ لہ (لاھور) و (لەندەن) و (ئەستەنبول) دەبەستری ھەر کاتى دەرفەت بىی بەیکە دەگەین و چاومان بەیکە دەکەوى.

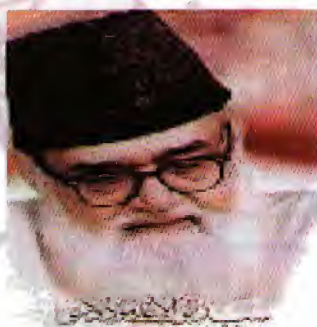


کەمال سەننەری



نەحمەد حەسەن بەننا

(۱۶) هه‌ندێ له‌ وێنه‌کانی پێشه‌وا مه‌ودودی :





سہرچا وہکان :

١. أبو الأعلى المودودي عصره .. حياته .. دعوته .. مؤلفاته / تأليف : أليف الدين الترابي، الطبعة الأولى (١٤٠٧ هـ - ١٩٨٧ م) .
٢. أبو الأعلى المودودي: حياته وفكره العقدي / حمدي بن صادق الجمال - دار المدني للطباعة والنشر والتوزيع، جدة (١٤٠١ هـ = ١٩٨٦ م) .
٣. أبو الأعلى المودودي فكره ودعوته / د. سمير عبد الحميد إبراهيم، دار الانتصار - القاهرة (١٣٩٩ هـ = ١٩٧٩ م) .
٤. أبو الأعلى المودودي والصحة الإسلامية / تأليف: د. محمد عمارة، دار الشروق بالقاهرة (١٤٠٧ هـ = ١٩٨٧ م) .
٥. من أعلام الحركة والدعوة الإسلامية المعاصرة / تأليف: المستشار عبد الله العقيل.
٦. چند سہرچا وہ کی ٹینتہ رنیت.

پوختەیک

لە ژياننامەى پيشهوا حەسەن بەننا



(۱) ناوی تەواوی

(۲) شوینی لە دایک بوون و پەرورەدەبوونی

(۳) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکەکانی

(۴) هۆناغەکانی خویندن و پلەى زانستى و لیها تووی

(۵) هاوسەرگرتنى پيشهوا بەننا

(۶) هەڵسوکەوتى پيشهوا بەننا لەگەڵ کەسانى چواردەورى

(۷) دید و تیروانىنى پيشهوا بەننا بۆ چەمکە ئایینیەکان

(۸) هەول و تیکۆشان بۆ دامەزراندنى کۆمەڵ و بزووتنەو دیەکی ئیسلامى کە

دواتر ناوێرا بە کۆمەڵى برايانى موسوڵمان (الإخوان المسلمون)

(۹) دانراوو نووسینەکانى

(۱۰) میژووی شەهیدبوونی

(۱۱) ئەو دە دەستپێتەى کە (پيشهوا بەننا) بۆ برايان و دۆستانى کردبوو

(۱۲) ئەو کتیبانەى کە لەسەر (پيشهوا بەننا) نووسراون

(۱۳) هەندى لە وینەکانى پيشهوا بەننا

سەرچاوەکانى ئەم ژياننامەیه

پوختە یەك

لە ژياننامەى پيشه‌وا حەسەن بەننا



(۱) ناوی تەواوی :

(حەسەن) ی کوپی (ئەحمەد) ی کوپی (عبدالرحمن) ی کوپی (محمد) ی

بەنناى ساعاى یە .

(۲) شوێنى لە دایك بوون و پەروەردەبوونی :

لە بەروارى : (۱۴ / ۱۰ / ۱۹۰۶) زایینی بەرامبەر (۲۵) ی شەعبانى سالى

(۱۳۲۴) کۆچى لە شارى (مەحمودیه) ی سەر بە پارێزگای (البحیره) ، که (۱۵۰) کم

لە باکوورى خۆرئاوای (قاھیرە) وە دوورە، لە بنەمالە یەکی نایین پەروەروە و

خواناس لە دایك بووه و چاوى بە دونیا هەلپێناوه .

پيشه‌وا به‌ننا سر به خيزانتيكي دپهاتي مام ناوهند بووه ، كه له گوندي (شمشيره) ي نزيك شاري (په‌شيد) ي كه‌نار دهر يا له دهلتي (نيل) دا به كشتوكاله وه خهريك بووه .



شاري مه‌حمديه

۳) ناوي باوك و دايك و برا و خوشكه‌كاني :

۱- باوكي (شيخ نه‌حمد عبدالرحمن به‌ننا) ئيجازهي زانستي مه‌بووه و پيشنويزي مزگوت و ليكوله‌ري زانستي سوننه‌ت بووه ، چه‌ندين په‌راوي له‌سر فرموده‌ي پيرؤز نووسيوه ، گرنگ‌ترينيان په‌راوي (الفتح الرباني في ترتيب مسند الإمام أحمد بن حنبل الشيباني) يه ، باوكي خوي به قوتابي (شيخ محمد عبده)^(۱) داده‌نا .

وه‌كو پيشه‌ش به‌رگي په‌راوي ده‌گرت و سعات سازيشي ده‌كرد ، هه‌ريويه نازناوي (الساعاتي) ليترايوو .

(۱) (محمد عبده) : له سالي (۱۸۴۸ م) له گونديكي سر به كه‌ناري دهلتي ميصري به‌ناوي (مه‌حله‌ت نه‌سر) له دايك و باوكيكي ميصري له دايكبووه ، له سلې (۱۸۶۶ م) چوته زانكوي (نه‌زهر) و يه‌كيكيش بووه له قوتابياني (جه‌ماله‌ديني نه‌فغاني) ، له سلې (۱۹۰۵ م) كړچي دوايي كړدووه (محمد عبده إمام الحداثة والدستور - عبدالرزاق عبد / ص ۴۷) .

حسین به ننا



جمال الدین افغانی



محمد عبده



شیخ نه حمده عبدالرحمن به ننا

باوکی پیشهوا به ننا

ب- دایکی به (أم سعد) ناسرابو کچی پیاویکی چیودار بوو له گوندی

(شمشیره) .



دایکی پیشهوا به ننا

ج- براګانی :

یه‌ګم: شیخ (عبدالرحمن) که (کۆمه‌لی ژیاړی ئیسلامی) له (قاهره) دامه‌زاند، وه یه‌کێک بووه له ئەندامه‌ چالاک و سه‌ره‌تاییه‌کانی ئیخوان و سه‌رکرده‌یه‌کی وشیاو زرنګ بووه و، دواتر بووه‌ته ئەندامی (مکتب إرشاد) .



شیخ عبدالرحمن براګه‌وره‌ی پېشه‌وا به‌ننا

دووهم: (محمد) که دوا‌ی پېشه‌وا به‌ننا له‌دیک بووه .

سیهم: (عبدالباسط) له‌ سللا (۱۹۱۵ م) له‌ شاری (مه‌حمودیه) ی سه‌ر به‌ پارێزګای (البحیره) له‌ دایک بووه و، دوا‌ی ته‌واوکردنی قۆناغی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی چووه‌ته‌ کولییه‌ی (پۆلیس) و به‌سه‌رکه‌وتوویی ته‌واوی کردووه، به‌لام زۆر له‌ خزمه‌تی ئەم سلکه‌ نه‌ماوه‌ته‌وه و له‌ سه‌ره‌تای ساڵه‌کانی په‌نجاکان وازی ئی هیناوه، وه پووی کردووه‌ته ده‌عوه و بانګه‌وازی ئیسلامی، جا بۆ ئەو مه‌به‌سته له‌ سللا (۱۹۴۸ م) دا له‌گه‌ل چه‌ند هاوکاریکیدا پیکخراوی (فريق الإنشاد الإسلامي) یان دامه‌زاندووه .

هه‌روه‌ها له‌ سالی (۱۹۵۰ م) دا گۆفاریکی ئەده‌بیشی دامه‌زاندووه به‌ناوی (رایه‌ الحق) ، که گۆفاریکی فیکری و ئەده‌بی بووه و، خۆی به‌ ته‌نها ده‌ری کردووه .

دواتر چوووه ته پیزی کۆمه‌لی (برایانی موسوڵمانان) ه وه، پاشان سه‌فه‌ری کردوووه بۆ عه‌ره‌بستانی سه‌عوودی و، له شاری (ریاض) بووه به (مستشار الثقافی) و هه‌ر له‌وێش نیشته‌جێ بووه، وه له سلێ (۱۹۶۵ م) له شاری مه‌دینه‌ی پیروژ کۆچی دوا‌یی کردوووه.



وێنه‌ی عه‌بدالباسط له‌گه‌ڵ فه‌وزیه‌ی خوشکید

چواره‌م: (جه‌مال) له (۱۵ / ۱۲ / ۱۹۲۰ م) له شاری (مه‌حمودیه) ی سه‌ر به پارێزگای (البحیره) له دایک بووه و، دوا‌ی ته‌واوکردنی قۆناغی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی چوووه ته‌ کولییه و، پاشان کولییه‌ی به‌سه‌رکه‌وتوو‌یی ته‌واو کردوووه و، دواتر بووه‌ته نووسه‌ریکی کارامه و له‌م بواره‌دا توانیویه‌تی کتێبیکی زۆر به‌ره‌م به‌یئێ له‌وانه:

۱. المرأة المسلمة بين تحرير القرآن وتقييد الفقهاء.

۲. الحجاب.

۳. جواز إمامة المرأة الرجال.

۴. قضية الفقه الجديد.

۵. الإسلام والعقلانية.

۶. حرية الاعتقاد في الإسلام.

۷. الأصول الفكرية للدولة الإسلامية.

۸. ما بعد الإخوان المسلمين.

٩. مسؤولية فشل الدولة الإسلامية في العصر الحديث.
١٠. قيمة العدل في الفكر الأوروبي والفكر الإسلامي.
١١. نحو فقه جديد (٣ أجزاء).
١٢. قضية الفقه الجديد.
١٣. الإسلام هو الحل.
١٤. رسالة إلى الدعوات الإسلامية المعاصرة.
١٥. خطابات حسن البنا الشاب إلى أبيه.
١٦. البرنامج الإسلامي.
١٧. كلا ثم كلا.
١٨. العودة إلى القرآن.
١٩. الربا.
٢٠. قضية الحرية في الإسلام.
٢١. سيادة القانون والحكم بالقرآن.



وينه‌ی جه‌مال و فه‌وزیه و عبدالباسگ پینکه‌وه



جه مال برا گچکھی پیشهوا بهننا

د- خوشگه کانی (فاتیمه) هاوسه ری ماموستا (عبدالحکیم عابدین) بوو، و

(فهوزیه) هاوسه ری پاریزهر (عبدالکریم منصور) بوو.



عبدالکریم منصور



عبدالحکیم عابدین



عبدالکریم منصور له گهڼ دایکیدا فهوزیه خانم له تهمه نې پیریدا

پيشه‌وا بهننا له و ماوه‌يه‌دا كاته‌كاني دابه‌ش كردبوو، به‌يانيان خه‌ريكي وانه خویندن و دواي عه‌صر تا كاتي عيشا به سعات سازييه‌وه خه‌ريك ده‌بوو، پاشان تا كاتي خه‌وتن پياچوونه‌وه‌ي وانه‌كاني ده‌كرد و دواي نويزي به‌يانيش ئه‌ندازيك قورئاني له‌به‌ر ده‌كرد^(۱).

پيشه‌وا بهننا دواي ئه‌وه‌ي بۆ خویندن چوويه خویندنگاي مامۆستاياني (ده‌مه‌نه‌ور)، له‌سه‌ر هاوبه‌شي كردن له چالاكيه نيشتيمايه‌كان كه دژ به ئینگليز و دارو ده‌سته‌كه‌ي ده‌كران، به‌رده‌وام بوو، چونكه باوه‌ري وابوو خزمه‌ت‌كردن به نيشتمان ئه‌ركيكي ئاييينه، ده‌بيت ئه‌نجام بدریت^(۲).

پيشه‌وا بهننا له سالي (۱۹۲۰ م) دا پووي له خانه‌ي مامۆستاياني (ده‌مه‌نه‌ور) كرد، هه‌رچه‌نده دوو كۆسپ له‌به‌رده‌ميدا هه‌بوون ..

يه‌كه‌ميان: كۆسپي ته‌مه‌ن، كه ئه‌و ده‌مه ته‌مه‌ني چوارده سال و نيو بوو، مه‌رجي ئه‌و خانه‌يه‌ش بۆ قبول كردن گه‌يشتن بوو به پانزه سالي.

كۆسپي دووه‌ميان: ئه‌وه‌بوو هيشتا هه‌موو قورئاني له‌به‌ر نه‌كردبوو .. به‌لام سه‌ره‌رشتياري خانه‌كه مامۆستا (بشير الدسوقي) چاپوشي گه‌رفتي ته‌مه‌نه‌كه‌ي لى كردو به‌ئيني ليوه‌رگرت كه ئه‌و چواريه‌كه‌ي قورئان كه هيشتا له‌به‌ري نه‌كردبوو له‌به‌ري بكات، پيشه‌وا بهننا له‌و ماوه‌يه‌دا به شيوه‌يه‌كي گونجاو كاته‌كاني پي‌كخستبوو، پۆژه‌كاني ده‌وامي له‌وي به‌سه‌ر ده‌برد و دواي نيوه‌پۆي پينج شه‌مه ده‌گه‌رايه‌وه بۆ (مه‌حموديه) و به‌ياني شه‌مه ده‌گه‌رايه‌وه بۆ (ده‌مه‌نه‌ور).

له (مه‌حموديه) له پۆژدا سعات سازي ده‌كرد و شه‌ويش له‌گه‌ل براياني پي‌ده‌وي (الحصافيه) دا خه‌ريكي وبرد و زيكر بوو.

(۱) (مذكرات الدعوة والداعية / حسن البنا - ص ۱۵) .

(۲) (ظروف النشأة وشخصية الإمام المؤسس / جمعة أمين - ص ۱۷۹) .

لە و ماوەیەدا ئەزمونی لێهاتوویی (الكفاءة) ی دا ، لە خۆئێندنگاکە ی خۆیان
یەكەم و لەسەر ئاستی ولات پێنجەم بوو^(۱) .

لە سالی (۱۹۲۳ م) دا لە (دار العلوم) ی (قاھیرە) وەرگیرا. لەو ئۆتۆمۆبیل و
فراوان لە بەردەمیدا و آلبوو ، جگە لە هاوێشی کۆڕەکانی پەرەوانی (الصحافية) ی
سۆفییهتی، سەردانی کتێبخانە (السلفية) ی دەکرد و لەو ئۆتۆمۆبیل و
کۆمەڵێک زانا و پیاوچاكان دروست کرد، لە سەرووی هەموویانەو (محب الدين
الخطيب) .



پێشەوا بەننا لە تەمەنی پێگەشتندا



محب الدين الخطيب

(۱) (مذكرات الدعوة والداعية / ص ۴۶)

ههروه ها هاوبهشی (کۆری زانایانی ئه زههر) ی دهکرد، که شیخ (محمد رشید رضا) سه روکیان بوو.



محمد رشید رضا



زانکۆی نه زههر

کاتیک له سالی (۱۹۲۷ م) دا (دار العلوم) ی به یه کهمی تهواو کرد، به مامۆستا له شاری (ئیسماعلیه) ی که نالی (سویس) دامه زرا.

کهواته مامۆستاکانی پێشهوا بهننا به پێی تهمهنی خوێندنی بریتی بوون له :
یه کهم: شیخ ئه حمده عبدالرحمن بهننای باوکی.

دووهم: شیخ محمد زههران: که یه کێک بووه له زاناکانی (مهحمودیه) و، خهریکی شاره زاکردن و فێرکردنی منالانی ئه و ناوچه یه بووه له خوێندنه وه و تهعلیمی قورئانی پیرۆزدا و، وه وتاری بۆ خه لکی داوه له مزگه وتدا و، وه وانهشی به ئافره تان وتۆته وه له مالی خۆیدا و، وه که سیکی زۆر به هیممهت بووه له بواری بانگه وازدا.

تا له سالی (۱۹۱۵) دا مه لده ستی به دامه زړاندنی قوتاڅانه ی (الرشاد الدینیة) له (مه حمودیه) بڼ پټگه یانندن و پروه رکړدنی منالان.

سیه م: شیخ عبدالوهاب حه صافی: شیخی پټیازی حه صافی به بووه له (ده مه نهور) و جینشیننی (شیخ حسنین) ی باوکی بووه، نه و کاته ی پېشه واه تنه به خزمه تی (شیخ عبدالوهاب) ده گا له (ده مه نهور) له قوتاڅانه ی (المعلمین) له خویندندا بوو.



شیخ عبدالوهاب حه صافی

چواره م: شیخ محمد نه بوشوشه: یه کی بوو له بازرگانه کانی مه حمودیه و پیاوړکی صالح بوو، که ده ورپکی بالای مه بوو له پروه رده کړدن و خوړه وشتی جوانی پېشه واه تنه دادا.

(۵) هاوسه رگرتنی پېشه واه تنه نا،

له سالی (۱۹۳۲ م) دا کاتیک له (ئیسماعیلییه) بوو، له خیزانیککی بازرگانی مامناوهندی نه وی، به ناوی خانه واده ی (الصولی) هاوسه ری گرت، له و هاوسه ره ی شه ش کچ و دوو کوپی بووه، کچه کانی بریتی بوون له:

۱- وه فا: هاوسه ری بانگه وازکاری کوچ کړدوو (سه عید په مه زان) بوو.

۲- سه نا: ماموستایه له کولیه ی کچان له میصر.

۳- په جا: ده رچوری کولجی کچانه.

۴- صەفا : ھەر لە ژيانى خۆيدا كۆچى دوايى كردووھ .

۵- ھالە : مامۆستايە لە كۆليجى طب .

۶- ئىستىشھاد : وانە بێژە لە زانكۆى (مەليك سعود) لە سعودىيە .

(سەنا) ى كچى پېشەوا بەننا دەلێ : دوا منداڵى باوكم (ئىستىشھاد) بوو جا

كاتى لە دايك بوو باوكم شەھيد بوو بوو، ھەر بۆيە باپيرم ويستى ناوى بئى (دماە)

بەلام فەرمانبەرەكەى نەخۆشخانەكە بەو ناوھە پازى نەبوو، پاشان باپيرم ناوھەكەى

كۆپى بۆ (ئىستىشھاد) كەچى فەرمانبەرەكە بەو ناوھەش پازى نەبوو ، بەلام باپيريشم

كۆلى نەدا و وتى : بەخوا ھەر ناوى دەنيم (ئىستىشھاد) پيٽ خۆش بى يانا ، نەگەرنا

بى ناو قەيدى دەكەم با ناوى تۆمار نەكړى لە سجالتى حكومەتدا ، ئيتەر لە دواييدا بە

مەجبورى فەرمانبەرەكە ناوى (ئىستىشھاد) لە سجالتدا تۆمار كردبوو، ئەو كاتەى كە

باوكمان شەھيدكرا تەمەنمان بەم شێوھە بوو : (وھفا) حەقدە سال بوو ، (ئەحمەد)

چواردە سال و نيو بوو، (سەنا) يانزە سال و نيو بوو..^(۱)



پېشەوا بەننا و منالەكانى ئەو خانوووسى بەنناى تێدا ژياوھ

(۱) لە سايتى (الملتقى) وەرگيراوھ .

پوښتنيك له ژياننامه پيشهوايان



استشهاد كچه گچكه س به ننا سنا سيټيم سنالې به ننا

دوو كورپه كه شي بریتین له :

۱- (نه حمده) : كه ناسراوه به (سيف الإسلام) نئستا له ژياندايه و پاريزه ره .

۲- (محمد) : كه ناسراوه به (حسام الدين) هر له ژياني خویدا كۆچي دوايي كړدوه .

به پټي گوره و بچووكيش منډاله كاني پيشهوا به ننا به م شپوره بووه : (وه فا ، نه حمده ، سنا ، محمد ، ره جا ، صفا ، هاله ، نئستيشهاد) .



نه حمده حه سدن به ننا

۶) هه نسوكه وتي پيشهوا به ننا له گهال كه ساني چوارد موريدا :

پيشهوا به ننا له ناو خيزانه كيدا چ له پووي بيركړدنه وه و چ له پووي په فتاره وه پابه ندبوو به ناكاره نئسلاميه كانه وه ، كورپكي گويړپايه ل بوو بو دايك و باوكي و ،

هاوسه ریکی دلسۆز و دلپړ له خوښه ویستی بوو بۆ هاوسه ره که ی، باوکیکی میهره بان و به سۆز بوو بۆ مناله کانی، برابه کی په وشت جوان بوو بۆ براو خوشکه کانی، په روه رشکار و نامۆزگار بوو بۆ هه موویان، به جیهینه ری په یوه ندی خزمایه تی خزمانی خو ی و هاوسه ره که ی بوو.

(سنا) ی کچی بۆمان ده گیرېته وه و ده لئى : نه ک هه ر ه ستمان به په قى نه ده کرد لئى، به لکو له سۆز به زه یی و میهره بانیدا نغړوی ده کردین، به جوانترین ناوو جوانترین شیوه بانگی ده کردین، ده گه را به سه رماندا تا دلنابیت که سمان له خه ودا درنه که وتووین.. ده گه پایه وه مال ئه و شیوه ی که پیشت برؤی ناماده بوو ده یخوارد، بئ ئه وه ی دایکم یان که سیکی ترمان بیدار بکاته وه.

(ئه حمده) ی کوری بۆمان ده گیرېته وه و ده لئى : باوکم تا ئه و په پری ناست میهره بان بوو، په چاوی هه ستی منالی ده کردین، زۆر به توانا بوو له وه دا وامان لئ بکات گوپړایه لئ بین بئ ئه وه ی پیمان بلئت.

۷) دید و تیروانینی پیشه واه ننا بۆ چه مکه ئایینه گان :

له په یامی (التعالیم) دا که په یامیکی کورتی پیشه واه به ننا یه و ئاراسته ی برایانی کردوه، به و ئومیده ی که ته نها بۆ زانیاری یان ته نها بۆ له بهر کردن نه بیټ، به لکو جئ به جئ بکه ن.

ئه و په یامه که به بیست بنچینه که (الأصول العشرین) ناسراوه و دیدی برایان به رامبه ر چه مکه سه ره کییه کانی ئایینی ئیسلام و درباریه ی بیروباوه پیش پوون ده کاته وه وه رگیراوه که بریتین له :

بنه مای به گه م : ئیسلام سیستمیکی گشتگیره، هه موو پوهه کانی ژبان له خو

ده‌گریت، ئیسلام ده‌ولت و نیشتمان هه‌روه‌ك حكومت و گه‌له، په‌وشت و هیږه هه‌روه‌ك په‌حمه‌ت و دادپه‌روه‌ریه، سه‌روه‌ت و سامانه هه‌روه‌ك كه‌سابه‌ت و ده‌وله‌مه‌ندیه، جیهاد و بانگه‌وازه هه‌روه‌ك سوپا و فیکره‌یه، هه‌روه‌ها بیروباوه‌پنکی راسته‌قینه و، په‌رستش‌یکې دروسته وه‌ك یه‌ك.

بنه‌مای دووهم : قورئانی پیروژ و سوننه‌تی پاک له ناسینی حوکه‌کانی ئیسلامدا سه‌رچاوه‌ن بۆ هه‌موو موسولمانیڅی ، تیگه‌یشتن له قورئان به‌گویره‌ی ریساکانی زمانی عه‌ره‌بی ده‌بیټ، به‌بی ژور له‌خوکردن و زیاده‌پوویی، بۆ تیگه‌یشتن له سوننه‌تیش ده‌گه‌پینه‌وه بۆلای پیاوانی متمانه پیکراوی بواری فهرموده.

بنه‌مای سێهه‌م : باوه‌پی راسته‌قینه و په‌رستشی دروست و تیڅو‌شان نوورو شیرینه‌کی هه‌یه‌ خواي گه‌وره ده‌یه‌اویته دلای هه‌رکه‌سی خوی بیه‌وی، به‌لام خوږه وشت بۆ ده‌رکه‌وتن و خه‌وبینین نابنه به‌لگه‌ی حوکه‌ شه‌رعه‌کان و، ئیعتیباریان پی‌ناکریت مه‌گه‌ر له‌گه‌ل حوکم و ده‌قه‌کانی ئاییندا پېچه‌وانه نه‌بن.

بنه‌مای چواره‌م : نوشته و په‌ت و موورو و پم‌ل لیدان و چاره‌نووس زانین و قسه‌کردن له زانینی غه‌یب و هه‌موو شت‌یک له‌و باب‌ه‌تانه خراپ و بی شه‌رعیین، پتویسته نه‌هیلرین و دژایه‌تی بکرین. سا مه‌گه‌ر ئایه‌تیکی قورئان، یان نزیاه‌ك بیټ له پیغه‌مبه‌ره‌وه.

بنه‌مای پینجه‌م : پای پېشه‌وای موسولانان و جیگه‌که‌ی له‌و مه‌سه‌لانه‌دا که ده‌ق ده‌رباره‌یان نه‌هاتوه، له‌وانه‌شدا که ده‌گونجی چه‌ند پوویه‌کی تری هه‌بیټ، هه‌روه‌ها له (مصالح المرسله) شدا کاری پی‌ده‌کریت به‌مه‌رجی به‌ره‌نگار نه‌بیته‌وه له‌گه‌ل ریسه‌یه‌کی شه‌رعیدا، ئه‌و پایش به‌گویره‌ی بارودۆخ و نه‌ریت و عاده‌تی خه‌لگی ده‌گوږیت. مه‌به‌ستیش له عیباده‌ت په‌رستشه بی‌ئاوردانه‌وه به‌لای واناکاندا به‌لام له‌کاری ئاسایی و مامه‌له‌کاندا گه‌رانه به‌شوین حیکمه‌ت و نه‌پنی و مه‌به‌سته‌کاندا.

بەنەمای شەشەم : ھەموو تاکێک لە وتەکانی وەرەدەگیریت و لێیشی وەلا دەنریت، جگە لە پێغەمبەری خوا کە لە گوناھو ھەلە بە دوورە.

ئەو ھەش لە پێشینە چاک و دیندارەکان وەرگیراوە کە لە گەڵ قورئان و سوننەتدا گونجاو و پێکە وەری دەگیرن، ئەگەرنا قورئان و سوننەت بۆ گۆتەپراوەی و شوێنکەوتن لە پێشتەرن ...

بەلام بە تانە لێدان یان بریندارکردن لەسەر پای جیاواز پووبە پووی کەسەکان نابینەو و دەیانسپێڕین بە نییەتی خۆیان، ئیستە ئەوان ئێرەیان بە جۆ ھێشتوو و چون بۆلای خۆی گەورە و ئەو ھێ کردوویانە دیتەو پێتان.

بەنەمای ھەوتەم : ھەر موسولمانێک نەگەشتبێتە ئاستی تێگەشتن و تێپوانین لە ناسینی بەلگەکانی فەرمانە شەرعییەکاندا، بۆی ھەبە شوێن یەکیک لە پێشەواکانی ئایین بکەوێت و باشتەریش وایە لە گەڵ ئەو شوێنکەوتنەدا چەند بتوانێت ھەول بەدات، شارەزای ئەو بەلگانە بێت کە پێشەواکە ی کردوونی بە بەلگە بۆ ھەر فەرمانێک، ھەر ھەوا پێویستە پێنوینی بەلگەدار قبول بکات لە ھەرکەسێک کە بە زانا و خواناسی بزانێت، ھەر وەکو ئەگەر خوێندەوار بوو پێویستە ھەول بەدات ناتەواوییە زانستییەکانی خۆی تەواو بکات تا کو بگاتە پلەی تێگەشتن و تێپوانین.

بەنەمای ھەشتەم : جیاوازی تێگەشتن لە فەرمانە شەرعییەکاندا نابێتە ھۆکاری ناکۆکی لە ئاییندا و نابێت ببێتە ھۆی دووبەرەکی و کینە، چونکە ھەموو موحتەمیدێک پاداشتی خۆی ھەبە، لە گەڵ ئەو ھەشدا پێکە نەگیراوە لەو ھێ پرسە جیاوازیەکان لێکۆڵینەو ھێ زانستییان لەسەر بکێت، تا لە سایە خۆشەویستی و لە خوا بووندا بتوانن بگەینە راستی، بێ ئەو ھێ ئەو لێکۆڵینەو ھێ ببێتە مشتومڕی خراپ و دەمارگیری.

بەنەمای نۆیەم : ھەر بابەتێک کاریکی لەسەر بوونیاد نەنریت، باسکردن و

ليکولینه وه ليی، نو خوږه تاندنه وه په که له شهر عدا لیمان قه دهغه کراوه.

له وانه : زور لږ و پهل کړدنه وه له نه حکامی نه و شتانه ی هیشتا پرویان نه داوه، یان مانای ثایه تیک هیشتا زانست په ی به ماناکه ی نه بردووه، یان قسه کړدن له سر پله به ندی هاوه لانی پیغه مبه ر و چوونه ناو نه و جیاوازیان ی له نیوانیاندا گوزه راوه، چونکه هر یه که یان پله ی هاوه لی هیه و پاداشتی به پی نییه تی خویه تی، چاک لیکدانه وه ی کاره کانیان، یان بیده نگ بوون بو نیمه چاکترین په ناگه یه.

بنه های دهیم : خوا به یه کناسین و دووردانانی له هه موو ناتو او پیه ک، به رزترینی بیرو باوه په کانی نیسلان و، ثایه ته کانی قورشان و فهرمووده راسته کان که باس له سیفه ته کانی خوا ده که ن و نه وانه یان که نیمه لیان زنی اگه ین، چون هاتوون به و شیوه و هریان ده گرین و باوه پمان پیان هیه و له خومانو وه لیکیان نادهینه وه و له کاریشیان ناخه ین و ناچینه سر نه و باس و بابه تانه ی زانایان له سر ی نا کوکن، نه و نه دمان به سه که پیغه مبه ری خوا و هاوه لانی به سیان بووه. نه و بابه تانه ی زانایانی شاره زا ده لین : باوه پمان پیان هیه و هه موویان له لایه ن په روه ردگارمانه وه هاتوون :

﴿وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِ ؕ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ رَبِّنَا﴾ (آل عمران : ۷).

بنه های یانزهیم : هه موو داهینراویک (بیدعه) یه ک له نایندا، که بناغه و سرچاوه یه کی نه بیت، خه لکی به حه زی خو یان به باشیان دانابیت زیاد یان که میان کړدیتته وه، پی ونکرده و پیویسته نه هیلریت و له ناو ببریت، نه وهش به هوکارو شیوازی گونجاو تا سر نه کیشیت بو شتیکی خراپتر.

بنه های دوانزهیم : په رسته به سنوره کان زیاد کړدن یان یان که م کړدن یان

يان پابه ندبون پټيانه وه، نه مانه جياوازي فيقهی نټوان زانايانن و هر يه که يان پای خوی هيه. هه ولدان بؤ ساغ کردنه وه يان و گه یشتن به راستی به به لگه ی پوون و ناشکرا شتیکی چاکه.

بڼه‌مای سیانزه یه‌م : خۆشویستنی پیاوچاکان و پږزگرتن و به چاک باسکردنیاں به و کرده وه چاکانه ی نه نجامیاند او هوی نزيك که وتنه وه يه له خوا، نه ولياش نه وانه که خوا له قورئاندا باسی فهرمون: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ (يونس: ۶۲ - ۶۳).

بوونی که رامهت بؤيان په وایه، به لام به مەرجه شرعیه کانی و له گه ل باوه پوون به وهی که نه وان بؤ خۆیشیان خاوه‌نی زیان و قازانچ نین، چ له ژيانياندا و، چ له دوی مردنیاں، چ جای نه وهی شتیك به که سیکیتر ببه خشن.

بڼه‌مای چوارده یه‌م : سهردانی گۆپه‌کان هی هر که س بن، به و شیوهی شرع باسی ده‌کات سوننه‌ته، به لام کومه کخواستن له گۆپه‌کراوه‌کان و هانا بردن بؤيان و داواکردنی جی به جی کردنی پټویستی لییان، له دوور يان له نزيکه وه و، نه زرکردن بؤيان و بیناکردنی گۆپ و داپۆشینی و و چرا بؤ دانانی و ده‌ست پیاھیتان و سویندخواردن به غیری خوا و هر شتیك له م بابه‌تانه، پټویسته به شیوازیکی داناiane به ره‌لستی بکړیت و لیکدانه وهی دروستیان بؤ ناکه‌ین، تاکو ده‌رگا به پرویاندانه کړیته وه.

بڼه‌مای پانزه یه‌م : دروستی پارانه وه له خوا به خاترا نه ی که سیك يان شتیك له دروستکراوه‌کانی، جیاوازییه کی فهرعیه، چۆنیه‌تی نزاکردن له پرسه‌کانی بیروباوه‌پ نییه.

بڼه‌مای شانزه یه‌م : باوی هه له راستی وته شرعیه‌کان ناگړیت، به لکو ده‌بیت

دلنیا بېن له سنوړی نه و مانایانه ی که مه به ستن لیان و له و ئاسته دا بوه ستن، هه روه ها پېوېسته له هه موو کاروباریکی ئایینی و دنیا پیدا له خوځه له تاندن و خه لکی خه له تاندن به دوور بېن، چونکه مه به ست له ناوړه کاندایه نه ک له ناوړه کاندایه.

بڼه های هه فده یه م : بیروباوه پ بناغی کارکردنه، کاری دلش له کاری نه دنامه کانی لاشه گرنکتره و به ده ست هینانی ته وایی (الکمال) له هه ردو وکیاندا داواکراوی شهره ... هه رچه نده ئاستی داواکردنیان جیاواز بیت.

بڼه های هه ژده یه م : ئیسلام عه قل و ژیری ئازاد ده کات و هانی ددهات له بوونه وهر بکولیته وه، هه روه ها بایه خ به زانست ددهات و پړزی زانست دؤستان ده گړیت و پیشوازی له هه موو شتیکی به سود ده کات و هه روه کو پیغه مبه ری سه ردار فرموویه تی: ((حیکمه ت و دانایه تی نه و ونبوویه که باوه ردار عه ودالیه تی و له هه ر کوئ دوزییه وه ، نه و شایسته ترین که سه پیی))^(۱).

بڼه های نوژده یه م : جاری و ا هیه تیروانیی شهرعی و تیروانیی عه قلی پیکه وه پیک ناکه ون، به لام له شته یه کلابووه کاندایه ناکوک نین، هه رگیز سه لمینراویکی زانستی دژ به به پړسایه کی شهرعی جیگیر نیه، نه وه ی یه کلابووه ته وه له که ل یه کلابووه کاندایه پیکه خریت.

(۱) ئاماژه یه بؤ نه و فرمووده یه ی که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ده فرموی: ((الْكَلِمَةُ الْحَكْمَةُ ضَالَّةٌ الْمُؤْمِنِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا)) (ضعیف جداً = (ترمذی) له کتابی (العلم) ، بابی : (ما جاء فی فضل الفقه علی العبادة) گپړاوییه ته وه به ژماره (۲۶۸۷) ، هه روه ها (ابن ماجه) له کتابی (الزهد) ، بابی : (الحكمة) گپړاوییه ته وه به ژماره (۴۱۶۹) ، هه روه ها شیخ (نهلانی) له (جامع الترمذی/ ج ۵ ، ص ۱۹۱، ح ۲۶۸۷) ، و (سنن ابن ماجه / ج ۲ ، ص ۱۳۹۵ ، ح ۴۱۶۹)، و (ضعیف الجامع الصغیر/ ح ۴۳۰۲) دا فرموویه تی : (ضعیف جدا) ه.

ئەگەر ھەردوو لایان گومانی بوون (واتە: یەکلانە بووبوونەو) ئەوا تێروانییە
شەرعییەکە پێش دەخرێت، تاكو تێروانییە عەقڵییەکە دەسەڵەتێ ، یان ھەرەس
دێنێت.

بەنەمای بیستەم : ئێمە ھەر موسوڵمانێک کە شایەتەمانی دەربەری و بە گوێرە
کاری کردو فەرزەکانی بەجێ ھێنا، ئیتر بەھۆی راپەکەوێ یان گوناھێکەو بە کافر
دانانن، سا مەگەر خۆی دان بە بێ پرۆایی خۆیدا بنێت، یان نکۆلی ئاشکرا و
ناسراویکی ئایین بکات یان حوکمیکی ئاشکرای قورئان بە درۆ دابنێت، یان
تەفسیری قورئان بە شیوەیەک بکات لە شیوازەکانی زمانی عەرەبیدا جێگەیان
نەبێتەو، یان کاریک ئەنجام بدات بەبێ باوەڕی نەبێت بە هیچی تر لێک نەدرێتەو.



پیشەوا بەننا بە پۆشاکسە لەلایەتیەو

۸) ههول و تېکوشان بۇ دامه زانندنې کۆمهال و بزووتنه و مېه کی ئیسلامی که دواتر ناوړا به کۆمهالی برایی موسولمان (الإخوان المسلمون) :
پېښه و به ننا که له سالی (۱۹۲۸ م) دا کۆمهالی برایی موسولمانی دامه زانند،
دکتور (ریتشارد میتشیل) نووسه ری کتیبی (الإخوان المسلمون) ده ریاره ی ده دویت
و ده لیت : کاتیک به ننا له (قاهره) نیښته جی بوو کاتیکې پر له جۆشی جونبوشی
سیاسی و هزی بوو، که میصری بیسته کانی سه ده ی بیسته می گۆپی، نه ویش به
چاوی که نجیکې گوندنشینې دیندار ده پروانیه نه و دیمه نه ... نه وه ی لای نه و
گیروگری کاریگر بوو به م شپوه یه دیاری کرد.

هه ردو پارتی (وهفد) ^(۱) و (نازادیخوازانی ده ستوری سیاسی) به ململانی به
ده ست هینانی ده سه لاتی میصره وه سه رقāl بوون و، گفتوگوه کی سیاسی تووند و
شپزه ییه کی دیار دواي شوپشی (۱۹۱۹ م) سیمای کومه لگه ی میصری نه و
پوژگار به بوو.

(۱) (حیزی وهفد) بریتیه له حیزیکی شعی لیبرالی ، سالی (۱۹۱۸) ی زاین له سه ده ستی
(سه عد زه غلول و ، عبدالعزیز فهمی و، علی شه عراوی و، نه حمده لوتفی و، که سانی تر)
دامه زراوه، نه م حیزیه له پیش شوپشی (۲۲) یولیوی میصر، که بووه هوی له ناویردنی
ده ستوری مه له کی و هینانی ده ستوری جمهوری بۆ ولات زۆرینه بووه، به لام دواي نه و
شوپشه ئیتر نه م حیزیه نه یتوانی زۆرینه به ده ست به یتن و به ته وای چالاکیه کانی نه نجام
بدا مه تا هاتنی حوکمی (نه نوهر سادات) که پیدایا به کاری فره حیزی، به مجوره له ژیر
ناوی (حیزی وهفد) مایه وه تا سالا (۱۹۷۸) ئیتر ناوی خوی گۆپی بۆ (حزب الوفد
الجدید) ..



بارەگا و ئارمى خېزىس وەفەد

- بانگەشە بۆ (ئىلحاد) و (ئازادى پەھا) دەۋرى جىھانى ئىسلامى گرتىبۇ.
- ھىرش كىرنە سەرنەرىت و بىروباۋەپەكانى خەلك. ئەم ھىرش كىرنە شۆپشى (كەمالىزم) - كە خەلافتەت و نووسىنى عەرەبى وەدەرنە - پىشتىگىرى دەكرد و بە شىۋازىكى پلاندار بىزۋىتەۋەى (پىزگارى ھىزى و كۆمەلەيتى) پىتى ھەلدەسا و پاشان پەۋتە نا ئىسلامىيەكانى تىرى مىصر كە بۆچۈنىيان واپوۋ كۆمەلگە نابىتتە عەلمانى تاكو درى ئاين شۆپش نەكات و باۋو نەرىتە كۆمەلەيتىيەكان تىك نەشكىنىت.

- جگە لەمانەش ئەو كۆپ و ئاھەنگ و كۆمەلە و پەپاۋو گۇفار و پۇژنامانى
- بازارى ئەو بىرو بۆچۈنەيان گەرم دەكرد، تاكە ئامانجىيان لاۋازكىرنى كارىگەرىي ئاين بوو^(۱).



مصطفى كمال أتاتورك

(۱) (الإخوان المسلمون لريتشارد ميتشيل / ص ۷۱ - ۷۲) .

كاردانەوەى ئەم وێنەى لەسەر حەسەن بەننا و تێپروانیى بۆيان بەم شیوەى
 بوو، كە خۆى باسى لێوە دەكات و دەفەرموێ : جگە لە خوا كەس نازانێت چەندین
 شەومان دەبردە سەر بە باسى بارودۆخى نالەبارى ئومەتەوێ كە چۆن گەشتۆتە
 ئەو حالەتە نەخوازووە و ھۆكارەكانمان شیدەكردەوێ و چارەسەرمان دیارى
 دەكرد، كاریگەرى ئەو بارودۆخە لەسەرمان ھەندێ جار دەیگەیاندىنە گریان.

كە حەسەن بەننا گەشتە (قاھیرە) ھەندێ پەيوەندى لەگەڵ پەيوەوانى
 پێرەوى (الحصافى) كرد .. بەلام سەرنجى دا سوود ناگەيەتێ ، بۆ سالى دووھم
 پەيوەندى كرد بە (كۆمەلەى پرەوشتە جوانە ئىسلامیەكان) ە وە، كە گرنكى بە
 موخازەرەدان دەدا لە بابەتە ئىسلامیەكاندا، بەلام ئەوێش بۆ پرکردنەوێ ئەو
 كەلێنە گەورەى كە لە نێوان موسوڵمانان و بیروباوەر و خواستەكانى ئەو
 بیروباوەرەدا دروست بوو بوو بەس نەبوو.

دواى ئەوێ قەناعەتى بۆ دروست بوو خەمەكانى بوو بە خەمى بلاوکردنەوێ
 بیروباوەر بەناو خەلكدا، كە تەنیا مژگەوت بۆ ئەو كارە بەس نەبوو، ئەو ھەنگاویكى
 تری پێنا ئەوێش ئەو بوو، كە لە قوتابیانی (ئەزھەر) و (دارالعلوم) كۆمەلێكى
 پێكخست، تا لەسەر كاری ئامۆژگارى و پێنمایى خۆیان راڤستن و پاش ماوێەك
 ئەمانە بۆ ئامۆژگارى كردن چوونە ناو مژگەوتەكان، گرنكتر لەوێش ئەم ئامۆژگارییە
 كاتێك لە مژگەوتەوێ گۆیزرایەوێ بۆ چاپخانە و شوێنى كۆبوونەوێەكانى خەلك،
 سەرکەوتنیكى بەرچاوى بەدەست ھێنا.

لەو ماوێەدا پێشەوا بەننا پەيوەندى بە خاوەنى كتیبخانەى (السلفیە) ە وە
 كرد، كە ئەو كاتە (محب الدين الخطيب) بەرپێوێ دەبرد، ھەروەھا پەيوەندى كرد
 بە مامۆستا (محمد رشيد رضا) وە، كە گۆڤارى (المنار) ى دەرکرد و، خەمەكانى بۆ

زاناکانی (نه زهر) باسکرد، که له سه زمانی شیخ (دهجهوی) وه لāmیان دایه وه، با هه رکه س بۆ خۆی کار بکات و خۆی له م به لایه پزگار بکات.

تا له کۆتاییدا له ئاداری سالی (۱۹۲۸ م) دا گه یشت به کۆمه لێک له برایانی که پێکه وه کۆمه لی برایانی موسوڵمانیان دامه زراند بۆ ئه وه ش برپاری دابوو قبولی هه رچی تالی و سه ختی هه یه بیکات.



شیخ یوسف دهجهوی



یه که مین کۆیو نه وه ی پیشه وا به ننا له گه ل به ڤیوه به رانی

برایانی موسوڵمان له ئیسماعیلییه

پیشه وا به ننا له یاداشته کانیدا ده فه رموی : له میصرو له ولاتانی تری ئیسلامدا هه ندی ڤووداو گیان و ڤۆحیان ده سووتاندم و سۆزی دلیان ده جۆشاندم، له وه تییان گه یاندم که ده بیته چاکی لی بکریته به لادا و دوی بیداربونه وه ڤیگای

پىكەيتان بگيرىتە پيش و دواى ليكۆلەينه وه كۆمه لىك بۆ ئە نجامدانى ئە و كارە
پيروژه دامە زرينريت.

دە فەرموى : قسەم لە گە ل زۆرىك لە گە و رە پياواندا كرد، كە پىويستە راپەرين و
ريگاي كارو پىكەيتان بگيرنە بەر، هەندىك خاويان دە كرده وه و هەندىكيش هانيان
دە دام و هەندى كە سيش پىيان وتم: پە لە مە كە، بە لام كە سىكم دە ست ئە كە وت
پىكخستن و بە كردار كردنى هە ولە كانى لامە بە ست بىت.

بۆيە پروم كرده هاوپىيان و ئە و برايانەى كە لە كاتى خويندندا خۆشە ويستى و
هە ست كردن بە بەرپرسيارىيتى لە نىوانماندا دروست بوو بوو، لە وانە وه
ئامادە گىە كى باشم بىنى، لە گە لىان پەيمانماندا كە هە رىە كە مان بۆ ئە و مە بە ستە كار
بكهين، تاكو ئاراستەى ئوممەت بەرە و ئاراستە يە كى ئىسلامى چاك و پاك بيهين.

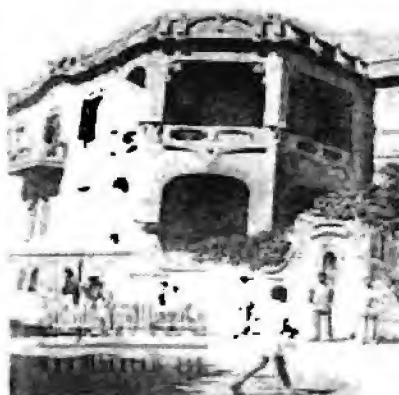
بۆيە لە (ئىسماعيليه) وه يە كە مين ناوكى پىكەيتانى ئە م بىروكە يە دامە زراو،
يە كە م دە ستەى بچووكى ئە م كارە هاتە بوون، و پەيمانى گوپرايە لى ليبراوانەى لە
ژير ناوى (براىانى موسولمان) دا بە خوادا.

ئە وەش لە مانگى (ذوالقعدة) ى سالى (١٣٤٧) ى كۆچى بەرامبەر بە ئادارى
سالى (١٩٢٨) زايندا بوو^(١).



دروشمى نىخوان موسليمين

(١) (قائد الدعوة لأنور الجندى / ص ١٣٧) .



مەركەزى گشتى ئىخۋان لە تەۋفيقييە مەركەزى گشتى ئىخۋان لە حەلىمىيە



گۆڧارى فە تەجى نىسلامى

يەكەمىن مەزگەوتى ئىخۋان

(۹) دانراۋو نووسىنەكانى :

۱. مجموعة الرسائل لإمام البنا (حوالي عشرين رسالة).
۲. مذكرات الدعوة والداعية.
۳. رسالة العقائد.
۴. السلام في الإسلام.

٥. مباحث في علوم الحديث.
٦. تربية النشء.
٧. المناجاة.
٨. المرأة في الإسلام.
٩. بعض فتاوى الإمام البنا.
١٠. تحديد النسل.
١١. قضيتنا.
١٢. مقالات مجلة المنار (نشرها الأخ الفاضل طارق منصور في الملتقى).
١٣. بعض مقالات للإمام البنا (٤٧ مقالاً).
١٤. المأثورات.

١٠) میژووی شەهیدبوونی :

لە بەرواری : (١٢ / ١٠ / ١٩٤٩) ی زایینی بەرامبەر (١٤) ی پەببەیی دووھەمی سالی (١٣٦٨) کۆچی دا لە تەمەنی (٤٩) سالیدا لە شاری (قاهیرە) شەھید کرا .
 بە پێویستە زانی کە وردەکاری شەھیدکردنی پێشەوا بەننا وەک خۆی کە لە دەمی (عبدالکریم منصور) ی زاواپەووە گێژدراوەتەر و شەھیدەیان بوو بنووسم کە ئەویش بەم جۆرە بوو ^(١) :



عبدالکریم منصور

پێشتر پێشەوا بەننا بۆ بەردانی براکانی و بەشی لە سەرکردەکانی برايان لە زیندان داوای لە سەرۆک وەزیران کردبوو کە بۆ بەردانی براکانی و دامرکەندەوێ حکومەت لە بەرامبەر پەوتی براياندا هەموو جۆرە قوربانیەک بە خۆی بدات کە بریتی بوو لە سێ پێشنیار کە حکومەت خۆی سەرپەشک بێت کامیان هەڵدەبژێرێ بۆ ئەم قبوڵیەتی کە ئەویش ئەمانە بوو :

یەکەم : بەردانی سەرکردەکانی برايان و ئیش کردنی برايان بە پیتی ئەو تەوجیەیی کە حکومەت بۆیان دادەنێ تا حکومەت دلتیا بێت کە برايان هیچ نییەتیکی خراپیان لە پەشتەووە نیە دژ بە حکومەت .

(١) لە سایتی (التحریر) و (www.ikhwan.net) وەرگیراوە .

دووه م : یاخود دوور بخړیته وه بؤ گوندیکى دووره دهست.

سییه م : یان بنډر دړیته دهره وهى ولات نیتړ نه ولاته هر دهره وله تیکى عهره بى یا ئیسلامى بیت.

به لام دیاره حکومت به م پېښیارانه ی پېښه وا به ننا پازى نه بوو ، هر بویه حکومت به هیچ شیوه یه ک وه لامى هیچ کام له وه لېږاردنانه ی پېښه وا به نناى نه دایه وه و پښتگوښى خست.

نه وهنگاوانه ی که حکومت گرتیه بهر بؤ شهیدکردنى پېښه وا به ننا :

جا بویه حکومت له سهره تاي تیرؤرکردنى پېښه وا به نناوه چنده ههنگاویکى نا تا هیچ لایه ک گومان نه خه نه سهر حکومت و دام و دهزگاگانى ، هر بویه بؤ نه وه بهسته نه م ههنگاوه به په لانه ی نا :

۱- دهستگیرکردنى زؤربه ی سهرکرده گانى برایان جگه له پېښه وا به ننا.

۲- لى سهندنه وهى ده مانچه مؤله ت دراوه که ی که تایبته بوو به خوى ^(۱).

(۱) لیږدا جیگه ی خویته ی که نه و قسانه ی (سنا) ی کچى بگړینه وه که نه نکى (واته

خه سووى حه سنا به ننا) به پېښه وا به نناى وتووه به چنده پوژئ پېښ شهیدکردنى ، پېى

ده لى : کوره نه ی شیخ حه سنا ! جووله که گان ده تکوژن (ده بى زؤر وریای خوتبى) .

پېښه وا به نناش به زرده خه نه وه و پیکه نینه وه ، ههروه که نه وهى جهخت له راستیتى

قسه که ی نه نکم بکاته وه پېى وت : هه موو حکومت به و په پى توانایانه وه له هه وللى

پیلانگړیدان بؤ کوشتنى من ، سهره پای نه وهى که من به تنها هاموشؤ ده که م

ده سوړپمه وه و ، خو مندالیکى ته من ده سالانیش ده توانى من بکوژیت !

جا کاتى (وه فا) ی کچى ده مانچه که ی خسته ده ستیه وه بؤ نه وهى ببیا له گه ل خویدا و پېى

بى ، پېى وت : ئایا کچم تو پیت وایه نه گهر که سى نیازى کوشتنى منى هه بى منیش دهست

به جى دهست بؤ ده مانچه که م پاده کیشم و ده یکوژم ؟ ! { له ساینى (أرض مص) وهرگیراوه } .

- ۳- برینی هیلی ته له فۆنی ماله وه یان.
- ۴- ده ست به سه راگرتنی ئه و ئۆتۆمبیله ی که تاییه ت بوو به گواستنه وه ی پیشه وا به ننا (که مولکی تاییه تی زاواکه ی^(۱) بوو) .
- ۵- بانگ کردنه وه ی ئه و پاسه وانه ی که پارتبی تاییه تی هه بوو له لایه ن حکومه ته وه بۆ پاسه وانی کردنی مالی پیشه وا به ننا (له کاتی کدا که هه موو سه رکرده دیاره کان پاسه وانی تاییه تی خۆیانیا ن هه بوو له ماله وه) .
- ۶- ده ستگیر کردنی پاسه وانه تاییه ته که ی که (عبدالبا س ط به ننا) ی برای بوو.
- ۷- ده ستگیر کردنی هه موو ئه وانه ی که سه ردانی ماله وه ی پیشه وا به ننا یا ن کر د ب ی ت، ئه گه رچی چا ویشیا ن پ ی ی نه که وت ب ی .
- ۸- ده ستگیر کردنی هه رکه سی که له پ ینگا و باندا سه لامی له پیشه وا به ننا کر د ب ی ئه گه رچی ئه وکه سه له بریا نی ش نه بو ی ی .
- ۹- قه ده غه کردنی پیشه وا به ننا له چوونه ده ره وه ی قا هیره و سه فه رکردن بۆ هه ر شو ی نی ک ی تر.
- ۱۰- ناردنی (محمد الناعی) که یه ک ی بوو له که سه نزیکه کانی سه رۆک وه زی ر (ئیبرا هیم عبدالهادی) ، وه ئه ندامی (جمعیة الشبان المسلمین) بوو تا داوا بکات له (محمد اللیثی) که سه رۆکی (قسم الشباب) بوو له (جمعیة الشبان المسلمین) دا تا به پیشه وا به ننا ب ی : که حکومه ت ده یه و ی دانیش تنی له گه لدا بکه ن و دانوستان له نیوانیا ندا ده ست پ ی بکاته وه .

(۱) مه به ست له (عبدال حکیم عابدین) ه .



جمعية الشبان المسلمين



نيبراھيم عبدالهادي سرۆك وزير

جا ليږه به دواوه قسه كان له (عبدالکريم) ي زاوی ده بېستين که شاهيدی نه و
پووداوه دلته زينه بووه و له گه ليدا برينار بووه :

(عبدالکريم) ده لي : نه و پوږه ي که پيشه و به نناي تيدا شه هيدکرا پيش نه و
پيشه و به ننا داوای لي کردم که بچم له ته له فوني دهره وه په يوه ندي بکه م به شخ
(عبدالله النبراوي) له (بنها) تا داوای لي بکه م که پيشه و به ننا ده يه وي بچته لای
نه و له وي نيسته جي بي و پيکه وه بن، جا کاتي ته له فونه که م کرد خيزانه که ي
وه لاميان دايه وه و تي : به پيشه و به ننا بللي با نه يه ت بو ئيره چونکه پوليس
زوريان لي داوين و شتومک و نه ساسي ماله که يان هه موو تيک و پيک داوه و شيخ
(عبدالله) شيان ده ستگير کردوه .

جا کاتى گەرامەوہ بۆ لای پيشەوا بەننا و ھەوالە کەم پى ڤاگە ياند، وتى:
 مامۆستا (محمد الليثي) سەرۆكى بەشى گەنجان لە (جمعية الشبان المسلمين)
 ھاتووہ بۆلام و پىي ڤاگە ياندم : کە حکومەت دەيەوى چاويان بە من بکەوى و
 دانىشتن و دانوستانەکان دەست پى بکاتەوہ، ھەر بۆيە منيش پازى بووم بەوہى
 کە چاوم پىيان بکەوى و دانوستانەکان دەست پى بکاتەوہ، بۆ ئەو مەبەستەش
 بارەگای (جمعية الشبان المسلمين) يان ديارى کردووہ بۆ ئەو کۆبوونەوہيە . جا
 منيش بە پيشەوا بەننام وت : کە نابى بچى بۆ ئەو کۆبوونەوہيە، چونکە حکومەت
 شىخ (عبدالله النبراوي) يان دەستگىر کردووہ و، نيازبان خراپە و دەيانەويت تۆش
 دەستگىر بکەن ، بەلام پيشەوا بەننا (پەحمەتى خواى لى بى) بە گوێى نەکردم و بە
 قسەکانم پازى نەبوو، وە وتى : تازە من بەلێنم داوہ و بۆ منيش دروست نىە کە
 پىچەوانەى بەلێنە کەم بکەم.

پاشان (عبدالکریم) دەلى : من و پيشەوا بەننا لە ئىوارەى پۆزى شەممە
 بەروارى (١١ / ١٠ / ١٩٤٩ م) چووين بۆ بارەگای (جمعية الشبان المسلمين) و لەوى
 چاوہ پىي وەفدى حکومەت بووين ، بەلام کەس ديارنەبوو تا بوو بە کاتى عىشا و
 بانگ دراو پيشەوا بەنناش نوێزى عىشاى بۆ کردین و، لە پاشا نا ئومیدبووين کە
 وەفدە کە نايەن، ئيتەر پيشەوا بەننا داواى لە (محمد الليثي) کرد کە تاکسيەکى
 کریمان بۆ بگرى تا پىي بچينەوہ بۆ مال.

کاتى تىرۆزکردنى پيشەوا بەننا :

(عبدالکریم) دەلى : لە پاشا من و پيشەوا بەننا و (محمد الليثي) کە بۆ بەپى
 کردنى پيشەوا بەننا ياوہرى دەکردین چووينە خوارەوہ، ئەم پووداوہ دلتهزێنە کە
 پووى دا لە شەقامى (الملكة نازلي) بوو، لە ھەمووى سەيرتەرئوہ بوو کە جگە لەو
 تاکسيە ھىچ تاکسيەکى تر لە گۆرپەپانە کە دا نەبوو تەنھا يەك ئۆتۆمبىلى پەش نەبى

که له بهرې شه قامه که راوه ستا بوو، هر چه ند (عبدالکریم) ده لئې : سهرنجی پېښهوا به ننا په پاكيتشا بولای سهاره په شه که کهوا چاودیریمان ده که ن، به لām پېښهوا به ننا به زه رده خه نه په که وه تېی که یاندم که هیچ نه و گویی مه ده ری، له پاشا که سئ که (نیراهیم) ی ناو بوو له باره گای (جمعیه) دابه زی و هات به (محمد اللیثی) وت : که ته له فون داوات ده کات. ئه ویش دواي خواحافیزی لیمان سهرکه وت چووه وه بو شوینی خوی له بینای (جمعیه) .

پاشان پېښهوا به ننا چووه دواوه ی تاکسیه که و لای راست دانیش و منیش چوومه لای چه پیه وه، به لām تاکسیه که یه کسهر ده سستی نه کرد به پوښتن به لکو ورده ورده و له سهرخو ده سستی کرد به پوښتن، تا نزیکه ی پېنج (مه تر) يك پوښتن، ئیتر له پرا دوو که س ده رکه وتن که به پیاده یی ده پوښتن ده مانچه کانیاں ده رکرد و یه کئ بو لای من و ئه وی تریش بولای پېښهوا به ننا ، ئه وه ی ده مانچه که ی پووی کرد بووه پېښهوا به ننا نزیکه ی حوت گولله ی پیوه نا، و وه ئه وه ی تریش یه که دوو فیشه کی نا به سهر سنگی منه وه، ئیتر خیرا پېښهوا به ننا له تاکسیه که دابه زی و ئه وانیش به هله داوان پرایان کرد به ره و باره گای (نقابة المحامین) که ئوتومبیل په شه که ی له به رده م وه ستا بوو ، نزیکه ی (۱۰۰) مه ترئ پېښهوا به ننا هر به دوايانه وه بوو ، به لām دواتر له دووری یه که مه تر یه که فیشه کی تریشیان به پېښهوا به ننا وه نا، ئیتر خیرا خویان که یانده ناو ئوتومبیل په شه که و بو ی ده رچوون ، ئیتر دواي ئه وه ی که هه ردوو تاوانباره که راده که ن پېښهوا به ننا به برینداریه وه دپته وه من هله ده گری و ده مخاته وه ناو تاکسیه که، له و کاته شدا شوفیره که به حیساب له هوش خوی چوو بوو، جا کاتئ دپته وه هوش خوی پېښهوا به ننا ده ینیرئ بو هینانی ئیسعاف بو من، کاتیکش ئیسعاف ده گاته جئ

پیشەوا بەننا بە دکتۆرە کە دەلێ : خەریکی من مەبن بە لکو بچن بە لای مامۆستا (عبدالکریم) ە وە چونکە ئەو بریندارییەکی سەخت ترە و پێویستی بە چارەسەرە .



لە پاش بیستنی تەقەکان (محمد الليثي) دیتە خوارەووە بۆلامان و پیشەوا بەنناش پێی دەلێ : ئەمە ژمارەی ئەو ئۆتۆمبیلەیە کە تاوانبارەکانی پێی دەربازبوون، کە بریتی یە لە (۹۹۷۹) .

جا دواى چارەسەریکی بە پەلە پیشەوا بەننا داوا دەکات کە زوو من بگەیەننە نەخۆشخانەى (القصر العینى) و سووریش دەبێ لەسەر ئەوێ کە بێت لەگەڵما بۆ نەخۆشخانە، هەرچەند پێکراتەکی پیشەوا بەننا بەو جۆرە نەبوو کە بیکوژێ ، لە پاش گەشتنمان بۆ نەخۆشخانەکە و چاوەپوان کردنی دکتۆرەکە بۆ ماوێ، لەو کاتەدا ئەمیرالای (محمد وصفی) هاتە ژوورەووە بۆ لامان و بە دەنگێکی بەرز پێی

وتين : (أنتم لسه ما متوش يا مجرمين) واته : نهی تاوانباران نه وه هیشتا نه مردوون...



له پاشا په یوه نډیېان کرد به مالی دکتوری ئیشکگر که له (روکسي) له (مصر الجديدة) بو، ئیتر نه ویش به په له به ئوتومبيله که ی دیت بؤ نه خوښخانه، جا کاتئ گه یشته لاماڼ پېښه واهننا پئی وت : بچو خه ریکی مامؤستا (عبدالکریم) به چونکه نه و حالته تی باش نیه و پیویستی به چاره سهره، دواتر دکتوره که فهرمانی کرد به یه کئ له په رستاره کان که کراسه که له به ری پېښه واهننا دابکه نئ بؤ نه وه ی ته داوی بکات، به لام پېښه واهننا نه یه یشته بؤی داکه نئ به لکو خوی کراسه که ی داکه ند، جا کاتئ ویستیان ناوو ناو نیشانم ئی وهر بگرن پېښه واهننا وتی: واز له مامؤستا (عبدالکریم) به ینن چونکه نه و حالته تی باش نیه، وهرن من ناوو ناو نیشانتان پئی ده دم.

دیسان بؤ جاری دووهم نه میرالای (محمد وصفی) هاته ژووره وه بؤ لاماڼ و به دکتوره که ی وت: من له لایه ن حوکمداره وه هاتووم تا بزاین شخ (حسه ن بهننا) حال و وه زعی برینداریه که ی چونه؟ دکتوره که ش پئی وت: حاله ته که ی زور مه ترسیدار نیه.

ئیر له دواي نه وه من و پېښه واهننا یان له یه کتر جیا کرده وه و نه ویان کرده ژووریکي ته نیاوه و منیشیان کرده لای نه خوښیکي تر.



لە پاشا بۆم دەرکەوت کە ئەمیرالای (محمد وصفی) نوێنەری مەلیک (فاروق) ە و
 ھاتووە تا ژيانى پيشەوا بەننا بخاتە مەترسیەوہ .
 جا بەھۆی نەھاتنى دکتۆر بە دەمیەوہ و نۆرلى پۆیشتنى خوین و نە
 دوورینەوہی شوینى پیکرانەکەى ئەوہ دەبیتە ھۆی شەھیدبوونی و لە ژيان
 دەرچوونی .



مەلیک فاروق

تەسلىم کردنەوہى تەرمى پيشەوا بەننا بە کەس و کارەکەى:

ئەو شەوہى کە پيشەوا بەنناى تیدا شەھیدکرا پەيوەندىەکى تەلەفۆنى لەلایەن
 بەرپۆوەبەرايەتى پۆلیسەوہ کرا بۆ مالى باوکى پيشەوا بەننا کە پيشەوا بەنناى
 کوپى وەفاتى کردووە، وە پييان وتبوو: کە پاش کەمىکى تر تەرمەکەى
 دەھيئینەوہ بۆ مائەوہ، لەبەرئەوہ نابى ھات و ھاوار بکەیت و کەس ناگادار
 بکەیتەوہ بۆ ئەوہى نەبیتە ھۆى کيشە و ھەراو ئازاوہ نانەوہ، ئەگەر وا نەکەیت
 تەرمەکەت پى نادەینەوہ .

له پاش ماوه يک له يه ک و دووی شه و ترمی پيشه و به ننايان هيتايه وه بق مالی باوکی و تنها باوکی و (مکرم عبید باشا) له پيشوازی ترمه که دا بوون ، چونکه چوارده وری مال که يان به پوليس ته نی بوو که س نه ی ده ویرا له دراوسپکان بپن بؤ پيشوازی له ترمه که و شوردن و کفن کردنی، هر بویه باوکی دل سووتاو به دهم گریان و فرميسک هه لپشته وه به ته نيا دهستی کرد به شوردنی لاشه ی کوپه شه هیده که ی و کفنی کرد. له پاشا خوی و (مکرم عبید باشا) و سی شافره تی تر جه نازه که يان به شان هه لگرت و برديان بؤ مزگه وتی (قیسون) تا له وی نویژی مردوی له سهر بکه ن، پاشان له گه ل کارگوزارانی مزگه وت نویژيان له سهر کرد و دواتر جه نازه که يان هه لگرت و برديان بؤ گورستانی (ثیمام شافيعی) و له وی ناشتيان.



مکرم عبید باشا

(عبدالکریم) ده لئ : سهر له وه دایه من هیتا له نه خوشخانه بووم و له ژیر چاودیری دکتوردا بووم ، له دوی چه ند پوژئ له شه هیدکردنی پيشه و به ننا پوژنامه ی (الأساس النقراشية) پای گه ياندبوو که من مردووم، که له بلوکردنه وه ی هه واله که دا نووسی بووی (وفاة المصاب الثاني) .

جا کاتئ نوینه ری پوژنامه که هاتبوو که له کوئ ده نیژئ ، ئیداره ی نه خوشخانه که پتيان راگه ياندبوو که من زیندووم و بق ماوه ی چه ند مانگيک له ژیر چاودیری دکتوردا ده مينيتته وه تا عیلاج وه ریگرئ.

نه و شهوي كه بو به يانی بهنا شهيد ده كړی:

پيشهوا بهنا بو هاوسه ره كهی ده گيرپته وه و ده لئى : نه مشه و له خه ومدا به
خزمه تی نیمامی (عہلی) گه یستم و له خه وما فه رموی پچې : كه كاره كه ت
نه نجامد او ه و په یامه كه ت گه یاندووه خوا لیت قبول بكات.
له پاشا به خیزانی ده لئى : دیتنی نیمامی (عہلی) مژده ی شه هاده ته.

پرسه نامه يه ك له لايهن شيخ (أحمد عبد الرحمن البنا) ي

باوكی پيشهوا بهنناوه

ولدي الشهيد ...

رحم الله الرجل القرآني ، والداعية الكبير ، والمثقف الإسلامي ، والمجاهد العظيم الذي
جاهد ضد الطغيان ، إنه الأستاذ الشيخ المرشد حسن البنا رحمه الله رحمة واسعة ، وإنني والله
أحزن لأنني لم أستطع في هذا الرد أن أوفي هذا الضيغم الغضنفر حقه ، اللهم أكرم نزهه ، وأعلي
مرتبه ، واجعل الجنة مثواه ومستقره ، اللهم لا تحرمنا أجره ولا تفتننا بعده ، واغفر لنا وله .

(۱۱) نه و ده وسپته ی که (پېښه و بهننا) بؤ برایان و دؤستانی کردبوو:

یه که م : (قم إلى الصلاة متى سمعت النداء مهما تكن الظروف).

دووهم : (اتل القرآن أو طالع أو استمع أو ذكر الله ولا تصرف جزءاً من وقتك في غير فائدة).

سییه : (اجتهد أن تتكلم العربية الفصحى فإن ذلك من شعار الإسلام).

چوارهم : (لا تكثر الجدل في أي شأن من الشؤون أياً كان فإن المراء لا يأت بخير).

پینجهم : (لا تكثر الضحك فإن القلب الموصول بالله ساكن وقور).

ششم : (لا تمزح فإن الأمة المجاهدة لا تعرف إلا الجدل).

هه وته م : (لا ترفع صوتك أكثر مما يحتاج إليه السامع فإنه رعونة وإيذاء).

هه شته م : (تجنب غيبة الأشخاص وتجريح الهيئات ولا تتكلم إلا بالخير).

نویهم : (تعرف إلى من تلقاه من إخوانك وإن لم يطلب إليك ذلك فإن أساس دعوتنا الحب والتعارف).

ده یهم : (الواجبات أكثر من الأوقات فعاون غيرك على الإنتفاع بوقته وإن كان لك مهمة فأوجز في قضائها).

(۱۲) نه و گتیبانه ی که له سهر (پېښه و بهننا) نووسراون:

۱ - الرجل القرآني حسن البنا - روبر جاكسون.

۲ - الفقه السياسي عند الإمام البنا - أبو فارس.

۳ - شخصية حسن البنا كما يراها الناس - لبيب البوهي.

۴ - معالم المشروع الحضاري عند الإمام البنا - محمد عمارة.

۵ - حسن البنا - عبد المجيد الباجوري.

۶ - الإمام - أحمد أنس.

- ٧ - جهود الإمام البنا في إصلاح الريف المصري - علاء ممدوح.
- ٨ - الإمام البنا في المنوية الأولى لمولده - رجب البنا.
- ٩ - رسائل حسن البنا إلى أبيه - جمال البنا.
- ١٠ - لماذا اغتيل حسن البنا - عبد المتعال الجبري.
- ١١ - حسن البنا وثورة اليمن - حمادة حسني.
- ١٢ - مع الإمام الشهيد حسن البنا - محمود عساف.
- ١٣ - من قتل حسن البنا؟ محسن محمد.
- ١٤ - يا أيها العالم هذا هو حسن البنا.
- ١٥ - حسن البنا الرجل الأمة - أحمد قاسم محمد.
- ١٦ - قضية الشهيد الإمام حسن البنا ١ - فتحي عبد الحميد.
- ١٧ - نظرة إلى التراث الفكري والاجتماعي للشيخ حسن البنا - هادي خسروشاهي.
- ١٨ - البنا وتجربة الفن - عصام تليمة.
- ١٩ - حسن البنا والقضية الفلسطينية.
- ٢٠ - سطور من حياة الإمام المجدد "حسن البنا" - بدر محمد بدر.
- ٢١ - الإمام البنا والمشروع الإسلامي - جمال ماضي.
- ٢٢ - الأمل عند حسن البنا - جمال ماضي.
- ٢٣ - معالم الفكر التربوي لدى الإمام البنا - محمود أبو دف.
- ٢٤ - أكثر من عشرة أعوام... أنعم بالقرب من الإمام البنا - حلمي عبد المجيد.
- ٢٥ - الإمام حسن البنا والقضية الفلسطينية - محسن صالح.
- ٢٦ - الحكومة في بناء البنا تنظيريا وعمليا - محمد علي عطا.
- ٢٧ - البنا والقضية الفلسطينية - طارق عبد الرحمن.

(۱۳) همدې له وینه کانی پېښه وایان :



پېښه وایان به ننا به جل و بهرگی سهر بایزه وه
له کاتی جهنگ دژ به یه هوودیه کان



پېښه وایان به ننا و سړیه یه کی نیخوان





پوښتېمك له ژياننامې پېښه وایان



پېښه وایان له ځاننامې پېښه وایان



پێشهوا بەننا لە کاتی مەشقی سەربازی



پێشهوا بەننا لە گەڤی خوشەوێستانی



پيشه‌وا به‌ننا نه‌گه‌ن بۆژنامه‌نووسىكى بيانى دا



مورشیده‌كانى ئىخوان نه‌ دواى پيشه‌وا به‌ننا

سەرچاوەکان:

۱. ئیمام حەسەن بەننا / نووسینی (مصطفی محمد الطحان) وەرگیرانی :
(محمد عبدالرحیم) .
۲. أصول العشرين / نووسینی (پیشەوا حەسەن بەننا) .
۳. چەند پیگەیه کی ئینتەرنێت.

پوختەيەك

لە ژياننامەى پيشەوا سەيید قوتب



- (١) ناوی تەواوی
 - (٢) شوینى لە دايك بوون و پەرودەدەبوونی
 - (٣) ناوی باوك و دايك و برا و خوشكەکانی
 - (٤) قۆناغەکانی خویندن و پلەى زانستى و لیئاوویى
 - (٥) توانای ئەدەبى و پۆشنییری سەيید
 - (٦) هاوسەرگرتنى سەيید قوتب
 - (٧) چەند سىفاتىكى بەرزى سەيید لەگەڵ کەسانى چواردەورىدا
 - (٨) هەول و تىكۆشان و لیپران بۆ کارى ئىسلامى
 - (٩) دانراو نووسینەکانى
 - (١٠) میژووی شەهیدبوونی
 - (١١) ئەو کتیبانەى کە لەسەر (سەيید قوتب) نووسراون
 - (١٢) هەندئ لە وینەکانى مامۆستای شەهید
- سەرچاوەکانى ئەم ژياننامەيه

پوخته‌یه‌ك
له ژياننامه‌ی پېشه‌وا سید قطب



ویندی ماموستای شه‌هید

(۱) ناوی ته‌واوی :

(سه‌یید) کورپی (قوطب) ی کورپی (ئبراهیم) ی کورپی (حوسین) ی شارلییه،
باپیره‌ی پینجه‌می له هینده‌وه هاتووه.
سه‌بارت به په‌چه‌له‌کی (سه‌یید) و بردنه‌وه‌ی بۆ ولاتی (هیند) هندی له
نوسه‌ران و میژوونوسان، نه‌و میژووه‌یان سه‌لماندووه که (سه‌یید) به په‌گه‌ز
(هیندیه) و له ولاتی هیندستانه‌وه باپیره پینجه‌می بۆ ولاتی میصر کۆچیان کردووه
و له وی نیشه‌جی بوون.

(۲) شوپنی له دایک بوون و په‌رومردم‌بوونی :

له (۹ / ۱۰ / ۱۹۰۶) زاییندا له گوندی (موشا) ی سر به پاریزگای (نسیوط) که ده‌که‌وینه باشووری ولاتی میصره‌وه هاتوته دنیاوه.



گوندی موشا

(۲) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکه‌کانی^(۱) :

أ- باوکی : حاجی (قوطب) ی کوپی (نیراهیم) ی کوپی (حسین) ی شارلییه و، سی خوشک و یه‌ک برای دایک و باوکی هیه.

باوکی سه‌بید هم دیندار و ده‌ست و داوین پاک و حال‌ل خور‌بووه و به ده‌سته‌کانی خوی په‌نجی کیشاوه و مناله‌کانی خواردنی حال‌لی پیداون، هم خوینده‌واریکی زرینگ و چالاک بووه و پوژنامه و گوڤاره‌کان له مالی ئه‌وان ده‌خویندرايه‌وه و له‌ویوه باس و خواسته‌کانی ناو گوڤار و پوژنامه‌کان بو گونده‌که‌یان په‌خش ده‌کرایه‌وه.

نهمه‌کداری و میوان دؤستی حاجی قوتب باس و خواسی خه‌لکی گوند و ده‌روپه‌ری گوند بووه و هم‌میشه خه‌لکی ناوایی پرتزکی نیجگار گوره‌یان له حاجی

(۱) (طفل من القرية / ص ۲۸).

قوتب ده‌گرت. له باری سیاسیشه‌وه حاجی قوتب په‌یوه‌ندی به پارتی نیشتمانییه‌وه هه‌بووه و ئەندامی لیژنەی ئەو پارتە بووه له گونده‌که‌یان و زۆرجار له مالیان کۆبوونه‌وه‌ی حیزبی کراوه.

ب- دایکی : دایکی سه‌ییدیش هه‌م له خیزانیکی خاوه‌ن پله و پایه‌ی کۆمه‌لایه‌تی و، هه‌م ژنیکی باوه‌ر‌دار و خواناس و له خواترس بووه و هه‌میشه له ماله‌که‌یاندا ده‌نگی زولالی قورئان گوێچکه‌ی خه‌لکی گونده‌که‌یانی ده‌هه‌ژاند.

سه‌یید له باره‌ی دایکه‌یه‌وه له یه‌که‌م کتییی ئیسلامی خۆی که پیشکesh به دایکی کردووه به‌ناوی (التصوير الفني في القرآن) ده‌فه‌رموی : درێژه‌ی ده‌خایاند که له گونده‌که‌دا و له پشت په‌نجه‌ره‌وه گویت ده‌گرت بۆ قورئان خوێنه‌کان که له مالمندا به درێژی مانگی په‌مه‌زان قورئانیان ده‌خویند، منت له‌گه‌لدا بووم ده‌مویست وه‌ک مندال یاری و گاله‌گال بکه‌م، به‌لام له‌لایه‌ن تۆوه ئاماژه‌یه‌کی خیراو چرپاندنیکی بیده‌نگه‌ر ده‌یگێڕامه‌وه و بۆ ده‌نگ ده‌بووم و له‌گه‌ل تۆدا گویم له قورئان خویندنه‌که ده‌گرت، ده‌روونم مؤسیقای قورئان خویندنه‌که‌ی ده‌چه‌شت ئەگه‌رچی تا ئەو کاته له واتاکه‌ی نه‌ده‌گه‌یشتم: کاتیک له‌به‌ر ده‌سته‌کانی تۆدا گه‌وره‌بووم منت نارده قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تاییه‌وه له گونده‌که‌دا، یه‌که‌م ئاوات ئەمه‌ بوو خوای گه‌وره ده‌روازه‌ی چاکه‌م لێ بکاته‌وه قورئان له‌به‌ر بکه‌م و ده‌نگیکی خوشم پێ ببه‌خشی تا‌کو هه‌موو کات قورئانت بۆ بخوینم^(١).

دایکی سه‌یید چوار برای هه‌بووه و دوانیان له ئەزه‌ر ده‌یان خویند و خیزانه‌که‌یان هه‌ردوو بواری زانستی و ئابنیا پێکه‌وه گرێدا بوو. دایکی سه‌یید ژنی دووه‌می باوکی سه‌یید بووه و یه‌که‌مین منال له باوکی سه‌یید بووه. هه‌ر بۆیه دایکی

(١) (طفل من القرية / ص ١٩٢).

زور گرنگی داوه به سهييد و به دینداري و زانست په روهري کوشي کردووه .
خوشه ویستی دایکی بو (سهييد) جیگای تیرامانی زور بووه و همیشہ
خوازیاری نهوه بووه نه م کورپه ی بېټه نمونه ی که سیکي خوینده وار و دیندار و
په وشت پاک... گه لیک جار هانی سهييد داوه که به رده وامي بدات به خویندن و
داخوازیشی له براکانی نهوه بووه له ژیرچاودیږی نه واند سهييد دریږه به کاروانی
زانست بدات هه تا دوا مه نزلې خویندن .

ج- براگانې: سهييد قوتب تنها يه ك برای هه یه نه ویش ناوی (محمد) ه ، به
(۱۳) سال دواي له دايك بوونی سهييد له نیسانی (۱۹۱۹ م) دا له دايك بووه، (محمد
قوتب) به و چه شنه یه که هه موو جیهان دهیناسی ...

ماموستای راسته قینه ی (محمد قوتب) سهييدی برای بوو، هر بویه له یه که م
دانراوی به چاپ گه یانراوی خوی پیشکesh به سهييدی برای دهکا به ناوی (سخریات
صغیره) ، له پیشکesh کردنه که دا هاتووه: بو نه و برایه م که فیری کردم چون
بخوینمه وه و چون بنووسم، خستمیه ژیر چاودیږی خویه وه له مندالیه وه . نه و بو
من باوك و براو هاوپړی بوو، نه م کتیبه پیشکesh به و ده که م به نومیدی نه وه ی
توانیږم شتیک له و قه رزه گه وره یه بده مه وه ^(۱) .



محمد قطب

(۱) (مقدمة سخریات صغیره لمحمد قطب/ ص ۵) .

۵- خوشگەکانی: سەبید تەنھا سۆ خوشکی ھەبە بەناوھەکانی :

یەكەم: نەفیسە: سۆ سالّ لە سەبید گەورەتر بوو، مارەبەرا لە (بەكر شافع) ، نەفیسە چیرۆکیکی پر لە جیهاد و تێكۆشان و ئارامگرتنی ھەبە. ئەوھەبوو زیندانی كراو ئازارو ئەشكەنجە درا وەك ھەردوو كۆرەكە، یەكەمیان بەناوی (پەفەت) كە قوتابی كۆلیژی ئەندازیاری بوو لە زانكۆی (قاھیرە) ، كە دواى ئەشكەنجەدانىكى زۆر لە زیندانی سەربازی گيانى سپاردو، نەفیسەش ئارامى گرت و خۆپاگربوو. ھەروەھا كۆپى دووھەمى بەناوی (عەزمى) كە قوتابی كۆلیژی پزىشكى بوو لەو كاتەدا دەستگیركراو ھێندە ئەشكەنجە درا نزیک بوو ئەویش لە بەندیخانەدا گیان لەدەست بدات.

دووھەم: ئەمینە: ئەمینە گرنگی بەلایەنى ئەدەبى دەداو ھاویەشى ھەبوو لە كاری ئەدەبیدا ، بە چەند كۆرتە چیرۆکیكى خۆى بەشداری براكانى كرد لە كتیپە ھاویەشەكەیاندا (الأطیاف الأریعة) .

ئەمینە مارەبەرا لە یەكێك لە زیندانییەكان لە سالی (۱۹۵۴ م) كە ناوی (محمد كەمال ئەلسەنانیری) بوو، جا لە دواى ئەوھى كەمال سەنانیری لە سەرھەتای حەفتاكاندا و لە سالی (۱۹۷۳ م) لە زیندان ھاوێدەرەوھە ئەمینەى گواستەوھە، بەلام لە پاشان دەستگیر دەكرێتەوھە و بەھۆی ئازارو ئەشكەنجەدانىكى زۆرەوھە لە زیندان لە بەرواری (۸ / ۱۰ / ۱۹۸۱ م) گيانى سپارد و گەپایەوھە بۆلای خواى خۆى.



ئەمینەخانەى خوشگەى سەبید قەتب و ئەمینەى ئەمینە و زەینەب ئەزالى



محمد کهمال نه لسه نانیري

سپیه: همیده : نه دهب لای همیده جیگه ی گرنکی پیدان بو، نه و بیرانه ی که به بیروؤشیدا ده هاتن دهینوسین، هروه ها به شداری براکانی ده کرد له گوڅاری (المسلمون) و (الإخوان المسلمون) و، له جگه له مانه شدا بابته ی بلاوده کرده وه.



همیده خانې خوشکې سهیید دکتور همیدی مهسعود

له دواي کاره ساته که ی برایانی سالی (۱۹۵۴ م) له گهل دهسته یك له خوشکانی موسولمانی تیکو شهردا ه سستان به چاودیری کردنی خیزان و مال و مندالی برا زیندانییه کان.

همیده دواي دهستگیرکردنی و دادگایی کردنی له لایه ن دادوهری سه ربازی (محمد فوناد) ه وه بؤ ماوه ی (۱۰) سال له گهل ئیشی قورسدا، شهش سال وچوار

مانگی له زیندانداندا برده سەر له نیوان زیندانی جهنگی و زیندانی (ئەلقەناتس) ^(۱) دا ،
 له کۆتاییدا له سەرەتای حەفتاکاندا له زیندان ئازادکراو دکتۆر (حەمدی مەسعود)
 مارەیی کردو له گەڵ هاوسەرەکی له (فەرەنسا) نیشتهجێ بوون.
 له پۆژی جومعه له بەرواری (۱۳ / ۷ / ۲۰۱۲ م) له ولاتی غەریبی (فەرەنسا)
 (حەمیدەخان) له تەمەنی (۷۵) سالییدا کۆچی دوايي کرد و گەیشتهوه به خزمەتی
 خوای مۆتەعال.

٤) قۇناغەکانی خویندن و پەلە زانستی و لیھاتوویی :

سەيید له گوندەکی خۆیان و له ژێر چاودێری دایک و باوکیدا له سالی (۱۹۱۲ م)
 دەخړیتە خویندنگای سەرەتایی و هەر لەوێ له سالی (۱۹۱۸ م) دا خویندنی
 سەرەتایی تەواو دەکا و دەبیتە هەلگری بڕوانامەیی سورەتایی.
 پێی به پێی هەلکشانی تەمەنی و پاش تەواو کردنی قۇناغی سەرەتایی و به
 مەبەستی تەواو کردنی قۇناغەکانی دیکەیی خویندن و له سەر پاسپاردەیی دایکی
 سالی (۱۹۲۰ م) گوندی (مووشا) جێ دەهێلێ و پوو له قاهیرە دەکات و لەوێ له
 گەرەکیک له گەرەکیکانی قاهیرەدا که ناوی (زەیتون) ه لەلای خێلێ (ئەحمەد
 حسەین) نیشتهجێ دەبیت.

بەلام به هۆی شوپشی (۱۹۲۰ م) ه وه دوو سال له قوتابخانە دادەبڕیت، وه له
 سالی (۱۹۲۲ م) پەيوەندی دەکات به خویندنگای مامۆستایانی سەرەتاییه وه له
 (قاهیرە) ، که ناوی خویندنگای (عبدالعزیز) بوو، سێ سالی خویندنی تێدا تەواوکرد
 و بوویه هەلگری مۆلەتی (الكفاءة) بۆ خویندنی سەرەتایی و، به هۆی لیھاتووییەوه
 له خویندندا له سالی (۱۹۲۵ م) پەيوەندی به خویندنگای دواناوەندییه وه کرد، که

(۱) (مذایح الإخوان في سجون ناصر - جابر الرزق / ص ۱۱۵) .

بریتى بوو لە (تەهزىزە دارالعلوم) ، لەم خۆیندنگایەدا تەنها خۆیندکارە
لێهاتووکان وەرەگیران، ئەم خۆیندنگایە خۆیندکاری ئامادە دەکرد بۆ ئەوەى لە
کۆلیژى (دارالعلوم) وەرەگیرێن.



خۆیندنگای عبدالعزیز جاویش

دواى ئەوەى قۆناغى ئامادەیی بە سەرکەوتویی تەواو دەکات لە سالى (١٩٢٩)
(م) لە (دارالعلوم) بەشى پێگەیاندى مامۆستایان وەرەگیریت و ئەو قۆناغەى
دیکەى خۆیندنیش سەرکەوتوانە تەواو دەکات. پاش چوار سال و لە سالى (١٩٣٣)
بەرنامەى (لیسانس) یاخود (الإجازة العالیة) لە ئەدەب و زمانى عەرەبیدا
وەرەگیریت.



دارالعلوم لە قاھیرە

دوا به دواى وهرگرتنى بپوانامه‌ى (لیسانس) سهیید له به‌روارى: (۲ / ۱۲ /

۱۹۳۳ م) له وه‌زاره‌تى (مه‌عاریف) به ماموستا دامه‌زینرا، و پاشان ده‌بیته ماموستا له (دمیاط) و یه‌که‌م مووچه‌ش که وهریگرت شه‌ش (جونه‌یه) بوو.

دواتر له سالى (۱۹۳۵ م) وه‌زاره‌تى مه‌عاریف سه‌ییدی گواسته‌وه بۆ خویندنگای (به‌نى سیوف) وه‌ك ماموستا جیگیر ده‌بیته و هر له‌ویش خانویه‌كى خنجیلانه به‌ کرێ ده‌گریته ، ئیتر هه‌موو ژيانى له‌گه‌ڵ كه‌س و كاره‌كه‌یدا له‌و خانووه‌دا برده‌سه‌ر.

(هه‌سه‌ن هه‌نه‌ف) كه‌ یه‌كێك له‌و كه‌سانه‌یه‌ خۆی به‌ ژيانى سه‌ییده‌وه سه‌رقاڵكردووه ، ژيانى سه‌یید به‌سه‌ر چوار قوناغدا دابه‌ش ده‌كات...!

(۱) قوناغی ئه‌ده‌بى... ئه‌م قوناغه (۲۰) سال ته‌مه‌نى سه‌یید ده‌بات، سالى (۱۹۳۰ - ۱۹۵۰ م).

(۲) قوناغی كۆمه‌لایه‌تى... سالى (۱۹۵۱ - ۱۹۵۴ م).

(۳) قوناغی فه‌لسه‌فه... سالى (۱۹۵۴ - ۱۹۶۲ م).

(۴) قوناغی سیاسى... سالى (۱۹۶۲ - ۱۹۶۶ م).



سه‌یید قوتب له‌و كاتانه‌ى كه‌له‌ گه‌شتى نه‌ه‌ریكا بوو

(۵) توانای نمدحی و پوښنیری سید :

سالی (۱۹۲۳ م) نه و دمې سید قوتابی قونای سیې می کولیز د بیت بابې تیکی پرخنې به نای (مهمه شاعر فی الحیاة، و شعر الجیل الحاضر) وک موازهریه ک له کولیز پیشکش دکات. موازهریه کی هینده کاریگر د بیت که نه ک هر خویندکاران پی سراسام د بن. به لکو ماموستاکی (محمده مهدي عهلام) سر سورمانی خوی له ناست توانستی قول و زیره کی و توانای نه دانی سرکه وتوانی سید دهرده بریت و له باره یوه دیته ناخوتن و ده لی: (نگر چی من سیدم وک قوتابی پیشکش کرد، شادومان دهم که یه کی که قوتابییه کانم، من نه مړو ده لیم - کاتیک گویم له بابته که ی گرت - نگر جگه له سید هیچ قوتابییه کی ترم نه بیت به سمه بو نه و هی دلخوشم بکات و متمانم پی بیه خشی، دلنایام بو نه و هی نه مانه تی زانست و نه دهب ه لبرگم له که سیکا که گومانم له هستانی نییه به وکاره ی - من (سید قوتب) داده نیم به شانازییه ک له شانازییه کانی (دار العلوم) کاتیک وتم دار العلوم نه و مه به ستم (دار الحکمة والادب) ه^(۱).



سید قوتب



محمد مهدي عهلام

(۱) (سید قوتب له هاتنه دنیاوه تا شهید بوون - د صلاح عبدالفتاح الخالیدی و طارق نجیب /

سەيید بە گەشتنى بۇ (قاھىرە) و لە تەمەنى (۱۶) سالىدا دەستى بە نووسىن کرد لە پۆژنامە و گۆڤارەکاندا، خالیشى کە پۆژنامە نووس بوو لە پال کارى پۆژنامە گەرى خۆیدا هانى سەيیدی دەدا و پێنمایى دەکرد کە لە سەر کارىکى مەدروس و پیتمىکى سەرکەوتوو بەردەوامى بە پيشەى پۆژنامەگەرى بدات. یەكەم بابەت کە سەيیدی لاو لە بواری پۆژنامەگەرىدا نووسی لە پۆژنامەى (البلاغ) سالى (۱۹۲۲ م) بلاوکرایەو.

پاشان سەيید بەردەوامیى بە کارى نووسىن و پۆژنامە گەرىدا، لە پۆژنامەکانى (الأهرام، الاسبوع، الحياة الجديدة، كوكب الشرق، الوادي، المصور، الدعوة، الرسالة، الثقافة) و گۆڤارەکانى وەك (الاخوان المسلمون، الفكر الجديد، العالم العربي، البلاغ، الجهاد، المقتطف). بەبابەتى بە پێژ نووسراوەکانى بلاودەکردەو.

(۶) هاوسەرگرتنى سەيید قەتب:

سەيید هاوسەرى ژيانى دەست نیشان کردو مارەى برى ، بەلام بەهۆى ئەوێ کە پيشتر ئەو ئافەرەتە کەسیکى تر لە ژيانیدا بوو دەست بەردارى یەكترى بوون و لەیەك جیابوونەو و پاشان هەریەكەیان لە پێگەى خۆیەو پۆشت.

سەيید لە پيش زیندانى کردنیەو لە سیلا (۱۹۵۴) زۆرى نەمابوو یەكێک لە کچە دیندارە مولتەزیمەکان دەستنیشان بکات، هەنگاوەکانى یەكەمى ئەم کارەى نا، بەلام پووداوە تازەکان بەرەو پووی بوونەو، پێگەى هەڵدانەکانى لیگرت، ستەمکاران خزانديانە ناو زیندانەو تاكو سالاەکانى تەمەنى لە زینداندا بەریتە سەر، پاشان بە لیبوردنیکی تەندروستی لە سیلا (۱۹۶۴) لە زیندان دەرکرا، کە لەو کاتەدا تەمەنى لە پەنجا و نۆ (۵۹) سال نزیک بووبوویەو.

یه کهم شتیک دواى دەرچوون له زیندان بیرى لیکردوه بریتى بوو له گه پان به دواى هاوسه رى ژياندا، گه پرا تا نسیبى خوئ دۆزیه وه له یه کیک له ئافره ته چاکه کاندا، ئه وهنده ی نه مابوو دهستنیشان و ماره ی بکات، سته مکاران مۆله تیان نه دا و هینده ی نه برد زۆر به خیرایى تووندیان کردوه وه له زیندان له سللا (۱۹۶۵) تا کو به شه هیدى بۆ دوا جار مالتاوا یی بکات و بگات به خواى خوئ، له سللا (۱۹۶۶) دا شه هیدکرا و پویشت بۆ به هه شتى نه پراوه تا کو له وئ پشکی خوئ له خو ریه کانی به هه شت وه ربگرئ (إن شاء الله) .

۷) چهند سیفاتیکى به رزى سه یید له گه ل کسانى چوارده وریدا :

یه کهم : به خشینى ئه ساسى ماله که ی به هاو رپه کی که ده یویست ژن به ییت :

مامۆستا عه تار سه ردانى سه ییدی زۆر ده کرد له مالى خویدا له (حه لوان) ئه مه ش له ساله کانی چله کاندا، ده لئیت : که ئه ساسى ژوورى میوانه که ی زۆر ساده بوو به هۆی که مده ستیه وه که نه ی توانیه وه ئه ساسى چاکتر بکړیت.

پوژیکیان مامۆستا عه تار سه ردانى ده کاته وه ده بینیت ژوورى میوان ئه ساسیکى جوان و تازه ی لئیه، به مه دلخۆش ده ییت !

پاشان دواى چهند پوژیک سه ردانى ده کاته وه ده بینیت ئه ساسه کۆنه کان له ژوورى میوان دانراونه ته وه، سه رى سوپما له وه ی که بینى، بۆیه زۆرى کرد له سه یید تا بزانیته قه نه فه تازه کان چییان به سه ر هاتوه، له بهر زۆر داکۆکی کردنى، سه یید ناچار بوو هه واله که ی پچ بلئ : که قه نه فه تازه کانی فروشتوه، پاره که ی به خشیوه به یه کیک له برا (ئیمانیه کانی) تا مه سروفاتى ژنه ی تانی پئ ته واو بکات !!



أحمد عبدالغفور عطار

دوا نامہ (سہیید قوتب) بڑھاپے میں (أحمد عبدالغفور عطار) بہ پرگہز (سعودی) کہلہ مانگی (صفہ) ی سالی (۱۳۸۶) ی ہجریدا بہ رامبہر (۱۹۶۶) ی میلادی بڑی ناردوہ کہ بہ ہڑی تفسہ ریک لہ دہ زگای ہہ والگری (عبدالناصر) کاری کردوہ پئی گہیشٹوہ، کہ تئیدا نووسیویہ تی :

[لقد وجدت الله : كما لم أجده من قبل قط .. لقد عرفت منهجه وطريقه : كما لم أعرفه

من قبل قط .. ولقد اطمأنت إلى رعايته ، ووثقت بوعده للمؤمنين : كما لم أطمئن من قبل

قط .. وأنا بعد ذلك على ما عهدتني : مرفوع الرأس ، لا أحنه إلا لله .. والله يفعل ما يشاء ..

والله غالب على أمره ولكن أكثر الناس لا يعلمون ..]

دووهم : به خشيڼي به دله که ی به خویندگار ټکی زانکو :

ماموستا (علی عبدالعزیز حسنین) له گوتاری (شاهد شهید) که له گوتاری (المجتمع) دا بلاوی کردو ته وه ، دهرباره ی کوربه که ی خوی ده گيړي ته وه کاتيک که قوتابی بووه له کوليژي (دار العلوم) و له و کاته دا (سهييد قوتب) وانه بيژ بووه له وي : پوژيکيان کوربه که م بوی گيړامه وه ، کاتيک قوتابی بووه له کوليژي (دار العلوم) ، برای شهيدمان ماموستای وانه ی ئه ده بی عره بی بوو له وي ، ماموستا له سهرتای سالدا ده بينيت ئه م قوتابی به به دله یه کی کونه وه هاتووه بۆ زانکو ، چونکه هه موو قوتابی به به جلوبه رگی نویوه له و پوژده دا ده هاتن و ده چوون .. له کتوپريکدا کوربه که م بانگرا بۆ ژورده که ی ماموستا (سهييد قوتب) ، کاتيک چووه ژورده وه ماموستاش به دله تازه که ی خوی دا که ندو داوای ليکرد که ئه و له به ری بکات ، ماموستاش به دله کونه که ی ئه و هه لېگري ت بۆ خوی .. به بي وتويژيکی زور ئه وه ی ويستی پويده ! کوربه که ی من گه رايه وه بۆ ماله وه ، له جلوبه رگيکی جيا له وه ی که پيوه ی پويشتبووه دهره وه ، تا کو مو فاجه ئه که به و جلوبه رگه نوييه بۆ خيزانه که ی زياتر بيت ^(۱) .

سيه م : ئارامگرتی له سهر که مده رامه تی و خو به ده سته وه نه دان بۆ پژمی

سته مگار :

ماموستا (ئهمه د عبدالغفار عه تار) ئه م پوداوه مان بۆ ده گيړي ته وه که خوی به چاوی خوی بينيو يه تی و له گه ليده ژياوه ، ده ليت : پوژيکيان (سهييد قوتب) به ته له فون په يوه ندي پيوه کردم ، داوای ليکردم که به زويی بگه مه ماليان ، داوای ليکردم که چه ند (ده) جونه يه يکی به قه رز بۆ بيه م (له سييه وه تا نه وه) تا

(۱) گوتاری (المجتمع) ژماره (۸۳۲) ، به رواي : ۱ / ۹ / ۱۹۸۷ .

دهرمانی پئی بکړیت، چونکه نهخوش بوو، پاره ی نه بوو دهرمانی پئی بکړیت !!
 منیش به په له پوښتم بۆ مالیان، بره پاره داواکراوه که شم له گه ل خوم برد، کاتیک
 چوومه ژووری به خیرهاتنه وه، دیمه نیکي سه یرم بیني، سویند به خوا واقم وړما له وهی
 که بینیم! له ژووره که دا کارمهنديکی دیبلوماسی له بالويزخانه ی ولاتيکی عه ره بی
 خاوه ن (نهوت) ه وه دانیشتبوو، له به رده میدا جانتایه کی پر له پاره ی جوړاو جوړی
 دانابوو که کوی هه مووی دهگه شته چهند هه زار (جونهمه) ټک !!

ئو کارمهنده زور به گهرمی و تکاو پچاو داکوکی لیگردنه وه داوی له سه یید
 ده کرد که جانتا پاره که ی لی وهریگریت ... ، که له و کاته دا سه یید سه رگهرمی
 دهرکردنی گوڅاریکی نه ده بی و فیکری نیسلامی بوو - که له واته یه (العالم العربی)
 یان (الفکر الجدید) - بوویت.

منیش پوانیم بۆ سه یید قوتب که نهخوش بوو دانیشتبوو، بینیم خه م و خه فته
 به دهم و چاویه وه دیاره ..

پاشان سه یید به دامه زراویه وه دیاری پیاوه که ی په د کرده وه، تووړه یی و
 تووندی به ناوچاویه وه دهرکه وت، له کاتیکدا پیی دهوت : من خوم و فیکره م
 نافروشم به سه روهت و سامانی دنیا، ماله که ت بگيړه وه بۆ ناو جانتاکه ت !!

پاشان سه یید لای به لای مندا کرده وه و پیی وتم : ثایا ئه وه ی داوام لی
 کردبووی ئاماده ت کردوه ؟ منیش پیم وت : به لی ، بره پاره که م دایه ، له کاتیکدا
 له وپه پی سه رسوپمان و هه لچوون، و واق وړماندا بووم !

کاتیک دیبلوماته که چیروکی ئه م بره پاره یه ی زانی ، به په شوکاوی
 سه رسوپمانه وه چووه دهره وه !!

۸) ھەول و تېكۆشان و لېپران بۆكاری ئىسلامى :

دوا بە دواى گەرانه‌ودى له ولاته يەكگرتووھکانى ئەمرىكا و شاد بوونى بە زىدى خۆى و ولاتى مىسر، بېرىدا چىتر خۆى بۆكاری ئىسلامى يەكلایى بکاتەوہ وئەو تەمەنەى کە ماویەتى بخاتە خزمەتى بانگەوازی ئىسلامیەوہ. سەيید نەك ھەر زانایەکی تەقلیدی بىر وشك نەبوو، بەلکۆ بېرىارىکی گەرە بوو، لە گەلێک لە چەمکەکان و جومگە ھەستیارەکانى زیندەگیدا ئاخاوتن و پای سەرەخۆى خۆى ھەبوو... نەدەکەوتە ژێر کاریگەرییەك کە لە دەزگای ھەز و پوانىنى ئەمدا پێک نەدەھاتەوہ.

ھەر بۆیە لە سالى (۱۹۵۱ م) چووہ پىزى برايانى موسولمان (الإخوان المسلمون) ە وە ، سالى (۱۹۵۲) بە ئەندامى (مەکتەب ئىرشاد) ى برايان ھەلبژێراو کرا بە سەرۆكى بەشى بلۆكرىنەوہى بانگەواز لە بارەگای ناوہندى برايان.

وہ لە ھەمان سالدا بەشداری كۆنگرەى (دیمەشق) ى کرد، کە لە ژێر ناوى (التربية الخلقية كوسيلة لتحقيق التكامل الإجتماعي) دا گىرا.

وہ لە سالى (۱۹۵۴ م) کرا بە سەرنووسەرى پۆژمانەى (برايانى موسولمان) کە ھەر لەو سالەدا داخرا، چونکە دژى پێکەوتنى مىصر و بەرىتانیا وەستا. کە پیاوانى شۆرشى! یۆلیۆى مىصرى کردیان.

۹) دانراوو نووسینەکانى :

سەرچەم کتیبەکانى (سەيید قوتب) خۆى لە (۲۸) کتیبى دانسقە دەبینیتەوہ. (۲۶) کتیبیان خۆى لە ژياندا بوو بلۆكرایەوہ و بە چاپ گەيەنرا ، تەنھا دوو کتیب نەبیت ئەویش (نحو مجتمع إسلامي) و (مقومات التصور الإسلامي) بوو کە چاپ

کړدنی که وته دواى له سیډاره دان و کوچی مالٹاواى (سهیید قوتب) خوى.
دانراو نووسینه کانی (سهیید قوتب) زوړن و خویان له چه ند بواړیكى جوړاو
جوړدا ده بینیته وه :

یه کهم : دانراوه کانی له بواړی نه ده بی دا :

۱. طفل من القرية (سيرة ذاتية) / به هه مان شیوه ئه م کتیبه ش (له لایه ن
(لجنة النشر للجامعين) ه وه له سالی (۱۹۴۶) دا بلاوکرایه وه.

۲. أشواک (رواية) / بریتیه له چیروکی خو شه ویستی ه کی پاسته قینه، سهیید
له دهر وونی خویدا له گه ل ده سگیرانه کهیدا تیایدا ژیاوه، سهیید ئه م کتیبه ی له
مانگی ئایاری (۱۹۴۷) دا له (دار سعد) له (قاهره) دهر کړد.

۳. المدينة المسحورة / چیروکیکی خه یالیه له چیروکه کانی (ألف ليلة وليلة) ه
وه وه ریگرتووه، (دار المعارف) له میانه ی زنجیره ی (اقرأ) دا سالی (۱۹۴۶) بلاوی
کړدو ته وه.

۴. النقد الأدبي: أصوله ومناهجه / له مانگی حوزه یرانی سالی (۱۹۴۸) دهر ی
کړد چواره م و کوټا کتیبی نه قدی سهیید بوو.

۵. التصوير الفني في القرآن / ئه م کتیبه یه که م کتیبی سهیید بوو، که له
مانگی نیسانی (۱۹۴۵) دا له (دار المعارف) له میصر دهر چوو.

۶. مشاهد القيامة في القرآن / سهیید ئه م کتیبه ی له مانگی نیسانی (۱۹۴۷)
دا له (دار سعد) له (قاهره) دهر کړد، ئه مه دوهم کتیبی بوو له (مکتبه القرآن
الجديدة) که ده یویست دهر ی بکات.

۷. کتب وشخصیات / ئه مه سییه م کتیبه که له سالی (۱۹۴۶) دا بلاوی
بکاته وه.

٨. مهمة الشاعر في الحياة وشعر الجيل الحاضر / ئەم کتیبە سالی (١٩٣٣)

به چاپی گه یاندوه.

٩. الأطفاف الأربعة / ئەم کتیبە (خۆی و محهمەد و فاتیمە و ئامینە

نووسیویانە) له لایەن (لجنة النشر للجامعين) ه وه ده‌رچوو، کتیبخانە‌ی (میسر)

سالی (١٩٤٥) چاپی کرد.

١٠. نقد كتاب مستقبل الثقافة في مصر / د. ته‌ها حسه‌ین سی‌لا (١٩٣٨)

کتیبیکی ده‌رکرد به‌ناونیشانی (مستقبل الثقافة في مصر) ئەم کتیبە مشتومریکی

زۆری به‌ چوارده‌وردا دروست بوو، چونکه (ته‌ها حسه‌ین) له کتیبە‌که‌یدا داوا‌ی

ئەوه‌ی کردبوو که میسر بپیته‌ به‌شیک له‌ جیهانی پۆژئاوا، هه‌روه‌ها داوا‌ی

وه‌رگرتنی ژباړی پۆژئاوا و پۆشنیبری پۆژئاوا‌ی کردبوو به‌ تال و شیرین و چاک و

خراپیه‌وه. سه‌ییدیش بۆ به‌رپه‌چدانه‌وه‌ی ئەم بیروبو‌چوونه‌ له‌ سی‌لا (١٩٣٩) ئەم

بابه‌ته‌ لای سه‌ره‌وه‌ی نووسی و به‌ چاپی گه‌یاند.



دکتور ته‌ حسه‌ین

١١. روضة الطفل / زنجیره‌ چیرۆکیک بوو بۆ منالان که به‌ هاوبه‌شی له‌ گه‌ڵ

(ئهمینه‌ سه‌عید) و (یوسف موراد) ده‌ریان کرد. له‌م باخچه‌یه‌ ته‌نها دوو به‌شیان

ده‌رکرد: یه‌که‌م : أرنب والکنز. دووه‌م : کتکت المدهش. هه‌ردوو به‌شه‌که‌ (دار

المعارف) ي ميصري سالي (۱۹۴۷) چاپي كړد.



يوسف موراد



نهمينه نلسه عييد

۱۲. الجديد في اللغة العربية.

۱۳. الجديد في المحفوظات / نه مانه دوو كتيبې مهنه جي بوون، يو قوتابيانې قوتابخانه كاني وه زار هتي مه عاريف، كه له گه ل بهرپرسانې دانانې پروگرامه كاني خوښندن له وه زار هتي مه عاريف دهريان كړد، نه م كتيبېه دان پيانراو بوو، له قوتابخانه كاني وه زار هتي مه عاريف ده خوښترا.

دووه م : دانراوه كاني له بواري ئيسلامې دا :

۱. معالم في الطريق / دواكتيبې سهييد قوتبه كه له زيندان نووسيويه تي و به پوخته ي ديدې (سهييد) داده نرئت.

۲. هذا الدين / نه م كتيبېه له زيندان نووسراوه ويهال (۱۹۶۰ م) له لايه ن ده زگاي (دار القلم) له قاهره چاپكراوه.

۳. المستقبل لهذا الدين / راسته وخو پاش كتيبې (هذا الدين) نووسراوه و له لايه ن كتيبخانه ي (وه هبه) وه له قاهره چاپكراوه.

۴. في ظلال القرآن / له هه شت بهرگ پيكهاتووه كه بريتيه له ته فسيري قورئاني پيرؤز، سه رها له گوڅاري (المسلمون) به كه م نه لقه ي (الظلال) ي له ژماره سيي گوڅاره كه بلاوكرايه وه، كه له مانگي شوباتي سالي (۱۹۵۲) دا ده رچوو، نه وه بوو تا

حه‌وت ئه‌لقه‌ی لی ب‌ل‌وک‌رده‌وه‌و ، ئه‌لقه‌ی حه‌وته‌م له‌ ئایه‌تی (١٠٣) ی سورته‌ی (البقرة) دا وه‌ستا . پاشان له‌ کۆتایی ئه‌لقه‌ی حه‌وته‌می (ظلال) له‌ گۆفاری (المسلمون) دا سه‌یید رایگه‌یاند که له‌ ئه‌لقه‌ی داهاتووی گۆفاره‌که‌وه‌ ب‌ل‌وک‌رده‌وه‌ی ته‌فسیره‌که‌ی راده‌گری‌ت و له‌ جیگه‌ی ئه‌ودا باسیکی نوی ب‌ل‌وده‌کاته‌وه‌، ئه‌ویش (نحو مجتمع إسلامی) بوو . سه‌باره‌ت به‌ ته‌فسیره‌که‌شی (الظلال) رایگه‌یاند که له‌ کتییی سه‌ربه‌خۆدا دهرده‌که‌وێت ، به‌پیی ژماره‌ی جوژنه‌کانی قورئان هه‌موو جوژنیك له‌ قورئان له‌ جوژنیك له‌ (الظلال) دا، له‌ هه‌موو دوو مانگی‌کدا جوژنیکی دهرده‌چیت . به‌شی یه‌که‌می له‌ مانگی تشرینی یه‌که‌می سالی (١٩٥٢) دا دهرچوو له‌لایه‌ن (دار الإحياء الكتب العربیة) له‌ قاهره‌ چاپکرا . له‌ ماوه‌ی نیوان تشرینی یه‌که‌می سالی (١٩٥٢) تا کانونی دووه‌می سالی (١٩٥٤) شانزه (١٦) به‌شی لی دهرکرد . پاشان به‌هۆی زیندان و ئه‌شکه‌دانی ژۆر و دوورخستنه‌وه‌ی له‌ بواری نووسین ته‌فسیری (الظلال) وه‌ستا ، به‌لام به‌هۆی گریبه‌ستیکه‌وه‌ که سه‌یید به‌ستبووی له‌گه‌ل چاپخانه‌ی (دار الإحياء الكتب العربیة) له‌سه‌ر نووسینی ته‌فسیری قورئان به‌ ته‌واوه‌تی .. چاپخانه‌که‌ سکالانامه‌یه‌کی دژ به‌ حکومه‌ت به‌رز کرده‌وه‌، تیایدا داوای هه‌زاره‌ها جونه‌یه‌ی ده‌کرد وه‌ک قه‌ره‌بوونه‌وه‌ بۆ ئه‌و زیانه‌ی لیتی که‌وتوو به‌هۆی وه‌ستانی سه‌یید له‌ نووسینی ته‌فسیره‌که‌ی به‌ بۆنه‌ی حکومه‌ته‌وه‌، حکومه‌ت له‌ جیاتی پیدانی ئه‌و بره‌ پاره‌یه‌ ئه‌وه‌ی هه‌لب‌ژارد که‌ پێگه‌ به‌ سه‌یید بدات ده‌ست به‌ نووسین بکاته‌وه‌ ، به‌لام به‌ مهرجی شیخ (محمد غزالی) پیش به‌ چاپ گه‌یاندنی ته‌فسیره‌که‌ چاودیری و پیداجوونه‌وه‌ی بگریته‌ ئه‌ستۆ . پاشان کۆکراوه‌ته‌وه‌ له‌ چه‌ند به‌رگیکی قه‌شه‌نگدا و له‌ چاپ دراوه‌ . شایانی باسه‌ (في ظلال) له‌به‌ر گرنگیه‌که‌ی وه‌رگێردراوه‌ته‌ سه‌ر ژۆرێک له‌ زمانه‌کان له‌وانه‌ : (ئینگلیزی و، فه‌ره‌نسی و، فارسی و، تورکی و، ئوردی و، ئه‌نده‌نووسی و، هه‌روه‌ها هه‌ولێک هه‌یه‌ بۆ وه‌رگێرانی بۆ زمانی کوردیش) .



شیخ محمد غزالی

۵. العدالة الاجتماعية في الاسلام / سهييد پيش سه‌فه‌ره‌كه‌ى بۆ ئەمه‌ريكا سالى (۱۹۴۸) له دانانى ئەم كتيبه‌ى لى بوويه‌وه و ئه‌ركى به چاپ گه‌ياندى سپارد به (محمد قوتب) ى براى، له مانگى نيسانى سالى (۱۹۴۸) دا كه‌وته بازاره‌وه، ئەمه‌يه‌كه‌م دانراوى سه‌ييد بوو له فيكرى ئيسلاميدا.

۶. دراسات إسلامية / ئەم كتيبه‌ى بريته‌يه له كۆمه‌له‌ مه‌قالاتيك كه‌ پيشتر سه‌ييد له گۆفاره‌ ئه‌ده‌بى و ئيسلاميه‌كاندا له پيش شوپش هه‌روه‌ها راسته‌وخۆ له دواى شوپشدا بلاوى كردونه‌ته‌وه، وه‌ك گۆفاره‌كانى : (الرسالة ، الدعوة ، الإشتراكية) ، دواتر له دوو تووى كتيبيكدا به‌ناوى (دراسات إسلامية) له سالى (۱۹۵۳) دا چاپى كرد، كه‌ كتيبخانه‌ى ليژنه‌ى لاوانى موسولمان بۆى بلاوكرده‌وه، كه‌ له سى و پينج بابته‌ى ئيسلامى پيكهاتوه.

۷. السلام العالمي والإسلام / دواى چەند مانگيك له كتيبي (معركة الإسلام والرأسمالية) سه‌ييد به كتيبيكى ترى شوپشگيرانه‌ى ئيعلامى ده‌ركه‌وت كه‌ بريته‌ى بوو له (السلام العالمي والإسلام) هه‌مان شيوه‌ (دار الكتاب العربى) له مانگى تشرينى يه‌كه‌مى سالى (۱۹۵۱) بلاوى كرده‌وه.

۸. خصائص التصور الإسلامي ومقوماته / سه‌ييد ئەم كتيبه‌ى تايبه‌ت

کردووه به سروشت و تاییه تمه‌ندییه‌کانی عه‌قیده‌ی ئیسلامی، پیشتر له ژیر ناویشانی (فکرة الإسلام عن الله والكون والحياة والإنسان) دا رایگه‌یاند، له پاشدا ناویشانه‌که‌ی گۆری به (خصائص التصور الإسلامي ومقوماته) ، له سالی (۱۹۶۲) م) دا ده‌زگای (دار إحياء الكتب العربية) بۆی چاپ کرد.

۹. معركة الإسلام والراسمالية / له مانگی شوباتی سالی (۱۹۵۱) دا له لایهن (دار الكتاب العربي) به چاپ گه‌یه‌نرا.

۱۰. قصص الأنبياء للأطفال / له گه‌ل (عبد الحميد جهودهت نه‌لسه‌حان) زنجیره‌ی یه‌که‌می له‌م زنجیرانه‌ ده‌رکرد که کتیبخانه‌ی (سعد) له سالی (۱۹۴۷) دا له (قاھیره) چاپی کرد.

۱۱. الإسلام ومشكلات الحضارة / نه‌م کتیبه‌ش له هه‌مان سالدا (۱۹۶۲) ، به هه‌مان شیوه له‌لایهن (دار إحياء الكتب العربية) ه وه به چاپ گه‌یه‌نرا.

۱۲. مقومات التصور الإسلامي / به‌شی دووه‌می کتیبی (خصائص التصور الإسلامي) یه و ته‌واوکه‌ری نه‌و کتیبه‌یه، ته‌واوکه‌ری بابه‌ته‌کانیه‌تی، هه‌ردوو کتیبه‌که له عه‌قیده و تاییه تمه‌ندیی و خاله به‌هیزه‌کانی عه‌قیده‌ی ئیسلامی ده‌دوین، نه‌مه یه‌که‌م کتیبه‌که بیست سال دوا‌ی شه‌هیدکردنی خاوه‌نه‌که‌ی چاپ بکریت، چاپی یه‌که‌می له‌لایهن (دار الشروق) ه وه سالی (۱۹۶۸) بلۆکرایه‌وه..

سیهم : چهند بابته و نووسینیک که له گو‌فارو رۆژنامه‌کاندا بلۆی کردونه‌وه ، پاشان گو‌کراونه‌وه و به چاپ گه‌یه‌نراون:

۱. سیناء بین اطماع الاستعماریین والصهیونیین / نامیلکه‌یه‌که براییانی موسولمان سالی (۱۹۶۷) بلۆیان کردۆته‌وه، تیایدا نه‌و مه‌ترسیانه پوون کردۆته‌وه که پووبه‌پووی (سینا) ده‌بیته‌وه، وته‌ی پیشه‌وا (حه‌سه‌ن به‌ننا) و (سه‌یید قوتب) و (کامیل شه‌ریف) ی تیدا تو‌مار کراوه، به‌شی سه‌یید له‌م نامیلکه‌یه‌دا بابه‌تی‌که له

گؤډاری (الرسالة) له سالې (۱۹۵۲) دا بلاوی کردوته وه، به ناوښتانی (إلى النائمین فی العالم الإسلامي) .



سهييد قوطب



کاميل شريف



حسن بهننا

۲. الجهاد في سبيل الله / ناميلکيه که (الإتحاد الإسلامي للمنظمات الطلابية) سالې (۱۹۶۹) بلاوی کردوته وه، که بهرهمی سې ناوداری مهيدانی فيکرو بانگه وازه که برتین له: پېښه و (حسن بهننا) و (سهييد قوتب) و (نېبوته علای مهودودی) .



نېبو نه علای مهودودی

۳. معرکتنا مع اليهود / کومه له بابته تیک بوو له سره تاي په نجاکاندا له گؤډاری (الدعوة) دا بلاوی کردنه وه ، دواتر (زين العابدين الركابي) نه و نووسينانه ی کؤکردنه وه و پېښه کيه کی بؤ نووسين و له کتیبیکدا به ناوی (معرکتنا مع اليهود) له لایه (الدار السعودية للنشر) به چاپی گه ياند.



زين العابدين الركابي

۴. في التاريخ فكرة ومنهاج / سهييد له گوڤاري (المسلمون) دا بابه تيکي له دوو نه لقه دا به ناو نيشاني (في التاريخ فكرة ومنهاج) له ژماره يه ک و دووی سالي يه که می گوڤاره که دا له سالي (۱۹۵۱) بلاو کرده وه، له دواي شهيد کردني (دار السعودية للنشر) هه ستا به وه رگرتني شه دوو بابه ته له گوڤاري (المسلمون)، پاشان له گه ل دوو بابه تي تري سهييد دهر باره ي (التصور الإسلامي والأدب) له کتبيکدا بلاوي کرده وه له ژيړ شه و ناوه ي سهره وه دا به يي شه وه ي ثماژه به سهرچاوه ي بابه ته کاني بکات.

۵. تصورات إسلامية (مجموعة مقالات في كتاب).

۶. مفترق الطرق.

۷. قيمة الفضيلة بين الفرد والجماعة.

۸. لماذا اعدموني؟ (مجموعة مقالات كتبتها جريدة المسلمون التي تصدر في

لندن باعتبارها الشهادة التي كتبها الإمام بخط يده قبل إعدامه).

۹. أمريكا من الداخل بمنظار سيد قطب / شه مه شه و زنجيره باسانه بوون

که سهييد له کاتي ناردنه دهره وه ي به ياوه ري وه فديکي وه زاري حکومه تي ميصري بو شه مريکا نووسيوني، پاشان به يژ (صلاح خالیدی) ش هه ستاوه به کو کردنه وه و ثاماده کردني له دوو شه کتبيکدا به و ناوه ي که له سهره وه ثماژه مان پيکرد.



دکتۆر سەلام ئەلخالیدى

١٠. نحو مجتمع إسلامي / ئەمەش ئەو زنجیرە باسانە بوون سەید دواى ئەوەى لە ئەلقەکانى (فی ظلال) وەستا دەیناردن بۆ گۆڤارى (المسلمون) ، دواتر (مکتبە الأقصى) پاش لە سیدارەدانى (سەید) هەستا بە کۆکردنەوێ ئەو بابەتانەى پيشووی سەید کە لە گۆڤارى (المسلمون) بلایى کردبوووە کردى بە کتیبیک و بەناو نیشانى (نحو مجتمع إسلامي) لە سالى (١٩٦٩) دا بلایى کردەو.

١١. افراح الروح / کۆمەلێک بیرۆکە و تیبینى و بیربۆچوونى تايبەتى سەید هەبوون، لە کاتیگدا کە لە ئەمەریکا بوو لە نێوان سالى (١٩٤٨) بۆ (١٩٥٠) ، پاشان لە چەند نامەیه‌کى برايانەى شەخسیدا تۆمارى کردن و ناردنەوێ بۆ براو خوشک و هاوڕێکانى لە میصر و ولاتە عەرەبیه‌کان و فەرەنسا و ئینگلتەرە، دواى گەڕانەوێ لە ئەمەریکا هەندیک لەو نامانەى لە گۆڤارەکاندا بلۆک کردەو.

چوارەم : چەند دانراو و کتیبیک کە لە تەفسیری (فی ظلال القرآن) ه وە

وەرگیراون لەوانە:

١. تفسیر آیات الرّبا.
٢. تفسیر سورة الشورى.
٣. طریق الدعوة.
٤. فقه الدعوة.

سهيد قهتب

٥. قصة الدعوة.
٦. رسالة الصلاة.
٧. إسلام أو لا إسلام.
٨. إلى المتثاقلين في الجهاد.
٩. استعلاء الإيمان ومعالم الطريق إلى الله.

پينجهه : چهند مه قالات و بلاؤ كراو هيك كه نووسيوه تي :

١. كيف وقعت مراكش تحت الحماية الفرنسية؟
٢. قيمة الفضيلة بين الفرد والجماعة.
٣. الدلالة النفسية للألفاظ والتراكيب العربية.
٤. هل نحن متحضرون؟
٥. وظيفة الفن والصحافة.
٦. شيلوك فلسطين أو قضية فلسطين.
٧. أين أنت يا مصطفى كامل؟
٨. فلنعتد على أنفسنا.
٩. ضريبة الذل.
١٠. أين الطريق؟

شهههه : دانراو و نووسينه كانى له بوارى شيعردا :

١. الصبح يتنفس (قصيدة)
٢. حدثيني (قصيدة)
٣. هم الحياة (قصيدة)
٤. هتاف الروح (قصيدة)
٥. تسبيح (قصيدة)

۶. اخي انت حر بتلك القيود.
۷. الشاطئ المجهول / له سالي (۱۹۳۵) دا به چاپي گه ياندووه، ديوانيكي شيعري چاپ كراوى سه بيده، هه روه ها كوټايي ديوانييه تي، چونكه دواتر هيچ ديوانيكي چاپ نه كراوه.

حه وتهم : نه و دانراو و نووسينانه ي كه بلاونه كراونه نه وه :

- ۱- دراسة عن شوقي.
- ۲- مهمة الشاعر في الحياة.
- ۳- المذاهب الفنية المعاصرة.
- ۴- في ظلال السيرة.
- ۵- في موكب اليمان.
- ۶- اوليات في هذا الدين.
- ۷- تصويبات في الفكر الاسلامي المعاصر.
- ۸- النماذج الانسانية في القرآن.
- ۹- المنطق الوجداني في القرآن.
- ۱۰- لحظات مع الخالدين.
- ۱۱- امريكا التي رايت.
- ۱۲- اساليب العرض الفني في القرآن.
- ۱۳- هذا القرآن.
- ۱۴- معالم في الطريق: المحجوبة الثانية.
- ۱۵- المرأة في قصص توفيق الحكيم.
- ۱۶- المراهقة اخطارها وعلاجها.
- ۱۷- الكأس المسمومة.

- ۱۸- قافله الرقیق.
- ۱۹- القصه فی الادب العربی.
- ۲۰- شعراء الشباب أو (الشعر المعاصر) .
- ۲۱- عرابی المفتري علیه.
- ۲۲- القصه بین التوراة والقرآن.
- ۲۳- القصه الحديثه.
- ۲۴- المرأة لغز بسيط.
- ۲۵- الشریف الرضی.
- ۲۶- أصداء الزمن.
- ۲۷- حلم الفجر.
- ۲۸- القطط الضالة.
- ۲۹- من أعماق الوادی.
- ۳۰- الصور والظلال فی الشعر العربی.

(۱۰) میژووی شهیدبوونی :

له پاشا (سهیید قوتب) برپاری زیندانی کردنی دراو خرایه زیندانی (القلعة ، السجن الحری ، أبوزعبل ، ولیمان طرة) و بۆ ماوه یه کی زۆر له وی مایه وه .

وه له ئایاری (۱۹۵۵ م) دا خرایه نه خۆشخانه ی سه ربازی بۆ تیمارکردنی شوینه واری سزاو نه شکه تبه ی زیندان و ، نه خۆشییه کانی که له زیندانداندا تووشی ببوون ، وهک : نه خۆشی (سنگ و ، دل و ، پۆماتیزمی ئیسک) .

وه له بهرواری (۱۲) ی ته مووزی (۱۹۵۵ م) دا دادگای گهل (محکمة الشعب!) بۆ ماوه ی (۱۵) سال زیندانی له گهل کاری گران و ناپه حهت حوکمی دا به سهردا!!

هه رچه نده نه شیتوانی له بهر نه خۆشی و ئازارو ناپه حهتی ئاماده ی دادگا که بیته .

وہ لە سالى (۱۹۶۴ م) دواى ھەولەدانىكى زۆر لەلايەن (عبدالسلام عارف) ى سەرۆكى (كۆمارى عىراق) ى ئەوكاتە لە زىندان ھىترايە دەرەوہ ، بەلام دواى چەند مانگىك گىرايەوہ و لە زىندان تووندكرا.



عبدالسلام عارف

لە پاش راگەيانراوىكى (جمال عبدالناصر) لە (مۆسكۆ) لەسەر پىلاننىكى بۆ دارپژدراو (سەيىد قوتب) لە بەروارى (۹ / ۸ / ۱۹۶۵) دەستگىر كرايەوہ.



جمال عبدالناصر

لە (۱۹ / ۱۲ / ۱۹۶۵) لىكۆلىنەوہ لەگەڵ (سەيىد) دا لە زىندانى جەنگيدا بۆ ماوہى سى پۆژ دەستى پىكرد.

لە (۱۲ / ۴ / ۱۹۶۵) دادگايى كردنى (سەيىد قوتب) لەلايەن دادوەر (فەرىق محمد فوئاد) دەستى پىكرد.

سهیید قه‌تب

وینه‌کانی سهیید قه‌تب له کاتی دادگایی کردنیدا



له (۲۱ / ۸ / ۱۹۶۶) ده‌جەوی فه‌رمانی له سێداره‌دانی بۆ (سهیید) و دوان له

هاو‌پێانی ده‌رکرد.



ليوا محمد فوناد دهجەوى

له به‌روارى (٢٩ / ٨ / ١٩٦٦ م) سه‌ييد قوتب له گەڵ دوان له هاوه‌لانی که بریتى بون له: (محەمەد يوسف هه‌واش و عەبدولفەتاح ئىسماعيل) له سەنداره دران.



محمد يوسف هه‌واش



عبدالفتاح إسماعيل

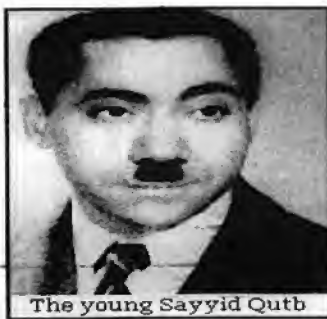
(١٩٦٦ - ١٩٢٥)

په‌حمەت له گيانى سه‌ييدى مامۆستا ، سه‌ييدى ئەديب و نووسەر ، سه‌ييدى
موجاهيد و تىكۆشه‌ر، سه‌ييدى موفەسسىر و پافەكارى قورئان ، سه‌ييدى
سياسه‌تمەدار و پۆشنه‌بىر ، سه‌ييدى پاستگۆ و ماندوونه‌ناس ، سه‌ييدى شه‌هيد ...

١١) نهو كتيبانهي كه لهسهـر (سهييد قوتب) نووسراون؛

- ١ - سيد قطب الشهيد الحـي - صلاح الخالدي.
- ٢ - الأستاذ سيد قطب - بقلم: عبد القادر عـبار.
- ٣ - دراسة نقدية لأهم ما يميز تفسير في ظلال القرآن عن غيره من التفاسير.
- ٤ - مراحل التطور الفكري في حياة سيد قطب.
- ٥ - سيد قطب بين مؤيديه ومعارضيه - أحمد عبد المجيد.
- ٦ - لماذا أعدم سيد قطب وإخوانه؟.
- ٧ - معالم الفكر التربوي عند سيد قطب من خلال تفسير الظلال.
- ٨ - الجهاد في سبيل الله في ظلال القرآن.
- ٩ - المرأة في كتابات سيد قطب.
- ١٠ - التوجهات الأدبية والروحية عند سيد قطب في المراحل الأولى من حياته ١٩٠٦ - ١٩٣٨ د. عدنان مسلّم.
- ١١ - أثر البيئة في فكر وتفسير سيد قطب.
- ١٢ - سيد قطب ضد العنف - منير الغضبان.
- ١٣ - في ظلال سيد قطب - وصفي عاشور.

(۱۲) همدی له وینه‌ګانی ماموستای شهید :



سهييد قوتب



سهييد قوتب به جل و بهرگي زيندانيه وه



سهييد قوتب له قه قه زى دادگايى دا

سهرچاوه‌كان:

۱. سهيډ قوتب له هاتنه دنياوه تا شه‌هيدبون / نووسينی (د. صلاح عبدالفتاح الخالدي) ومړگيراني : تارق نه جيب.
۲. چوند سهرچاوه‌يه‌کي تر که له شوينی خويدا ناماژمان پي‌کردووه.

پوختەمەك

لە ژياننامەى پېشەوا ئەحمەدى موفتى زاده



(۱) ناوی تەواوی

(۲) شوپىنى لە دايك بوون و پەرورەدەبوونی

(۳) ناوی باوك و دايك و برا و خوشكەكانى

(۴) قۇناغەكانى خویندن و پلەى زانستى و لياھاتوویى

(۵) ھاوسەرگرتنى كاك ئەحمەد

(۶) ھەلسوكەوتى كاك ئەحمەد لەگەڵ كەسانى چواردەورىدا

(۷) دید و تىپروانىنى كاك ئەحمەد بۆ ھەندى چەمكى نايىنى

(۸) كاك ئەحمەد و ھەستى نىشتمان پەرورەى

(۹) كاك ئەحمەد و گرتنەبەرى رېى بانگەواز

(۱۰) كاك ئەحمەد و سەفەرى حەج

(۱۱) ھەول و چالاكیە ئىسلامیەكانى (كاك ئەحمەد) لە پېش پاپەرىن و شۆرشى گەلانى

ئىراندا

(۱۲) ھەول و تىكۆشان و دروشمى (كاك ئەحمەد) لە كاتى پاپەرىندا

(۱۳) ھەول و تەقەللای (كاك ئەحمەد) بۆ ھىنانەدى ئۇتۇنۇمى ئىسلامى (خودموختارى) بۆ

كوردستانى ئىران

(۱۴) دامەزراندنى (حیزبى موساواتى ئىسلامى)

(۱۵) ھەول و تىكۆشان بۆ دامەزراندنى (شورای مەركەزى سوننەت) كە ناسراوبوو بە

(۱۵) دانراوو نووسینەكانى

(۱۶) بەرھەمە تۆماركراوەكانى (كاك ئەحمەد) بەھەردوو زمانى فارسى و كوردى

(۱۷) دوايىن ھەول و تىكۆشانى (كاك ئەحمەد) لەگەڵ سەرانى شۆرش و دەستگیرکردنى

(۱۸) مێژووى كۆچى دوايى

(۱۹) ئەو كتيببەنەى كە دەربارەى (كاك ئەحمەد) نووسراون بە زمانى كوردى

(۲۰) ھەندى لە وێنەكانى پېشەوا ئەحمەدى موفتى زاده

سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەى

پوخته یهك
له ژياننامه ی پيشهوا نهحمەدی موفتی زاده



(۱) ناوی تهواوی :

(نهحمەد) ی کورپی (مهلا مهحمود) ی کورپی (مهلا عبدالله) ی دشهیی یه.

(۲) شوپنی له دایك بوون و پهرومردمبوونی :

له مانگی بههمهنی سالی (۱۳۱۱) ی کۆچی مهتاوی ، بهرامبهه (۱۹۳۴) ی زایینی، له شاری (سنه) ی پایتهختی کوردستانی ئێران، له بنه ماله یهکی ئایینی و خاوهن زانست ، به ناوی بنه ماله ی (موفتی) چاوی به دنیا مه لهپناوه.



شارش سنه

(٢) ناوی باوك و دايك و برا و خوشكه گانی :

١- باپیری و باوكی و مامه گانی :

ناوی باوكی (مه لا مه حمود) ی موفتی كورپی عه للامه (مه لا عبدالله) ی دشه یی
یه ، ماموستا (مه لا عبدالله) خه لكی (دشه) ی لای شاری (پاوه) یه و ، له ویتوه
هاتوته شاری (سنه) و له وی سقامگیر بووه .

ئه م به پړزه ساله گانی فقهییه تی له ناوچه گانی كوردستانی ئیران و عیراقد
پابواردووه ، پاشان ده بیته یه كك له زانایانی گه وړه و ناوداری كاتی خوی له
كورده واریدا ، هینده زانایه کی شیاو ده بیته كه به ناوی (عه للامه ی دشه یی) ناویانگ
پهیدا ده كات و، له (سنه) ده بیته وانه بیژی مزگه وتی جامعیه (دار الإحسان) ی
(سنه) و، موفتی كوردستانیش .

ماموستا (مه لا عبدالله) خاوه نی شهش كوپر بووه كه گشتیان زانا و به ناویانگی
كات و ولاتی خویان بوون ، كه نه مهش ناوه كانیانه :

(١) ماموستا مه لا (مه حمود) كه كوپر گه وړه ی بووه و ، باوكی (كاك نه حمود)
بووه ، له هه موو زانیاریه ثابینی یه كاندا دهستی بالای هه بووه ، به تاییه ت له :

(فقه) و (أصول الفقه) و (فەلسەفە) دا ، هیشتا باوکی له ژياندا بووه که بووه ته (موفتی) و حاکم شەری کوردستان و یه کێک له مامۆستایانی فیهقی شافیهی زانستگای تاران.

(۲) مامۆستا مه‌لا (محەممەد پەشید) که زانایه‌کی گه‌وره‌ بووه‌ و، له شاری (به‌یروت) ی لوبنان کۆچی دوایی کردووه‌.

(۳) مامۆستا مه‌لا (خالید) ی موفتی ، موفتی و حاکم شەری پەسمی کوردستان تا سالی (۱۳۵۵) ی کۆچی مه‌تایی.

(۴) مامۆستا مه‌لا (موحه‌ممەد) ی موهری، به‌ ناویانگ به‌ (برهان الإسلام) که وانه‌بیژ و مامۆستای (حقوق و ادبیات) عه‌ره‌ب بووه‌، له زانستگای نه‌ستامبولی تورکیا.

(۵) دکتۆر (موحه‌ممەد) سدیقی موفتی زاده، دوکتۆرای (ئیه‌لایات) و مامۆستای زمانی کوردی له زانستگای تاران ، ماوه‌یه‌کیش له به‌شی کوردی پادویی تاراندا وانه ده‌لیته‌وه‌.

(۶) دوکتۆر (عبدالرحمن) موفتی زاده ، که زۆر مروفیکی دڵپاک و پیاوچاک بوو.



دکتۆر محمد صديقى لە لاس راستەوه



وێنەى کاک ئەحمەد و مامۆستا مەلا مەحمودى باوکى

ب- براکانى:

کاک ئەحمەد تەنھا دوو براى هەبوو، ئەویش بەناوى کاک (عبدالله) و کاک (هادى) ، براکانى کاک ئەحمەد هەرچەندە چالاكى ئاييينيان نەبوو، بەلام مەروڤىكى تىگەيشتوو بە ئيمان بوون، هەردووکیان دواى (کاک ئەحمەد) کۆچى دوايان کردوو.

ج- خوشگەکانى:

کاک ئەحمەد تەنھا يەك خوشكى هەيە ئەویش بەناوى (سەعیدە خان) ، کە هاوسەرى (بابا مەردۆخى پۆحانى) بوو، (بابا مەردۆخ) يەکیکە لە کەسە لێهاتووەکانى بواری شیعرو ئەدەب و بە هەرسى زمانى (کوردى ، فارسى ، عەرەبى) نووسىویەتى.

لە بنەپەتدا (بابا مەردۆخ) نازناویەتى و ناوى خۆى (ئىسماعیل) ى کوپى شیخ

(حبیب اللہ پڑھانی کاشتیری) یە و ، لەسەر دەستی ھەردوو زانای گەرە (مەلا عبدالعظیم) و (مەلا محمودی موفتی) سنە ئیجازە نامەی وەرگرتووہ .



بابا مەردۆخی پۆھانی

٤) ھۆناغەکانی خویندن و پەلە زانستی و لێھاتوویی :

(کاک ئەحمەد) ھەر لە منداڵیدا زۆر زیرەك و بلیمەت بوو، بە پادەپەکی وا کە کەم کتیبی دەرسی تا ئاخەر خویندووہ، لەگەڵ ئەمەیشدا ھەر بە مۆتالای خۆی توانیویەتی ئەو کتیبانە لە پادەپەکی بەرزدا بلیتەوہ .

ئەو ھەر لە حوجرە خنجیلانەکانی ئەو کاتە کوردستاندا وانەی خویندووہ ، وەك شارەکانی (سنە ، مەریوان ، بیارە ، سلێمانی ، .. ھتد) .

وہ لێی دەگێرێنەوہ کەوا فەرموویەتی: یەکەم جار لە گوندی (بالەك) لە نزیک (مەریوان) لای مامۆستا (مەلا باقر) دوو مانگ ماومەتەوہ و، کتیبی (سیوطی) م لەلای خویندووہ، دواتر چوومەتە شارۆچکەی (بیارە) لە کوردستانی عێراق و، لای مامۆستا (مەلا عبدالکریم مدرس) ماومەتەوہ و، (عبداللہ یزی) و (ظلمبوی برھان) م لەلای خویندووہ. پاشان (ھەر بە نیازی خویندن لە ساڵی ١٩٥١ دا) چوومەتە

(تەوێڵە) و، دواتریش چوومەتە گوندی (عەبابەیلێ) ی نزیک (هەلەبجە) ^(١).



مامۆستا مەلا عبدالکريم مدرس

مامۆستا مەلا باقر

هەروەها دەفەرموێ: ئەو کەلکەلە و موشتاقە عەجیبە لە دڵما پەیدا بوو، پۆشتم ئەو ماوە لە دێهاتی کوردەواری مامەوێ لە عێراق، تەنھا ماوەیەك نەبیّت، کە لاموایە مانگێک دەبوو لە (سلێمانی) بووم لە مزگەوتی (بن تەبەق) ، کە مامۆستا (مەلا مصطفی زەلمی) هەورامان، مامۆستا بوو لە خزمەتی ئەودا بێرێک دەرسم خوێند، چەند شتێک پوویدا تا وای لێهات گەرامەوێ بۆ دێهات و لە گوندی (عەبابەیلێ) و (هەلەبجە) و ئەوانە دەرسم خوێند ^(٢).

هەروەها دەفەرموێ: پێموایێت کۆتا زستانم بوو لە (عێراق) ، لە ناوچەى (سەرگەلو) کە لەوانەییە بکەوێتە باکووری خۆرئاوای (سلێمانی) یەوێ، برادەرێکم هەبوو (مەلا عبدالله بانەیی) ، بێیار بوو لەلای من دەرس بخوێنێت، زۆر هانی دام،

(١) (ژياننامەى زانای گەورەى کوردستان مامۆستا ناصرى سوبحانى — ئامادەکردنى: عبدالله عبدالعزيز عەبدى / ل ١٦٣).

(٢) لە کاسیتى (ئەمانەت) وەرگیراوە، ئەم کاسیتە بریتىە لە وتاریکی (کاک ئەحمەد) لەبارەى ئەمانەتدارىیەوێ.

كە مەلایەكى خویته وار مەیه، وتی: بابچم بۆلای بزانم لەوییه، ئەگەر لەویش نەبوو لە
(پشده) مەلایەكى باش مەیه دەچین بۆلای، هەر چۆنیک بیت مەلایەكى باش پەیدا
دەکەین کە دلخۆش ببین..



کوندی سەرکەلو



بە پۆشاکس مەلایەتیەوه



ویتهی کاک نەحمەد

هەر لە ساڵەکانی گەنجیدا (کاک نەحمەد) وانەی وتۆتەوه لە خۆپەندنگای ئایینی

مزگهوتی (دار الإحسان) ی (سنه) .



مزگهوتی (دار الإحسان)

پاشان چۆته تاران و له دهفته ریکی (ئه سناد و ئه ملاک) ^(۱) دا کاری کردووه،
 ماوه یه کیش له زانستگای تاران به شی زانیاری ئایینی وانه ی و تۆته وه، له پادوویی
 تاران و کوردستانیشدا کاری کردووه ، پاش به جی هیشتنی تاران له سالی (۱۳۴۲)
 ی کۆچی هه تاویدا و گه پانه وه ی بۆ ولاته که ی که کوردستانه، یه ک دوو سالی کیش له
 دیکانی (زاخه) و (به رده پەش) ی سه ر به شاری دیوانده ره خه ریکی کاری
 کشتوکال بووه .

(۱) واته: نوسینگه ی کرین و فروشتنی خانوبه ره .



سې چوار سالىش پېش پاپە پىنى خەلگى موسولمان تا ئەو كاتە لەگەل چەند
كەسكى تىدا شەرىكەى ھاوبەشى دروست كىردنى خانووبەرەو پرد و لولە كىشى
ئاو، بە ناوى (ئەمانىيە) دەبەن بەرپۆە.

(۵) ھاوسەرگىرتنى كاك ئەحمەد :

(كاك ئەحمەد) دوو ژنى ھىناوہ ، ژنى يەكەمى بە ناوى (خەسبە خانم) ، كە
خوشكەزاي دايكىتى و لە كاتى فەقىيە تىدا دايكى بۆى خواستووە ، بەلام نۆرى پى
ناچى دەردەكەوى كە بابەتى يەك نىن و بۆ يەك نابىن و ئىتر بە پەزەمەندىيەوہ لىك
جيا دەبنەوہ.

ژنى دووہمى ناوى (خەدىجە) ى موفتەدى بووہ ، كچى حاجى (پەحماناغاى)
موفتەدى بۆكانە ، حاجى (پەحماناغا) ىش كەسايەتەكى زانىارى ئايىنى بووہ ، كە
ئەو كاتە لەگەل باوكى (كاك ئەحمەد) لە تاران ، لە زانستگا مامۇستاي فېقى
مەزھەبى ئىمام شافىعى دەبن ، ھاوپىيەتى حاجى (پەحماناغا) لەگەل باوكى (كاك
ئەحمەد) و ، وريايى و لىھاتووى (كاك ئەحمەد) ىش ھانى دەدا كە بىكاتە زاواى
خۆى ، زۆر كات (كاك ئەحمەد) بەخىر و خۆشەويستى و پەزەمەندىيەوہ باسى لە
خاتوو (خەدىجە) دەكرد ، ئەم خاتوونە بەرپۆزە لە سالى (۱۳۵۰) ى كۆچى ھەتاويدا

دلته گه‌وره‌كې له لېږدان كه‌وتو مال‌ثاوايي له دنياي فاني كړد.

شاياني باسه (كاك نه‌حمده) له م خېزانه‌ي ته‌نھا يه‌ك كوپي بووه نه‌وېش به ناوې (حه‌مه ژيان) كه نېستا له ژياندا ماوه و خاوه‌ني مال و مندالي خويه‌تي ، خواي گه‌وره خوي و مال و مندالي بپارېزي ..



كاك نه‌حمده له‌گه‌ل حه‌مه‌ژيانې كوپې

(۶) هه‌ل‌سوكه‌وتې كاك نه‌حمده له‌گه‌ل كه‌ساني چواردموړيدا :

يه‌گه‌م : يه‌كېك له نه‌نداماني (پېكخراوې چريكې فيدايي خه‌لق) به‌ناوې (ع - ب) له زينداني (نه‌وين) ، وه‌حده‌ي (۳۲۵) ، به‌ندي (۳) ماوه‌ي دوو سال له‌گه‌ل (كاك نه‌حمده‌ي موفتي زاده) دا زينداني بووه .

ده‌لېت : وه‌حده‌كې نېمه (۱۲۰) كه‌س بوو ، (۲۰) كه‌سيان له كه‌سه ناوداره‌كاني وه‌ك (عه‌باسي نه‌مير نېنتيزام) و (بابه‌ك زه‌هرايي) بوون ، كه (بابه‌ك زه‌هرايي) له سه‌راني چريكه‌كاني فيدايي و له گه‌وره‌ترين تېرورېسته‌كاني نه‌و پېكخراوه بوو ، باوكي و باوه گه‌وره‌ي له (پوځانيه‌كان) بوون .



بابەك زەھرايىي نەمىير نىنتىظام

ھەرودھا دەلئىت : (كاك ئەحمەد) بۇ ئىمە وەك دەرزى ئازار شكىن بوو، ئەو مەنى بەدفعەپ و شەپانى جەزبى خۆى كرد، مەن حەرىص و تىنۋى بووم و زۆر بە سۆراغى دەپۇيشتەم.

لە خراپترىن تا چاكتىرىن كەسى ناو زىندانەكە پىزىيان لى دەگرت و ھەيىبەتلىكى تايىبەتى ھەيىبوو، پىياو كوزىك كە لەسەر شەقامەكان پىگەى بە خەلگى گرتىبوو، (۲۷) كەسى كوشتبوو كەچى كاتىك بە لاي (كاك ئەحمەد) دا تىدەپەپى لە شەرماندا سەرى دادەخست، (كاك ئەحمەد) وەك مۇقۇق خۆشى دەويست و موحىببەتى پى دەدا، بەلام ئەو لەتاو شەرم نەيدەتوانى تەماشاي چاۋەكانى بكات. ھەموو زىندانىيەكانى ئەو (جەناحە) پىيان خۆشبوو لەگەل (كاك ئەحمەد) مامەلەيەك بكن، سلاۋىكى لى بكن و تەوقەيەكى لەگەلدا بكن، تەنھا ئەو چەند ساتە كەمە بەسبوو بۇ ئەۋەى چەند پۇژىك بەو لەزەتەۋە ژيان بگوزەرىن.

زۆر پاك و خاۋىن و بە لەزەت تانى دەخوارد، زۆرەى جار ئاووگۇشت يان تۇكاو بوو. تۆكەكەى جىادەكرەۋە و نانى ورد دەكرەدە ئاۋەكەيەۋە، پاشان خويى زىاترى دەكرە بە تۆكەكەدا ئاۋا زۆر حەزى لى دەكرە. ھىچ كەسىك ئەۋەى لىي دەمايەۋە ھەلى نەگرت، بەلكو دەپىشت، تەنھا (كاك ئەحمەد) نەبىت ئەۋەى لىي دەمايەۋە ھەلىدەگرت و پاشان حەزى لىدەكرەدە دەيخوارد!

مەن ئەۋكاتە گەنج بووم و شتىكى وام نەدەزانى، نە قسە كردن، نە

پرسىياركردن، ھەميشە سەرنجم لە ھەلسوكەوت و جموجۆلى (كاك ئەحمەد) دەدا و،
لە خوام دەويست كارێكى ھەبێت و بيسپێرێت بە من.

ھەر چەند پێم خۆش بوو وەك كۆپى خۆى كارى بۆ بكەم، بەلام ھىچ كات
پێگەى نەدەدا كارى بۆ ئەنجام بدەم. چەندین جار كە دەچوو بۆ ھەمام من خاوەلىم
بۆ دەبرد، نەیدەھێلا كەس كارى بۆ بكات، ھەركات پێداگريم بگردايە دەيووت:
كۆرم! ھىشتا قاچەكانم توانايى پێ و پۆشتنيان ھەيە، بۆيە دەبێت خۆم كارەكانم
ئەنجام بدەم.

(بابەك زەھرايى) پەيوەندىەكى تايبەتى بە (كاك ئەحمەد) ھ وە ھەبوو، زۆر برۆاى
پێى ھەبوو، ئەگەر كێشەيەكى بۆ پيش بەاتايە دەچوو پاوێژى پێ دەکرد. كاتێك كە
(ئىمام خومەينى) نامەى بۆ (غورباتشوف) نووسى، ئەوان داوايان لە (بابەك
زەھرايى) كرد لەو بارەيەو ھەبۆچوونى خۆى بڵێت، ئەگەر بيو تايە قبوڵمە لە پابردووى
خۆش دەبوون، ئەگەر پەدى بگردايە تەو ھەبۆچوونى گيردەكردەو ھەبۆچوونى زیندان. پاوێژى بە
(كاك ئەحمەدى موفتى زادە) كردبوو، وتبووى: راستگويانە بۆچوونى خۆت بڵێ.



غورباتشوف



خومەينى

لە دەرگاوان و ھەرەس تا گەورەترین بەرپرس ھەمويان لە (كاك ئەحمەد)
شەرميان دەکرد، ئەويش لە قیافە و قەد و بالايى نە دەرسان، بەلكو لە نىگا و
مەعەنەوييەتى شەرميان دەکرد.

ئەو كەسانەى ئەشكەنچە ياندا نۆر پاشگەز و پەشيمان بوون، ھەريەكەيان بە بەلایەك گرفتار بوو. (حاجى مەھدى) لوغى پېدا تەقيەو ھە سى بەشى جەستەى نوقسان بوو. وتبووى: پاداشتى ئەنجامى ئەشكەنچەدانى (ئەحمەدى موفتى زادە) م ھەرگرت، بېستبوم وتبوويان: ئەگەر خوش بەخت بوويناىە ئەركى ئازاردانى (ئەحمەدى موفتى زادە) يان بە ئىمە نەدەسپارد!

يەككە لە زىندانىيەكان ئەفسەرى ھىزى ئاسمانى بوو، لە پىلانى كودەتادا دەستى ھەبوو، بۆيە زىندانى كرابوو. لەگەل (كاك ئەحمەد) پىكەو ھەبوون. دەيووت: چەندىن سال نىزامى بووم ھەموو جۆرە مرقۇئىكم بىنيو ھە (دەسەلاتدار، سەرسەخت، باش، خراب) بەلام ھەرگىز نەمدىو ھە مرقۇئىك ئەشكەنچە بدرىت و شەقازلە بخوات و زەردەخەنە لەسەر لىو ھەكانى نەپرى ! (كاك ئەحمەد موفتى زادە) لە كاتى ئەشكەنچەدانىدا بە زەردەخەنەو ھە دىپوانى بۆ ئەشكەنچەدەرانى، جا زەردەخەنەى مەسخەرەكەر و گالته جارائە نا، بەلكو دلى بۆ بەدبەختى ئەشكەنچەدەرانى دەسووتا.

لەگەل ھەموو كەسىكدا بە موحىبەت بوو، ئەوانى دىكەش موحىبەت لەو ھەو ھەبوون. (دكتور شىرازى) كورد بوو لە ھەوشەكەدا نانى بە مېروولەكان دەدا ئەم وانەيەش لە (كاك ئەحمەد) ھەو ھەبوو.

دەيووت: من ھىچ كارە نىم ھەمووتان دەتوانن (ئەحمەدى موفتى زادە) بن. خواى گەرە ھىدايەتى لە دلى ھەمووتاندا پرواندو ھە تەنھا پىويستى بەو ھەچرا بگرەن دەستتان و ھەرەكەت بكەن.

ئەو تەنھا دەيووت: (مرؤف) بە، پىزى بۆ ھەموو كەس دادەنا و لەگەلى بە موحىبەت بوو، ھەرگىز نەمبىنى بە كەسىك خراب بلىت، نەمبىنى كەسىك نەفرىن

بکات، نه و ته نانه ت دوژمنه کاشی نه فرین نه ده کرد.

بوچوونی (موفتی زاده) دهرباره ی دوژمنه کانی نه مه بوو دهیوت: کوپم! گریمانه ی نه وه بکه له کولانیکه وه تیده په پیت و مندالیک به ردیکت تیده گریټ و بهر سهرت ده که ویت و سهرت ده شکینیت، توچی ده که یت؟ توش ده پویت و حقه ی خوت ده که یت وه و سهری ده شکینیت؟ نا نه وانه مندال گه لیکن و بهر د ده گرنه منی پښگوزار.

مروځیکي زور گه وره بوو! بی نه ندازه دوعای بو هه موو مروځه کان ده کرد و دهیوت: خودایه نه گهر ده کریټ هه موو دهرده کانی عالم بده به سهرمندا تا که سیک دهرده دار نه بیت. ته نانه ت ثاره زووی نه وه بوو دوژمنه کانیشی دهرده دار نه بن! هه روه ها دهیفرموو: به خودا قه سه م ناماده م ته وای عومرم به نه زیه ت و نازار و نه شکه نجه وه ببه مه سهر و، له قیامه تیشدا (به بی پسوایی) له بهرام بهر خواوه بوه ستم و عذاب بدریم به مهرجیک ته وای به نده کانی خوا له خوشبه ختیدا بن... خودایا له بهر خاتری من هیچ به نده یه کی خوت عذاب مه ده..

پوځیکیان چه ند مندالیک به شیوه ی کور له ته له فزیوندا قورئانیان ده خوین، زور زور گریا و وتی: کوپم! ده بینیت نه وانه قورئانیان وه ک یاری گرتوه، له کرده وه دا چه نیک له قورئانه وه دوورن. دهیفرموو: تاوانی من پاریزگاری کردنه له قورئان. (کاک نه حمده) دهیفرموو: ته ماشای نه مړو مه که له م چوار دیواره داین، پوځیک دیت ده بینیت نه ندیشه و پښگای من په پره وی زور ده بیت.

هه روه ها ده لئ: (کاک نه حمده) تیکه لوی له گه ل هه رکه سیکا بکر دایه دینی تیدا ده وه شانده. ده توانم له یه ک پسته دا بلج: (نه حمده ی موفتی زاده) به مانای واقعی ئینسان بوو. نه و باسی دینی نه ده کرد، نه هلی قسه کردن نه بوو ته نها به

مەنە و بیەت، بە ئەخلاق و شەخسییەت و ویقار دینی دەوێشانە. کاتێک هەوالمان بیست لە زیندان مەرەخەس بوو، تەنانت ئەوانەش کە حوکمی سێدارەیان هەبوو لەبەر خاتری حوکمەکی خۆیان ناپەڕەت نەبوون، بەلکو لەبەر خاتری دوورکەوتنەوەی (کاک ئەحمەد) لییان هەسرەتیان دەخوارد.

مرووف ئەگەر هاوسەر یان منداڵەکی لە دەست بدات دواى (۱۸) سال کەم کەم ئاسایی دەبێتەو لەلای، بەلام دواى (۱۸) سال تا ئیستا (ئەحمەدی موفتی زاده) م لەلا ئاسایی نەبۆتەو، تا ئیستا یەك پۆل لە هەموو یادگارێیەکانم نەسپاوەتەو کە لەگەڵیدا بووم.

هەرکەسێک ئەوی خوش بویت ئەوا منیش خوشم دەوێت و، شانازی دەکەم لە خزمەتی (ئەحمەدی موفتی زاده) دا بووم، من ئەوکاتە دەرکەم بەو نەدەکرد ئیستا دواى (۱۸) سال دەزانم چەنێک پێویستم پێتە، دەزانم ئیستا ئێوەش قەدری نازان.

ئەگەر تا بەیانی باسی (ئەحمەدی موفتی زاده) بکەم پێم خوشە و ماندوو نابم. ئەم شەو دواى (۱۸) سال خوشترین شەوی منە.

لەو ئەلامی ئەم پرسیارەدا، کە خوشترین یادگارییە لە زینداندان چى بوو؟ وتی: ئەوکاتە بوو کە لەسەر بینینی (کاک ئەحمەد) کوتەکم خوارد ^(۱).

دووهم: زانای بەناوبانگی کوردستانی ئێران مامۆستا (مەلا محمد رەبیعی) لە وتاریکدا کە لە مەراسیمی بە خاک سپاردنی (کاک ئەحمەدی موفتی زاده) دا پیشکەشی کردووە، دەلێت: (کاک ئەحمەد) ئەو پیاوێ بوو کە دەچوو دەرەوێ مالا، کەسێکی هەژاری دەبینی چاکەتی لەبەردا نییە چاکەتەکی خۆی پێدەدا، یان

(۱) (بونیادی خیزان و پەرەردەکردنی تاک - سەرۆت عبدالله / ل ۱۳ - ۲۰).

هه‌زارىكى ده‌بينى پىلاوى له پىدا نيه پىلاوه‌كانى خۆى پىدا ، بۆيه ده‌بينرا
 زۆرجار گه‌راوته‌وه ماله‌وه يه‌كێك له‌وانه‌ى به‌خشيوه‌ته هه‌زار و نه‌دارێك^(۱).



مامۆستا مه‌لا محمەدى ره‌بىعى

سێهه‌م: ئەم به‌سه‌رهاته هى كه‌سێكه كه وه‌ختى خۆى له سه‌ره‌تاى ئىنقلابدا
 يه‌كێك بووه له ئەندامانى (كۆمه‌له‌ى ماركسى كوردستانى پۆژه‌لات) دواى ئەو كردار
 و گوفتارانه‌ى به‌رامبه‌ر به (كاك ئەحمەد) به‌كارى ده‌هێنى و ئەويش به‌ ئارامى و
 شيرينيه‌وه وه‌لامى ده‌داته‌وه له‌ كۆتايى دا له‌سه‌ر ده‌ستى (كاك ئەحمەد) تۆبه
 ده‌كات.

به‌سه‌رهاته‌كه‌ش ئەوكه‌سه به‌ ده‌مى خۆى بۆمان ده‌گيڕێته‌وه كه به‌م جوړه‌يه:
 من كه‌سێك بووم له كاتى ئىنقلابدا خزمه‌تێكم به‌ گه‌ل و نيشتمان پێ نه‌ده‌كرا، جگه
 له‌وى پۆژانه چاره‌كه سه‌عاتێك تا بيست خوله‌كێك به‌ ته‌له‌فۆن جوین و قسه‌ى
 ناشرين و ناشايسته‌م ئا‌پاسته‌ى (كاك ئەحمەدى موفتى زاده) ده‌كرد، به‌م شي‌وه‌يه
 زياتر له‌ دوو مانگ و نيو به‌رده‌وام بووم.

(۱) (بونیادی خێزان و په‌روه‌رده‌کردنى تاك - سه‌روه‌ت عبدا‌لله / ل ۱۵۳ ، ۲۲۲).

قەسەكانى من بۇ گىرپانەۋە ناشىن لەبەر ناشىرىن و نابەجىيى، ئەگەرنا سەگ
بۆنى پىۋە نەدەكرد! (كاتىك ئەم پىاۋە قەسەكانى دەگىرپايەۋە دەگىرپاۋ ھۆن ھۆن
فرمىسكى شەرمەزارى و پەشىمانى لە چاۋەكانى دەھاتە خوارەۋە) كاك
ئەخمەدېش ھەموو جارېك دۋاى ئەۋەى من لى دەبوۋمەۋە، دەيفەرموو: براگيان
تەۋاۋ بوۋىت؟ ئىشت نەما؟ ئەم وت: ھىچى تىرى خراپم لەبىر نىيە پىتتى بلىم، ئىنجا
بە دەنگىكى نەرم كە ھەرگىز لە يادم ناچىت، دەيفەرموو: كاكەگيان من زۆر لەۋە
خراپترم كە تۆ دەيزانى، خوا باش من دەناسىت، ئەگەر تۆ باش منت بناسىايە زۆر
خراپترت پى دەۋتم، چونكە شايستەى خراپترم.

پۇژىكيان بىرم لەۋە كىردەۋە كە پىاۋە گەۋرەكانى ئىمە ھەرگىز بە خۇيان نالەين
خراپ و، بەردەۋام ۋەسفى خۇيان دەكەن و زۆر كەيف خۇش دەبن و، كاتىكىش
كەسىك پىاياندا ھەلدەدات بالا دەكەن، كەسىكىش ھەلەيەك بىكات بەرامبەريان
بازنەى سوۋرى بە دەۋردا دەكىشن و منداۋەكانىشى لەناۋ دەبەن، ئەى ئەم پىاۋە
بۇ ۋانىيە؟ لەۋ كاتەدا لە دلى خۇمدا وت: ئەرى ئەم پىاۋە ئەم ھەموو ھىرشە
ناپەۋايەى دەكەمە سەر، چىاي سەخت و سەر كەشە، يان زنجىرە چىاي
كوردستانە، كەژى كەلىخانە، چۆنە ئەۋەندە خۇپاگرە؟! دەى بەخوا دەبىت
سەردانى بىكەم و بىبىنىم، ۋادىارە پىاۋىكى زۆر گەۋرە و مەزنە.

بەللى چوۋمە بازار بۇ دوكانىكى گولۋ فرۇش و گولۋىكى جوان و گران بەھام
ھەلېژارد، كە شايستەى ئەۋ پىاۋە گەۋرەيە بىت، كە نىزىكەى سى مانگە بە ھەر
ۋشەيەكى خراپ كە زانىبىتەم بۆم نەلەخشاۋە، گولەكەم ھەلېژارد و بە ترس و
لەرزەۋە پۇشتم. كاتىك لە دەرگامدا زۆر بە گەرمى فەرموۋيان لىكردم، چوۋمە ئەۋ
ژوۋرەى (كاك ئەحمەد) لى لىبۋو، سەلامم كىردو گولەكەم لەبەردەمى دانا و

ويستم قاچ و دەستى ماچ بکەم نەبەيشت، ھەر چۆنێک بێت ئەملاو ئەولایم ماچ کرد. وتم: قوربان دەمناسی؟ سەرى بەرز نەکردەو و لەبەردەم خۆیەو و فەرمووی: ئەرێ خەلکینە چۆن کەسێک ناناسم نزیکەى سێ مانگە ھاوێمە و ھەموو پۆژێک بێست خولەک پێکەو و قسە دەکەین؟!

لەوکاتەدا ھەستم کرد لەبەردەم پیاویکی زۆر گەورە و پایەداردا دانیشتووم و تاوانەکەشم زۆر گەورە... ئینجا فەرمووی: ئەو گۆلە ھەلگرە و ببەرەو و دوکانەکە و پارەى گۆلەکەم بۆ بەینەرەو، منیش یەکسەر بە گویم کرد، بێ سێ و دوو، چوومە بەردەم دوکانەکە و گۆلەکانم دایەو و داواى پارەکەم کرد، بینیم (خاوەن دوکانەکە) پێى ناخۆش بوو، وتی: لە ماوہیەکی کەمدا ئەمە زیاتر لە (۲۵۰) گۆلیان بۆ ھێناوتمەتەو، جەنابیشت بۆ (کاک ئەحمەدى موفتى زادە) ت برد؟ وتم: بەئێ، وتی: بە مەرجێک لێت وەردەگرەو، کە داواى ئەوہى پارەکەت بۆ برد، پێم بلێیت چى لە پارەکە دەکات؟ منیش بەلێنم پێدا.

پارەکەم بردەو، لە بەردەمى (کاک ئەحمەد) دامنا، فەرمووی: کاکە ھەلێگرە، ببە بۆ مالى فلان ھەتیوو لە فلان شوێن، ناو نیشانەکەشى دامى، کە چووم بۆ مالا کە راستبوو بێوژنیکی ھەزار لەگەڵ مندالێکی ھەتیوو لە خانوویەکی کۆندا بوون، پارەکەم دایە دەستى بێوژنەکە و گەپامەو، لە پێگەو چووم بۆلای کابرای گولفرۆش و بەسەرھاتەکەم بۆ گیرایەو، وتی: توخوا بەجێم مەھێلە، منیش لەگەڵ خۆت ببە بۆلای ئەو پیاو. دوو دوو پۆیشتین بۆ خزمەتى (کاک ئەحمەد) و ھەردووکیان لەسەردەستى تەوہەمان کرد...^(۱)

(۱) (پایزە برا - مەلا ئەحمەدى شەریعت / ل ۷۰ - ۷۲) .

(۷) دىد و تېرۋانىنى (كاك ئەحمەد) بۇ ھەندى چەمكى ئايىنى ^(۱) :

يەكەم : كۆمەلگاي (ئايىنى) : ئەۋەيە كەۋا (قورئان) بۆمان ديارى دەكا و تېمان دەگەيەننى كە برىتيە لە كۆمەلگايەك بەبى ئىمتىيازات، بى چىنايەتى، بى گەۋرە و بچووك، كۆمەلگاي بى ئەداۋ ئەتوار، كۆمەلگاي بى فىزىو تەكەببۇر، بى لەقەب و تاييەتمەندى.

دوۋەم : كۆمەلگاي تاغوتى : واتە كۆمەلگاي پلە پلە، كۆمەلگاي سىلسىلە و مەراتىب و ئىمتىيازات، واتە كۆمەلگاي لەقەب و مەدالیا، كۆمەلگاي ماقول و ناماقول و ئەشرافى، كۆمەلگاي ھەژار و دەۋلەتمەند.

سىيەم : ئيمان (باۋەر) : برىتيە لە دوو پايە (پوكن) :

(۱) پەيدابوونى مەعرفەت و ناسىنى دروست نىسبەت بە ئىسوللى گەۋرەى بىرۋاۋەپى ئىسلامى.

(۲) بەجى ھىنان و ھەماھەنگ بوونى كەسايەتى ئىنسان لەگەل ئەۋ مەعرفەت و ناسىنەدا كە ھەيەتى لەبەرەمبەر بىرۋاۋەپى ئىسلامىيەۋە.

واتە : شوۋىن كەۋتن و ھەماھەنگ بوونى ئاۋات و ئارەزوۋەكانى بەپىي ئەۋ مەعرفە و ناسىنەى كە ھەلى گرتۋە و بپوۋى پىيەتى.

كەۋاتە (باۋەردار) كەسىكە قىۋىلى ھەقى كىردۋە و خۆشى دەۋى و تەسلىمە بەسەرچەم پەيامەكانى و بەھۇيانەۋە دل و گيانى گەشەۋنەشۇنما پى دەكات و تا ئاستى (لە پىناۋ دانانى تەۋاۋى بەرژەۋەندىيە دروستەكانى و تەنانەت گيان بەخشىنىشى) بەرگىريان لى دەكات.

(۱) (دەروازەيك بۇ خەباتىكى نەئاسىنراۋ - سەرۋەت عبداللا / ل ۱۷۱ - ۱۷۲).

چوارهم : کوفر (بڼی باوه‌ری) : بریتیه له دوو پایه (پوکن) :

(۱) په‌یدابوونی مه‌عریفه‌ت و ناسینی دروست نیسبه‌ت به ئصولی گه‌وره‌ی بیروباوه‌ری ئیسلامی.

(۲) به‌جئ نه‌هیتان و هه‌ماهه‌نگ نه‌بوونی که‌سایه‌تی ئینسان له‌گه‌ل ئه‌و مه‌عریفه‌ت و ناسینه‌دا که هه‌یه‌تی له‌به‌رامبه‌ر بیروباوه‌ری ئیسلامیه‌وه .

که‌واته (بڼی باوه‌ری) که‌سیکه‌ قبولی حقه‌ی نه‌کردوه و ته‌سلیم نه‌بووه پڼی و ،
به‌ته‌واویش حقه‌ی بۆ پۆشن بۆته‌وه و ناشیه‌وئ که‌س بیناسی و لئی نزیک بڼته‌وه و هه‌موو هه‌وله‌کانیشی بۆ له‌باربردن و دژایه‌تی کردنیه‌تی .

پنجهم : مونافیق (دوو‌پوو) : بریتیه له سئ پایه (پوکن) :

(۱) په‌یدابوونی مه‌عریفه‌ت و ناسینی دروست نیسبه‌ت به ئصولی گه‌وره‌ی بیروباوه‌ری ئیسلامی.

(۲) به‌جئ نه‌هیتان و هه‌ماهه‌نگ نه‌بوونی که‌سایه‌تی ئینسان له‌گه‌ل ئه‌و مه‌عریفه‌ت و ناسینه‌دا که هه‌یه‌تی له‌به‌رامبه‌ر بیروباوه‌ری ئیسلامیه‌وه .

(۳) له پووک‌ه‌ش و پوخساردا کردار و په‌فتاری موسولمانانه ئه‌نجام ده‌دا و خوی وه‌ک ئه‌وان نیشان ده‌دات.

که‌واته (مونافیق) بریتیه له‌وک‌ه‌سه‌ی که به‌ته‌واوی حقه‌ی بۆ پۆشن بۆته‌وه و ،
له‌ دل و ده‌روونیدا رقی لښی ده‌بڼته‌وه و ته‌سلیمی نابڼی و، وه له پووک‌ه‌ش و پوخسار و نواندنیدا موسولمانانه په‌فتار ده‌کات.

شه‌هم : (ئیسلام) و (موسولمان) :

(ئیسلام) یش دوو پڼناسه‌ی هه‌یه :

(۱) په‌یدابوونی ئیمان و کرده‌وه‌ی چاکه (که ئه‌مه پڼی ده‌وتری : موسولمان) .

(٢) تەنھا خاوەنی کردەوهی چاکە بێت (کە ئەمە دەبێتە سیفەتی مۆفقی موناڤیق) .

واتە: مەعریفەت و ناسینی بە بیروباوەڕی ئیسلامی هەیە، بەلام خۆی هەماهەنگ نەکردوووە لەگەڵیدا، تەنھا کردەوهی چاکە ئەنجام دەدات.

هەوتەم : ئەهلی فەتووە : ئەو هیه وای هێشتا تەواو حەقق و پەیامی خوایی بۆ پۆشن نەکراوەتەوه و هێشتا بە جوانی و دروستی نازانی وەحی ئیلاهی و پەیامی ئایین چیه و چۆنە و چیشیان لەو داوایه ؟

لەبەر ئەوە بە ئارەزووی خۆیان یان بوونەتە گاور ، یان جوولەکە، یان لەسەر داب و نەڕیتی باوو باپیریان لەسەر بت پەڕستی و هاوبەش پەیداکردن ماونەتەوه ..

(٨) کاک ئەحمەد و هەستی نیشتمان پەرۆری :

(کاک ئەحمەد) لە ساڵەکانی (پەنجای) و (شەستەکان) دا کەسیکی نیشتمان پەرۆەر و ئازادی خواز بوو، هەمیشە حەزی بە پرزگاری میللەتەکەیی کردوو، بەپێی هەندی زانیاری کاتی لە (تەویڵە) بوو لەگەڵ چەند هاوڕێیهکی تریدا حیزبێکی سیاسییان دامەزراندوو بە ناوی (شۆرش) ، پاش ماوەیهک حیزبهکە هەلۆهشاوەتەوه، دواتر هاوکاری (حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران) ی کردوو، کە لەو کاتەدا تەنھا حیزبێک بوو کە تێکۆشان و جوولانەوهی وای بوو کە بۆ کورد هەول بەدات و ، هەرۆهە دژی ئایینی ئیسلام و داب و نەڕیتی لە میژینهی کوردەواریش نەبێت. هەر بۆیه (کاک ئەحمەد) ی ئازادی خواز دەبێتە ئەندامی چالاکی ئەم حیزبه و، دواتر دەبێتە سەرۆکی (کۆمیتەی تاران) ^(١) .

(١) (چاپ در ایران / ل ٢٢٩) ، و (ژياننامه‌ی زانای گەورەیی کوردستان مامۆستا ناصری

سوبحانی - ئامادەکردنی: عبدالله عبدالعزیز عەبدی / ل ١٦٢) .

ليرەدا (كاك ئەحمەد) بۆمان دەگيرپتەو و دەفەرموى : لە كۆتايى سالى (۱۳۴۲) ى كۆچى ھەتاوى بوو لە تاران سەرۆكى (حيزبى ديموكراتى تاران) بووم، كۆميتەيەك بوو لە تاران من سەرۆكى ئەو كۆميتەيە بووم، تا ئەو ئەندازەيە چالاک بووم بۆ حيزبى ديموكرات، جگە لەو ھى لەو كاتەدا، لەگەڵ ژمارەيەك لە كوردەكان پوژنامەى (كوردستان) مان دەردەکرد، ھەروەھا لە پادىۆى (كوردى تاران) يش كارم دەکرد كە مەتالبيك ھەبوو پوونم دەکردنەو^(۱).

سەرەنجام لە سالى (۱۳۴۱) ى كۆچى ھەتاويدا بە تۆمەتى ئەندام بوون لەو حيزبەدا و لاپسەراوى يەكەمى ئەو حيزبە لە تاران خۆى و نزيكەى (۱۲۰) كەس لە كوردە (ناسيۆناليستەكان) ى تاران، كە خەريكى كارو چالاكى نەتەوايەتى بوون دەستگير دەكړين و دەخړينه زيندانى ترسناكى (ئەوين) لە تاران.

بەلام پاش ماوھەيەك لە زيندان (كاك ئەحمەد) بەم ئاكامە دەگات : كە پزگارى گەلى كورد بەبى باوھەپى دينى بە دەست نايە و سەرناگريت ، چونكە كى دەلى ئەگەر ولات و گەليان پزگار كرد و ھيزيان پەيدا كرد ، ئەمانيش وەكو دالگيركەران و ماف خۆرانى پيشوو خراپتر نابن.

و ەك دەفەرموى :

گورگيكي ناسراو تەفرو تونابوو بۆ گورگيكي تر سەر ئەخەوينن

و ە لە بارەى نيشتمان پەرەريەو ە (كاك ئەحمەد) ھۆنراوھەيەكى دريژى داناو ە ەناوى (لافاوى داخ) ھەر بۆيە پيمان خوښبوو ئەو ھۆنرايەو ە بخەينە بەر ديدى خوینەران:

(۱) لە كاسيتى (ئەمانەت) وەرگيراو ە، ئەم كاسيتە بريتيە لە وتاريكى (كاك ئەحمەد) لە بارەى ئەمانەتداريەو ە.

لافاوی داخ

دنیسان خه یائی دهردی گرانى گهل و ولات
 لافاوی داخی رشته که لاومى دئی کلؤن
 داخی ولاتنه له تله ته که ی لاشه پر له داخ
 زوخاوی دهردی مله تی داماوی خه م له کؤن
 نه و نیشتمانه بی که سه ، وهك مائی نازیته تی
 ژورودهری هه رایه له هاواری پؤله پؤ
 وهك باخی په له یکی که ویتنه دهسی دزی
 میراتیی که به شبهری ، شهریا نه خوبه خو
 نه و خه لکه وا ره تاو و شهل پهت بوه نه ئی
 رانیکه تی پڑاوه له هه ر لاوه گورگه تی
 خوی ژیر چه پوکئی دایکه دهردانئ بهر په لی
 مائی ، له شئ له بهر په لی هه ر درنه یی په لی
 کؤسار و دهشتی ، گونگولی خوینی جحیل و پیر
 دنیهات و شاری ، دل پره هاواری دایک و باب
 ترساوه شینی بیده مندالی باب کورژاو
 وهخته که جه رگی یه دیدیش نه کا که باب
 ناخ خوینه واره خواری زک و دهسته لانه کان
 هه ندیکی سه ر به گؤده له برئ سر به میزمره
 نه م گشته دهردی خه نک و ولاتنه له نیوهیه
 هه ر بو خوه تانه هه رچی ته قالاو سه رو دهرده
 یه ک هه ل نه ئی به مهرجه مهت و عه دئی زالما
 یه ک هه ل نه ئی به ره و هه لته تی مهرگی لاوه کان
 نه و به شکه خوان و کوانوی بگریت و پرگری
 نه م بو به شئ له دهست و برؤی ناوکو تاو مکان

نەى خوايە نەو خەمانە ھەمۇ لايى، لايى تر
 خۆم شەرمەزارى دىنى تۆ و بەندە كاتى تۆ
 رى تۆم نەگەر بە جوانى بەدايە نىشانى خەلك
 نە راوى رىسوى و نە لە بۆگورگ بۆن گرو
 تەنيا نەگەر لە دوو كەلىمەى دىنى تۆ، گەلم
 كردايە شارەزا نە ئەبۆن واينە دەردەدار
 خوا ھەريەكەكە، ملكزى لاي غەيرى خوا مەبن
 رى كفرە: چەندى سەرمەس و ماقول گەلى ھەزار
 خوايە خەجالەتى دى قىرچاوى مللەتم
 ھى خەلكى دىل و ملكزى بەردەستى زالمەن
 ئازانە نەمبىرى گەلى (اندر عشىرتك)
 تاوا گەلم لە پەل و تەلەكە و زۆر نەبى بەران
 نەى خوايە خۆت ئەزانى خەيالى خەيانەتم
 ھەرگىز نەبۆ نە بۆگەلى خوم نە دىنى تۆ
 بىم بەخشە: خوم و ھاوريەكانم بىتەوكە، وا
 نەو خەلكە موخلىسانە لەرى تۆ بخەينە خۆ
 چوار پۇرى عەيش و نۆشى ھەوارگەى نەقام بەزىن
 بۆ مولكى بى زموانى پەزاي توفدا بكەين
 ھەم خۆ بە بەختى بەختەوهران شويىنى وان كەوين
 ھەم خەلكى ولىنى بەختەوهرى ھەردولا بكەين

(كاك ئەحمەد) لە كىتەبى (دەربارەى كوردستان) دا كە دواى سەر كە وىنى شۆرپى خەلگى موسولمانى ئىران نوسىيوتى ، دەفەرموى : تەنیا هۆى چارە پەشەكانى موسولمانان دور كە وىتنە وەيان لە (قورئان) بوو ، ئىستاكەش تەنیا هۆكارى هۆشيار بوونەو و بەختەو و پزگارى موسولمانان ، وە نەجاتيان لە بەند و زنجىرى كۆيلەيى دنياخۆران و داوەكانى هەلخەلە تاندنيان ، هەر گە پانەو وەيە بۆلای (قورئان) ، بېجگە لەمە پىگە يەكى دروست و سەر پاست نىە .



۹) كاك ئەحمەد و گرتنەبەرى پى بانگەواز :

مامۇستا (بورهان محمد ئەمىن)^(۱) كە يەككە لە دۆستە نزىكەكانى (كاك ئەحمەد) و سالانى لە خزمەتيدا ژياو و دەلى : چارەكيان لە (كاك ئەحمەد) م پرسى : ئەم پىيازى ئىستات چۆن گرتەبەر؟

فەرموى : لە كاتى زىندانى كردندا بووم شەوئىك خەوئىكى سەيرم بىنى : بە خزمەت پىغەمبەر (ﷺ) گەيشتم ، ئەو تەشرىفى دانىشتبوو ، منىش وەكو منداللىكى تەمەن حەوت هەشت سالان دەستم خستبوو سەرشانى پىرۆزى ، ئەویش قورئاننىكى بە دەستەو وەبوو ، هەولئى دەدا قورئانم بە وردى فېر بكات .. چەند ئايەت

(۱) خاوەنى (تەفسىرى ئاسان) .

و سوره تېكي پي وټم، ختوپر خه بهرم بووه وه، خه وم زړا، هه ستم به گټورانيكي نور ده كرد له دل و دهر ووندا، نه سرين له چاوانم باري، له دلي خومدا ده موت: نه مه به لگه يه له سهر نه وه ي كه من شاره زاييم له قورئان كال و كرچ و كه مه، ده بي له مه و دوا به وردی سهرنجی بدهم و بيكه مه په يامی پزگاریی بو گه له كه م.

نه و شه وم به شه و نويز به سهر بردو ديمه نی پیغه مبهرم (ﷺ) هه ر له بهر چاوان بوو، کاتي قورئانم ده خویند له نويزه کانداهه توت تازه ده یخوینم و نه م خویندوه ته وه و نه م بیستوه، دوايی كه پوز بووه هه ولما قورئانیکم په یدا کرد و ده ستم کرد به ده ورکړنه وه و تیفکرین و پامان له نایه ته کان، دم خوینده وه، بیرم ده کرده وه له فرمانه کان تا چ ناستیک من و نه و خه لکه پابه ندین پیوه ی !! هه ستم کرد له شوینی نایه ته کانداهه مرؤفایه تی به دريژایی میژوو گیروده ی ده سستی سته مکار و ملهوپه کانه.

مرؤفایه تی دوو ده سته ی سهره کیه له لایه که وه .. هه یانه ئیماندار و ده ست و دلپاک و خواناسه. هه شیان به بی ئیمان و درنده و خوینپرېژ و ناپاک، له لایه کی تریشه وه ده سته به کیان (مستکبر) و زالم و سته مکار، ده سته به کیش (مستضعف) و چه وساو و لاواز و گه له که ی منیش له م ده سته دوانییه ده هاته بهرچاو بویه برپارمدا هه ر که نازاد کرام هه ولبدم به م قورئانه گه له که م پزگار بکه م ..



كاك نەحمەد

م. پورھان محمد نەمىن

(۱۰) كاك نەحمەد و سەفەرى ھەج :

كاك نەحمەد لە ساڵەكانى ھەفتاكاندا سەفەرى ھەجى بە نسيب بوو و چاوى
پووناك بۆتووە بە دیدارى كەعبەى پیرۆز و خانەى خوا و، ھەروەھا شويىنى لەدايك
بوونى سەردارى مرقاىيەتى (محمەدى خۆشەويست) و مەدينەى منەووەرە.



ويىنەى كاك نەحمەد لە عەرەفە و مینادا

(۱۱) ھەول و چالاکیە ئیسلامیەکانی (کاک ئەحمەد) لە پێش راپەرین و شۆرشى گەلانى ئێراندا :

(کاک ئەحمەد) دواى ھەول و تەقەللایەکی زۆر بە وانە و تنەوہ لە مالى خۆی و مزگەوتدا و پيشکەش کردنى وتار و ئامۆژگارى لە مونسەبە ئایینی یەکاندا وەك : (مەلودنامە و ، کۆپی سەرەخۆشى و ، .. ھتد) دا ، دەست دەکات بە پوون کردنەوہی ئامانجەکانی ئیسلامی راستەقینە و ، ھەرۆھا ئاگادار کردنەوہی خەلکی لە زولم و ستەمی حکومەت و درۆ و دەلەسەى زۆریەى راپەرانی ئایینی بە ناوی ئیسلامەوہ ، بە تاییبەت لە شارى سنە و مەریوان و دەوریەریان ، کە پای گشتى زۆریەى خەلک بەرەو خۆی پا دەکیشى سەرەنجام ھەندى لاوو گەنجى کوپ و کچ دەبنە لایەن گری.

شایانی باسە لە شارەکانی (سەقز) ، (بۆکان) ، (مەریوان) ، (پاوہ) ، (جوانرۆ) ، (کرماشان) ، (کامێران) یش ھەندى کەسایەتى ئازادی خواز و زانای ئایینی و شارەزا لە ئیسلام و دەردى گەلەکیان دەبنە ھۆگرى (کاک ئەحمەد) ، کە ھەندیکیان دینیتە شارى سنە تا بە یارمەتى ئەوان پێگەییەکی بەھیزی ئایینی و ئازادی خواز دابمەزینیت ، سەرەتا لە بەھارى سالى (۱۳۵۶) ى کۆچى ھەتاویدا لە شارى مەریوان مەدرەسەییەکی قورئانی دامەزراند ، پاش چەند مانگیك لە شارى سنەیش ، کە بەم چەشنە ھەول و تیکۆشانە تەنیاى یەکەى بوو بە ئیشى کۆمەل و دەستە جەمعی ، سالى دواىی لە شارەکانی (سەقز) و (بۆکان) یش مەدرەسەى قورئان داندرا ..



۱۲) ھەول و تېكۇشان و دروشمى (كاك ئەحمەد) ئە كاتى پاپەپىندا،

ھاۋكات لەگەل پاپەپىن و خۆنىشاندان و دەرپىنى بېزارى خەلگەكانى تىرى
ئىران ، (كاك ئەحمەد) یش زۆر بە تووندى و پتەوى ھەر لەو مەدرەسانەى
قورئانەوہ ، خەلگەكانى ماف خوراوو ستم لىكراوى لە مېژىنەى كورد و سوننى
ھەلساند و خستىنە پىگە بۆ دەرپىنى ناپەزايەتى و بېزارى.

(كاك ئەحمەد) بە سى دروشمەوہ دەستى پىكرد و تا مردنىش بەم دروشمانە
بە ئەمەك و باوہ پدار بوو ، دروشمەكانىش ئەمانە بوون :

يەكەم: نەھىشتنى ستمى نەتەوايەتى. دووہم: نەھىشتنى ستمى
مەزھەبى. سېيەم: نەھىشتنى ستمى چىنايەتى.

خەلگى پاك و ساغىش ھەرسى دروشمەكەيان زۆر بەلاوہ گرنگ و بە نرخ بوو ،
ھەر بۆيە لە ئاكامدا لە كۆتايى سالى (۱۳۵۷) ى كۆچى ھەتاويدا پاپەپىنەكە
سەرکەوت، (كاك ئەحمەد) زۆر بە دلپاكى و چالاكىيەوہ چوہ بەرەوہ تا بە پاپەرانى
كە بوونەتە خواوہنى بەروبۆى پاپەپىنەكە بسەلمىنى كە: بە سەرجدان و
پيادەكردنى ئەم سى دروشمە ، - نە بە وتەى پووچ!

يەكەم: پاپەپىنەكە دەبىتە ئىسلامى.

هەووەم: گەلانى فراوانى جۆراو جۆرى نەتەوايەتى و باوەپى ئێران - چ ئىسلامى و چ غەيرە ئىسلامى - راپەرينەكە بەهەى خويان دەزانن و دلى پى خوش دەكەن و گيان فيدايى بۆ دەكەن.

سەيپەم: دەبێتە سەرمەشق و سەرچاوە بۆ گەلان و موسوڵمانانى دىكەى دنياش.

بەلام بەداخەو هەچكام لەم دروشمانە نەبوونە بنەما و بەرنامەى ياسا و مەلسورانى بەرپۆهەرانى راپەرين و حكومەتەكەى !!، جا بۆيە (كاك ئەحمەد) زۆر بە داخ و خەفەت و ناھومدیدیەو لە يارمەتيدانيان دەستى هەلگرت و گەراوە سەر بارودۆخ و، جوولانەوہى پيش راپەرين ، لەم هەلسوكەوتانەدا و، بەروالەت! بى هيز بوون و تيكشكانەدا ، هەندى لە خزمان و قوتابيانى نزىك و، برپىكيش لە ياران و مۆكرانى ، لى جيا بوونەوہ و بەجيان هيشت !!







ويتهس جه ماوسري ٻا په ٻيو و ڪاڪ نه حمه دس موفتي زاده

۱۳) ھەول و تەقەللای (كاك ئەحمەد) بۇ ھېئانەدى ئۇتۇنۇمى ئىسلامى
(خودموختارى) بۇ كوردستانى ئىران:

لە دواى بلوكردنە ۋەى ئاگادارى نامەيەك لە لايەن (كاك ئەحمەد) ە ۋە لە
بەرۋارى (۱۸ / ۳ / ۱۳۵۸) بۇ ھەموو كۆمەلە و پېكخراۋو حىزبە كوردستانىەكان بۇ
بەستنى كۆنگرەيەكى نىشتمانى لە شارى (سنە) بە مەبەستى ھاۋەلۆيىستى ھەموو
لايەك سەبارەت بە يەكگرتوۋىيى مىللەتى كورد و داۋاكردىنى (خودموختارى) بۇ
ناۋچەكانى كورد نشين، كە ئەمەش دەقى بلوكرۋەكەيە^(۱):

(۱) (دەرۋازەيەك بۇ خەباتىكى نەناسىنراۋ - سەرۋەت عبداللا / ل ۲۸۱ - ۲۸۳) .

بەناوى خواى بەخشندە و مېرەبان

هاونيشتمانىيە خۆشەويستەكان! ئەو گرفتارى و مەحرومەتيانەى ميللەتى كورد لە زەمانى بەردەوام بوونی دەستەلاتى ستەمكارى شاهەنشاهى لە كورشەو و تا ئاريان مەر تەحەممولى كردوو و بەرگرى كردن و كۆششى ئەم ميللەتە لە پيناوى لابردنى زۆل و زۆر زياتر لەو دەيه وەسف بكریت.

ئىستاش كە هەستانەو دەى ميللەتە موسلمانەكانى ئيران بە بەرھەم گەيشتوو و لەجياتى سىستەمى ستەمكارى شاهەنشاهى سىستەمى دادپەرورەى جەمھورى ئىسلامى جىگىر بوو و لىپرسراوانى كۆمەلگا لە بەرامبەر داواكارىيەكانى ميللەتى كورد، لەوانە پرۆژەى مافى خودمختارى، پشتگىرى خويان دووپاتكردۆتەو، هەر تاكە مرقىكى و شيارو دلسۆزى كورد بەرپرسىارە كە ئەوپەرى توانايىەكانى خوى لە پىگەى بەكارھينانى دروست و سەرکەوتن و بۆ خوشى و مسۆگەرى ئايىندەى ميللەتى كورد بەكاربھيئيت.

بوون و ئاشكرايە، كە لەم جۆرە پرسانەدا تاكيك يان چەند كەسيكى ميللەت حەقى برباردانيان نيه، بەلكو تەنھا پىگەى لۆژىكى كۆبوونەو دەى چەند تاكيكە لە هەموو گروپ و تويزە سياسىيە جياوازەكان، تا لەم پىگەيەو كۆمەلەك بۆ نوينەرايەتى هەلبژيرن. ئەم كۆمەلە پرۆپۆزەلى پىويست بۆ وتويزكردن لەگەڵ گەرە لىپرسراوانى ميللەت ئامادە دەكەن، ئەوكە سانەى لەم پىگەيەو هەلدەبژيرن دەتوانن خويان بە نوينەرى ميللەت بزانن، بە نوينەرى ميللەت لە خەيرو خوشى ئەواندا. بۆ هينانەدى ئەم پرسە گرنگە و دروستكردنى ئەم جۆرە گروپە جارێك لە (سەقز) و جارێك لە (كرمانشان) هەولێ بۆ درا، كە بەداخەو هەندىك پووداو بوونە هوى بە نەتيجە نەگەيشتنى كۆتا، بەلام بەهەر حال ناتوانریت لەبەر هەندىك پووداو

چاپۇشى بىكرىت لەۋەى مایەى ئازادى و خوشگوزەرانى مىللەتى كوردە .
 بە ناچارى جارىكى تر لە بانگەشت نامەىە كدا ھەموو كەسايەتە دلسۆزەكانى
 كورد بانگەشت كراۋە، كەلە (۲۰) ى (خورداد) ى مانگى ئايندەدا ئامادەبن و پاش
 موناقەشە و لىكدانەۋەى بىرو بۆچۈنە جىاۋازەكان و ھەلبىزاردنى باشتىنى ئەوان،
 كۆمەللىك ۋەك نوپنەر ھەلبىزىرىن، بۆ ئەۋەى باشتىن پىرۆپۆزەل بۆ ھىنانەدى
 داۋاكارىيە جۆراۋ جۆرەكانى مىللەت، لەۋانەش ھىنانەدى مافى خودموختارى
 كوردستان لە چوارچىۋەى جەمھورى ئىسلامى ئىران بىتەدى و چاۋدىرى بىكرىت. بەم
 شىۋەىە داۋا لە ھاۋنىشتىمانىيە كوردە خوشەۋىستەكان دەكەين، كە بەشدارى
 بكەن و لە ھەموو جۆرە كىنە و پا جىاۋازە تايبەتەكان خۇيان چاپۇشى بكەن و
 بەرزەۋەندى مىللەتى كورد لەپىش ھەموو تىببىيەكانى ترەۋە پەچاۋ بكەن و لە
 كۆنفراسى پۆژى (۲۰) ى (خورداد) بەشدارى بكەن.
 بەشدارىۋان دەبى لە كاتژمىر (۷:۳۰) ى سەر لەبەيانى (۲۰) ى (خورداد) لە
 مزگەۋتى (جامىيە) ئامادەبن، شۆينى كۆبۈنەۋە و پىشۋازى و ھەسانەۋە پىشتر
 ئامادە كراۋە.

وسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

براقان / ئەحمەدى موفتى زادە

۱۸ / ۳ / ۱۳۵۸



وێنەی کاک نەحمەد لەگەڵ مەلا محمەدی پەبیعی

لە کۆنفرانسی خودموختاری کوردستاندا

(کاک نەحمەد) ئەم کۆنگرەییە بەست، دواتر کۆنگرەکە گەیشتە ئەو ئەنجامەی کە پراگەیەنراویکی (١٥) خاڵی پراگەیان بە کورتی بریتی بوون لە^(١):

یەگەم : پێویستە مافی ئۆتۆنۆمی ئیسلامی بە شیوەی یاسایی و یەكسانی بە هەموو میلەتانی ئێران بدرێ و، یاسای بنەرەتیش لەسەر ئەم پێسایە دارپێژێت.

دووهم : بۆ (شیعە) و (سوننی) دەستەواژەی کەمینە و زۆرینە بەکار نەبرێ.

سێهەم : بەپێی سروشتی پرژیمی پێشوو کۆمەڵگەی ئێران بە کۆمەڵگەیەکی چینایەتی لە قەڵەم دراوه، هەول بدرێ سیاسەتی کۆمەڵایەتی و ئابووری وڵات وای بێ کە جیاوازی بە چینایەتیەکان هەلگیرێن.

چوارەم : پێشتر کوردستان لە پووی پێشەسازی و ئاوەدانی و پشتگیری ئابووری و هەستەمی لێکراوه. پێویستە داھات یەكسان دابەش بکری.

پنجەم : لەبەر ئەوەی حکومەت لە ئیسلامدا بریتییە لە شورا و هیزی یاسا دانەر، بۆیە پێگەی مسۆگەربوونی خودموختاری (ئۆتۆنۆمی) بریتییە لە پێکھێنانی

(١) (شەهیدی ئازادی بیروپا مامۆستا ناصری سوبحانی / ل ٤٩ - ٥١).

(شورا خود موختارەكان) لە ھەر ناوچەيەكدا، كە لە پالیاندا ھېزىكى جى بەجى كەرو، ھېزىكى قەزائى و، ھېزىكى ترى (دارايى) ديارى بكوڭ . دواتر نوڭنەرى ئەمانە لە (شوراي مەركەزى) و (حكومەتى مەركەزى) دا بەشدارىن، بەپىي پېژەيەكى گونجاو لە ھەر شوڭىنى.

شەشەم : حكومەتە خود موختارەكان ھەر شىۋە جىموجۆلىكى جودايى خوازى فەرھەنگى، كۆمەلايەتى، سىياسى و ئابوورى مەحكوم دەكەن.

جەۋتەم : حكومەتە خود موختارەكان مافى سوود وەرگرتن لە زمانى خۇيان ھەيە .
ھەشتەم : پۇلىسى ناوچە ئۆتۆنۆمىيەكان بۇ ئاسايشى ناوخۇن و لە ژىر فەرمانى قەزائىدان، بەلام سوپا بۇ پوو بەپوو بوونەۋەي دەرەككەيە و مافى نىيە دەست وەرداتە كاروبارى ناوخۇ.

نۆبەم : ھەموو ناوچە ئۆتۆنۆمىيەكان لە تاييەتمەندى پەيۋەندىيە نىۋەتەۋەيىيەكان، بەپىي پېژەي دانىشتوان، بەھرەمەند دەبن.

دەيەم : سنورى ناوچەي ئۆتۆنۆمى كوردستان، بەپىي خواست و ئىرادەي مىللەت، بەبى كەمترىن سەپاندن ديارى دەكرىت.

يانزەيەم : دەۋلەتى كۆمارى ئىسلامى ئىران، دەبى ھەموو ئەو بېيارە پېشۋانەي ئىران كە دژى نەتەۋەي كورد دراۋن، ھەلۋەشىنىتەۋە.

دوانزەيەم : كەمىنە مەزھەبى و نەتەۋەيىيەكانى سنورى ناوچە ئۆتۆنۆمىيەكان دەبى داراي مافى تەۋاۋى كار و بارى فەرھەنگى و سىياسى و كۆمەلايەتى و مەزھەبى خۇيان بن.

سيانزەيەم : پاش ئەم كۆنگرەيە، بۇ پېگىرى لە ھەر جۆرە دووبەرەككەيەك، كۆنگرەيەكى تر بگىرى و، كەسانى تر كە لىرە بەشدار نەبوون بەشدار بگىرىن.

چواردەهەم : ئەو نوێنەرانی لەم کۆنگرەيەدا هەڵدەبژێردرێن هەولێدەن لەگەڵ کەسانی پەسپۆر پلانێکی ورد و دوور بۆ ئۆتۆنۆمی کوردستان ئامادە بکەن.

پانزەهەم : ئەم بەیاننامە کۆتایی یە کە پۆزی سێ شەممە (۲۲ / ۳ / ۱۳۵۸) هەتاوی لە دانیشتنی کۆتایی کۆنگرەدا (۱۵) ماددە داپێژراوە هەنگاوێکە بۆ هەلگرێتی هەموو جۆرە ستمەکان کە ساڵەهایە درێی گەلی کورد بەکار دەبرێن.

شایانی باسە لە بەستنی ئەم کۆنگرەيەدا کە هەولێک بوو بۆ یەکشستنی تواناکانی میلله‌تی کورد و داواکردنی (ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستانی ئێران) بەپێی ئەو زانیارانەى پۆژنامەى (کیهان) لە بەروارى (۲۱ / ۳ / ۱۳۵۸) بڵاویکردۆتەو ئەو لایەن و ڕێکخراوو حیزب و کەسایەتیانەى کە ئامادەى کۆنگرەکە بوون و لەگەڵ دەرئەنجامەکانیدا بوون بریتی بوون لە :

- (۱) گروپی عەدالەت و یەستانی کوردستان.
 - (۲) گروپی ئیسلامی نەصر.
 - (۳) ئەنجومەنى ئیسلامی بازارەکانی سنە.
 - (۴) ئەنجومەنى ئیسلامی (دانش آموزان) .
 - (۵) ئەنجومەنى ئیسلامی گەنجان.
 - (۶) ئەنجومەنى ئیسلامی خوێندکارانی زانکۆ.
- هەروەها مامۆستا (ناصرى سوبحانی) ش یەکیێک بوو لەو کەسانەى کە بەشداری بەرچاوی تێدا کردووە و وتار و قسەى بوو.



کاک ناصری سوبحانی

ئهو لایهن و ریکخراوو حیزب و که سایه تیانه ی که ناماده ی کۆنگره که نه بوون

بریتی بوون له :

(١) سهید عیزالدین حسینی (ئیمام جومعه ی مه هاباد) .

(٢) کۆمه له ی مامۆستایانی کوردستان.

(٣) کۆمه له ی پارێزگاری له ئازادی و ئینقلابی کوردستان.

(٤) شورای هاوکاری کۆمه له کانی کوردستان.

(٥) ریکخراوی چریکه کانی فیدای خلق شاخ کوردستان.

(٦) ریکخراوی ئینقلابی زهحمهت کیشانی کوردستان.

(٧) خوێندکارانی زانکو.

(٨) خوێندکارانی پیشهنگ.

هه ر چه نده برپارێش بووه خودی (دکتۆر عبدالرحمن قاسملۆ- حیزبی

دیموکراتی کوردستانی ئێران) له و کۆنگره یه دا به شداری بکات.

پوختەیکە لە زیاننامەی پێشەوایان



شیخ عزالدين حسيّنى



دکتۆر عبدالرحمن قاسمۆ



لەلای راستەوه وەفسەنجانی ، بەهەشتی ، تالەقانی ،

کاک نەحمەدی موفتی زاده و محمد رەبیعی



کاک نەحمەد لە دوو کۆبوونەوهی گشتیدا

۱۴) دامەزراندنى (حيزبى موساۋاتى ئىسلامى) :

(كاك ئەحمەد) لە سالى (۱۳۵۹) ى كۆچى ھەتاۋى دا (حيزبى موساۋاتى ئىسلامى) دامەزراند بە ۋە مەبەستەى كە بېيتە ھۆكارىك بۆ زياتر پىكخستنى موسولمانى ئەھلى سوننەى ئىران ۋ، ۋە بېيتە ھۆكارى فراوان كردنى بانگەۋازى ئىسلامى ، ھەر بۆ ئە ۋە مەبەستە پەيۋەندى كرد بە ھەموو مامۇستايان ۋ موسولمانانى دىسۆزى ھەموو ناۋچەكانى كوردستان، بەلام سەد مەخابن بەھۆى كە مەرخەمى ۋ بەدەمەۋە نەچوونى مامۇستايان ۋ دۆستانى دەۋرۋەريەۋە ئەم حيزبە ئىسلامىيە شىكستى ھىئا ۋ ھەر زوۋ لەبەين چوۋ...

مامۇستا (عبدالقادىر تەۋھىدى) كە يەككى بوۋە لە ۋ مامۇستا خەمخۇرانەى كە لە دەۋرۋەرى (پاۋە) لەگەل (كاك ناصرى سوبخانى) ۋ چەند مامۇستايەكى تردا دەۋرى كاريگەرەيان ھەبوۋە لە بانگەۋازكردنى خەلك بۆ پىيازى ئىسلام، بۆمان دەگىرپىتەۋە ۋ دەلى: ئە ۋ بەرنامەيەى ئىمە دامان نابوۋ ئىخوانى بوۋن بەلام لەدۋاى ئەۋەى كە (كاك ئەحمەدى موفتى زادە) ئىعلانى (حيزبى مساۋاتى) كرد، ئىمە كە چەند حىزىمان بەلاۋە دروست نەبوۋ كاتى لەگەل (كاك ئەحمەدى موفتى زادە) كەۋتىنە گفتوگو (كاك ئەحمەد) ئە ۋ بەرنامەى ئىمە كە بەرنامەى ئىخوان بوۋ پەسەند كرد، بەلام وتى: كاتەكە كاتىكى شىپىزە ۋ ئەم بەرنامەش بۆ ئەم كاتەى ئىستا ديارە ئىمە دەبىت ھەموو ئە ۋ خەلكە كۆكەينەۋە ۋ جا ئەۋكاتە ئىۋە ئەۋان بە ۋ بەرنامەى خۇتانه پىكبخەن، من ۋ (رحمة الله على پورى) سەردەشتى، كراين بە مەسئولى پىكخستنى ئە ۋ حيزبە، ماۋەى يانزە پۆژ ئىمە ئەۋانەى كە (كاك ئەحمەدى موفتى زادە) پەۋانەى دەكرد بۆلامان كە لە حيزبەكەدا پىكبخەين ھىچكام حازر نەبوۋن مەسئولىيەت قەبول بكن جا بۆيە بە (كاك ئەحمەد) مان پاگەياند كە

وەزەكە وایە و حیزبەكە سەرناگریت، جا بۆیە وازمان لەو هیناو (مەدرەسە قورئان) ، كە پێشتر بوو كرا بە (مەكتەب قورئان) ، واتە: بە فێكەرەى ئیخوان و ناوى (مەكتەب قورئان) ئیشمان دەكرد و هەموومان بەیەك ناو بووین و قەراریشماندا جگە لە ناوى (مەكتەب قورئان) كەس ناویكى تر نەهینیت^(۱).

(۱۵) هەول و تێكۆشان بۆ دامەزراندنى (شورای مەركەزى سوننەت) كە ناسراو بوو بە (شورای شەمس) :

پاش ئەوەى هەولە دییلۆماسیەكان لەگەڵ سەرانی شۆرش بۆ بە دەمەوێ هاتنى مافە نەتەوێ و مەزەبەییەكانى نەتەوێ و مەزەبەكەمى كەمى كەمى ئێران بۆ ئاكام بوو، ئەوێ بوو (كاك ئەحمەدى موفتى زاده) بە هاوكارى هەندى لە زانا و سەركردهكانى ئەهلى سوننەت، وەك (مەولەوى عبدالعزیز مەلا زاده)^(۲) پابەرى خەلكى (سیستان و بلوچستان) و، هەندى لە زانایانى ناوچە بەندەرییە سوننیەكان، كەوتنە بیری كۆكردنەوێ زانا و كەسایەتیه بە تواناكانى ئەهلى سوننەت (كە مامۆستا ناصر یەكێ بوو لەو زانایانە) ، بە مەبەستى كۆنگرەیهكى فراوان، تاییەت بە هەموو ناوچە سوننى نشینەكانى سەراسەرى ئێران، هەر بۆ ئەو مەبەستە (كاك ئەحمەد) پەيامێكى ئاراستەى هەموو ئەهلى سوننەى ئێران كرد تا بەشدارین لە دامەزراندنى شورایەكى مەركەزى بۆ ئەهلى سوننەى ئێران كە ئەمەش دەقى

(۱) (گۆفارى پێگای شەرع / ل ۶۶ - ۷۱) .

(۲) (مەولەوى عبدالعزیز مەلازاده) لە سالى (۱۲۹۵) كۆچى هەتاوى دا لە دایك بوو و، لە (۲۱)

ی مانگی (مرداد) ی سالى (۱۳۶۶) ی كۆچى هەتاوى دا كۆچى دواى كردووە.

بلاوکراوه که به زمانی فارسی^(۱):

بِشْرَ اللَّهِ الْخَيْرُ

﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

﴿هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (آل عمران / ۱۰۴)

"عرب، خود را بنور مصطفی سوخت

چراغ مرده مشرق برافروخت

ولیکن آن خلافت، راه گم کرد

که: اول، مؤمنان را شاهی آموخت"

(اقبال لاهوری)

از زمانی که. به طفته شاعر آگاه: اقبال. حکومت شوری و دولت خلافت، راه گم کرد و سلطنت جای آن را گرفت، انواع بدبختیها بسوی مسلمانان روی آورد، که "تفرق" معلوم مستقیم این انحراف و ریشه باقی دردها و "ام الأمراض" بود. در قرون انحراف، مردانی بزرگوار با بذل تمام تلاش و توان و نیز با ایثار و فدا کردن جان علیه تمام بدبختیها و علیه ریشه آنها: تفرق، و علیه "علة العلل" همه: حکومت‌های ضد شورای دانشمندان اسلامی، قیام کردند. اما ذات تفرق، همیشه حربیهائی بدست خود کامگان داده که بوسیله آن از تأثیر مطلوب تلاش قیام کنندگان علیه تفرق و علیه ریشه و علت و علیه پیامد و معلولهای آن، جلوگیری کرده‌اند.

قیام با عظمت مردم با ایمان ایران، تا آنجا پیش رفت که به صورت انقلابی حکومتی، تخت یکی از حکومت‌های خود کامه تاریخ را سرنگون ساخت. امید چنان بود که این انقلاب با انداختن علة العلل در ایران بتواند راهش را

(۱) له سابتی (شورای مهرکه‌زی سوننه‌ت) وهرگیراوه.

بسوی درمان دیگر دردها و ریشه همه: تفرق، ادامه دهد، تا در نهایت از مذاهب اسلامی و فرقه‌های مسلمان در ایران و سراسر جهان، دین واحد و امت واحده را باز سازد. اما از آنجا که: پس از کتاب و سنت تنها وسیله وحدت و رفع تفرق اجتماع اولی الامر (شورای اهل رأی، یا اهل حل و عقد، یعنی: تمام دانشمندان اسلامی) است، و حکومت در دست گیرنده زمام انقلاب نتوانست شرایط اینچنین اجتماعی را . علیرغم آمادگی مشتاقانه همه دانشمندان اسلامی سراسر عالم . فراهم سازد.

انقلاب بجای پیشروی بسوی کارهای اساسی پس از طی اولین مرحله از حیات دچار "ارتجاع" و ناتوانی گردید و راهش از مسیر انقلابی که شعارهای ایام قیام تصویر میکرد منحرف شد. زیرا "کارنامه" این انقلاب بصورت قانونی اساسی درآورد که بجای ریشه کن کردن "تفرق" آنرا تثبیت کرد و با اصول متعدد نیز بر آن مهر "مشروعیت" زد! . کاری که حکومت‌های ارتجاعی صلاحیت آنرا در خود نمیدیدند، و.....و.....

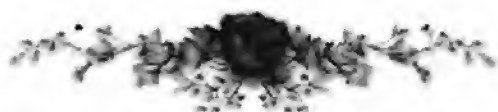
از پیش از انقلاب ایام تشکیل مجلس "خبرگان" و نیز بهنگام فعالیت آن تلاش فراوان شد که "وارثان انقلاب" بینش اسلامی دردها را بشناسند و بدرمان آنها بپردازند. تنها دو نماینده حدود یک پنجم جمعیت ایران (یعنی: پیروان سنت) که از بلوچستان بودند باز بسیار کوشیدند که سایر نماینده‌ها را راضی کنند که لااقل تا حدی از شدت تفرقه اندازی اصل دوازدهمین قانون بکاهند.

اما متأسفانه قدرت پژیروش و حتی درک عمیق حقایق واقعیات در اکثریت نمایندگان تا حد لازم برای استمرار بخشیدن به حرکت انقلاب گرانقدر ملت ایران نبود. و مجموعاً، قانونی تصویب کردند که علاوه بر تفرقه اندازی از جهات مختلف دیگر نیز چندان ایراد و نقص دارد که بهیچوجه صلاحیت " کارنامه شدن" برای انقلاب ملت با ایمان و ایثارگر ایران را . که در طول ایام یکساله پیش از انقلابش همواره با " تکبیر" و سایر شعارهای نوید دهنده آینده‌ای اسلامی، به استقبال شهادت میرفت . ندارد.

و اکنون بر تمام مسلمانان آگاه ایرانی است، اعم از سنی و شیعی، که از سقوط انقلاب با عظمت خود یا عقیم ماندن آن جلوگیری کنند، و نگذارند که خونبهای دهها هزار شهید ابران و میلیونها و دهها میلیون شهید تاریخ اسلام و آمال ملت ایران و همه مسلمانان جهان فدای کوتاه‌بینی و تنگ نظری عده‌ای شود. و بطور خاص بر پیروان صادق سنت حضرت محمد . صلی الله علیه وسلم . است که . علاوه بر تلاش مشترک با تمام مسلمانان شیعی دلسوز اسلام بخاطر مستقیم گردانیدن راه انقلاب . بکوشند تا از استمرار حرکت ارتجاعی انقلاب، در جهت تفرق و اعمال هر گونه ستم نسبت به اهل سنت قاطعانه جلوگیری شود. بخصوص که پس از تصویب اصل ۱۲ و سایر اصول تبعیض آمیز و تفرقه انداز قانون اساسی کم و بیش قولا و فعلا در اینجا و آنجا آثار سوء نیت مدافعان استمرار تفرق علیه اهل سنت بچشم می خورد، و اعدام مرحوم شهید شکوری، و توجیه‌های «حاکم شرع» صادر کننده حکم اعدام، نموداری رسمی و علنی از صدها و هزاران نمونه از این آثار است. و به حکم موازین سیاسی و اخلاقی اسلام، هر مسلمانی چه شیعی و چه سنی، بتواند علیه این جنایات و ستمها اقدامی بکند، ولی دریغ ورزد در بارگاه حساب الهی شریک جرم شناخته خواهد شد.

و با توجه به ای مسائل، و بنا به حکم «ما لا یتیم الواجب المطلق الا به، فهو واجب» - و بدون اجتماع و تبادل نظر و همفکری صاحب نظران اهل سنت، تصحیح قانون، و رفع هر گونه ستم دیگر از این مسلمانان، مقدور نیست . خود را مکلف دیدیم که مرکزی برای تشکیل چنین اجتماعاتی در تهران فراهم آوریم تا با شرکت همه دلسوزان مسلمانان سنی، شورایی از افراد واجد شرایط تشکیل گردد. هم اکنون با استقبال گرم و صمیمانه جمعی از جوانان با ایمان از اهل سنت مناطق مختلف ایران، تشکیلات «دفتر مرکزی» این شوری ترتیب یافته است. امیدوارم با توفیق و تایید خدای متعال، تلاش صمیمانه این جوانان بتواند بزودی به برگزاری اولین اجتماع بینجامد.

تهران ١٣٥٩/١٢/٢٠



هه‌ر بۆیه بانگێشتی زیاتر له (٥٠٠) که‌سایه‌تی و زانایان کرد و له (تاران) کۆنگره‌که له (١ / ٤) بۆ (٣ / ٤ / ١٩٨١ م) گری‌ درا..^(١)



مه‌وله‌وی عبدالعزیز مه‌ل‌زاده

دوای ئاماده‌بوونی نوێنه‌ری ناوچه‌کانی ئێران، وه‌ك (به‌نده‌ر عه‌باس و، سیستان و، بلوچستان و، کوردستان ..) به‌ پابه‌رایه‌تی (کاک ئه‌حمه‌د) و (مه‌وله‌وی عبدالعزیز) شورایه‌ك دروستکرا، که ئه‌ندامانی بالای ئه‌و شورایه پێکهاتبوو له (١٠) نه‌فه‌ر، که خودی شورا (١١) که‌س بوون، به‌لام هه‌یچکام له (کاک ئه‌حمه‌د) و (مه‌وله‌وی عبدالعزیز) نه‌بوونه‌ته ئه‌ندامی بالای شورا، که جێ بۆ زیاتر ئاشنا‌بوون به‌ دامه‌زرێنه‌ری شورای شه‌مس که‌له‌لایه‌ن هه‌ردوو سه‌رکرده‌ی کۆچکردوووه‌ دامه‌زرا به‌ پێویستمان زانی که

(١) (شه‌هیدی ئازادی بیروپا مامۆستا ناصری سوپحانی / ل ٧٧ - ٧٨).

كۆرتەيەك لە ژياننامەى ئەو دوو سەركردەيە و تەواوى ئەندامانى شوراي شەمس
بخەينە بەردیدی خوینەرانی ، که ئەویش بریتی بوون لە^(۱) :

(۱) (كاك نەحمەدی موفتی زاده دەروازەيەك بۆ خەباتیكى نەناسێنراو/ ل ۱۱۸ — ۱۱۹) و،

سایتی (شورای مەركەزی سوننەت) .

یەکەم : کاک ئەحمەدی موفتی زاده :



ناو : کاک ئەحمەدی موفتی زاده .

میژووی لە دایک بوون : مانگی (بەهمنی) سالی (١٣١١) کۆچی هەتاوی بەرامبەر (١٩٣٣) ی میلادی .

شوێنی لە دایک بوون : سنه - کوردستانی ئێران .

پلهی زانستی : ئیجازە ی عیلمی و ، ئیجازە ی فتوا و ئیجتیهاد .

بەرپرسیاریهتی :

١- دامەزڕینه‌ری (مه‌کته‌ب قورئان) له سالی (١٣٥٦) ی کۆچی هەتاوی .

٢- حاکم شەری کوردستان .

٣- پابه‌ری پۆچی ئەه‌لی سوننه‌ی کوردستان .

٤- دامەزڕینه‌ری (حیزبی موساواتی ئیسلامی) له سالی (١٣٥٩) ی کۆچی

هەتاوی .

٥- یه‌کیکه له دامه‌زڕینه‌رانی (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) له ئێران .

ماوه‌ی زیندان کردنی : (١٠) سال .

هۆی زیندانی کردنی : پارێزگاری کردن له مافی میللەتی کورد و سەرجه‌م

که مه نه‌ته‌وايه‌تیه‌کانی تری ئیران و داواکردنی مافی هه‌زاران و که‌م ده‌ستان له کاریه‌ده‌ستانی ولاته‌که‌ی.

میژوی شه‌یدبوونی : (۲۰) ی (به‌همه‌نی) سالی (۱۳۷۱) ی کۆچی مه‌تاوی.
دووهم : مه‌وله‌وی عبدالعزیز مه‌لازاده :



ناو : مه‌وله‌وی عبدالعزیز مه‌لازاده .

میژوی له دایک بوون : سالی (۱۲۹۵) ی کۆچی مه‌تاوی.

شوینی له دایک بوون : گوندی (دپکور) له ناوچه‌ی (سربان) سه‌ر به هه‌ریمی (بلوچستان) .

پله‌ی زانستی : ده‌رچوی کۆلیژی (دارالعلوم) و خویندنگای (ئه‌مینیه‌ی ده‌هلی) له هیندستان.

به‌رپرسیاره‌تی :

۱- بۆ ماوه‌ی (۲) سال مامۆستا بووه له خویندنگای (صولتیه) له (حیجان) .

۲- دامه‌زێنه‌ر و مامۆستای قوتابخانه‌ی (دارالعلوم) له زاهدان له هه‌ریمی (بلوچستان) .

- ۳- پابەرى پۆجى ئەهلى سوننەى بلوچستان.
- ۴- دامەزىنەرى (حيزبى ئيتىحادى موسولمانان) .
- ۵- يەككە لە دامەزىنەرانى (شورائى مەركەزى سوننەت) لە ئىران.
- مىژووى كۆچى دوايى : (۲۱) ى (مەرداد) ى سالى (۱۳۶۶) ى كۆچى مەتاوى.



شارۆچكەى سرباز

سىيەم : كاك ناصرى سوبحانى:



ئاو : كاك ناصرى سوبحانى.

مىژووى لە داىك بوون : سالى (۱۳۳۰) ى كۆچى مەتاوى.

شۈپىنى لە داىك بوون : گوندى (دوريسان) سەر بە قەزاي (پاوه) ى پارىزگاي
(كرمانشان) .

پلەي زانستى : ئىجازەي عىلمى و ، ئىجازەي فتوا و ئىجتىھاد.
بەرپرسيارىيەتى :

۱- نوپنەري خەلگى (كرمانشان) لە كۆنگرەي يەكەم و دووهمى (شوراي
شەمس) دا.

۲- دامەزىنەري قوتابخانەي (زانستى ئايىنى) لە گوندى (دوريسان) ى سەر بە
قەزاي (پاوه) .

۳- يەككە لە دامەزىنەرانى (رابىپتەي ئىسلامى كورد) .

۴- يەككە لە دامەزىنەرانى (كۆمەلەي لايەنگران لە حكومەتي قورئان) .

۵- ئەندامى بالاي (شوراي مەركەزى سوننەت) .

۶- موحتەمىدى سەردەم.

ماوهي زىندان كردنى : (۹) مانگ و چەند رۆژىك.

مىژووي شەھىدبووني : (۲۸) ى ئەسفەندى سالى (۱۳۶۸) ى كۆچى مەتاوى.

چوارهم : ماموستا مهلا (عبدالله محمد) :



ناو : مهلا عبدالله محمدی.

میژووی له دایک بوون : سالی (١٢٩٦) ی کوچی مهتاوی.

شوینی له دایک بوون : گوندی (سوتووی بهرده پرهش) سهر به قهزای (بانه) .

پلهی زانستی : ئیجازه ی عیلمی و ، ئیجازه ی فتوا و وانه وتنه وه.

به ربړسیارینه تی :

١- نیمام جومعه ی پیشووی شاری (سه قز) ی سهر به پاریزگای (سنه) .

٢- نوینه ری خه لکی شاری (سنه) له ئه نجومه نی (خبرگان) .

٣- یه کیکه له زانا به ناویانگه کانی کوردستانی ئیران.

٤- ئه ندامی بالای (شورای مه رکه زی سوننه ت) .

میژووی کوچی دواپی : (٦) ی مانگی (تیر) ی سالی (١٣٧٤) ی کوچی

مهتاوی.

پینجه م : مامۆستا (مه لا صالح) خوسره وی:



ناو : مه لا صالح خوسره وی.

میرووی له دایک بوون : (٥) ی (مەرداد) ی سالی (١٣٠٠) ی کۆچی ههتاوی.

شوینی له دایک بوون : گوندی (زندان) سه ره به شاری (سنه) .

پله ی زانستی : ئیجازه ی فتوا و وانه وتنه وه له سه ره مه زه به بی ئیمام شافیه ی.

به ره سیاره تی :

١- پیش نویژی مزگه وتی (شیخ محمد ئاقا زه مان) له (سنه) .

٢- یه کیکه له زانا به ناویانگه کانی کوردستانی ئێران.

٣- نه ندایم بالای (شورای مه رکه زی سوننه ت) .

میرووی شه هیدبوونی : (٢٤) ی (مەرداد) ی سالی (١٣٦٠) ی کۆچی ههتاوی.

شەشەم : (شەيخ عبدالعزیز) حسینى :



ناو : شەيخ عبدالعزیز حسینى.

مێژووی لە دایک بوون : نەزانراوە.

شوێنى لە دایک بوون : نەزانراوە.

پلەى زانستى : کەسێکى شارەزا و بە ئاگا بوو لە زانستە شەرعىەکاندا.

بەرپرسیاریەتى :

۱- ئیمام جومعه‌ى پيشووی شاری (قەصرى شیرین) سەربە پارێزگای
(کرمانشان) .

۲- ئەندامى بالای (شورای مەركەزى سوننەت) .

مێژووی کوچی دواى : نەزانراوە.

جهوتهم : (مهولهوی عبدالحمید) :



ناو : مهولهوی عبدالحمید إسماعیل زهی.

میژووی له دایک بوون : سالی (۱۳۲۶) ی کوچی مهتاوی.

شوینی له دایک بوون : نه زانراوه.

پلهی زانستی : ئیجازه‌ی فتوا و وانه‌وتنه‌وه.

به‌رپرسیاریه‌تی :

۱- ئیستا ئیمام جومعه‌ی زاهیدانه له (بلوچستان) .

۲- به‌رپوه‌به‌ر و مامۆستای قوتابخانه‌ی (دارالعلوم) ی زاهیدان له

(بلوچستان) .

۳- سه‌رۆکی (شورای هه‌ماهه‌نگی قوتابخانه‌ی ئایینی‌ه‌کانی ئه‌هلی سوننه‌ت) له

پاریژگای (سیستان) و (بلوچستان) .

۴- ئه‌ندامی بالای (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) .

۵- ئه‌ندامی (مجمع بین‌المللی) فیه‌قی ئیسلامی.

هشتم : (موله‌وی عبدالملک مه‌لا زاده) :



ناو : موله‌وی عبدالملک مه‌لازاده کوږی موله‌وی عبدالعزیز.

میژووی له دایک بوون : سالی (۱۳۲۸) ی کڅچی مه‌تاوی.

شوینی له دایک بوون : گوندی (حیط سربان) سر به شاری (نیرانشه‌هر) له ناوچه‌ی (بلوچستان) .

پله‌ی زانستی : دهرچووی کڅلیژی (ده‌عوه و نیرشاد) له شاری مه‌دینه‌ی منه‌وره له عه‌ره‌بستانی سعودی.

به‌رپرسیاریه‌تی :

۱- په‌کڅک بووه له کادی‌ره به‌رچاوو دیاره‌کانی (حیزی ئیتی‌حادی موسولمانی) بلوچستان.

۲- دامه‌زړینه‌ری (پڅک‌خراوی ئیسلامی محمدی) ئه‌هلی سوننه‌ت.

۳- ماموستای تیږوانینی ئیسلامی و زمانی عه‌ره‌بی دواناوهندی (زاهیدان) ی سر به پاریزگای (بلوچستان) .

۴- ئه‌ندامی بالایی (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) .

۵- سەرۆکی ئەنجومه‌نی بالای ئەه‌لی سوننه‌تی ئێران.

ماوه‌ی زیندان کردنی : (٦) مانگ.

میژوی شه‌یدبوونی : (١٤) ی (ئه‌سفه‌ند) ی سالی (١٣٧٤) ی کۆچی هه‌تاوی،

به‌رامبه‌ر (١٤) ی (شه‌وال) ی سالی (١٤١٦) هه‌جری.

نۆیه‌م : (مه‌وله‌وی سه‌ید محمد سعید فاضلی) :



ناو : مه‌وله‌وی سه‌ید محمدی کوپی سه‌عیدی فاضلی.

میژوی له‌ دایک بوون : (٧) ی (مه‌ر) ی سالی (١٣٣٠) ی کۆچی هه‌تاوی.

شوێنی له‌ دایک بوون : (شه‌هر گزیک) سه‌ر به‌ شاری (درمیان - أسدییه) ی

پاریژگای (خوراسانی جنوبي).

پله‌ی زانستی : ئیجازه‌ی فتوا و وانه‌وتنه‌وه.

به‌رپرسیاره‌تی :

١- ئیمام جومعه‌ی شاری (تایباد) سه‌ر به‌ پاریژگای (خوراسان) .

٢- دامه‌زڕینه‌ر و مامۆستای (حه‌وزه‌ی عیلمی) زانکۆی ئەحنافی تایباد.

٣- دامه‌زڕینه‌ری (شورای زانایان و پۆحانیه‌کانی) شاری تایباد.

۴- دامه‌زړینه‌ری په‌که‌م (دار الحفاظ القرآن الکریم) له ناوچه‌ی (خوراسان) .

۵- نه‌ندامی بالای (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) .

۶- په‌کېکه‌ له زانا به‌ناویانگه‌کانی ناوچه‌ی خوراسان.

۷- بناغه‌دانه‌ری (دار العلوم تعلیم القرآن والسنة) له ناوچه‌ی خوراسان.

ماوه‌ی زیندان گردنی : نه‌زانراوه .

میژووی شه‌یدبوونی : (۸) ی (نه‌سفهند) ی سالی (۱۳۸۳) ی کڅچی مه‌تاوی،

به‌رامبه‌ر (۱۴) ی (محرم) ی سالی (۱۴۲۶) هجری.

ده‌یهم : مه‌وله‌وی عبدالعزیز الله یاری :



ناو : ماموستا عبدالعزیز الله یاری.

میژووی له دایک بوون : نه‌زانراوه .

شوینی له دایک بوون : نه‌زانراوه .

پله‌ی زانستی : نیجازه‌ی عیلمی .

به‌رپر سیاره‌تی :

۱- نیمام جومعه‌ی شاری (بیرجند) ی سه‌ر به‌پاریزگای (خوراسان) .

۲- په‌کېکه‌ له زانا به‌ناویانگه‌کانی ناوچه‌ی خوراسان.

۳- ئەندامى بالاي (شوراي مەركەزى سوننەت) .

مىژووى شەھىدبوونى : نەزانراۋە .

يانزەيەم : مامۇستا نىزىر محمد دىدگاہ :



ناو : مامۇستا نىزىر محمد دىدگاہ .

مىژووى لە داىك بوون : سالى (۱۳۱۱) ى كۆچى مەتاۋى .

شۈينى لە داىك بوون : (كوران سفلى) ى خوارووى (ئىرانشەھىر) سەر بە ناۋچەى

(بلوچستان) .

پلەى زانستى : زانستە ئايىتەكانى لە (پاكستان) خويندوۋە و دىراسەى كردوون .

بەرپرسيارىتەى :

۱- لە سەردەمى (شا) دا سەرۆكى (شوراي شارى ئىرانشەھىر) بوۋە .

۲- يەككە بوۋە لە زانا بەناۋبانگەكانى پارىزگاي (سىستان) و (بلوچستان) .

۳- لە يەكەمىن كۆبوۋنەۋەى (ئەنجومەنى شوراي ئىسلامى) نوينەرى شارى

(ئىرانشەھىر) بوۋە .

۴- تا نوينەرى بوۋە لە (ئەنجومەنى شوراي ئىسلامى) ئىمام جومعه بوۋ .

۵- ئەندامى بالاي (شوراي مەركەزى سوننەت) .

دوانزه‌یهم : ماموستا مه‌وله‌وی شمس‌الدین مطهری :



ناو : ماموستا مه‌وله‌وی شمس‌الدین مطهری.

میژووی له دایک بوون : سالی (۱۲۸۲) ی کوچی هه‌تاوی.

شوینی له دایک بوون : گوندی (تیزاب) سه‌ر به‌ ناوچه‌ی (خواف) ی (خوراسان) .

پله‌ی زانستی : ده‌رچووی کۆلیژی (دار‌العلوم) ی دیوبند له ولاتی (هندستان) .

به‌رپر‌سیاره‌تی :

۱- به‌کیکه له زانا به‌ناوبانگه‌کانی ناوچه‌ی (خوراسان) .

۲- بۆ ماوه‌ی دوو سال ماموستا بووه له به‌کێ له قوتابخانه‌ ئایینی‌هه‌کانی (شهر

بریلی) له هندستان.

۳- نه‌ندامی بالایی (شورای مه‌رکزه‌ی سوننه‌ت) .

میژووی کوچی دواپی : (۱۱) ی مانگی (تیر) ی سالی (۱۳۶۹) ی کوچی هه‌تاوی.

شایانی باسه‌ کۆنگره‌ی به‌که‌می (شه‌مس) دوا ی سێ پۆژ کۆبوونه‌وه و

گفتوگۆکردن کۆتایی هات و له پۆژی (۳ / ۴ / ۱۹۸۱ م) دا به‌لاغی کۆتایی کۆنگره

له (۱۶) خالدا نوسراو و بلاوکرایه‌وه که ئه‌ویش بریتی بوو له ^(۱):

(۱) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پېښو / ل ۳۶۹ - ۳۷۱) .

يەكەم : بەپىي ناوھەپۆكى ناوخۆى كاتى (شوراي ناوخۆى سوننەت) يەكەم كارى برىتيە لە ھەولدان بۆ زىندووكردنه وەى ئوممەتى يەكگرتووى ئىسلامى، و ھەلانى دىمەن و دياردەكانى دووبەرهكى لە نىوان ئەم ئوممەتەدا.

دووھم : ھەولدان بۆ يەكپىزكردنه وەى ئەھلى سوننەتى ئىران بەرھەو يەكبوونى ئىسلامى.

سىيەم : پىكھىنانى شوراگەلى سەر بە شوراي مەركەزى سوننەت لە شارو ناوچە سوننى نشىنەكاندا، لە كەسانى مەرجدار، تا ببە ئەلقەى پەيوەندى نىوان خەلكى و شوراي مەركەز.

چوارەم : ھەولدانى بەردەوام و سەرۆمپ بۆ ھەلگرتنى ستمى مەزھەبى و نەتەوايەتى و چىنايەتى لە سەرانسەرى ئىراندا لەسەر ئەھلى سوننەت، بەھۆى چاكسازى لە بنەما جۆراوجۆرەكانى ياساى بنەپەتيدا، بە تايبەت بنەماى دوانزەھەم.

پىنجەم : كۆششكردن بۆ دامەزراندنى مەركەزىك لە تاران - ھەك مزگەوتىك - بۆ كۆبوونەوھە و پىكخستنى بۆنەكان و خزمەتە ئايىنيەكان، ھەك نوپۆزى جومعه و جەماعەت و وتارخویندن.

شەشەم : ھەولدان بۆ دامەزراندن و بەھىزكردنى قوتابخانە ئايىنيەكان لە تەواوى ناوچە سوننى نشىنەكان، ھەروەھا كردنەوھى خولى كارگىرپى بۆ مامۇستايانى تەەلىمى ئايىنى.

ھەوتەم : پىكھىنانى دەستە و گروپى جۆراوجۆر، لە كەسانى بپوادار و مولتەزىم بە ئاگابى و زانىارى گونجاوھە، بە مەبەستى كارى تەبلىغات لە تەواوى ناوچەكانى ئەھلى سوننەتدا.

هه‌شته‌م : پێک‌خستنی ده‌سته‌یه‌کی تایبه‌تی به‌ توانا بۆ نوسینه‌وه‌ی ته‌علیماتی ئایینی قوتابخانه‌کانی ئه‌هلی سوننه‌ت له‌ ئێراندا.

نۆیه‌م : هه‌ول‌دان بۆ پێک‌خستنی بلاوکراوه‌یه‌کی هه‌میشه‌یی، که‌ په‌نگدانه‌وه‌ی داوا و ئاواته‌کانی کۆمه‌لگای ئه‌هلی سوننه‌ت بێت.

ده‌یه‌م : هه‌نگاوێک بۆ به‌ربه‌ست دانان له‌به‌رده‌م سوکایه‌تی و جنیودان به‌ گه‌وره‌کانی ئیسلام و، گونجاندنی له‌ یاسای بنه‌په‌تیدا.

یانزه‌یه‌م : هه‌ول‌دان بۆ تایبه‌ت کردنی چه‌ند کاتژمێرێک له‌ شه‌وو پۆژدا، له‌ کاتی په‌خشی راڤیۆو ته‌له‌فزیۆنی سه‌رانسه‌ری و خۆجیی، بۆ به‌رنامه‌ی ته‌بلیغاتی ئایینی ئه‌هلی سوننه‌ت، له‌ ژێر چاودێری ئه‌م شوراوه‌دا.

دوازه‌یه‌م : دامه‌زراندنی پێش نوێژانی جومه‌ و حاکم شه‌رعیه‌ییه‌کانی ته‌واوی ناوچه‌ سوننه‌یه‌کان، ده‌بێ به‌ پێی پای خه‌لکی ناوچه‌که‌، و په‌سه‌ندکردنی ئه‌م شوراوه‌ بێت.

سیانزه‌یه‌م : هه‌ول‌دان بۆ کۆکردنه‌وه‌ و خستنه‌گه‌ڕی سامان و داهاتی موسوڵمانانی ئه‌هلی سوننه‌ت، له‌ بواری وه‌به‌ره‌یتان و خزمه‌تی ناوچه‌کانیان، به‌مه‌به‌ستی به‌ره‌و پێشبردنی ئامانجه‌ ئیسلامیه‌کان.

چوارده‌یه‌م : هه‌ول‌دان بۆ په‌یوه‌ندی کردن به‌ ته‌واوی موسوڵمانانی تری ئێران و جیهانه‌وه‌، به‌مه‌به‌ستی تۆکه‌کردنی بناغه‌ی په‌کبۆون و براهه‌تی ئیسلامی، به‌ تایبه‌ت سوود وه‌رگرتن له‌ هاوکاری که‌سانی ئاره‌زوومه‌ند به‌ به‌رنامه‌ی کاری (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) .

پانزه‌یه‌م : هه‌ول‌دان بۆ ناردنی که‌سانی به‌توانا بۆ ناوه‌نده‌ ئیسلامیه‌ جیهانییه‌کان، به‌مه‌به‌ستی وه‌رگرتن و فێربوونی زانست و زانیارییه‌ ئیسلامیه‌کان.

شانزه‌یه‌م : به‌ پێی پێشنیار و پشتگیری ته‌واوی به‌شدارانی ئه‌م کۆبوونه‌وه‌یه‌،

برپاره‌گانی (شورای مه‌رکه‌زی سوننه) ، ده‌بی له‌ژێر چاودێری و به‌ په‌زامه‌ندی
جه‌نابی زانای به‌توانا (کاک ئه‌حمه‌دی موفتی زاده) و جه‌نابی (مه‌وله‌وی عبدالعزیز)
دا واژۆ بکړین.



نارهن شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت

١٥) دانراوو نووسینه‌گانی :

ئه‌و کتێبانه‌ی که به زمانی فارسی نووسیونی بریتین له :

١. دربارہ گردستان (بریتیه له‌و نامه و به‌یاننامه‌ی که ئاراسته‌ی
سه‌رانی ده‌وله‌تی کردبوو ده‌رباره‌ی کێشه‌ی گه‌لی کورد) .
٢. حکومت اسلامی .
٣. ریساله دربارہ شورا .
٤. دین و انسان .
٥. فطرت و هدايت .
٦. اهتمام به شوری .
٧. پرورش و آموزش .
٨. مجموعه مقالات (که له پۆژنامه‌کاندا بلاوی کردونه‌ته‌وه) .
٩. دیالکتیکی اسلامی .
١٠. نامه‌های پراگنده .

وه ئه‌و کتێبانه‌ی که به زمانی کوردی نووسیونی بریتین له :

۱. ديارىي بۆ ياران / بريتيە لە ديوانى شيعرى كاك ئەحمەد
(ئامادە كردنى : حەسەنى ئەمينى) .
۲. مەولودنامە.

مەرۆهە (كاك ئەحمەد) خاوەنى چەند نامەيەكە كە بۆ (كاك فاروق فرساد) و
(حەمەژيان) و دۆستانى نووسىونى كە بريتين لە :

۱. نامەي ژمارە يەك.
۲. نامەي ژمارە دوو.
۳. نامەي ژمارە سێ.
۴. نامەي ژمارە چوار.
۵. نامەي ژمارە پێنج.
۶. نامەي ژمارە شەش.
۷. نامەي ژمارە حەوت.
۸. نامەي ژمارە هەشت.
۹. نامەي ژمارە نۆ.
۱۰. نامەي ژمارە دە.
۱۱. نامەي ژمارە يانزە.
۱۲. نامەي ژمارە دوانزە.
۱۳. نامەيەك بۆ كاك فاروق فرساد.
۱۴. نامەيەك بۆ حەمەژيانى كورێ.

وتەي كاك ئەحمەد و كاك فاروق فرساد



(۱۶) بەرھەمە تۆماركراۋەكانى (كاك ئەھمەد) بەھەردوو زمانى فارسى و

كوردى:

پىزىبەند كاسىت	ناونىشان	زمانى ناخاوتن	ماۋەكەى بە دەقىقە	مىژۋى تۆماركردن ھىجرى شەمسى	ژمارى كاسىتەكان
۱	كورتىيە لە مىژۋى ئىران بەر لە ھاتنى ئىسلام	فارسى	۹۰	۱۳۵۴	۱
۲	موناچات	كوردى فارسى	۶۰	۱۳۵۶	۲-۱
۶	پىشەكى مىعراج	كوردى	۶۰		۱
۸	ھىكمەت و ۋاقاى نوپۇز	كوردى	۶۰	۱۳۵۶/۹	۲-۱
۹	ھىكمەتى نوپۇزى جەماعت و باسى لەبارەى (ملا ، مترفين ، مستضعفين)	كوردى	۶۰	۱۳۵۶/۹	۲-۱
۱۰	ھىكمەتى دەستىنويز و خوشۇردن	كوردى	۶۰	۱۳۵۶	۲-۱
۱۱	بىت در يك مجلس مولودى دربارەى سىرەى حضرت	كوردى	۶۰	۱۳۵۶	۱
۱۲	توضيح وقف و تفسير				
۱۳	بىتى دربارەى چگونكى ديد و بازديد اسلامى	كوردى	۶۰	۱۳۵۶	۱
۱۴	چەند ۋانەيەكى تەفسىر لە پەخشى رادىيوى سەنەۋە	كوردى	۶۰	۱۳۵۶	۱
۱۵	عبادەتى مالى و بەدەنى و باسى دەربارەى كۆپى فاتىحە خوئندن	كوردى	۶۰	۱۳۵۶/۹	۱

۱۹	در مورد چگونگی حمله‌ی اعراب به ایران	کوردی	۶۰	۱۳۵۶	۱
۲۱	باسی خواناسی	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۲۲	درباره‌ی حجاب اسلامی	فارسی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۲۴	پرورش و آموزش	کوردی	۶۰	۱۳۵۷/۴	۱
۲۵	ه‌لوه‌شاننده‌وی یاسای به‌نده و کویله له نیسلا ما	کوردی	۶۰	۱۳۵۷/۴	۱
۲۶	خلقت و تکامل	فارسی	۱۰۶ + ۶۰		۴-۳-۲-۱ ۶-۵-
۲۷	اساس توحید	فارسی	۹۰	۱۳۵۷	۱
۲۸	مصابحه‌ی یک جوان شیعی با کاک احمد	فارسی	۶۰		۲-۱
۲۹	جبر و اختیار	کوردی فارسی	۶۰	۱۳۵۷/۴	۵-۴-۳-۲-۱
۳۰	پایه‌کائی نابووری نیسلا می	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۱	شرك و توحید در مسجد ده مرخوز بوکان	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۳	پرسیار و ه‌لامی جیا جیا (له مرگه‌وتی ترجان)	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۴	خویندی چهند نایه‌تیکی قورئان له‌لایه‌ن کاک نه‌حمه‌ده‌وه	عربی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۵	ماتریالیسم فکری و اخلاقی	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۶	مجموعه درسهای تفسیر در مدرسه‌ی قرآن آیهای ۱ الی ۸۷ سوره‌ی بقره				

۳۷	کۆمه‌له‌ پرسیارو وه‌لامی	کوردی	۶۰	۱-۲-۳-۴- ۵-۶-۷-۸- ۹-۱۰-
۳۸	مالکیت خصوصی در رابطه با توحید	فارسی	۶۰	۱-۲
۴۰	بحث تلویزیونی	کوردی فارسی	۶۰	۱
۴۵	سخنرانی در بوکان	کوردی	۹۰	۱
۵۸	حکومت اسلامی	کوردی		۱-۲-۳
۶۱	نیاز جامعه به حرکت و تکان	کوردی	۶۰	۱
۶۵/۶	فلسفه‌ی محراب و تفسیر آیه‌ی (اطیعواالله و اطیعواالرسول...)	فارسی	۶۰	۱-۲
۶۵/۸	انقلاب حسینی	فارسی	۹۰	۱
۶۶	درباره‌ی انقلاب فرهنگی (مسجد جامع)	فارسی	۶۰	۱
۶۷	تصفیه‌ی فرهنگی (انقلاب فرهنگی)	کوردی	۶۰	۱
۷۲	بهر پرسیاره‌تی ئاده‌میزاد له‌به‌را به‌ر پیره‌وی میژووه‌وه	کوردی	۶۰	۱
۷۷	بحثی در مورد خلقت و امتیاز انسان بر حیوان	کوردی	۹۰	۱
۷۸	برتری حکومت اسلامی نسبت به حکومت مارکسیستی	کوردی	۶۰	۱
۸۰	سخنرانی در مسجد پیر محمد	کوردی	۶۰	۱-۲
۸۱	پرسیارو وه‌لام له (مزگه‌وتی حاجی نه‌حمەد به‌گ)	کوردی	۶۰	۱-۲

۱۰۸	اقتصاد اسلامی	فارسی	۶۰	۱۳۵۷	۲-۱
۱۱۰	پیدایش مذهب و کارگزاران تاریخ	فارسی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۱۱۱	سخنرانی در وزارت امور خارجه	فارسی	۶۰	۵۷/۱۱	۲-۱
۱۱۳	بانی دهریاری حجابی نیسلا می	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۱۱۶	پرسیار و هلام دهریاری چند مهسه لیه کی گرنگی نیسلا می	فارسی	۶۰	۱۳۵۷	۲-۱
۱۲۹	وحدت اسلامی	فارسی	۶۰	۵۸/۲	۱
۱۳۸	بانی دهریاری شهوی میعراج	کوردی	۶۰	۵۷/۳	۲-۱
۱۴۱	نرخه کارو که سابهت له نیسلا می	فارسی	۶۰	۱۳۵۸	۲-۱
۱۴۲	بانی دهریاری دیاله کتیکه نیسلا می	فارسی	۹۰	۱۳۵۸	۱
۱۵۳	تفسیری سوره تی العلق	کوردی	۶۰		۱
۱۵۵	کورتیه له میژووی میله تی کورد و دوژمنان	کوردی	۶۰	۱۳۵۸	۱
۱۵۷	تفاوت ایمان و اسلام و ایمان و کفر و نفاق	کوردی	۶۰	۵۸/۱۱	۱
۱۶۲	بانی دهریاری شه فاعهت و که راهت و نیجته یاه	کوردی	۶۰	۵۹/۱	۳-۲-۱
۱۶۴	بانی ناین و ناده میزاد (دین و انسان)	کوردی فارسی	۶۰	۵۹/۳	۵-۴-۳-۲-۱ ۹-۸-۷-۶ ۱۳-۱۲-۱۱-۱۰ ۱۶-۱۵-۱۴ ۱۸-۱۷
۱۷۰	لیبرالیزم	کوردی	۶۰	۵۹/۱۲	۲-۱

۱	۶۰/۱	۶۰	کوردی	به‌پرسیاریه‌تی دایک و باوک له‌به‌رابهر منالیه‌وه و منالیش له‌به‌رابهر دایک و باوکیه‌وه	۱۷۱
۱	۶۰/۱	۹۰	کوردی	زه‌ماوه‌ن له ئیسلاما	۱۷۳
۱	۶۰/۱	۶۰	کوردی	باسی حور ، غیلمان ، ویلدان	۱۷۴
۲-۱	۶۰/۱	۶۰	کوردی	تشکیلات زندگی . علم زندگی	۱۷۵
۱	۵۹/۲	۹۰	کوردی	برگزیده‌ی رمضان (خطبه)	۱۷۸
۱	۶۰/۱۰	۶۰	فارسی	برگزیده‌ی تفسیر آیاتی از سوره‌ی آل عمران	۱۸۳
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	سؤال و جواب : ۱- بقای ماده و انرژی ۲- جاریه	۱۸۵
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	توضیحی در مورد کفر و اسلام و حدود آن	۱۸۷
۲-۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	توضیحی راجع به حکمت تعدد زوجات حضرت - ص - و عدم ازدواج زنان حضرت بعد از وفاتش	۱۸۸
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	در مورد مبارک بادی، ارزش کار شهیدان، نهی از منکر ظن و گمان	۱۸۹
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	نهرکی مروقی موسولمان (دایک و باوک) له‌به‌رابهر پۆله‌کانیان‌ه‌وه	۱۹۰
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	نیاز به سنت لفظی و عملی با توجه به کفایت قرآن . تصوف . عرفان	۱۹۲
۲-۱	۶۰/۸	۶۰	کوردی	رابطه و مراحل ماده و حیات روح و میزان آگاهی انسان نسبت به ذات خالق	۱۹۶

۱۹۷	باسی شه‌هادت و پژ و پله‌وپایه‌ی شه‌مید	کوردی	۶۰	۶۰/۸	۱
۱۹۸	باسی فطرت و هدایت	کوردی	۶۰	۶۰/۸	۱
۱۹۹	باسی خیل‌افهت ، سوننهت ، ثیمامت ، صه‌حابه ، عیصمهت	فارسی	۶۰	۶۰/۸	۱-۲
۲۰۰	پاک و خاوینی له ئیسلا‌ما	کوردی	۶۰	۶۰/۸	۱
۲۰۱	دنیا‌ی ضمیر و علت گریز از مسئولیت - انواع نفس	کوردی	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۲	رابطه‌ی شیطان با نفس و راه مبارزه‌ی با آن	کوردی	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۴	هدف از خلقت هستی و انسان . علت تزلزل فکر و روان و راه چاره	کوردی	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۶	پاسخ به پرسش : لباس و اعضا‌ی ظاهری از لحاظ ادب حجاب و نظافت و مختصری درباره‌ی فطرت	کوردی	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۸	عوامل نابسامانی‌های فکری و انزوا‌ی جوانان	کوردی	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۹	تقیه . شرایط امام . عوامل نقص عضو نوزاد	کوردی	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۱۰	باسی درباره‌ی ثایه‌تی (عسی آن تکرها شیا ..) و لهرکی ثاده‌میزاد سه‌بارت به کومه‌لگا و خیزان	کوردی	۶۰	۶۱/۱	۱
۲۱۲	چه زمانی با حکومت‌های غیر اسلامی جنگ مسلحانه لازم است	کوردی	۶۰	۶۱/۱	۱

۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	حیکمه‌تی ته‌وافی که‌عبه - سيع طرايق	۲۱۳
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	ملاکهای تشخیص حق و باطل	۲۱۴
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	پاسخ به پرسشها : زکات . حج در جامعه‌ی اسلامی . تیمم . قصر و جمع نماز . ارث	۲۱۵
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	رابطه‌ی زن و شوهر- زمان ازدواج - حزب سازي و جدایی از مردم	۲۱۷
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	کیفیت ترکیب خلقت موجودات اولیه	۲۱۸
۲-۱	۶۱/۱	۶۰	فارسی	باسی جهر و نیختیار	۲۱۹
۲-۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	برخورد حق و باطل و کمک خدا به حق	۲۲۰
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	باسی په‌یوه‌ندی نیوان کرده‌وی چاکه و خراپه	۲۲۱
۲-۱		۶۰	کوردی	باسی دهریاره‌ی شه‌وی قدر	۲۲۵
۱	۶۱/۵	۹۰	فارسی	باسی ترس و خوف	۲۲۸
۲-۱				تنها طریقه‌ی رسیدن دانشمندان به وحدت	۲۳۲
۵-۴-۳-۲-۱- -۹-۸-۷-۶- ۱۳-۱۲-۱۱-۱۰			کوردی	چگونگی آموزش دین	۲۳۸
۱		۹۰	کوردی	باسی په‌یوه‌ندی نیوان ژن و می‌رد (ناخواتنه له‌گه‌ل همه‌ژیان و داده گولاله)	۲۴۱

۲-۱	۶۸/۱۰	۶۰ ۹۰	کوردي	۲۴۲ باسی زېهن و قهلب و نهفس
۱-۲-۳-۴- ۵-۶-۷-۸	۶۹/۱۰	۶۰	کوردي	۲۴۳ دیداری گشتی
۲-۱			کوردي	۲۴۴ باسی شیعی کړنوهی هموا (دار الهوی)
۱	۷۰/۵	۶۰	کوردي	۲۴۵ سخنرانی در دیدار صد و پنجاه نفری
۲-۱	۷۰/۸	۶۰	کوردي	۲۴۶ ثاموژگاری مال و منال (خاووخیزان)
۲-۱	۷۰/۱۰	۶۰	کوردي	۲۴۷ دیداری جهماعی
۱-۲-۳	۷۰/۱۱	۶۰	کوردي	۲۴۸ دیداری گشتی
۲-۱	۷۰/۱۲	۶۰	کوردي	۲۴۹ جهمال دوستی (کاسیتی فیدیوی - ۳)
۱-۲-۳	۷۰/۱۲	۶۰	فارسی	۲۵۰ باسی ترس و نومید (کاسیتی فیدیوی - ۴)
۲-۱	۷۱/۳	۹۰	کوردي	۲۵۱ باسی ثراوه و گوړینی کسایهتی شیخ شکر الله (کاسیتی فیدیوی ۵-۶)
۱	۷۱/۵		کوردي	۲۵۲ په یامی کاک نه حمده له دواي موره خهس بوونی له زیندان
۱	۷۱/۵		کوردي	۲۵۳ په یام
۱	۷۱/۵	۶۰	کوردي	۲۵۴ مراسیمی مه ولودی و باسی نیمتيازات و نازناو له قهلب (کاسیتی فیدیوی - ۷)

۲۵۵	باسی دهر باره‌ی قه‌زاو قه‌ده‌ر و مه‌شیئته و ئیزن	کوردی	۶۰	۷۱/۷	۱
۲۵۶	باسی کوفر و ئیمان (کاسیتی فیدیوی - ۸)	کوردی	۶۰		۱
۲۵۷	ته‌فسیری ئایه‌تیک له سوره‌ی (الاحزاب) (کاسیتی فیدیوی - ۹)	کوردی	۶۰	۷۱/۱۰	۲-۱
۲۵۸	باسی نیشتیماں په‌روه‌ری و به‌لگه‌ی پزگه‌ری له‌کاری سیاسی (کاسیتی فیدیوی - ۱۰)	کوردی	۶۰	۷۱/۱۰	۲-۱
۲۵۹	پرسیار و وه‌لام دهر باره‌ی ئه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌کی جیا جیا	کوردی	۶۰		۳-۲-۱
۲۶۰	پیام بیمارستان	فارسی	۶۰	۷۱/۱۱	
۲۶۱	منتخب مراسم مرخص شدن از زندان	کوردی	۶۰	۷۱/۵	۲-۱
۲۶۲	منتخب مراسم درگذشت کاک احمد	کوردی	۹۰	۷۱/۱۰	۴-۳-۲-۱- ۵-
۲۶۳	منتخب اشعار مراسم درگذشت کاک احمد	کوردی	۶۰	۷۱/۱۰	۱
۲۶۴	باسی ده‌ف و شمشال و شیعر	کوردی	۶۰	۷۱/۸	۳-۲-۱
۲۶۷	مه‌ولودنامه	کوردی	۶۰		۲-۱
۲۶۸	شیعری په‌مه‌زان	کوردی	۶۰		۱
۲۶۹	روخوانی دفتر شعر ۲	کوردی	۶۰		۲-۱
۲۷۰	روخوانی دفتر شعر ۳	کوردی	۶۰		۲-۱
۲۷۱	سخرانی در بلوچستان	فارسی	۶۰		۲-۱

۲-۱		۶۰	فارسی	سخراني در کرمانشاه	۲۷۲
۲-۱		۶۰	فارسی	سخراني در حسینیه ارشاد - تهران	۲۷۳

۱۷) دوايىن ھەول و تىكۇشانى (كاك ئەحمەد) لەگەل سەرانى شۆپش و دەستگىرکردنى؛

(كاك ئەحمەد) كاتى ھەستى كرد يادخستەو ھە و نامە نووسراوھەكانى گوييان بۆ ناگىرى، لە پايزى سالى (۱۹۷۹ م) دا لە (حوسەينىي ئىرشاد) ى تاران وتارىكى گرىكى دا بەناوى (دوا ديدار و دوا وتار) و، بە دوورو درىژى دەستى خستە سەر گرفت و برىنەكان و چەند پيشنيارىكى خستە پوو، لەوانە:

۱- پىكھيتانى ليژنەيەكى دلسۆز لەلايەن رابەرەو ھە بۆ خەمخواردنى ئۆرگانە حكومىيەكان.

۲- ھەركەس و گروپى كە پەخنەى ھەيە لە (ياساى بنەپەتى) كۆكرىنەو ھە نوينەرى خويان ھەلبژين و گوييان لى بگىرى.

۳- شورا لە شارەكان دانرى و گوئى لە نەتەو ھە مەھەزبەكان بگىرى.

پاشان لە مانگى (۱۰) ى سالى (۱۹۷۹ م) دا پەيامى دا بە ميللەتى ئيران كە شۆپش لايداو ھە، بۆيە پيشنيارى كرد كە ليژنەيەك دانرى بۆ ھەلسەنگاندنى بەرپرسان لە دەزگاكانى ئيراندا و، پسپوپ و شارەزاي تر دابنرين بۆ داپشتەو ھە ياساى بنەپەتى (قانون ئەساسى) .

لە مانگى (۱۱) ى سالى (۱۹۷۹) دا كەنار گىرى كرد لە شۆپش و، شارى (سنە)

ى بەجى ھىشت بەرەو (كرمانشان) و (ھەمەدان) كەوتە پى.

لە مانگى (۴) ى سالى (۱۹۸۰) ھەفدىكى سى نەفەرى، سەركردايەتى نىو

نەتەو ھەيى برايانى موسولمانان (الإخوان المسلمين) كە ناويان (غالب ھىمەت) و (يوسف نەدا) بوو، سەردانى (كاك ئەحمەد) يان كرد و پىداگرييان لى كرد كە ھەولتيكى تر بدات لەگەل سەرانى ئيران، لەو كاتەدا دوو پوونكردەو ھە نووسى

بەناوى (لېڭكۆلېنەو) يەككى گەشتى لە مەسائىلى كوردستان) و (پلانى رېفۆرمى ياساى
بەنەرەتى) و، لەگەڵ نامەيەك ناردى بۆ سەرۆك كۆمارى ئەو كاتەى ئێران.



غالب همت



يوسف ندا

دواتر لە مانگی (٦) ی سالی (١٩٨١) دا نووسراویکی بە پەسەمى بلۆكردهو و
پوونی كردهو و كه ئەو هەنگاوش بێ ئاكام بوو، هەرەها تیايدا رايگەياندا لەو
مێژوو بەدواو لە هەر جۆرە پووبەپووبوونەو يەككى سياسى كە نارگيرى دەكا و،
دەستى خاالى دەكات بۆ پەرورده و فيركردن و بانگەوازی ئيسلامى.

لە دواى هەولدان و تېڭۆشانىكى زۆرى بێ وچانى (كاك ئەحمەد) و هەوادارانى و
، ترسى حكومت لەو بارههه سەرەنجام لە بەروارى : (٨ / ٦ / ١٣٦١) ی كۆچى
هەتاويدا ، (كاك ئەحمەد) لە شارى تاران لە مالى خوشكى كە خيزانى (بابا
مەردۆخى پۆحانى) بوو، دەستگيركرا و خرايه بەنديخانهى (هاودينان) و ! (ياران) و
هاوسەنگەرانيهه.

ئەو هۆكارانهى بوونە هۆى زىندانى كردنى (كاك ئەحمەد) بە كورتى و پوختى
بريتى بوون لە چەند داواكارىك :

يەكەم : چاككردنى ماددهى (١٢) لە دەستور^(١).

(١) ماددهى (١٢) لە دەستور بریتى بوو لە : (ئايىنى پەسەمى ئێران ئيسلام و مەزەهەبى
جەغەرى دوازدە ئيمامى يە. ئەم ئەسلەش هەتا هەتايە نابێ بگۆيێ).

دوۋەم : نەھىشتىنى سىتەمى نەتەۋايەتى و، مەزھەبى و، چىنايەتى.

سەيھەم : گىرنگىدان بە ئاۋەدان كىرگەنەۋەى كوردستان لە پىۋى كىرگەنەۋەى

كارخانى و بىكەى تەندىروستى و سىستەمى خويىندەنەۋە.

چۈارەم : داننان بە مافى خودمىختارى بۇ كوردستان.

پىنجەم : دروست كىردى شورائى شەمس بۇ موسولمانانى ئەھلى سوننەى ئىران.

شەشەم : دەرخستىنى كەم و كۆپەكانى سەرانى شۆپش و تانەدان لەو

دەستورەى كە سەرانى شۆپش دايان نابوو.

(۱۸) مېژۋى كۆچى دوايى:

لەبەر پادەبەدەر ناخۆشى جىگە، نەبوونى پىداۋىستى ژيان، تارىكى ناو
بەندىخانە ، نەبوونى تىشكى خۆر ، ئەشكەنجە و ئازارى كەم وىنەى بەدەنى و
پۆخى، لە سالەكانى كۆتايى زىندان و ژيانىدا زۆر بە توۋندى بى ھىز و لاۋاز بوو، وە
زۆر نەخۆشيشى توۋش بوو ، چەند ئىسكى پىشت مىلى دەشكى كە تا مردن ھەر
چاك نەبوۋنەۋە و پەنجى كىشا ، لە ھەمۋى ناخۆش تر دواى دە سال پاكىرتن لە
بەندىخانە توۋشى نەخۆشى سەرەتان دەبى و ھەر بەنەخۆشيش كۆچى دوايى
دەكات.



کاک نه حجه د له دواي سره مخه سېوونى له زېندان



ویننه ده سالیی به ندو زېندانه	ویننه تیځلاص و عه هډ و په یمانه
ویننه نه ترسان له غه یرى خوايه	نیشانه ی حویبى (رسول الله) یه
ویننه دلسوزى دهرده دارانه	نیشانه ی دیقاع له هه ژارانه
ویننه سحر و مى له نازادیه	نیشانه ی به ندی نینفرا دیه
ویننه ژبانت با هه دیار بڼ	بو پاشه روژه هه یادکار بڼ

له به رواری : (۱۹ / ۵ / ۱۳۷۱) ی کوچی هه تاویدا به نه خوشی و لاوازی و ده ست داشوردن له مانى ؟ ! له به ندیخانه نار دیانه ده ری ، به لام زوری پینه چوو

دوای بەندىخانە، بە ناچارى چوۋە نەخۇشخانە و، دوای ماۋەيەك لە نەخۇشخانەى
 (ئاسىيا) ى تاران لە (۲۰ / ۱۱ / ۱۳۷۱) ى كۆچى مەتاۋىدا پاش تەنيا شەش مانگ
 لە ھاتنە دەرەۋەى لە بەندىخانە دلە پر لە ئەۋىن و كۆلەكەى بۆ ئايىن و نەتەرە
 بەش خوراۋو سىتەم لىكراۋەكەى لە لىدان و خەم خواردن كەوت و ، چوۋەۋە بۆلەى
 خولقىنەرەكەى.



كاك نه حمه د له دواي نه شته رگهري و دوا ساته كانس ژيانيدا

پاشان تهرمي پيرؤزي هينرايه وه بو شاري سنه و ويسترا به دزييه وه نه سپه رده بگريټ... به لام جه ماوهری موسولمانی شاری سنه و دوستان و شاگردانی پتيان زانی و خه لکيکی زور کوبوونه وه و به پيرؤ و قه دريکی زوره وه به دهم نه سرينی ساريژه وه له ديده ی برايان و خوشه ويستانه وه له گورستاني (حه مه باقر) له ناو جه رگه ی شاری سنه دا نه سپه رده کرا.

هه زاران درود و په حمه ت له گيانی پاکی ته م پابه ره مه زنه و، ته م خه مخوره نه حه ساو هيه که هه موو ژيانی خوی به خت کرد له پيناو پييازی خوا و داواکردنی مافی گه لی کوردی به شخوراو.

شوکر بو خوا له سالی (١٩٩٩) دا خوی گه وره ته و شه ره فهی پيدام که بچه سه ر نارامگه کی و تير له خزه تيدا دابنيشم و نه سرينی حوزن و وه فا هه لپيرزم بو پابه ري گه وره و خه مخوار و دلسؤز بو ئاييینی خوا و ميلله تی کورد و سه رجه م به شخوراوانی هه موو دنيا.



گۆڭۈڭ كاك نەحمەدى موفتى زادە

لە گۆڭۈڭستانى (جەمە باقى)

۱۹) ئەو كىتەپبەنەنى كە دەربارەنى (كاك ئەحمەد) نووسراون بە زمانى

كوردى؛

۱- كاك ئەحمەدى موفتى زادە (دەروازەيەك بۇ خەباتىكى نەناسىنراو)

كتىبى يەكەم - نووسىن و ئامادەكردنى: سەرۋەت عبداللى.

۲- كاك ئەحمەدى موفتى زادە (ھەۋلىك بۇ ناساندنى بەشىك لە بۇچوونە

پەرۋەردەيى، فىكىرى، فەلسەفەكانى) - ئامادەكردنى: سەرۋەت عبداللى.

۳- پەيامەكەنى موفتى زادە لەنيوان چەقبەستىن و گۆڭۈڭان دا - نووسىنى:

عبدالكرىم فتاح.

۴- ئەحمەدى موفتى زادە ترووسكىئ لە پەيامەكانى - نووسىنى: كاك شىخ.

(۲۰) همدې له وینه کانی پېښه و نه حمده دی موفتی زاده،





ویتهی کاک نههمهده له پیش زیندان کردیدا



کاک نههمهده له کاتی چوونه سهه شاخدا



کاک نه‌حمه‌د له کاتس چوونه سر شاخدا



کاک نه‌حمه‌د له کاتس قورنانه خوینددا



کاک نه‌حمه‌د له کاتس نوټزکردندا









كاك نهحمەد لەگەڵ م. محمد رهبيعی و

كۆمهڵێن خوشكی پاپه‌ریوی كوردستاندا





کاک نه‌حمەد له دواى سه‌ره‌خه‌سبوونى له زیندان



كاك نه حمده له پيش زيندان و دواس زينداندا

سهرچاومكان:

١. ديارين بوياران - ديواني شيعري كاكه نه حمده موقتي زاده /
ناماده كړنى : حه سهن نه مينى.
٢. كاك نه حمده موقتي زاده د مروازيهك بو خه باتيكي نه ناسينراو / نووسين و
ناماده كړنى : سهرهوت عبدالله.
٣. ژياننامه ي زاناي گه وړه ي كوردستان ماموستا ناصري سوبحاني /
ناماده كړنى : عبدالله عبدالعزيز عه بدى.
٤. چه ند پينگه يه كي نه نته رنيت.

پوختەمەك

لە ژياننامەى پيشەوا كاڤ ناصرى سوبحانى



(١) ناوى تەواوى

(٢) شوێنى لە دايك بوون و پەروەردەبوونى

(٣) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەگانى

(٤) قۇناغەكانى خوێندن و پلەى زانستى و لێهاتووێى

(٥) هاوسەرگرتنى مامۆستا ناصر

(٦) ريشەى سەرھەڵدانى ھۆشيارى ئىسلامى لای مامۆستا ناصر

(٧) ديد و تێڕوانينى (كاڤ ناصر) بۆ ھەندى لە چەمكە ئاييinieكان

(٨) بەشداری (كاڤ ناصر) لە گۆنگرەى (شەمس) و دامەزراندنى (شورای

مەرکەزى سوننەت) دا

(٩) ھەول و تێکۆشان بۆ دامەزراندنى گۆمەل و بزووتنەوھيەكى ئىسلامى کە

دواتر ناونا بە (گۆمەلێ بانگەواز و ئیصلاح)

(١٠) دانراو و نووسینەگانى

(١١) پەيوەندى نێوان (كاڤ ئەحمەدى موفتى زادە) و (كاڤ ناصرى سوبحانى)

(١٢) بیروپای كاڤ ناصر سەبارەت بە جیھاد و خەباتى چەكدارانە

(١٣) میژووى شەھیدبوونى

(١٤) ئەو خزمەتە نایابانەى کە بە (مامۆستا سوبحانى) گراوە لە دواى شەھیدکردنى

(١٥) ئەو کتیبانەى کە لەسەر (كاڤ ناصر) نووسراون

(١٦) ھەندى لە وێنەگانى كاڤ ناصرى سوبحانى

سەرچاوەگانى ئەم ژياننامەيه

پوخته يه ك

له ژياننامه ی پيشه‌وا كاك ناصری سوبحانی



(۱) ناوی ته‌واوی :

(ناصر) ی کوپی (محمد پەشید) ی کوپی (کاکه نه‌حمەد) ی کوپی (سوبحان)

ی کوپی (ئاغاوەیس) ی کوپی (پەسولە کوردە) ی کوپی (محمد) ی کوپی

(ئیلیاس) ۰۵

۲) شوینی له دایک بوون و پمرومردمبوونی :

کاک (ناصری سوبحانی) له پوښی شهمه (۱۲) ی موحه رمی سالی (۱۳۷۱) ی کلچی به رامبر (۱۳ / ۱۰ / ۱۹۵۱) ی زایینی له گوندی (دوریسان) ^(۱) ی نزیك شاری (پاوه) که سر به پاریزگای (کرماشان) ی نیرانه له دایک بووه و چاوی به دنیا مه لپیناوه .



گوندی دوریسان

۳) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکه گانی :

۱- **باوکی** : ناوی (محمد پره شید) ی کوپی (کاکه نه حمده) ی کوپی (سوبحان) ه ، (کاکه نه حمده) ی باپیری کاک ناصر له مه نسوبه گانی ته ریفه ی (قادی) بووه ، خانه قایه کی په ناویانگی ه بووه و موریدی شیخ (مه حمودی تاله بانی) بووه ، کاتی (کاکه نه حمده) وه فات ده کات ، ده یانه وی (محمد پره شید) ی

(۱) گوندی (دوریسان) کاتی خزی یه کیلومه تر له شاری (پاوه) دور بووه ، به لام نیستاکه به مزی فراوان بوونی شاری پاوه وه په کیکه له گه په که گانی نه و شاره .

باوکی کاک ناصر بخه نه جیی، به لام رازی نابیت.

ب- **دایگی** : ناوی (ره عنا) ی کچی (کاکه برا) ی کوپی (فتح الله) یه، به دینداری و خواناسی ناسراوه، به پیی بۆچوونی بنه ماله یان ئه سلیمان ده گه پیتته وه سهر زانای ناوداری ناوچه ی هه ورامان که به ناوی (مهولانا گوشایش)^(۱) ناسراوه و له سه ده ی نوی کۆچیدا ژیاوه.

له (۱۴ / ۱۲ / ۱۹۶۱) ی میلادیدا دایکی (کاک ناصر) کۆچی دوایی ده کات، که ئه و ده مه (کاک ناصر) له ته مه نی (۱۰) سالییدا ده بج، دۆستانی لیی ده گپنه وه که له و کاته وه تا کاتی ده ستگیر کردنی که یادی دایکی ده که وته وه، یان باسی دایکی ده کرا، سۆزی ده جولا و فرمیسک به چاوانیدا ده هاتنه خواره وه^(۲).

ج- **براکانی** : دوو برای هه بووه به ناوی (مه نوچه هر) و (مه نصور) .

د- **خوشکه گانی** : ته نها یه ک خوشکی بووه ئه ویش ناوی (سه لما) یه .

کاک ناصر جگه له م دوو براو خوشکه که له باوک و دایکی خۆین، له باوکیه وه دیسان دوو برای تری هه یه به ناوی (جه وه هر) و (کامه ران) ، هه روه ها دوو خوشکی تریشی هه یه به ناوی (زوه ره) و (ئوره ییا) .

(۱) مامۆستا (مهلا عبدالکریم مدرس) له کتییی (بنه ماله ی زانیاران / ل ۱۲۹) دا ده فهرموی: مهلا گوشایش کوپی (بابا محمد) ی مه ردۆخ، پاش ماوه یه ک له مردنی باوکی له هه وراماندا ناوده رده کاو به مهولانا گوشایش ناویانگی ده رده چی، له (۸۴۲) کۆچیدا زۆر ناویانگ ده رده کا و له سهر ئه و خزمه تی عیلم و دینه ده وام ده کا. هه تا له سللا (۸۷۳) ی کۆچیدا له هه وراماندا له جیهان ده رده چی... کوپیکی به ناوی (مهلا عه باس) له هه ورامانا ماوه ته وه و باپیره ی قازییه کانی هه ورامانه .

(۲) له یاداشتنامه یه کی (کاک مه نصوری سوبحانی) برای وه رگیراوه .

(۴) قۇناغەکانی خویندن و پلەي زانستی و لیھاتوویی :

لە سالی (۱۹۶۰ م) لە تەمەنی (۹) سالیدا خرایە بەر خویندن و چووہ پۆلی یەکەمی سەرەتایی، دواي چەند پۆژیک کە مامۆستاکان زیرەکی و لیھاتوویی کاک ناصریان بۆ دەرکەوت بە بریارێکی خویندنگاکە خستیانە پۆلی دووہم..

ھۆی دواکەوتنی بۆ خویندنگای سەرەتایی ئەوہ بوو کە لە گوندەکەیاندا تا ئەو کاتە خویندنگا نەکرا بووہو، بەلام لای خالێکی ھەندێ بابەتی سەرەتایی نووسین فێرکرا بوو.



وینەي کاک ناصر لە تەمەنی لاویتیدا

بەھۆی ئەو زیرەکی و لیھاتووییەکی کە لە خویندندا ھەیبوو قۇناغی سەرەتایی و ناوھندی ھەر لە گوندەکەي خۆيان بە سەرکەوتوویی تەواو دەرکات و پاشان لەلایەن مامۆستاکانیانەوہ پيشنيار بۆ باوکی و بنەمالەکەيان دەرکری کە کاک ناصر بنێردرێتە شاری (کرماشان) بۆ تەواوکردنی قۇناغەکانی تری خویندن، تەنانەت یەکی لە مامۆستاکانی کە (کادریکی چالاکي حیزبي کۆمونیستی ئێران بوو) بەلێنی

نډه وهی دابوو به باوکی که خوی خه رچی بکیشی، به لام بنه مالله کی به و داوایه پاری نه بوون.

له پاشا باوکی داوای لی ده کا که بجی و دريژه به خویندن بدات، به لام کاک ناصر حه زی ده کرد که له حوچره و خویندنگا ئیسلامیه کاندبا خوینی.

چه ندین جار خوی ده گیترایه وه ده یوت : له و سه رو به ننده دا پرسیاریکم بو دروست بوو که ثایا : نه گهر خوا یه که و قورئان یه ک قورئانه، بوچی دهوتری : چوار مه زه ب؟ حه زم ده کرد بچم زانسته ئیسلامیه کان بخوینم، تا وه لامی نه و پرسیارهم ده سته کوئی!

له سالی (۱۹۶۸ م) له ته مه نی (۱۷) سالیډا کاک ناصر لای که سی به ناوی (میرزا ئیبراهیم موراد) له ماوه ی چل (۴۰) پوژدا قورئانی خه تم کرد، دواتر بو ماوه ی دوو مانگ لای ماموستایه کی شاری (پاوه) به ناوی (کاکه مه لا) کتیب و وانه سه ره تاییه کانی فیربوونی زمانی عه ره بی خویند.

دوای نه وه پویشته گوندی (نودشه) و وانه کانی (شرح عوامل) و (هدایه) و (إظهار) و (تصریف ملا علی) و (وضع و إستعارة) و (صرف میر) و (أنموذج) و (جامع المقدمات) و (فتح القریب) و (فتح المبین) و (ذات الشفاء - که زیاننامه ی پیغه مبه ره به شیعر) لای ماموستا (مه لا فه تاحی مطلق) ته واوکرد.

ماموستا (مه لا فه تاح) لی ده گیترایه وه : که له ماوه ی دوو مانگدا کتیبی (سیوطی) له شهرحی (ألفیه ابن مالک) دا لای نه و خویندووه، له کاتیکا هندی فه قی به دوو سال نه و کتیبه ته واو ناکه ن..



گوندی نۆدشە



وێنەى کاک ناصر لە تەمەنى فەقییه تیدا

بۆ ماوەى دوو ساڵ لە گوندی (نۆدشە) مایەو، دواتر لەسەر پيشنیاى مامۆستا (مەلا فەتاح) گەڕایەو، بۆ شارى (پاوه) و لە پێى دۆستیکەو (عبدالرحمن یەعقوبى) کە دواتر بوو، هاوکارىکى مامۆستا ناصر، ناوى لە حوجرەکەى مامۆستا (زاهیدى ضیائى) تۆمارکراو و لەوێ درێژەى دا بە خوێندن.



وینہی عبدالرحمن یہ عقوبی و کاک ناصر پیگہوہ



ماموستا ملا محمدی زاهیدی ضیانی

لہو قوتا بخانہ یہ دالای (مہلا ناصر) ی کوپی (مہلا زاهیدی ضیانی) کتیبی (شرح النظام) ی خویند. پاشان (مغنی اللیب) و، (شرح عبدالله یزدی) و، (مطول) و، (گلنبوی آداب) و، تہ فسیری (بیضاوی) و زوریہ ی کتیبی (تحفة المحتاج) ی فیقی شافیعی و، (فرائض) ی شیخ (مہ عروفی نودینی) لای ماموستا (مہلا زاهیدی پاوہ) تہ واو کرد.



ماموستا ملا ناصر ضیانی

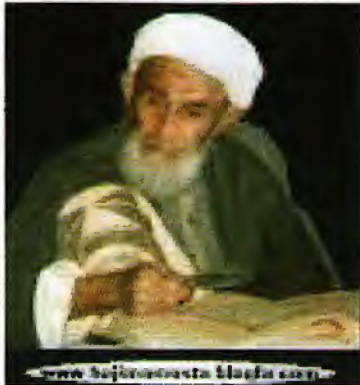
مہروہا بہ مہبہستی زیاتر خویندن سہردانی ناوچہ ی (پیرانشہر) ی کردو لہ مہدرہ سہ ی گوندی (سلیم جاران) گیرسایہوہ، ماوہ ی سالتیک لہو مہدرہ سہ یہ شدا مایہوہ و لای ماموستا (مہلا محمد بہ داقی) کہ خہ لکی (لامیجان) بوو کتیبی

(که له نېوې بورهان) له (منطق) و، (جمع الجوامع) ی له (أصول فقه) دا خویند.



ماموستا مهلا محمد به داقی

پاشان له مەدرهسە ی گونډی (کانی سانان) ی سەر به شاری (مەریوان) له لای
ماموستا (مهلا حەمەومینی کانی سانانی) گیرسایه وه، هەر له ویی مایه وه تا
خویندنی حوجره ی ته‌واو کرد.



م. مهلا حەمەومینی کانی سانان م. مهلا زاهیدی پاوه



شیخ عوسمانی نه قشبه ندی

دواتر له سالی (۱۳۵۳ ک - ۱۹۷۳ م) ی لای ماموستای ناوبراو و به
 ناماده بوونی ماموستا (مه لا زامیدی پاوه) و، ماموستا (مه لا محمدی به داقی) و، لای
 (شیخ عوسمانی نه قشبه ندی) له خانه قای دوو پرووه ی (سه لواوا) نیجازه ی عیلمی
 وهرگرت.

پاشان گه پایه وه بۆ گونده که ی خوین که (دوريسان) ه و له مزگه وتی
 (حه زره تی عبدالله) بۆ ماوه ی دوو سال وانه ی و ته وه و دهستی کرده وتاردان..



مزگه وتی حه زره تی عبدالله

له گوندەي دوريسان

(۵) هاوسەرگرتنی مامۆستا ناصر :

مامۆستا ناصر له تەمەنی (۲۷) ساڵیدا له ساڵی (۱۹۷۹ م) دا خاتوو (جەیران) که ئافرەتیکی خواناس و پەروەشتە‌ریزی گوندە‌کە‌ی خۆیان بوو، دە‌خوای و، له ئاھە‌نگی شە‌ری خنجیلانە‌دا خزمان و دۆستان کۆدە‌کاتە‌وه .

خیزانی دە‌لێ : مارییە‌کە‌م دوو ھە‌زار تە‌مە‌ن بوو، که دواتر فەرشی‌کمان پێ کړی و سوودمان لێ وەرگرت و کردی بە‌ ناوی منە‌وه تا قەرزار نە‌بێ .

مامۆستا ھەر ئێ‌و ژنە‌ی ھێناو، تە‌نھا چوار کچی له‌ دوا بە‌جێ ماوہ بە‌ ناوی (نە‌صیرە ، نوسە‌ییە ، ئە‌مینە ، نە‌جیبە) . دوا منداڵی خۆیشی نە‌دیوہ، چونکە‌ له پاش گرتنی له‌ دایک بووہ . کوپی نە‌بووہ، ئیستا خیزانی و منالە‌کانی ھەر له گوندە‌کە‌ی خۆیان (دوريسان) ژيان بە‌سەر دە‌بە‌ن .



مامۆستا ناصر لە‌گە‌ڵ کچە‌ خنجیلانە‌کە‌یدا

(۶) پيشە‌ی سەرھە‌لدانی ھۆشیاری ئیسلامی لای مامۆستا ناصر :

نۆر جار دهیوت : ههندی نوسراو ئه فکاری نووسهره هاوچهرخه کانی جیهانی ئیسلامی بوونه هۆی گۆرپانکاری له بیرکردنهوه و گرتنه پێشی پهوت و پێبازنکی تازهی مندا، دواتریش که چاوم به چهند هۆگرێکی پهوتی ئیسلامی هاوچهرخ کهوت دلتیا بوومهوه له پادهی سهلامهتی ئه پێبازه.

جاریک لییان پرسی بوو : گرنگترین ئه و کتێبانهی له سههرتاوه کاریان تی کردی چی بوون؟ وتی : له تیگهیشتنی قورئاندا کتێبی (مفردات القرآن) ی پاغیبی ئه صفه هانی ، له بوعدی دهعهویشدا کتێبی (أصول الدعوة) ی دکتۆر (عبدالکریم زیدان) ، نۆر کاریان تی کردم، بۆ بوعدی عه قیدیش کتێبی (المصطلحات الأربعة)^(۱) ی (أبوالاعلی المودودی) کاریگهر بوو، دواتر (فی ظلال القرآن) ی (سهیید قوتب) و (مجموعه الرسائل) ی پێشهواي شههید (حهسن بهننا) به تهواوی دلتیايان کردمهوه له سهرنزیکي ئه وهوته له چه مکه قورئانیه کان و، دلتیا بوم که ئه قوتابخانه فیکریه توانای گێرانهوهی سهروه ریه کانی ئوممهتی ئیسلامی پێیه ..



سهیید قوتب



د. عبدالکریم زیدان



أبوالاعلی المودودی

(۱) دواتر (ماموستا ناهر) خۆی سه رنج و تییبینی له سه ر ئه م کتێبه هه بوو.

(۷) دید و تیروانینی (کاک ناصر) بۆ هەندێ لە چەمکە ئایینیەکان^(۱) :

یەكەم : بەندایەتى (عیادەت) :

ئەگەر ئادەمیزاد ئیمانی بە قیامەت وا جێگیر بوو، کە هەست بە بەرپرسیاریەت
هەموو گیانی داگیرکرد، ئەو کاتە زۆر ئاسان لەگەڵ خۆی پەیمانی بەندایەتى
دەبەستێ و، گەفتی پێدەدا کە لە هەموو ژيانیدا فەرمانبەردارى ئەو بێت.

دووەم : داواى كۆمەكى كردن لە خوا (إستعانة) :

باسى (توكل) لەسەر خوا، بە پشت و پەنا زانینیەتى، داواى كۆمەك لێکردنى
لە ژياندا، بۆ ئەوەى فەرمانبەردارى و عیادەت وابێ کە خۆی لە ئادەمیزاد داواى
کردووە.

سێهەم : واتای پەرورەدگاریتى خوا (رب) :

واتای خاوەن بوونی خوا ئەوەیە کە دەسلەتتى هەیه بەسەر ئادەمیزاد و غەیری
ئادەمیزاددا و، چارەنووس تەنها لە دەستى ئەودایە، هەم ئیستای دروستکراوان لە
دەست خوادایە، هەم دواڕۆژیشیان.

چوارەم : واتای (لا إله إلا الله) :

واتە بێجگە لە خوا فەرمانڕەواى تەرنیە، بێجگە لەو فەریداپرەسى تەرنیە.

پنجەم : واتای (سابقین أولین)^(۲) :

(سابقین) واتە : ئەوانەى پێشپەرەو بوون و پێش کەسانى ترکەوتوون.

ئەوانەى لە پێگای بەندەبێدەرەستانیان نەبوو و، تووشى لادان نەبوون،
تووشى ئەنجامدانى کردەوێ ناشایستە و گوناھى گەرە نەبوون، هەمیشە لە

(۱) (بەندایەتى - زنجیرەى بەرھەمەکانى مامۆستا ناصرى سوبحانى (۲) / ل ۱۵۹ - ۱۶۵) .

(۲) (هەمان سەرچاوەى پێشوو / ل ۱۷۲) .

حه ره كهت و پۆشتنابوون به ره و خوى گه وره .

(أولين) واته: پيش له خه لكى موسولمان بوون. ئه و موسولمانانه ي پيش له كوچ كردن بۆ مه دينه بپويان هيتا، ئه و موسولمانانه ي مه دينه ش كه پيش له وه ي پيغه مبهري خوا (ﷺ) و ياراني كوچ كه ن بۆ ئه وي، موسولمان بوون.

۸) به شدارى (كاك ناصر) له كۆنگره ي (شه مس) و دامه زراندى (شوراي مه ركه زى سوننه ت) دا :

پاش ئه وه ي هه وله ديبلۆماسيه كان له گه ل سهرانى شۆرش بۆ به ده مه وه هاتنى مافه نه ته وه ي و مه زه به به كانى نه ته وه و مه زه به به كه مينه كانى ئيران بى ئاكام بوو، ئه وه بوو (كاك ئه حمه دى موفتى زاده) به هاوكارى هه ندئ له زانا و سه ركرده كانى ئه هلى سوننه ت، وه ك (مه وله وي عبدالعزيز) له ناوچه ي به لوجستان و، هه ندئ له زانايانى ناوچه به نده رييه سوننيه كان، كه و تنه بېرى كۆكرده وه ي زانا و كه سايه تيه به توانا كانى ئه هلى سوننه ت (كه مامۆستا ناصريه كئ بووه له و زانايانه) ، به مه به ستى كۆنگره يه كى فراوان، تاييه ت به هه موو ناوچه سوننى نشينه كانى سه راسه رى ئيران، بۆيه بانگيشتى زياتر له (۵۰۰) كه سايه تى و زانايان كرد و له (تاران) كۆنگره كه له (۱ / ۴) بۆ (۳ / ۴ / ۱۹۸۱ م) گرئ درا ..

پاش وتاره كان و، له پۆژى كۆتايى كۆنگره دا هه لېژاردن كرا بۆ نوينه رانى شارو ناوچه كان و، مامۆستا ناصر به نوينه رايه تى شارى كرماشان و، جيگري سه رۆكى كۆنگره ي (شه مس) هه لېژيڤدرا ^(۱).

(۱) (شه هيدى ئازادى بېروپا مامۆستا ناصرى سوبحانى / ل ۷۷ - ۷۸) .

(۹) ههول و تیکۆشان بۆ دامەزراندنى کۆمهال و بزووتنه‌وهیه‌کى ئىسلامى که دواتر ناوئرا به (کۆمهالی بانگه‌واز و ئیصلاح) :

مامۆستا ناصر له ساڵ (۱۹۷۰ م) له‌گه‌ڵ ده‌سته‌یه‌ک له زانایانى ناوچه‌که به‌ئێنیاى دا به یکتەر که پێخستنیکى ئىسلامى ساز بکه‌ن و هاوکارى به‌کتر بکه‌ن، بۆیه هه‌ر له‌و ساڵه‌دا به ده‌یان گه‌نج و مه‌لاى ناوچه‌ى هه‌ورامان و جوانپۆ و پوانسه‌ر په‌یوه‌ندیان پێوه‌کردن...

به‌پێى لێدوانى به‌کێ له به‌رپرسانى کارى ئىسلامى ئه‌و سه‌رده‌مه، تا ئه‌و کاته ئه‌و ژماره‌یه له به‌ر پرسانى ئه‌و پێخستنه ئىسلامى به، (کاک ئه‌حمه‌دى موفتى زاده) یان نه‌ناسى بوو، که ئه‌ویش له ناوچه‌ى (سنه) دا خه‌ریکی چالاکی ئىسلامى بوو. ئه‌و جموجۆله‌ى مامۆستا ناصر و هاوکارانى هاوکات بوو له‌گه‌ڵ هه‌ندێ جموجۆلى تری ئىسلامى ناوچه‌ى مه‌ریوان، به‌لام په‌یوه‌ندییه‌کى ئه‌و توپان به‌یه‌که‌وه گرێ نه‌دا بوو^(۱).

له‌گه‌ڵ نه‌فه‌سى ئازادى و شۆر و شه‌وقى خه‌لکى ئێران به‌ گشتى و، به مه‌به‌ستى ده‌ربیرینى هه‌لوێستى په‌سه‌ن و ئىسلام خوازانەى جه‌ماوه‌رى پاوه مامۆستا ناصر و هاوکارانى هه‌ستان به پێکهێنانى کۆمه‌له‌یه‌کى سیاسى به‌ناوى (کۆمه‌له‌ى لایه‌نگران له حکومه‌تى قورئان) و، له مانگی ئازارى (۱۹۷۹ م) واته مانگیك پاش گه‌رانه‌وه‌ى رابه‌رى شۆرش بۆ ئێران، په‌یره‌وو پرۆگرامه‌که‌یان ب‌لاوکرده‌وه، که له‌به‌ر بایه‌خى میژووبى پوخته‌که‌ى ب‌لاو ده‌که‌ینه‌وه که سه‌ره‌تا به‌م ئایه‌ته ده‌ستى پێک‌دبوو :

(۱) (شه‌هیدى ئازادى بیروپا مامۆستا ناصرى سوبحانى / ل ۲۶) .

﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ

الْمُقْلِحُونَ﴾ (آل عمران : ۱۰۴)

یه کهم : بیروباوه پمان ئیسلامی راسته قینه یه، چونکه پییمان وایه (به پای ئیمه ی موسولمان) ئیسلام چاره سازی گرفته کانه.

دووهم : بروامان وایه ده بی له هر حاله تی کدا پووبه پووی واقعیه کان ببینه وه، تا بتوانین بگهین به راستیه کان، بویه له گه ل ئه و کۆنه په رستانه دا که وینه ی ئیسلام ناوه ژوو ده که نه وه، پووبه پوو نه ببینه وه.

سییه م : له پیناوی مافه نه ته وه ییه کانی گه لی کوردا تیده کۆشین و، له سه ره تاوه له بهر ئیلهامی ئایه تی : ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ دا بۆ لابرندی سته می نه ته وه یی له سه ره خه لکی سته م لیکراوی کورد، ده ست پی ده کهین.

چوارهم : دژی هر نایه کسانیه کی کۆمه لایه تی ده وه ستین و، بۆ گه یشتن به کۆمه لگه یه کی یه کسانى دوور له چینایه تی تی ده کۆشین.

پنجهم : دژی هر جوړه داگیرکردن و، دیکتاتوریه ت و، ئیستغلالیکی سته مکارانه یین و، پووبه پووی ده ببینه وه.

شه شهم : هه ولده ده یین بۆ ده ستخستنی ئازادی تاك و کۆمه ل له هه موو ئاست و

ناوه نده کاند... (۱)



دروشمی جهماعه‌ی ده‌عوه و نیصلاح

۱۰) دانراوو نووسینه‌کانی :

ئەوێ بە زمانی عەرەبی نووسیونی بریتین له :

۱- الولاية والإمامة.

۲- زبدة كتاب الإعتصام للإمام الشاطبي.

۳- رسالة في علوم الحديث.

۴- تلخيص التهذيب (لكتاب تهذيب مدارج السالكين لابن قيم الجوزية) .

که ئەم سیانەى دواىيان بە (مجموعۃ الفتاوى) له دەستنوسەکەى خۆیدا

ناوژەدى کردووه، که دواتر (دەزگای بەرەم) له سێ کتییى سەرەخۆدا بڵاویان

کردۆتەوێ بە ناوێکانى :

۵- أسس التصورات والقيم.

۶- احکام شرعية.

۷- الإبتداع في الدين.

ئەوێ یادداشته و لەلای خۆى نووسیونی و بەلام گاربەدەستان بردوویانە و فەوتاندوویانە

بریتی یە له:

۱- وەسیت نامەیه‌کى دوورو درێژ (که نادیاره) .

۲- دەفتەریکی گەرە که مامۆستا دوا سەرنجی خۆى لەسەر هەندێ مەسەلەى

زانستی و بۆچوونی قورئانی تۆمار کردبوو.

(۱۱) په پيوندی نيوان (كاك نه حمده موفتی زاده) و (كاك ناصری سوبحانی) ^(۱) :

یه که م: خه مخوری (كاك نه حمده) سه باره ت به (كاك ناصر) :

له سه ره تاي سالی (۱۹۸۱) دا به پریز (كاك نه حمده) داوای کرد که (كاك ناصر) بۆ چەند پوژیک بجیته لای خوی که له شاری (کرماشان) بوو.. (كاك ناصر) یش داواکه ی (كاك نه حمده) ی قبول کرد و ماوه ی سی ههفته له خزمه تی مایه وه.

دووهم: دیدارو سهردانی گردنی (كاك نه حمده) :

كاك مه نصوری برای ماموستا ناصر ده لئ: سالی پاش شوپش له گه ل برای شه هیدم (كاك ناصر) چووینه خزمه تی (كاك نه حمده) ، هه ندی قسه و باسی زانستی چوو به نیوانیاندا، كاك ناصر عه رزی (كاك نه حمده) ی کرد: پیم باشه كه مئ زیاتر موتاله عه ی هه دیس و فهرمووده كانی پیغه مبه ر (ﷺ) بكه یت، ئه ویش فهرموی: به چاوان. به چاوان..

سییه م: به گه وره ته ماشگردنی (كاك نه حمده) له لایه ن (كاك ناصر) ه وه:

أ- ده رباره ی كه سیه تی (كاك نه حمده) له كاك ناصریان پرسی بوو، وتبووی: (كاك نه حمده) وهك (سه ید قوتب) ده بینم. (كاك نه حمده) موخته هیدیکی گه وره یه. ئه گه ر شورایه کی جیهانی بۆ موسولمانان دروست بیی، به ناوی (أولوالأمر) ی موسولمانان، هه ركه سی تیدا بی، به لام (كاك نه حمده) ی تیدا نه بی، ئه و شورایه ناته واوه.

ب- ماموستا (بورهانی حاجی هادی) ، كه یه كێك بووه له هاوپی نزیکه كانی

(۱) (ژياننامه ی زانای گه وره ی كوردستان ماموستا ناصری سوبحانی — ئاماده گردنی: عبدالله

(كاك ناصر) لە بارەى دید و بۆچوونى (كاك ناصر) ە وه بۆ (كاك ئەحمەد) بەم جۆرە دەگێڕێتەو: مامۆستا ناصر بە جۆریك (كاك ئەحمەد) ى خوشدەویست و بەرێز بوو لەلای، ئەگەر كەسێك لە پالیدا بیوتایە (ئەحمەدى موفتى زاده) زۆر زۆر پێى بى تاقەت دەبوو دەموچاوى گرز دەبوو، دەتوت ئیھانەت بە خودى (مامۆستا ناصر) خۆى کردوو، ھەمیشە دەبوایە بتوتایە (كاك ئەحمەدى موفتى زاده) ، بە بەردەوامى (مامۆستا ناصر) دەیگوت: ئەگەر شورایەك دروست بكریت بۆ ھەموو ئوممەى ئىسلامى دەبێت (كاك ئەحمەد) ببێتە سەرۆكى ئەو شورایە، ئەگەر نەشكریتە سەرۆكى دەبێت ئەندامێكى گەرەى ناو ئەو شورایە بێت^(۱).

چوارەم: راوبۆچوونى (كاك ئەحمەد) سەبارەت بە (كاك ناصر) :

أ- مامۆستا (سیف الله حوسینى) ، كە ھاوڕێیەكى نزیکى سەردەمى فەقییایەتى مامۆستا (ناصر) بوو ە بۆمان دەگێڕێتەو ە دەلێ: لە سالى (۱۳۶۱) ى كۆچى ھەتاوى دوورخراوە ە بۆ شارێك لە شارەكانى پارێزگای (كرماشان) ناوى (كەنگاو) ە، لە ئامادەیی شەریعەتى كەنگاو ە وانەى (عەرەبى و مەنتیق و جیھانبینى دینى و ئەدەبیات) م دەوتەو. خوالیخۆشبوو (كاك ئەحمەد) لەو كاتەدا لە (سنە) ە كۆچى كردبوو بۆ (كرماشان) . پۆژى (۳) ى مانگی خوردادی (۱۳۶۱) ى كۆچى ھەتاوى، نزیك سەعات (۱۰:۳۰) بۆ (۱۱) تاقیکردنەو ەى قوتابیەكانم تەواوکردو ە ەرقەى تاقیکردنەو ەكانم ھێتایەو ە بۆ (جوانرۆ) ە ەات بە خەیاڵمدا بپۆم سەرێك بەم لە (كاك ئەحمەد) . چووم بۆ (كرماشان) ە لەوێ سەردانى (كاك ئەحمەد) م كردو ەواى سەلام ە ئەحوال پرسین ماو ەیهك دانیشتین، چى لەپڕیەكێك زەنگى دەرگای لێداو (كاك ئەحمەد) بە عینوانى خواو ەنمال تەشریفى برد دەرگاگەى كردەو ە، چى دیمان (كاكە

(۱) (كاك ئەحمەدى موفتى زاده دەروازەیهك بۆ خەباتێكى نەناسێنراو- سەرۆت عبدالله / ل ۲۵۸).

ناصری سوبحانی) په نه ویش له (پاوه) وه هات، هاته سهره وه و هرسپکمان دانیشتین و ده ستکرا به گفتوگو و قسه کردن، دواى قسه و باسی دهریاره ی بارودوخی (پاوه) وه و نه و پووداوانه ی به سهریدا هاتووه هه مووی بؤ گپړاينه وه، پاشان (کاک ناصر) نایه تیکی قورنانی خوینده وه نایه تی: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ (طه : ۱۴) ، ماوه په ك ته وزیچیدا و باسی نویژی کرد، نه گهر نویژ واقعیعه ن یادی خوی تیدانه بیت به مانای واقعی ئیتر نه و نویژه نویژی راستی نیه، هر وه کو خوا ده فره موئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾ (النساء : ۴۳) ، له و کاته دا (کاک نه حمده) باوه شی پیداکرد و فره موئ: تو موجهه یدی، نه ویش موته وازیعانه وتی: قوریان نه خیر، من ئیدیعام نیه، نه مه هر شتیکی شه فافه و پوښنه و هر نه فره یك پیویسته بیزانیت^(۱).

ب- ده گپړنه وه کاتئ (کاک نه حمده) له زینداندا بوو هندی لیدوان و هه لویستی (کاک ناصر) گه یه نرابوونه وه به (کاک نه حمده) ، گوايه پیچه وانه ی پاوېچوونی نه و بوون و، هندی دوست و لایه نگرئ (کاک نه حمده) پییان گران بوو، به لام (کاک نه حمده) فره مووېوئ: (کاکه ناصر) موجهه یده، هرچی وتبئ وهك زانایه کی موجهه ید وتوویه تی.

پېنجه م: دوعا و نژای (کاک ناصر) بؤ نازاد بوونی (کاک نه حمده) له زندان و گه یشته وه به دیداری:

(کاک ناصر) له وتاریکیدا که به بونه ی (یادی له دایک بوونی پیغه مبه ره وه (ﷺ)

(۱) (کاک نه حمده ی موفتی زاده ده روازه په ك بؤ خه باتیکی نه ناسپنراو- سهره وت عبدالله / ل

وتووپه‌تى، وهك پيشه‌ى هه‌ميشه‌ى له‌ كۆتايى باسه‌كه‌يدا له‌ لوتكه‌ى به‌رزى ئيمان و به‌ دايكى پېر له‌ هه‌سره‌ت و به‌ ده‌نگيكي پېر له‌ تاسه‌ى ديداره‌وه،... له‌ په‌روه‌ردگارى داوا ده‌كات: له‌ خواى گه‌وره‌ داوا نه‌كه‌م كه‌ جاريكى تر له‌ ئاوا مه‌ جليسيكدا (كاك نه‌حمه‌د) بې دانيشيت.

۱۲) بيروپاي كاك ناصر سه‌باره‌ت به‌ جيهاد و خه‌باتى چه‌كدارانه‌:

له‌ وه‌لامى پرسىاريكى گۆفارى (پيگاي شه‌رع)^(۱) دا مامۆستا (عبدالقادر ته‌وحيدى) ده‌لئ: به‌لئ ئيمه‌ له‌ سالى (۱۳۶۳) ى كۆچى هه‌تاوى، دژ به‌ حكومه‌تى ئيران ده‌ستمان كرد به‌ خه‌باتى چه‌كدارانه‌... سئ سالى پيش نه‌م پيگه‌وته، واته‌: له‌ سالى (۱۳۶۰) ى كۆچى هه‌تاوى، له‌ كۆبوونه‌وه‌يه‌كدا كه‌له‌ شارى (پاوه‌) سازكرا، من و نو نه‌فه‌ريتر له‌ برايانى سه‌ره‌كى نه‌وكاته‌ى (ئيخوان) له‌م كۆبوونه‌وه‌دا به‌شداربووين تا له‌سه‌ر چۆنيه‌تى مامه‌له‌كردن له‌گه‌ل بارودۆخى دژوارى نه‌وكاته‌ كه‌ حكومه‌تى ئيران بۆ سوننيه‌كانى دروستكردبوو قسه‌ بكريت و پيگايه‌كى باش هه‌لبژيردرئ. له‌م كۆبوونه‌وه‌دا من و (ناصرى سوبحانى) و (حاجى مه‌لا مه‌حمودى مه‌حمودى) و (مه‌لا نه‌حمه‌دى به‌هرامى) و (مه‌لا غه‌فار ميرانى) و (مه‌لا عبدالرحمن يه‌عقوبى) و (مه‌نصورى سه‌ليمى) و (مه‌لا نه‌مين) و (مه‌لا حسين عه‌ينى) و برايه‌كى تريس كه‌ئيسا ناوى له‌بېرم نه‌ماوه‌ تاييدا ئاماده‌بووين، جا هه‌ركه‌س بيروپاي ده‌ربېرى له‌و كۆبوونه‌وه‌دا، (كاك ناصر) جه‌ختى له‌سه‌ر خه‌باتى چه‌كدارانه‌ كرد و ده‌يوت: دانيشتنى ئيمه‌ و ده‌ست نه‌بردنمان بۆ سيلاح خيانه‌ته‌ به‌دين و به‌ گه‌له‌كه‌مان، زۆر له‌سه‌ر نه‌م بيروبووچوونه‌ى خۆى سووربوو جا نه‌وكاته‌ منيش پيم وت: (كاك ناصر) جيهاد پياوى خۆى ده‌ويت كه‌ من پيموايه‌ پياوى وامان نيه‌، به‌لام

(۱) گۆفارى (پيگاي شه‌رع) / ۷۰ ل - ۷۱.

ئەو برايه ھەر لەسەر قسەى خۆى جەختى دەکردەو، جا منيش پيموت: بىرام تۆ تۆكەسم بۆ بهينه با وەك خۆم بىرىكاتەو، پەيمانبيت كە من دەهەميانيم لە قسەكەش وا ھەلە تينەگەن كە خۆم ھەلنيم و بلنيم وەك خۆم بە تەقوابن، بەلكو مەبەستم ئەو ھەيە كە كەسانىكەن ھەرچى بەسەر ئەوان يان بنەمالەكەياندا ھات با كەس بە تاوانبار نەزانن و لۆمەى كەس نەكەن، جا ئەگەر نۆكەسى وات ھينا، سويندبيت من ھەر ئىستا نەچمەو ھە بۆ مال و بەرەو چياكان بکەومەپى، لەو كۆبونەو ھەدا جا من پووم ليكردن و پيموتن : لە ئىو كەمەتان حازرن؟ تەنھا يەككيان حازربو كە ئەو پىيە بەو مەرجە بگريتەبەر، جا بۆيە بۆچوونەكەى (كەك ناصر) پەسەند نەكرا، بەلام پاش سى سال جيناىەتى پزىمى ئىران و دەرکەوتنى خيانەتى ئەم پزىمە بە سوننى بە گشتى و بە گەلى كورد بە تايبەت، ئىمە پاش پرس و پايەكى زۆر ئەو بۆچوونەى سى سال پيشى (مەلا ناصر) مان بۆ ئەو كاتە پەسەندكرد كە زياتر لە سەدو پەنجا كەس تەنھا لە مامۆستايان نامادەبى خويان بۆ ئەو ئىشە دەرپى و بەلنينايدا ، بەلام كۆمەلەك لە برايانى كوردستانى پۆژئاوا^(۱) كە لەوئى ميوان بوون، دەوروبەرى (كەك ناصر) و كۆمەلەك لە (مەكتەب قورئان) يان گرت و (كەك ناصر) يان دانا بە قسەكەرى خويان تا بەم شىو بەرەنگارىي ئەو بۆچوونە بکەن، ئەو ھەبوو لەسەرەتاي مانگى پينجى سال^(۱۳۶۳) ى كۆچى ھەتاي، ئىمە چووينە (سنە) و چەند پۆژيەك لەویدا مايەو و چەندىن دانىشتمان ئەنجامدا، تىگەيشتم كە دەوروبەرى كاريكى زۆرى تىكردو، جا لە كۆتايى دا كە دووبەدو بووين پيموت: تۆ سى سال لەمەوپيش دەتوت: دانىشتن ھەرامە، ئىستا

(۱) واتە: برايانى (يەكگرتو) ، كە ئەو دەمە ھەندى لەسەر كەركەكانيان لە ئىران بوون و لە دەوروبەرى (پاوه) و (مەريوان) خەريكى چالاكى و بلۆكرەنەو ھەي فيكرەى ئىخوانى بوون.

له گه‌ل چاكتەر پۆشنبوونه‌وه‌ی جینایه‌ته‌کانی حکومه‌ت و په‌یدا‌بوونی برائینیکی چاک و چالاک چۆن ئاوا بۆ‌چوونه‌که‌ی خۆت گۆری ؟ پیتوانیه‌ جارێکی تریش ئهم بۆ‌چوونه‌یشت ده‌گۆریت؟ وتی: نالیم نایگۆرم، به‌لام ئیستا ره‌ئیم وایه‌. وتم: ئایا به‌م بۆ‌چوونه‌ی تو نه‌گه‌ر من ده‌ستم به‌و کاره‌دا و کوژراوی لیکه‌وت ئایا به‌ تاوانی ده‌زانیت؟ وتی: من پیم وانییه‌ که‌ ئه‌وه‌ تاوان بیت، چونکه‌ ئه‌وه‌ ئیجتیه‌ادیکه‌ و کردووته‌ و قه‌ناعه‌ت پیتی هه‌یه‌...

به‌لام كاك (عبدالله عبدالعزيز عه‌دی) له‌ كتیبه‌كه‌یدا ده‌لێ^(۱): ئهم بیروكه‌یه‌ (واته‌: بیروكه‌ی خه‌باتی چه‌كدار) له‌لایه‌ن مامۆستا ناصر و برائانی ئه‌و كاته‌ی ئێران‌ه‌وه‌ به‌ تووندی په‌تكرایه‌وه‌، به‌ هه‌له‌یه‌کی ستراتیژی و مه‌ترسیه‌کی گه‌وره‌یان زانی، بۆیه‌ مه‌سئوله‌تی هه‌ر خوین پزانیکیان خسته‌ ئه‌ستۆی ئه‌وانه‌ی بانگه‌شه‌ی بۆ ده‌كه‌ن. به‌لام لی‌ره‌دا پرسیارێ له‌سه‌ر ئهم دوو گێڕانه‌وه‌یه‌ سه‌ر هه‌ل‌ده‌دات ئه‌ویش ئه‌وه‌یه‌: ئایا چۆن هه‌ماهه‌نگی بکه‌ین له‌نیوان گێڕانه‌وه‌که‌ی مامۆستا (عبدالقادر ته‌وحیدی) و ئه‌وه‌ی كاك (عبدالله عبدالعزيز عه‌دی) که‌ له‌ كتیبه‌كه‌یدا هه‌یناویه‌تی؟!!

(۱۳) میژووی شه‌هیدبوونی :

مامۆستا (ناصر) به‌ یاوه‌ری دۆستێکی و خه‌زانی هه‌ردووکیان، به‌ ئۆتومبیلێك، له‌ به‌رواری (۴) ی حوزه‌یرانی ساڵی (۱۹۸۹ م) سه‌ردانی شاری (سنه‌) ی کرد، به‌مه‌ستی دیدار له‌گه‌ل دۆست و هاوکارانی له‌و شاره‌ و، خۆ‌حه‌شاردانێکی تر له‌ ده‌زگا موخابه‌راتیه‌کانی ئاشری (کرماشان) که‌ چاودێرییان خه‌ستبووه‌ سه‌ر. دوا‌ی چه‌ند پۆژێ له‌ دیدار له‌گه‌ل دۆستانی و مانه‌وه‌ی له‌و شاره‌، ده‌زگای موخابه‌راتی ئێران پێیان زانی و شه‌وی (۸ / ۶ / ۱۹۸۹ م) هه‌لیان کوتایه‌ سه‌ر ئه‌و

(۱) (زیاننامه‌ی زانی گه‌وره‌ی کوردستان مامۆستا ناصری سوبحانی / ل ۱۰۴) .

ماله‌ى تېیدا بوو، كه مالى (كاك فاروق فيرصاد) ^(۱) بوو.



شهید فاروق فی‌رصاد

كاتى هه‌ليان كوتايه سه‌ر نه‌و ماله، كه مالى (كاك فاروق) بوو، خاوه‌ن مال زۆر هه‌ولئى دا كه له جىي مامۆستا ناصر خۆى ده‌ستگير بكه‌ن و، ناماده‌ى له نه‌ستوگرتنى هه‌موو به‌رپرسيارىتيه‌كه، به‌لام ده‌زگاي موخابه‌رات پازى نه‌بوون و وتيان ئيمه‌ فه‌رماني گرتنى (ناصرى سوبحاني) مان پييه.

هيزه‌ چه‌كداره‌كان زۆر په‌له‌يان بوو، مامۆستا (ناصر) يش داواى كرد كه نويزى عيشا له‌گه‌ل خيزانى به‌ جه‌ماعه‌ت بكات.. نه‌وانيش پييان عه‌يب بوو داواى وا په‌ت بكه‌نه‌وه، مامۆستا نويزىكي به‌ خشوعى به‌ جه‌ماعه‌ت كرد بۆ خيزانى و خاوه‌ن ماله‌كه، به‌ ده‌نگىكي ئارام و كاريگه‌ر و زۆرخۆش، كه له پكاتى په‌كه‌مدا سوره‌تى (البروج) ى تيدا خوينا. ئيت‌ر دواتر مامۆستا (ناصر) به‌ ته‌نها راپيچ كرا بۆ زيندان ^(۲).

(۱) (كاك فاروق) په‌كيكه‌ له‌ شاگرد و قوتابيه‌ دلسۆز و نزىكه‌كاني (كاك نه‌حمه‌دى موفتى زاده)، كه دواتر له‌لايه‌ن حكومه‌ته‌وه بۆ ماوه‌ى (۵) سال نه‌فى ده‌كرئ بۆ شارى (اردبيل)، دواتر له‌ شه‌وى (۲۷) ى په‌مه‌زанда له‌ هه‌لومه‌رجىكي ته‌مومزاويدا له‌لايه‌ن چه‌ند ده‌ستىكي چه‌په‌له‌وه شه‌هيد ده‌كرئت (هه‌زاران سالو له‌ پۆحى كاكه‌ فاروق و هاوسه‌نگه‌راني بيئت).

(۲) (شه‌هيدى ئازادى بېروپا مامۆستا ناصرى سوبحاني / ل ۹۱ - ۹۲).

ئەو تۆمەتەنە چى بوون كە (كاك ناصر) ى لەسەر دەستگیر کرابوو؟

دوای کۆبوونەوێ سێی کەسایەتی ناودار و زانای ناوچە جیاجیاکانی ئەهلی سوننەى ئێران و سەردانی کردنی داواکاری گشتی ئەوکاتەى ئێران کە (پەى شەهەرى) بوو لە تاران، لە وەلامى ئەم کەسایەتی و زانا بەپێزانەدا (پەى شەهەرى) وتبووی: پاستە ئاغای سوبحانی چەکی دژی ئێمە هەلنەگرتوو، بەلام بە قەلەمەکەى درێغى نەکردوو دژی ئێمە.

ئەو (واتە: سوبحانی) تاکە کەسێکە کە لەسەرەتای دامەزراندنی حکومەتى ئێمەو سەرسەختانە دژمان وەستاو، بە جورئەتەو داکۆکی لە عەقیدە و بۆچوونی خۆی کردوو.

بۆ نمونە: دوای پێشەوا مەعصومەکان کە سێ شک نابەین جگە لە ئیمام خومەینی، بەلام ئاغای سوبحانی چەندین بەلگەى هیناوتەو بۆ کافرکردنی و، بە گومرا ناوی دەبات..

لە کۆتایی قسەکانى دا (پەى شەهەرى) بە ئوسلوبیكى ناشایستە (بە وەفدەکەى) وتبوو: بۆیە پێتان پادەگەینم کە من بۆ خۆم موخاکەمەم کرد! خۆشم حوکمی ئێعدام دەرەقى دەرکرد! بەپاشکاویش پێتان دەلێم: هەرکەس وەکو ئەو بێربکاتەو یا هەرکەسى تر لە ئێراندا وەك سوبحانی بێربکاتەو، حوکمی ئێعدامى هەیه و شایانی لەتاوبردە، ئەگەر دەهەزار کەسى واش هەبێت...!!^(۱)

(۱) (هەمان سەرچاوەى پێشوو / ل ۱۰۴ - ۱۰۵).



وێنەى پەى شەهەرى

هه‌وائى شه‌هيد بوونى:

له‌ به‌روارى (٢٨) ى په‌مه‌زاني ساڵى (١٤١٠) ى كۆچى به‌رامبه‌ر (٢٣ / ٤ / ١٩٩٠) ى ميلادى به‌رپرسيك له‌ داواكارى گشتى شۆپشه‌وه له‌ (سنه) په‌يوه‌ندى كرد به‌ مائى مامۆستاي شه‌هيدوه له‌ گوندى (دوريسان) ، داواى كرد كه (مه‌نصور) ى براى له‌ (سنه) ئاماده‌بێ، ئه‌و‌يش پۆژى دواى گه‌يشته شارى (سنه) و، سه‌ردانى نوسينگه‌ى شوعبه‌ى يه‌كى كرد، به‌لام هه‌موو به‌رپرسه‌كان نكۆلييان كرد كه ته‌له‌فۆنى وا كرا بێ! ^(١)

دوا پۆژه‌كانى شه‌هيدبوونى (كاك ناصر) : له‌ به‌روارى (١٥ / ١ / ١٩٩٠) ميلاديدا مامۆستا ناصر له‌ زيندانى گه‌وره‌ى (ئه‌وين) ه وه له‌ تارانى پايته‌خت ده‌گويژرێته‌وه بۆ گرتوخانه‌ى سياسى شارى (سنه) و، بۆ ماوه‌ى (١٠) پۆژ له‌وێ ده‌يهێلنه‌وه .
دواتر له‌ به‌روارى (٢٦ / ١ / ١٩٩٠) ى ميلاديدا براوه‌ته‌وه بۆ زيندانى (ئه‌وين) له‌ تاران و بۆ ماوه‌ى (١٥) پۆژ له‌وێ هێلراوه‌ته‌وه .

بۆ جاريكى تر له‌ به‌روارى (١٢ / ٢ / ١٩٩٠) ى ميلاديدا هێنراوه‌ته‌وه بۆ گرتوخانه‌ى (سنه) و بۆ مانگيكي ته‌واو خراوه‌ته ژيړ ليكۆلێنه‌وه و دادگايى كردنى

(١) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ى پيشوو / ل ٩٧) .

به‌رده‌وام.

سه‌ره‌نجام له به‌رواری (۱۶ / ۲ / ۱۹۹۰) ی میلادیدا له کاتژمیر هه‌شت و چاره‌کی شه‌ودا (۸:۱۵) به بیانوی گواستنه‌وه‌ی بۆ زیندانی (کرماشان) ، ئه‌یه‌نه بۆ دادگای (سنه) . له‌وێ که ده‌بینێ درۆیان له‌گه‌ڵ کردووه، پێیان ده‌لێ : بۆ درۆم له‌گه‌ڵ ده‌که‌ن؟ بۆ پاستیه‌که‌تان پێ نه‌وتم؟ له‌وێ سه‌رئێشه‌یه‌کی زۆری بۆ دروست ده‌که‌ن و جۆره‌ها ئازاری ده‌روونی و جه‌سته‌یی ده‌ده‌ن، تا پازی ببێ که په‌شیمان نامه‌یه‌ک بنووسی و ته‌سلیمیان ببێ.. ئه‌ویش به هیچ جۆرێک وه‌لامیان ناداته‌وه.

دواجار پێی ده‌لێن: تۆ حوکمی له سێداره‌دانت دراوه، ئه‌گه‌ر تۆ به نامه و په‌شیماننامه‌یه‌ک بنووسی، حوکمه‌که‌ت سووک ده‌کری، به‌پێی قسه‌ی یه‌کێ له به‌رپرسان که له‌وێ ئاماده بووه، مامۆستا له وه‌لامدا وتویه‌تی: جاجی باشته له‌م خێرو به‌ره‌که‌ته که خوا به نسیبی منی کردووه..

به هه‌رحال، پاش هه‌ولێکی زۆر له‌گه‌ڵ ، چاوی ده‌به‌ستن و ئه‌یه‌نه شوینی تایبه‌تی له‌سێداره‌دان. له‌وێ (خبیب) ئاسا و به‌هیممه‌تیکی به‌رزه‌وه و سه‌ربه‌رزانه پاده‌وه‌ستی و داویان لێ ده‌کا که مۆله‌تی پێ بده‌ن نوێژی عیsha بکات.. ئه‌وانیش مۆله‌تی ده‌ده‌ن و، نوێژیکی خۆی ئاسایی ده‌کات. پاشان داویان لێ ده‌کا مۆله‌تی بده‌ن نوێژی (أوابین) بکات، به‌لام مۆله‌تی ناده‌ن و ئه‌یه‌نه سه‌ر سه‌کزی له سێداره‌دان. له‌وێشدا جاریکی تر داوی لێ ده‌که‌ن که په‌شیمانی ده‌ربێی، تا حوکمه‌که‌ی بۆ سووک بکه‌ن. ئه‌ویش باسیکی ئیمانیان بۆ ده‌کات ده‌رباره‌ی (قه‌زا و قه‌ده‌ر) و پێیان ده‌لێ : ئه‌گه‌ر من بۆ پزگارکردنی خۆم له هه‌لوێسته‌کانم په‌شیمان بيمه‌وه و، ئێوه پازی بکه‌م و، ئێوه‌ش ئازادم بکه‌ن، پاش ده‌رچوونم له زیندان، له‌سه‌ر ئه‌و جاده‌یه ئوتومبیلێک بمکات به ژێره‌وه و یه‌کسه‌ر له‌ناو بچم. فه‌رقی ئه‌و دوو مردنه چی یه به‌لاتانه‌وه؟ جا بۆچی به په‌غه‌بت و شه‌وقی خۆم ئه‌م

يەكەيان هەلنەبژێرم كە مردنە لە پێى خوادا ؟ كە لە راستیدا مردنیش نیه و دەستكەوتنى ژيانى هەميشەيى لەگەڵدايه ؟!

پاش ئەم قسانە بە دەنگى بەرز شایەتمانى خوێندەو و وتى: كارى خۆتان بكەن و، پووى كرده چەند كەسێك لەوانەى كە ئامادەى ئەو مەراسیمە بوون و فەرمووى: وەصیەتتان بۆ دەكەم كە بەرەوخوا بگەڕێنەو، تۆبە بكەن، لە گوناھەكەتان پەشیمان ببەنەو، چونكە ژيانى دونیا كورتە و مردن لە هەموو كەس نزیکە، غەیری كردهوێ چاكیش هیچ شتێ فریای ئینسان ناكەوێ.

بەو جۆرە لە شەوی (١٦ - ١٧ / ٣ / ١٩٩٠) ی میلادیدا مامۆستا ناصر شەهید كرا و، گیانی پاك و سەربەرزى بەرەو كاروانى شەهیدانى پێى سەربەرزى گەراپەو...^(١)

شاردنەوێ گۆرەكەى لە كەس و كارەكەى:

دواى چەواشەكارى كى زۆر لە لایەن دەولەتەو و شاردنەوێ شەهیدكردنى مامۆستا (ناصر) سەرەنجام كە سووكارەكەى شوێنى ناشتنى مامۆستا (ناصر) دەدۆزنەو كە لە شارى (قوڕو) لە گۆرستانى (گولزارى شەهیدان) بە خاك سپێرراو لە لایەن چەند فەرمانبەریكى شارەوانیەو و، دواتر بۆ دلتیابوون لە تەرمەكەى دواى سێ مانگ لە ناشتنى، گۆرەكەى هەڵدەدەنەو و كاكە مەنصور كە براى مامۆستای شەهیدە دەچێتە ناو گۆرەكەو و كفنێ سەرى دەكاتەو و نێتر بە تەواوى بۆى مەعلوم دەبێ كە ئەمە تەرمى مامۆستای شەهیدە و پاشان دای دەپۆشنەو...^(٢)

(١) (هەمان سەرچاوەى پێشوو / ل ١١٠ - ١١١) .

(٢) لە یاداشتنامەى كى تاییەتى (كاكە مەنصور) ، براى مامۆستا ناصرى سوبحانی وەرگیراوە .

(هزاران سالو له پوځي ماموستا سوبحاني و نه وانه ی له پیناوی په یامی
نیسلامدا گیانیان بهخت کرد و سهریان نایه وه) .



۱۲) نهو خزمهته نایابانه ی که به (ماموستا سوبحانی) کراوه له دوی
شهیدکردنی :

یه کهم: له لایهن دهزگای بهرهم بو بلاوکردنه و دی بهرهمه کانی سوبحانی:
نهو چاپانه ی که به زمانی عهره بی کردوویانه و له نووسینی ماموستا خویه تی
بریتین له :

- ۱- الولاية والإمامة.
- ۲- زیة کتاب الإعتصام للإمام الشاطبي.
- ۳- رسالة في علوم الحديث.
- ۴- تلخیص التهذیب (لکتاب تهذیب مدارج السالکین لابن قیم الجوزية) .
- ۵- اسس التصورات والقيم.
- ۶- احکام شرعية.
- ۷- الإبتداع في الدين . (نهم کتیبه له لایهن به شیر عبدالکریم وه لی یه وه
وهرگتپردراوه ته سهر زمانی کوردی) .

نهو چاپانه ی که به زمانی کوردی کردوویانه بریتین له :

- ۱- شهیدی نازادی بیروپا ماموستا ناصری سوبحانی (کوکراوه ی ژیان و

خەباتى مامۇستا سوبحانى يە) .

۲- بەندايەتى (پوختەى سىازدە شىرتى بەندايەتى كە خۆى باسى كردووە) .

۳- خەلقى ئادەم (لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە) .

دووهم: لەلايەن (پروژەى بەرھەمى ياد) ە وە :

كە ھەستاوە بە چاپ گەياندى كىتېبى ژمارە (۱) كە تا ئىستا ھەرئەو ژمارەيان لى دەركردووە ئەويش بەناوى : (لادانەكانى بەشەرىيەت و ژيانى موئىمىنانە) ئامادەكردنى سەرۆت عبدالله ، لەلايەن پروژەى بەرھەمى يادەو بە چاپ گەيەنراوە، ئەمەش ھەر لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە .

سىيەم : ھەندى كەسى تىرش لەلاى خۇيانەو ھەلساۋن بە خزمەت كردنى (مامۇستا ناصر) لەپى نووسىنەو ەى كاسىتە تۆماركراوەكانى و پاشان كردنى بە كىتېب، ئەويش برىتين لە :

۱- تەفسىرى سورەتى يونس (لەلايەن ئىبراھىم ئەحمەدەو نووسراوەتەو و پاشان لەپى موسولمانىكى ترەو بە چاپ گەيەنراوە) .

۲- خواناسى (لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە و، لەلايەن ئارام محمد و اسماعىل باقى يەو نووسراوەتەو و ئامادەكراوە بۆ چاپ و (كىتېبخانەى كاك شىخ) چاپ و بلأوى كردۆتەو) .

۳- سىستەمى ئابوورى لە ئىسلامدا (لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە و، لەلايەن ئارام محمدەو نووسراوەتەو و ئامادەكراوە بۆ چاپ و (كىتېبخانەى كاك شىخ) چاپ و بلأوكردنەو ەى گرتۆتە ئەستۆ) .

۴- بانگەواز و قۇناغەكانى بانگەوازكردن (لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە و، لەلايەن ئارام محمد و سەرۆت عبدالله و نووسراوەتەو و

ئامادەكراوه بۆ چاپ و بە ھەمان شىۋە (كتىبخانى كاك شىخ) چاپ و بلاۋى
کردۆتەوھ) .

۵- نامەيەك لە زەھوى مەينەتبارەوھ بۆ خزمەتى كۆمەلى پىڭمەبەرەن (ئەمە
پىسالەيەكە لەلايەن مامۆستا ناصرەوھ بە زمانى عەرەبى نووسراوھ و ئاراستەى
گشت پىڭمەبەرەنى کردوھ (كە برىتيە لە: رسالة الألام من أرض البلايا إلى معشر
الأنبياء) ، كە لەلايەن جوامىر ئەحمەدەوھ وەرگىرپدراوھتە سەر زمانى كوردى) .

۶- تەفسىرى سۈرەتى القدر (لەلايەن موسوئلمانىكەوھ نووسراوھتەوھ و بە
چاپ گەيەنراوھ ، بەلام ناۋى خۆى تۆمار نەكردوھ) .

۷- مەسەلەكانى ئافرەت (لە كاسىتە تۆماركراوھكانى خۆى وەرگىراوھ و،
لەلايەن ئارام سالم بىستانى يەوھ نووسراوھتەوھ و ئامادەكراوھ بۆ چاپ) .

چوارەم: بەندە لە سەلەكانى (۱۹۹۷ - ۲۰۰۱) ھەستاوم بە نووسىنەوھى ھەندى لە
كاسىتە تۆماركراوھكانى (مامۆستا سوبحانى) ، بەلام بەھۆى چەند گىرڧتىكەوھ تا ئىستا
نەم توانىوھ بە چاپىان بگەيەنم لەوانە :

۱) قەزا و قەدەر (نووسىنەوھى ھەردوو كاسىتى قەزا و قەدەرە، كە سالى
(۱۹۹۷) دام بە برايەك كە تايپى بكا و پاشان بە چاپى بگەيەنم، بەلام بەداخەوھ لە
كاتى مال باركردندا ونى كردبوو) .

۲) باسى قىتال (نووسىنەوھى ھەرسى كاسىتى باسى (قىتال) ھە كە داومە بە
يەك دوو برا كە پىداچوونەوھى بۆ بگەن، بەلام تا ئىستا تەواو نەبووھ) .

۳) مەسەلەكانى ئافرەت (نووسىنەوھى يەك دوو كاسىتى مەسەلەكانى
ئافرەت، كە خۆش بەختانە برايەكى تر پىتى ھەستاوھ و بە چاپى گەياندوھ) .

١٤) ئەو کتێبانەى کە لەسەر (کاک ناصر) نووسراون:

- ١- ژياننامەى زانای گەورەى کوردستان مامۆستا ناصرى سوبحانى -
ئامادەکردنى: عبدالله عبدالعزيز عەبدى.
- ٢- شەهیدى ئازادى بیروپا مامۆستا ناصرى سوبحانى ، کتێبى یەكەم -
ئامادەکردنى: دەزگای بەرەم بۆ یادوکردنەوهى بەرەمه‌کانى سوبحانى.
- ٣- ناصرى سوبحانى زانایەكى پەیبانى - نووسینی: عبدالکریم فتاح.

١٥) هەندئى لە وێنەکانى کاک ناصرى سوبحانى :



کاک ناصر لە تەمەنى لاوێتى و فەقییه‌تیدا

کاک ناسری سوبحانی



عبدالرحمن به عقوبی و ناصر سوبحانی



کاک ناصر به پوشاک سربازیه وه



ڪاڪ ناصر و ڪچہ خنجيلانہ ڪهہ



وينهہ ڪاڪ ناصر و چوار لہ ھاوڙپياني

لہ بهر دهم نارامگاہي نيماہ غزالہي دا



وینہی کاک ناصر و چوار له هاوړپښانی
له بهر دهم نارامگای نیمام غه زالی دا



وینہی کاک ناصر و هه ندین له هاوړپښانی



وينه ي کاک ناکر و دوان له هاوړپياني



وينه ي کاک ناکر و هندن له هاوړپياني



سهرچاوه‌ګانې هم ژياننامه‌يه:

۱. شه‌هیدي نازادي بيروړا ماموستا ناصري سوبحاني / کتیبی يه‌که‌م - له بلاوکراوه‌ګانې ده‌زګاي (به‌ره‌م) .
۲. ژياننامه‌ي زاناي ګه‌وره‌ي کوردستان ماموستا ناصري سوبحاني / ناماده‌ګردنې : عبدالله عبدالعزيز عه‌بدی.
۳. پيگاي شهرع / ژماره (۲) سالي (۲۰۱۱) ي زايين.
۴. چه‌ند سهرچاوه‌يه‌کي نه‌نته‌رنيت.
۵. هه‌ندئ سهرچاوه‌ي تر که‌له جيی خويدا ناماژه‌ي پيکراوه.

ناوەرۇك

پېشكەشە..... ۵.....

پېشەكى..... ۶.....



پوختەپەك لە ژياننامەى پېشەوا سەعیدى نورسى..... ۱۱.....

(۱) ناوى تەواوى و شوئىنى لە دايك بوونى..... ۱۲.....

(۲) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى..... ۱۲.....

بەخشىنى (ئىجازە عىلمى) لەلايەن مامۇستا نوورسىيەو بە..... ۱۴.....

(عبدالمجيد) ى براى گچكەى..... ۱۴.....

(۳) قۇناغەكانى خوئىندن و پلەى زانستى و لىھاتووى..... ۱۵.....

(۴) قۇناغەكانى ژيانى سەعید نوورسى..... ۱۶.....

(۵) ھاوسەرگرتنى سەعید نوورسى..... ۱۷.....

(۶) ھەلسۆكەوتى مامۇستا نوورسى لەگەل كەسانى جواردمورىدا..... ۱۷.....

(۷) چاكسازىيەكانى مامۇستا نوورسى..... ۲۲.....

يەكەم چاكسازى لە بوارى پەروەردمىي دا..... ۲۳.....

دووھم چاكسازى لە بوارى زانستى دا..... ۲۴.....

- ۲۶..... سټېم چاكسازى له بوارى كۆمه‌لايه‌تى دا
- ۲۶..... چوارم چاكسازى له بوارى ئابوورى دا
- ۲۸..... پېنجهم چاكسازى له بوارى سياسى دا
- ۸) ئەو ھەوالەى كە سەرلەبەرى مامۇستا نوورسى گۆرى و پاشان كەوتە ھەول و تېكۆشان
 ۲۸..... بۆ بلاوكرندنەوہى پەيامى ئىسلام كە دواتر ناوى دەرگرد بە (كۆمەلى نوور)
- ۹) دانراو نووسىنەكانى مامۇستا نوورسى ۳۰
- ۳۰..... ئەو كتيبانەى كە تەنھا بە زمانى (توركى) نووسىونى برىتين له
- ئەو كتيبانەى كە بە زمانى (توركى و عەرەبى) ش نووسىونى و له ژىرناونىشانى
- ۳۳..... (آثار بديعية) له بەرگى (صيقل الإسلامى) دا كۆى كردوونەتەوہ برىتين له
- ۳۳..... ئەو كتيبانەى كە تەنھا بە زمانى (عەرەبى) نووسىونى برىتين له
- ۱۰) مېزووى كۆچى دوايى ۳۴
- ۱۱) ئەو خزمەتە نايابانەى كە بە مامۇستا نوورسى كراوہ له دواى وفات كردنى برىتين له .. ۳۵
- ۱۲) ئەو كتيبانەى كە لەسەر (سەعيد نوورسى) نووسراون بە زمانى عەرەبى برىتين له ۳۶
- بە زمانى پەسەنى كوردىش ئەم بابەتانەى لەسەر نووسراوہ ۳۸
- ۱۳) ھەندى له وښەكانى پېشه‌وا نوورسى ۳۸
- سەرچاوەكان ۴۲



- پوختمهك له ژياننامه‌ی پېشه‌وا مەودودى ۴۵
- ۱) ناوى تەواوى ۴۵
- ۲) شوئنى له دايك بوونى ۴۵

- ۴) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكهكانى ۴۷
- ۴) شىۋازى پەروەردەكردن و پىگەپاندىنى ئىمام مەودودى ۵۳
- ۵) قۇناغەكانى خويىندن و پەلەى زانستى و لىھاتووى ۵۵
- ۶) ئىمام مەودودى و كارى پۇژنامەوانى ۵۸
- سەرپەرشتى كردنى گۇڧارى (ترجمان القرآن) ۶۱
- ۷) ھاوسەرگرتنى مەودودى ۶۲
- ۸) ھىجرەت كردنى پىشەوا مەودودى بۇ (دار الإسلام) ۶۳
- ۹) ھەول و تىكۇشان بۇ دامەزراندىنى كۆمەلىكى ئىسلامى ۶۷
- ئامانچ لە دامەزراندىنى ئەم جەماعەيە بە كورتى برىتى بوو لە ۶۸
- نووسىنى تەفسىرى (تفہيم القرآن) ۷۰
- بەرھەلىستى كردنى دوژمنانى ئىسلام و ھەلىۋىستىكى جوامىرانە لەلايەن
- مەودودىيەوہ ۷۰
- ۱۰) زىندانى كردنى پىشەوا مەودودى ۷۱
- برپارى لەسىدارەدانى پىشەوا مەودودى لەلايەن دەسەلاتەوہ ۷۳
- پىشەوا مەودودى و سەفەرى مالى خوا ۷۵
- دەورى پىشەوا مەودودى لە دامەزراندىنى چەند كۆمەلە و دەزگاپەكى ئىسلامى دا ۷۵
- ھەلۋەشانىدەوہى جەماعەى ئىسلامى و دەستگىر كردنى پىشەوا مەودودى ۷۶
- بەرھەنگارىبونەوہى حكومەت لە مەسەلەى بىنىنى مانگ و ھاتنى جەژندا ۷۷
- واژەينان لە ئەمىرى (جەماعەى ئىسلامى پاكستان) ۷۷
- بەخشىنى مەدالىي (مەلىك فەيىسەل) بە پىشەوا مەودودى ۷۷
- ۱۱) دانراو نووسىنەكانى مەودودى ۷۹
- يەكەم ئەو كىتابانەى كەلە بابەتى (تەفسىر و فەرموودە) دا نووسىونى ۸۰

- ۸۲..... دووهم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (سیره‌ی نه‌به‌وی) دا نووسیونی
- سپېهم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (بیروباوهری ئیسلامی و بناغه‌ی ئابین) دا
- ۸۳..... نووسیونی
- چوارهم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (بانگه‌وازی ئیسلامی و پېوېستیه‌کانی) دا
- ۸۴..... نووسیونی
- پېنجه‌م ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (جیهاد و ټیک‌وېشانی ئیسلامی) دا نووسیونی..... ۸۸
- شه‌شم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (حکومه‌تی ئیسلامی و حوکمرانی) دا نووسیونی..... ۸۹
- حه‌وتم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (ئابووری و بږیوی) دا نووسیونی..... ۹۲
- هه‌شتم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (ټه‌خلاق و ته‌زکیه) دا نووسیونی..... ۹۳
- نؤیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (ژیانی کؤمه‌لایه‌تی) دا نووسیونی..... ۹۴
- دهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (فیرکاری و رۆشنیری) دا نووسیونی..... ۹۴
- یانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (رېگری له به‌رم‌نگارېوونه‌وی دوژمنانی ئیسلام)
- دا نووسیونی..... ۹۵
- دوانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (لاوان و گه‌نجان) دا نووسیونی..... ۹۶
- سیانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (مه‌سه‌له‌کانی جیهانی ئیسلامی) دا نووسیونی..... ۹۷
- چوارددهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (حیزب و گروهه‌کانی دز به ئیسلام و
- روخینه‌ره‌کانی) دا نووسیونی..... ۹۹
- پانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (مه‌سه‌له‌کانی ناوخوی ولات) دا نووسیونی..... ۱۰۰
- شانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (مه‌وسوعاتی ئیسلامی) دا نووسیونی..... ۱۰۱
- حه‌فدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (چه‌ند باسکی جیاواز) دا نووسیونی..... ۱۰۲
- هه‌ژدهیم ټولو کتیبانه‌ی که پېش بانگه‌وازی ئیسلامی نووسیونی..... ۱۰۴
- ۱۲) میژووی کؤچی دوايي..... ۱۰۵
- ۱۳) ټولو کتیبانه‌ی که له‌سمر (مه‌ودودی) نووسراون به زمانی عمره‌بی له‌وانه..... ۱۰۷
- ۱۴) ستایشی زانایان له باره‌ی پېشه‌وا (مه‌ودودی) یه‌وه..... ۱۰۷
- یه‌که‌م (ټه‌بولحه‌سه‌نی نه‌دموی)..... ۱۰۷
- دووهم شه‌هیدی ئیسلام (سه‌یید هوتب)..... ۱۰۸

- سَيِّهَم (محمد ثقبال) ۱۰۸
 چوارم (عومەر تەلەسانی) ۱۰۹
 پینجەم راویزگار (عبدالله عوقەیل) ۱۰۹
 (۱۵) پەيوەندى نىوان ئىخوان موسلىمىن و پېشەوا مەودودى ۱۱۰
 (۱۶) ھەندئ لە وێنەکانى پېشەوا مەودودى ۱۱۳
 سەرچاوەکان ۱۱۵



پوختمەك لە ژياننامەى پېشەوا ھەسەن بەننا ۱۱۷

- (۱) ناوى تەواوى ۱۱۷
 (۲) شوێنى لە دايك بوون و پەرورمەدبوونی ۱۱۷
 (۳) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى ۱۱۸
 (۴) قۇناغەكانى خوێندن و پلەى زانستى و لىھاتووى ۱۲۴
 كەواتە مامۇستاكانى پېشەوا بەننا بەپێى تەمەنى خوێندنى بریتى بوون لە ۱۲۷
 (۵) ھاوسەرگرتنى پېشەوا بەننا ۱۲۸
 (۶) ھەلسوكەوتى پېشەوا بەننا لەگەڵ كەسانى چواردەورىدا ۱۳۰
 (۷) دید و تیروانىنى پېشەوا بەننا بۆ جەمكە ئایینیەكان ۱۳۱
 (۸) ھەوڵ و تىكۆشان بۆ دامەزراندنى كۆمەڵ و بزووتنەوھەكى ئىسلامى كە دواتر ناوئرا
 بە كۆمەلى برايانى موسولمان (الإخوان المسلمون) ۱۳۸
 (۹) دانراو نووسینەكانى ۱۴۳
 (۱۰) میژووی شەھیدبوونی ۱۴۵
 ئەو ھەنگاوانەى كە حكومەت گرتیە بەر بۆ شەھیدکردنى پېشەوا بەننا ۱۴۶
 كاتى تیرۆركردنى پېشەوا بەننا ۱۴۹
 تەسلىم كردنەوى تەرمى پېشەوا بەننا بە كەس و كارەكەى ۱۵۳

پوختمهك له ژياننامهى پېشهوايان

- ۱۵۵..... ئهو شهووى كه بۆ بهيانى بهننا شههيد دهكړئ.....
- ۱۵۵..... پرسهنامههيك لهلايهن شيخ (احمد عبد الرحمن البنا) ى.....
- ۱۵۵..... باوكى پېشهوا بهنناوه.....
- ۱۵۶..... (۱۱) ئهو ده ومسېتهى كه (پېشهوا بهننا) بۆ برايان و دۇستانى كردبوو.....
- ۱۵۶..... (۱۲) ئهو كتيبانهى كه لهسمر (پېشهوا بهننا) نووسراون.....
- ۱۵۸..... (۱۳) همدئى له وښهكانى پېشهوا بهننا.....
- ۱۶۲..... سهر جاوهكان.....



- ۱۶۵..... پوختههيك له ژياننامهى پېشهوا سهييد قوتب.....
- ۱۶۵..... (۱) ناوى تهواوى.....
- ۱۶۶..... (۲) شويى له دايك بوون و پهروهردهبوونى.....
- ۱۶۶..... (۳) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكهكانى.....
- ۱۷۱..... (۴) قۇناغهكانى خويندن و پلهى زانستى و ليهاوويى.....
- ۱۷۴..... (۵) تواناى نهدمبى و رۇشنيرى سهييد.....
- ۱۷۵..... (۶) هاوسهرگرتنى سهييد قوتب.....
- ۱۷۶..... (۷) چهند سيفاتيكي بهرزى سهييد لهگهډ كسانى چواردهوريدا.....
- ۱۷۶..... يهكهم بهخشينى نهساسى مالهكەى به هاوريپهگى كه دهيويست ژن بهينيت.....
- ۱۷۹..... دووهم بهخشينى بهدلهكەى به خويندكاريكي زانكو.....
- ۱۷۹..... سيهم نارامگرتنى لهسمر كهدهراممتى و خوښهدهستهوه نهدان بۆ رژيمى ستمكار.....
- ۱۸۱..... (۸) هولو و تيكوشان و ليرپان بۆ كارى نيسلامى.....
- ۱۸۱..... (۹) دانراوو نووسينهكانى.....
- ۱۸۲..... يهكهم دانراوهكانى له بوارى نهدمبى دا.....
- ۱۸۴..... دووهم دانراوهكانى له بوارى نيسلامى دا.....

- سۈيەم چەند بابەت و نووسىنىڭ كە لە گۇفارو رۇژنامەكاندا بلاوى كىردونەتەو،
 پاشان كۆكرائونەتەو و بە چاپ گەيەنراون ۱۸۷
 چوارەم چەند دانراو و كىتەبىك كە لە تەفسىرى (في ظلال القرآن) د وە وەرگىراون لەوانە ۱۹۰
 بىنچەم چەند مەقالات و بلاوكرائومەك كە نووسىويەتى ۱۹۱
 شەشەم دانراو و نووسىنەكانى لە بواری شىعدا ۱۹۱
 حەوتەم ئەو دانراو و نووسىنەكانى كە بلاونەكرائونەتەو ۱۹۲
 ۱۰) مېژووى شەهیدبوونی ۱۹۳
 ۱۱) ئەو كىتەبەنەي كە لەسەر (سەيید قوتب) نووسراون ۱۹۷
 ۱۲) ھەندئ لە وێنەكانى مامۇستای شەھید ۱۹۸
 سەرچاومەكان ۲۰۰



- پوختەيەك لە ژياننامەي پېشەوا ئەحمەدى موفتى زادە ۲۰۳
 ۱) ناوى تەواوى ۲۰۳
 ۲) شۆينى لە دايك بوون و پەرورمەدەبوونی ۲۰۳
 ۳) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى ۲۰۴
 أ- باپىرى و باوكى و مامەكانى ۲۰۴
 ب- براكانى ۲۰۶
 ج- خوشكەكانى ۲۰۶
 ۴) قۇناغەكانى خويندەن و پلەي زانستى و لىھاتوووى ۲۰۷
 ۵) ھاوسەرگرتنى كاڭ ئەحمەد ۲۱۱
 ۶) ھەلسوكەوتى كاڭ ئەحمەد لەگەل كەسانى چواردەورىدا ۲۱۲
 ۷) دىد و تېرپروانىنى (كاڭ ئەحمەد) بۇ ھەندئ چەمكى ئايىنى ۲۲۱
 ۸) كاڭ ئەحمەد و ھەستى نىشتەمان پەرورەى ۲۲۳

- ۲۲۵..... لافاۋى داخ
- ۲۲۷..... (۹) كاك ئەحمەد و گرتنەبەرى رېي بانگەواز
- ۲۲۹..... (۱۰) كاك ئەحمەد و سەفەرى حەج
- (۱۱) ھەۋل و چالاكىە ئىسلامىيەكانى (كاك ئەحمەد) لە پېش راپەرپىن و شۆرشى گەلانى
- ۲۳۰..... ئىراندا
- ۲۳۱..... (۱۲) ھەۋل و تېكۆشان و دروشمى (كاك ئەحمەد) لە كاتى راپەرپىندا
- (۱۳) ھەۋل و تەقەللاى (كاك ئەحمەد) بۇ ھىنانەدى ئوتۇنۇمى ئىسلامى (خودموختارى) بۇ
- ۲۳۵..... كوردستانى ئىران
- ۲۴۲..... (۱۴) دامەزراندنى (حيزبى موساۋاتى ئىسلامى)
- (۱۵) ھەۋل و تېكۆشان بۇ دامەزراندنى (شوراي مەرگەزى سوننەت) كە ناسراۋبوو بە
- ۲۴۴..... (شوراي شەمس)
- يەكەم كاك ئەحمەدى موقتى زادە
- ۲۵۱..... دوووم مەولەۋى عبدالعزىز مەلازادە
- ۲۵۲..... سىيەم كاك ناصرى سوبجانى
- ۲۵۴..... جۋارەم مامۇستا مەلا (عبدالله محمد)
- ۲۵۵..... پېنجەم مامۇستا (مەلا صالح) خوسرەۋى
- ۲۵۶..... شەشەم (شىيخ عبدالعزىز) حىسنى
- ۲۵۷..... حەۋتەم (مەولەۋى عبدالحمىد)
- ۲۵۸..... ھەشتەم (مەولەۋى عبدالملك مەلا زادە)
- ۲۵۹..... نۆيەم (مەولەۋى سەيد محمد سەيد فاجلى)
- ۲۶۰..... دەيەم مەولەۋى عبدالعزىز الله يارى
- ۲۶۱..... يانزەيەم مامۇستا نقر محمد دىدگاہ
- ۲۶۲..... دوانزەيەم مامۇستا مەولەۋى شمس الدين مگھرى
- ۲۶۵..... (۱۵) دانراۋو نووسىنەكانى
- ۲۶۷..... (۱۶) بەرھەمە تۆماركراۋمەكانى (كاك ئەحمەد) بەھەردوۋ زمانى فارسى و كوردى
- ۲۷۷..... (۱۷) دوايىن ھەۋل و تېكۆشانى (كاك ئەحمەد) لەگەل سەرانى شۆرش و دەستگىر كردنى

- ۲۷۹..... مېژووی كۆچى دوايى
- ۲۸۲..... ئەو كىتەپخانەى كە دەر بارەى (كاك ئەحمەد) نووسراون بە زمانى كوردى
- ۲۸۴..... ھەندى لە وېنەكانى پېشەوا ئەحمەدى موقتى زادە
- ۲۹۲..... سەرچاۋەكان



پوختەمەك لە ژياننامەى پېشەوا كاك ناصرى سوبحانى..... ۲۹۵

۱) ناوى تەواوى ۲۹۵

۲) شويىنى لە دايك بوون و پەرورمەدەبوونى ۲۹۶

۳) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى ۲۹۶

۴) قۇناغەكانى خويىندن و پلەى زانستى و لىھاتوووى ۲۹۸

۵) ھاوسەرگرتنى مامۇستا ناصىر ۳۰۴

۶) پېشەى سەرھەلدانى ھۇشيارى ئىسلامى لای مامۇستا ناصىر ۳۰۴

۷) ديد و تېرۋانىنى (كاك ناصىر) بۆ ھەندى لە چەمكە ئايىنىيەكان ۳۰۶

يەكەم بەندايەتى (عبادەت) ۳۰۶

دووم داواى كۆمەكى كردن لە خوا (استەانە) ۳۰۶

سېيەم واتاى پەرورمەدگاريتى خوا (رب) ۳۰۶

چوارەم واتاى (لا إله إلا الله) ۳۰۶

پېنجەم واتاى (سابقين أولين) ۳۰۶

۸) بەشدارى (كاك ناصىر) لە كۆنگرەى (شەمس) و دامەزراندنى (شوراي مەرکەزى

سوننەت) دا ۳۰۷

۹) ھەول و تىكۆشان بۆ دامەزراندنى كۆمەل و بزوتنەومىيەكى ئىسلامى كە دواتر ناوئرا

بە (كۆمەللى بانگەواز و ئىصلاھ) ۳۰۸

- ۳۱۱..... (۱۰) دانراو نووسينه کانی
 ۳۱۲..... (۱۱) پەيوەندى نىوان (كاك ئەحمەدى موفتى زاده) و (كاك ناصرى سوبحانى)
 ۳۱۲..... يەكەم خەمخۆرى (كاك ئەحمەد) سەبارەت بە (كاك ناصر)
 ۳۱۲..... دووهم دیدارو سەردانى کردنى (كاك ئەحمەد)
 ۳۱۲..... سییەم بە گەورە تەماشکردنى (كاك ئەحمەد) لەلایەن (كاك ناصر) ه وه
 پینجەم دوعا و نزاى (كاك ناصر) بۆ ئازادبوونى (كاك ئەحمەد) لە زیندان و
 ۳۱۴..... گەشتەنەوه بە دیدارى
 ۳۱۵..... (۱۲) بیروپراى كاك ناصر سەبارەت بە جیهاد و خەباتى چەكدارانە
 ۳۱۷..... (۱۳) میژووی شەهیدبوونی
 ۳۱۹..... ئەو تۆمەتەنە چى بوون كە (كاك ناصر) ی لەسەر دەستگیر کرابوو؟
 ۳۲۰..... ھەوالى شەھید بوونی
 ۳۲۲..... شاردنەوى گۆرەكەى لە كەس و كارەكەى
 ۳۲۳..... (۱۳) ئەو خزمەتە نایابانەى كە بە (مامۆستا سوبحانى) كراوه لە دواى شەھیدکردنى
 ۳۲۳..... يەكەم لەلایەن دەزگای بەرھەم بۆ بڵاوکردنەوى بەرھەکانى سوبحانى
 ۳۲۴..... دووهم لەلایەن (پروژەى بەرھەمى یاد) ه وه
 سییەم ھەندئ كەسى تریش لەلای خۆیانەوه ھەلساون بە خزمەت کردنى (مامۆستا
 ناصر) لەرێنى نووسینەوى کاسیته تۆمارکراوەکانى و پاشان کردنى بە کتیب، ئەویش
 ۳۲۴..... بریتین لە
 چوارەم بەندە لە سائەکانى (۱۹۹۷ - ۲۰۰۱) ھەستاوم بە نووسینەوى ھەندئ لە کاسیته
 تۆمارکراوەکانى (مامۆستا سوبحانى)، بەلام بەھۆى چەند گرفتیکەوه تا ئیستا نەم
 ۳۲۵..... توانیوه بە چاپیان بگەیهنم لەوانە
 ۳۲۶..... (۱۴) ئەو کتیبانەى كە لەسەر (كاك ناصر) نووسراون
 ۳۲۶..... (۱۵) ھەندئ لە وێنەکانى كاك ناصرى سوبحانى
 ۳۲۲..... سەرچاوەکانى ئەم ژياننامەيه
 ۳۳۳..... ناوهرۆك